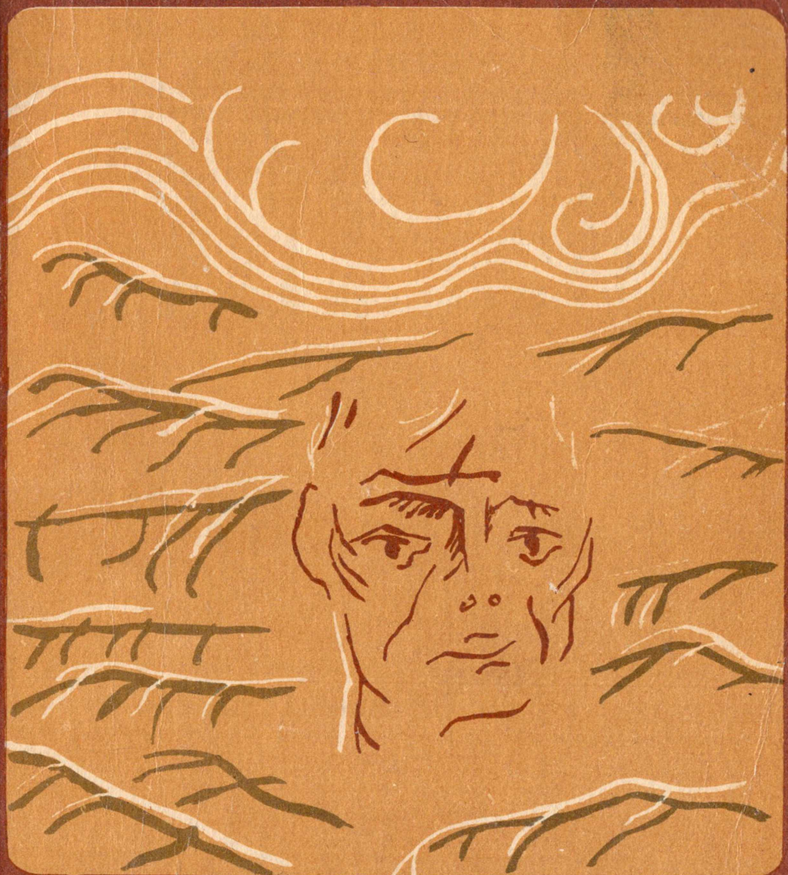

romane de ieri şi de azi

DEMOSTENE BOTEZ

OAMENI DE LUT

Romane de ieri şi de azi

Ilustrația copertei : *Adrian Nicula*

DEMOSTENE BOTEZ

OAMENI DE LUT

1968

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

I

Un fulger repede crăpă neregulat cerul negru de la miazănoapte, ca-ntr-o experiență de reclamă luminoasă la care s-ar fi ars siguranța. O creangă subțire și stilizată arse cu toate ramurile ei uscate, aprinsă strident, și deodată se stinse scrum.

Deasupra pădurii de stejari bătrîni de la Buriași se ridica tot mai înaltă o masă de nori negri, prin unele locuri tiviți cu un alb violent. Rotocoale mari se îmbulzeau, aruncîndu-se unele peste altele, ca un fum dens, de parcă undeva, dedesubt, după orizont, ar fi clocotit subteran.

Se și auzeau departe, surd, bubuituri necontenite, cu zgomote inegale. Parcă se dărîma ceva subt pămînt și se auzea deasupra. Vuietul era de hrube care se surpă la intervale mici. Alt fulger, și apoi altul luminară alb întunerecul care acoperea satul cu două ceasuri mai devreme. De-abia începuse seara aceea de iulie.

O bucată de vreme, fulgerele mici nu se văzuseră, mistuind în depărtări crenguțele lor de panouri japoneze. Cerul numai se lumina, și în dată iarăși se scufunda în întuneric, așa încît s-ar fi putut crede că pe undeva, la orizont, este un port subt furtună, și un far gigantic luminează în spasmuri, depărtările.

Norii masivi alergau repede, se învălmășeau grăbit, se încălecau unii peste alții într-o fugă dezordonată, urcînd tot mai înalt și tot mai amenințător peste cîmpuri și sat. Era subt cer o mare alergătură apocaliptică, prinsă de o panică nebună.

Pe urmă, fulgerele au început să se vadă bine cu biciurile lor de foc cu multe şfichiuri, alungînd din urmă, năprasnic, cu o mînie supranaturală, munţii clocotitori ai norilor negri.

Pe zare, lava aceea plutitoare, neagră şi revărsată, se răspîndea în lături, cuprinzînd tot mai mult, pînă peste ogoarele de la apus, de la Butimanu. Această goană din văzduh se răspîndise ca un suflu rece şi pe pămînt, gonind din urmă repede, spre case şi adăposturi, oameni şi animale.

Furtuna tălăzuia vîrfurile înalte şi voinice ale stejarilor din pădurea Crainici şi apleca pînă la pămînt, moale ca pe-un păr negru şi despletit, salcîmii de pe marginea drumurilor, care păreau că se pleacă şi se ridică, dînd pletele peste cap şi înapoi, în repetate şi chinuite mătănii.

Un vînt rece fîşîia prin porumbi, furios, în răstimpuri. Venea furtuna.

Norii, acum mai aproape, erau vineţi, de un vînăt de primejdie mare. Satul se făcuse mic şi aştepta. Pe casele acoperite cu stuf, vîntul zburlea paiele bătătorite de ploi şi timp, şuierînd sinistru prin ţevile de fluier luciu ale stufului de la streşini.

Vitele de la imaş, lăsate în voia lor, se grăbeau spre case. Cloştile se îndreptau cloncănind spre uşa tindei, cu puii ţipînd după ele. Numai raţele întîrziase, albe, pe apa înăsprită de valuri tremurate ale iazului.

Lumea satului, cu toate vietăţile, părea tot mai mică, mai neînsemnată sub grandoarea naturii dezlănţuite.

Timpul fusese şi el încurcat. Părea că furtuna mînase în neştire şi învîrtise cu vreme cu tot şi minutarele ceasurilor, aducînd pe pămînt în acele locuri, o noapte timpurie, un fel de noapte artificială. Asta crescuse atmosfera de panică, nervozitatea tuturor vietăţilor, izolînd cu sine şi mai mult pe fiecare. Toate gesturile erau repezi, toţi erau grăbiţi. Pupilele ochilor se măriseră fără voie şi umblau în gol după ceva care să se fixeze. Oamenii, pînă atunci aşezaţi, care-şi căutau lent de treaba lor, s-au simţit deodată rătăciţi, într-un fel de stare de bejenie, ca de sfîrşit de lume.

O furtună, chiar ca aceea, nu era ceva neobişnuit, şi totuşi, totdeauna, toate vietăţile îşi pierdeau puţin firea şi se simţeau cuprinse de mare grijă şi teamă.

Fulgerul lumină mai lung, apoi iar şi iar. Nu ştiu ce uriaş ar fi scăpărat să-şi aprindă universul lui, şi iasca de pe amnar tot nu se aprindea. Uriaşul scăpăra tot mai des şi mai nervos.

O clipă, lumina stridentă lumină toată casa şi curtea lui Vasile Voicu, din satul Româneşti. Un fulger scoase în plină lumină peretele alb de var al casei lungi, aşezată perpendicular pe drumul care duce în pădure. Chenarele roşii de la ferestre şi de la cadrul uşii părură ca de foc.

Măndica, fata lui Vasile Voicu, era în curte şi văzu casa în lumină ca de lună, o clipă ; la fel : şura, pătulul, grajdul. Dar parcă nu aşa de bine, fiindcă lumina îi orbise vederea.

Fulgerul iar scăpără, şi se văzu : vaca subt streaşina grajdului, cu ochii care sticliră mari şi violeţi ; porcul, care se zbătea legat. Fulgerul iar scăpără : o pisică păşea grăbit spre bucătărie ; un porumbel vînăt, strein căzu pe acoperiş, speriat.

Pădurea, în fund, se auzea mugind ca o mare agitată. Uneori se auzeau trosnituri sonore de crengi care se rupeau. Se auzeau şi scîrţîituri de trunchiuri căzute unul peste altul.

Vîntul tupila totul la pămînt. Apoi, picături mari începură să se înfigă în ţărîna uscată. Noaptea se înteţi neagră, ca un catran, ca o lavă. Picăturile începură să fie tot mai dese şi mai tari. Şi deoadată, vărsate de sus, începură să cadă aruncate, zvîrlite cu ciudă şi cu furie. Grăunţe albe de gheaţă ţăcăneau pe ţigle, pe tulpinile pomilor, lovind ascuţit şi repede. Grăunţele albe începură să fie tot mai mari, şi bucăţi de gheaţă începură să sară pe jos, să se înfunde în iarbă, să sară de pe stîlpii prispei, ţăcănind în geamuri.

Piatră ! Bate piatra !

Pămîntul deveni repede alb. Bulgării de gheaţă cădeau tot mai înăbuşit în apa care nu pridídea să intre în pămînt şi între ceilalţi bulgări de gheaţă. În curînd, peste tot se aşternu ca o zăpadă aspră şi murdară. Iradierea aceasta, iluminată de jos, contrasta straniu cu noaptea neagră de sus, dînd întregului peisagiu un colorit nefiresc şi ciudat.

Tinca, nevasta lui Vasile, închise uşa de la tindă, ca să nu trăsnească în casă, şi rămase pe prispă, făcînd cruci repezi şi spunînd mereu „Doamne-Dumnezeule, Doamne !“ maşinal, cu o voce egală şi monotonă, clătinînd din cap la dreapta şi la stînga. Pe Măndica, piatra o apucase în uşa grajdului. Vaca era lipită de perete. Vasile Voicu era încă la cîmp.

Măndica sta neclintită. Fulgerele îi luminau în răstimpuri chipul nemişcat, ca pe-o icoană. Un bulgăr de gheaţă mare cît un ou de porumbel, lovit de uşorul rotund al uşii, o pocni în frunte. Măndica tresări. Ea se gîndise la altceva, departe de

acest dezastru, care bătea tot mai mînios și care-i sărăcea pe toți, făcînd fără de folos toată munca lor de-o vară.

Pentru sara aceea, cînd cădea întunerecul, avusese o întîlnire cu Ion la „stejar“, la locul știut, din marginea pădurii. Acum ar fi trebuit să fie acolo. Poate Ion e acolo și-o așteaptă.

Vîntul se-ntorsese dinspre miazăzi, cu mai multă putere, și grindina bătea oblic, țăcănind în ferestre, mai tare și mai des.

Măndica se smuci din ușa grajdului, luă în mînă fusta, ridicînd-o pînă la brîu, și se năpusti spre fundul grădinii, cu disperare. Tălpile goale călcau pe grindină ca pe un pietriș și simți răceala de gheață pînă în creștet. O bucată de grindină o tăie în mijlocul tălpii. Ceva fierbinte se amestecă mai tîrziu cu frigul. Dar asta numai în realitate și în subconștient, căci Măndica nici nu avu timp să gîndească sau să simtă cele întîmplate. Intră în pădure ca într-un ocean înfuriat. Totul părea că se va prăbuși. Își pusese mînile pe creștet ; le mută pe ochi, pe obraz, cu degetele resfirate. Parcă însuși Dumnezeu o alunga și o bătea cu pietre. Pentru păcatul pe care doar numai ea singură îl știa.

Și deodată, brusc, grindina conteni. Dar de pe crengile înalte și ude mai continuau să cadă picături mari de apă, păcănind pe frunzele moarte de jos, în strat adînc ca o saltea, și pe gheața sonoră.

Ajunse la stejar. Era udă toată, de ploaie și de sudoare. Cămașa albă și fusta se lipiseră ude de trupul ei, care apăru astfel desenat, subțire și mlădios. Părul îi atîrna pe tîmple, pe ochi, pe umeri, ca la o fată de-abia scăpată de la înec.

În pădure, fulgerele luminau mai înfundat catedrala aceea fără de sfîrșit, peste pînza aspră de in a grindinii adunate pe jos. Cînd fulgera, stejarul cel mare părea să aibă frunzele mai negre și mai severe.

Măndica se opri, răzimată de trunchiul lui zgrunțuros cu reliefuri aspre. Căută să-și stoarcă părul și îl cuprinse în mînă, strîngîndu-l și apoi lunecînd mîna spre vîrf. Părul moale se încolăcea, apoi se îndrepta docil. Apa se prelingea de pe el pe brațul Măndicăi, pînă la cot, apoi cădea jos.

Cînd fulgeră iarăși, Măndica se uită repede jur împrejur. Furtuna trecuse. Fulgerele erau tot mai departe. Tunetul se auzea tot mai surd. „Farul“ din portul nevăzut era tot mai slab. Lumina lui era mai mult albastră decît albă. Măndica nu zări pe nimeni. Mai așteptă nemișcată. În jurul ei, pădurea

era obosită și plîngea. Lacrimile ei, tot mai rare, păreau tot mai grele și s-auzeau tot mai tare în liniștea care se lăsase mai sensibilă subt pădure. De jos, de pe pămînt, se ridica o răceală umedă, ca de iarnă.

Măndica simți frig. Se surprinse tremurînd. Poate îi era frică. Răceala ei era dinăuntru, se iradia din tălpi la un loc cu un fel de pară, de flacără nevăzută, care o ardea în același timp. Își luă pe rînd tălpile în mînă, ca să le încălzească. Apoi scurmă cu piciorul stratul de frunze uscate din anii trecuți și ajunse cu tălpile pe pămîntul gol, care i se păru deodată moale și fierbinte. Un abur și cald și rece ieșea din picioarele ei. Tremura tot mai mult. Dinții începură să-i clănțănească fără ca să-i mai poată stăpîni. Fulgerele se stingeau acum de abia ca o părere, undeva foarte departe. Pădurea devenise cumplit de neagră, iluminată numai de pînza albă-vînătă de jos. Acest nefiresc joc de alb și negru crea un cadru de basm și de mare epopee.

„Oare de ce n-a venit Ion ?“ se întrebă încet, printre sughițuri, Măndica.

Altă dată, Ion, care era subțire, se ascundea după stejar cînd auzea de departe foșnind frunzele uscate sub pașii ei și atunci cînd ea, ca și acum, se răzima cu spatele de trunchi ca să răsufle, fiindcă totdeauna venea cu frică și alergînd, el o apuca pe neașteptate, acoperindu-i ochii. „Ghici, cine-i ?“

Măndica făcu înconjurul stejarului, ca pentru un ritual, pentru o vrajă. Era doar sigură că el nu-i acolo. Nu departe, se auzi, la intervale, foșnet de frunze și plesnituri de crenguțe mici. Măndica ciuli urechile ca o sălbăticiune. „Poate vine Ion.“ Trebuie să fi fost numai fuga unui iepure care se speriase de prezența Măndicăi. Foșnetul în răstimpuri se pierdu tot mai îndepărtat spre inima cea adîncă a pădurii, acolo unde dihăniile au liniște ele între ele. Măndica avu o smunciturā de tremur în tot trupul. Sughițuri tot mai dese îi smunceau pieptul. Fluieră ușor. Mai făcuse și altă dată la fel. O singură dată, cînd întîrziase și Ion fiindcă îl oprise preotul în drum ca să-l întrebe unde se duce. Nu răspunse nimeni.

Ceva, pe sus, din vîrfuri, se desprinse și fîlfîi prin beznă. Dar nu scoase nici un țipăt, și Măndică nu putu ști ce este și nici măcar dacă a fost ceva, vreo pasăre, vreo bufniță care a zburat, sau numai o închipuire.

Măndicăi începu să-i fie teamă. Degeaba mai aşteaptă ! Ion trebuie să fi crezut că ea n-are să poată veni pe o furtună aşa de mare. Şi porni înapoi, aproape în nesimţire.

Noaptea acoperise acum, la timpul său, toate plantele şi roadele nenorocite şi bătute de pe cîmp. În beznă s-ar fi putut crede că totul a rămas şi este şi acum ca mai înainte.

Vasile Voicu, cu faţa neagră de mîhnire ca pămîntul, striga mînios şi puternic la poartă, din căruţă :

— Măndico ! Măndico ! N-auzi ? Deschide... Unde dracu eşti ? Tinco ! Tinco, hăi ! Mama voastră de muieri !

— Iaca, vin, răspunse ascuţit şi înspăimîntată Tinca.

— Aha ! Dormiţi ! Mama voastră... Hai mai repede, că vă ia mama dracului, tîrfelor !

Tinca nu mai scoase un cuvînt. Intră în gheaţă şi noroi şi dădu poarta în lături.

Vasile Voicu, mînios, căută prin întuneric s-o plesnească peste obraz cu biciul. Vîntul şuieră prin aer şi se înfundă ca un glonte înăbuşit în umărul Tincăi. Ea-şi cuprinse faţa în mîni şi se tupilă. Biciul mai şuieră de cîteva ori pe sus, în vid, pînă ce căruţa se îndepărtă şi opri în faţa grajdului.

— Ardă-v-ar focu, ticăloaselor ! Să vie Măndica să deshame caii. Măndica ! Măndica ! începu să strige tot mai mînios Voicu.

Vocea lui răsună pînă departe, pe deasupra stejarilor din pădure, şi apoi căzu mai moale, subt coroana lor. Măndica se auzi strigată pe nume, ca prin vis.

„Poate Ion, rătăcit cumva", care mă caută, îşi spuse ea deodată, plină de speranţă. Se opri pe loc, pentru ca zgomotul paşilor să nu acopere chemarea.

— Măndico... lua-te-ar dracu ! Unde-mi eşti ?

Măndica auzi răspicat sudălmile şi primi batjocura în obraz. Fără îndoială că se întorsese tată-său de la cîmp. Asta se întîmpla de multe ori. Măndica fu cuprinsă de o frică îngrozitoare. Şi astă-seară nu mai avea curajul să se întoarcă acasă. Nu mai avea putere. Începu să se bată cu palma peste piept, peste spate, ca să se încălzească puţin, ca să-şi revie. Dinţii îi mai clănţăneau.

„Ce Dumnezeu ? Deodată aşa de frig, în mijlocul lui iulie ?"

— Mama voastră... ticăloaselor ! se auzea tot mai vajnic glasul lui Vasile.

Grindina-l apucase în marginea satului, și de scîrbă și supărare, Vasile Voicu, ca de obicei, se abătuse pe la Costică. După cîteva păhăruțe de țuică se îmbătase tun, și Voicu era rău și hărțăgos și fără milă cu ai lui ori de cîte ori se îmbăta. Adesea îi bătea pe toți și-i alunga de-acasă.

— Ce-ați venit aici ? Ce stați pe capul meu, putorilor, ticăloaselor ? Mama voastră ! ! !

Atunci, Voicu lovea în neștire pe cine îi ieșea în cale și unde se nimerea.

Tinca intră în casă, fără să spună un cuvînt. Se refugiase. Își înfundă capul în clidul de perne — zestrea Măndicăi — și așteptă să vadă ce are să se mai întîmple. Se putea întîmpla oricînd, chiar în seara aceea, orice ; chiar s-o omoare. De atîtea ori a scăpat numai dintr-o întîmplare ! S-a ferit mai bine. Lovitura, dacă ar fi fost cu un deget mai sus ar fi căzut drept pe tîmplă, și ea ar fi putut să rămînă moartă pe loc. Așa, i-a umflat numai ochiul.

Măndica se gîndi bine și chibzui că nu se poate întoarce acasă.

Voicu lăsă caii înhămați și începu să caute. Cînd Tinca îl simți tropăind spre prispă și auzi și scîrțîitul portiței de la grădinița din fața casei, se furișă tiptil spre bucătărie, ieși pe ușa dinspre pătul, sări gardul și fugi.

Glasul lui Voicu tuna mînios prin casă :

— Ticăloaselor, ticăloaselor ! Am să vă omor !

Vocabularul lui Vasile Voicu nu era prea variat. Cuvintele reveneau mereu aceleași ; numai accentul varia, tot mai crescut, pînă la urlet. Bîjbîind ușa, dădu de bățul răzimat de perete, cu care Tinca speria puii care vroiau să intre în casă, și-l luă în mînă. Începu să bată cu el pe pat, pe sub masă, trosnind în dreapta și-n stînga, cu gîndul că în felul acesta va putea da și de „ele", de Tinca sau de blestemata ceea de Măndica... Prin întunerec se auzea „trosc, trosc", și înjurături...

Caii porniră singuri căruța spre stogul de lucernă și începură să mănînce. Ronțăitul lor se auzea ca un motiv de calm, de universală liniște și monotonie.

Vasile Voicu, după ce mai făcu o dată înconjurul odăilor, căzu pe pat și adormi.

Cîinele se culcă în prag.

Ușa rămase deschisă.

II

A doua zi, nu se crăpase încă bine de ziuă și toți țăranii erau pe cîmp, fiecare la ogorul lui. Fiecare vroia să vadă la fața locului ce s-a întîmplat cu semănăturile. În țarină rătăceau și femeile, niște năluce, înfășurate în ele însele. În urma lor, cu pantalonii suflecați pînă la genunchi, înaintau din greu prin noroi copii mărunți, cu părul vîlvoi, cu picioarele subțiri.

Cîmpul era plin de oameni, care umblau fără rost dintr-o parte în alta, de-a dreptul peste haturi. Parcă nu știu ce molimă grozavă i-ar fi scos din sate.

Țăranii treceau unii pe lîngă alții fără ca să-și spună o vorbă. Fețele lor erau încruntate, fălcile strînse, ochii ficși și o adîncă expresie de hotărîre și de voință. Parcă ar fi strîns din dinți.

Fiecare se oprea la capătul ogorului său, se uita de-a lungul, se apleca să ia un fir de grîu sau să pipăie ceea ce mai rămăsese din porumb și apoi sta neclintit și neputincios, privind pogonul acela dreptunghiular, ca la un mormînt de demult. Gîndurile nu se puteau fixa la nimic. Nu era nimic de făcut. În cele cîteva minute, totul fusese distrus. Cîmpul era copleșit de greutatea udelii și zăcea greu și lins, cu urme de mîl pe lujere, ca după o inundație care ar fi cuprins totul.

Apa ploii, căzută repede și multă, se adunase deasupra pămîntului, și apoi a intrat încet-încet în noroi, lăsînd deasupra un lut luciu și lins. Parcă, nevăzut și apocaliptic, oceanele și mările globului se revărsaseră atunci, pe întunerec, peste tot pămîntul, și apoi s-au retras într-un reflux gigantic.

Picioarele desculțe ale țăranilor se afundau în noroi, și în adîncitura urmei lor, apa se aduna ca într-un tipar, făcînd un ochi gălbui și murdărit. În unele locuri, regiuni întregi, pe unde țarina avea o depresiune, erau inundate, și capetele ciuntite ale tulpinilor de porumb ieșeau deasupra în rînduri aliniate, ca niște plante maritime care-ar fi plutit. Frunzele de porumb erau așa de zdrențuite și pluteau, desfăcute în șuvițe, pe deasupra apei inundate, încît păreau niște alge și aveau acea mobilitate sensibilă pe care o au numai elasticele șuvițe din fundul apelor.

Grîul era bătătorit, cu ciocul aspru al spicelor vîrît în noroi, cu paiul frînt în mai multe locuri — îngenuncheat, ca oamenii. Numai rareori cîte-un spic se mai ridicase, amețit de propria lui aventură, și clătina un vîrf secat de boabe, cu dezolare stranie de om pe care-l doare capul.

Frunzele de porumb care fuseseră late, de un verde sănătos de plante tropicale, care mișcau cu gesturi largi și elegante în boarea vîntului, erau zdrelite, ca tăiate mărunt și subțire, și atîrnau mototolite în noroi. Lujerele care mai rămăseseră în picioare păreau niște sorcove mîzgălite, tîrîte prin apă și înfipte rar, ici și colo.

Peste tot cîmpul, cît vedeai cu ochii, era o mare dezolare și o pustiire fără sens. Cîmpul sta așa, nefericit, cu el însuși, încă nedumerit de furtună, fără să-și fi revenit cît de puțin din nenorocire. Și aștepta...

Țăranii au fost toată ziua peste ogoare, de parcă nu și-ar fi aflat loc.

Numai la ogorul lui Voicu nu veni nimeni. El rămase singur ca acele morminte la căpătîiul cărora de ziua Învierii, nu vine nici o rudă rămasă în viață. Apa năclăise tot, ca pretutindeni. Vecinii doar spuneau între ei :

— Uite și la Voicu. Ce rîs, ce mînia lui Dumnezeu...

Un bîtlan fericit trecu în zbor lent, cu picioarele lungi și împreunate în urmă, pe deasupra cîmpului năpăstuit, de la lacul Rîioasa spre balta de la Coșnița, ca o patrulă întîrziată peste împărăția pustiitoare a apelor.

Viața măruntă a satului se opri pe loc pentru cîteva zile. Doar toate treburile se raportau neapărat, într-un fel sau altul, la ceea ce era de făcut pe cîmp. Trebuia să urmeze tocmai atunci la cîmp, munci multe și grele : cel din urmă prășit, seceratul, căratul. Nu mai era acum ce prăși, ce secera, ce

căra. Nu mai era de făcut nimic. Oamenii rămaseră astfel fără nici un rost al lor pe pămînt, într-un fel de concediu. Cîmpul nu mai avea nevoie de ei.

Din cauza asta era pretutindeni dezorientare și nedumerire. Nimeni nu mai știa de ce să se apuce. Parcă pînă atunci nu se băgase de seamă cît de organic și de total viața de fiecare zi a fiecăruia este legată de pămînt. Acum dintr-o dată, peste noapte, nu mai era țarină, nici grîu, nici ovăz. Era ca în Sahara.

După un timp, țăranii plecară cu căruțele în alte regiuni, care fuseseră ferite de grindină, ca să angajeze porumb pentru iarnă și nutreț pentru vite. Femeile torceau bumbac alb ca zăpada, cinchite în porți.

Nenorocirea trecuse.

Vasile Voicu, rămas fără treaba de la cîmp, era și el mereu liber și sta mai mult acasă. Viața Tincăi și a Măndicăi devenise din cauza asta un iad.

Mînios, violent, Vasile umbla toată ziua prin curte, înjurînd cît îl ținea gura, cu cele mai urîte cuvinte. Oamenii treceau pe drum, întorceau o clipă capul spre casa lui Voicu și, deprinși să-l audă așa, își căutau de drum. Numai uneori, cînd din casă sau din grajdul unde se refugiase se auzeau țipetele disperate ale Tincăi subt loviturile fără seamăn ale bărbatului ei, lumea intra în ogradă să-l domolească.

Dar atunci, Voicu se înfuria neînchipuit. Fața lui plină și roșie, cu vinișoare dese, devenea violetă și apoi neagră de mînie.

— Ce căutați aici ? Aici e casa mea ! Ce căutați la casa mea ? Fac ce vreau ! Fac ce vreau ! M-auziți ? Sau nu m-auziți ? Afară ! Afară ! Ieșiți ! Plecați de-aice !

— Nașule, nu-i frumos, nașule ! intervenea Ion Marin, împăciuitor, dar fără nici un rezultat.

Glasul Tincăi nu se mai auzea. Parcă ar fi fost moartă. Ea nu țipa decît atunci cînd nu mai putea de durere. Altfel, știa că țipetele ei îl înfuriau și mai mult pe Vasile, care ar fi fost în stare s-o ucidă numai să n-o mai audă țipînd.

Tinca era o sfîntă. Chipul ei era numai bunătate, precum faptele ei. Muncea fără preget toată ziua pînă ce înnopta. Casa ei era curată și albă. Toate lucrurile erau la locul lor. Și nu era nevoiaș în sat să nu-l fi ajutat, să nu-i fi dat mălai

la nevoie, să nu-i fi dat făină la Crăciun sau ouă pentru cloşti, primăvara.

Avea şi în chip, şi în ţinută o nobleţă de necrezut. Aşa se născuse.

Vasile ? ! Un păcat, o slăbiciune din tinereţe. Fugise cu el, în contra voii părinţilor, cînd avusese numai 16 ani. Şi oricît suferea, o mîndrie ascunsă şi nobilă o împiedica să lase totul în voia soartei şi să se întoarcă la părinţi. Acum era şi prea tîrziu. Avea doi copii, pe Petrică şi pe Măndica.

Seara, după ce lumina zilei se strîngea, şi după ce mîncau, casa toată rămînea pe întunerec, neştiută în noapte, ca şi cum ar fi fost nelocuită. Voicu şi Tinca nu aveau ce-şi spune. Voicu pleca la cîrciumă aproape în fiecare seară. Tinca, singură, se gîndea neîncetat la Petrache. Propriul ei copil i se părea ceva de legendă. Nu-şi putea închipui de loc viaţa lui. Bătut o dată crunt, pînă la moarte, de tată-său, a fugit de-acasă. Şi nu s-a mai întors.

III

Obosită, udă, speriată, Măndica intră la nașa Eleonora Ticu.

Eleonora era o femeie de vreo 45 de ani, grasă, cu obrajii rotunzi și îmbujorați, plină de energie și de viață. În urma unei căzături pe scara de la pod, era șchioapă, și din cauza asta o găseai întotdeauna în timpul verii pe un scăunel scund la portiță, iar în timpul iernii pe același scăunel la gura sobei.

Soțul ei fusese veterinar în sat și murise în războiul din 1917, lăsîndu-i oarecare avere, care-i permitea Eleonorei să fie bine îmbrăcată și să aibă tot ce-i trebuie fără ca să muncească.

Ea singură se mai ajuta cu „medicina", căci Eleonora fusese îngrijitoare de spital, și de-atunci știa o seamă de leacuri pe care nimeni în sat nu le știa. Putea lecui răni și răceli, putea pune ventuze, putea face injecții și chiar din toate acestea să-și creeze pentru ea un fel de prestigiu de vrăjitoare, care-o făcea căutată în sat și pentru alte sfaturi.

— Vai de mine și de mine, ce-ai pățit, Măndico, de parcă ești o pisică înecată... Ce-i cu tine, ce cauți aici ? Ce s-a întîmplat ?

Așa porni Eleonora pe întrebări.

Măndica, drept răspuns, se trînti pe laviță și începu să plîngă. Cămașa ei udă, lipită de piele, îi contură bine umerii mici și slabi.

— Hai, hai, nu te mai smîrcîi atîta, reluă Eleonora. Spune-mi de ce plîngi...

Măndica mai continuă să plîngă un timp, și apoi, printre sughițuri, începu să dea drumul nedeslușit la cîte-un cuvînt :

— Tăticu... a venit iar beat... și eu lipseam de-acasă cînd a căzut piatra... și l-am auzit înjurînd... și m-am temut să nu mă bată iar... nu mai pot, nu mai pot...

Propriile ei vorbe îi sporeau emoția, înduioșîndu-se asupra ei însăși, așa cum se întîmplă totdeauna. Și căzu într-un plîns și mai zbuciumat.

— Ei, și tu acuma, parcă nu l-ai cunoaște pe tată-tu și te-ar fi bătut pentru întîia oară... Mai ai și tu puțină răbdare pînă ce t-ei mărita, și-ai să scapi.

— Da, da... mormăi Măndica. Alaltăieri m-a trîntit jos în tindă și m-a călcat cu picioarele. Putea să-mi ucidă copilul...

Urmă o clipă de lungă tăcere și de-o parte, și de alta.

Măndica rămase înmărmurită cu spaimă de mărturisirea pe care o făcuse fără voie, luată înainte numai de teama care o tortura, iar Eleonora nu pricepea nimic și avea aerul că n-auzise bine.

Numai după un timp întrebă :

— Care copil, Măndica ?

Măndica nu răspunse, dar nici nu mai plîngea.

Eleonora repetă, ridicîndu-se de pe scăunaș.

— Care copil, Măndica ?

Măndica se răsuci deodată brusc din tot trupul și se întoarse cu fața în sus, rămînînd tot culcată. Poate nici nu ar fi avut putere să se ridice.

— Copilul meu... copilul meu din pîntece, nașă Eleonoră. Copilul meu...

Urmă iarăși o tăcere lungă. Eleonora se rezimă de sobă și o privea pe Măndica de sus. Acum își dădu seama că ceea ce spunea Măndica se observă bine dacă știi.

Obrajii Măndicăi ardeau ca focul, și ochii ei aveau ceva sticlos și totuși întunecat în umbra lor, la lumina roșiatică a lămpii cu oglindă în spate, prinsă în perete, între cele două ferestruici.

Eleonora se apropie de Măndica, șchiopătînd. De jos, cum sta culcată, Măndicăi i se păru că nașa vine călare și că e săltată într-o șea, căci îi apărea înaltă din cale-afară. Impresia aceasta stărui peste marginile unei aparențe trecătoare și luă aspect durabil de halucinație. Da ! Eleonora se apropia călare pe un cal șchiop, care nu se vedea. Numai bustul și capul cu obrajii rotunzi ai Eleonorei se vedeau, săltînd, săl-

tînd pînă la ameţeală. Odaia întreagă sălta şi ea ; sălta în sus şi-n jos şi lampa, şi cele două ferestruici opace.

Calul nevăzut galopa probabil tot mai repede, tot mai repede, pînă la nebunie, şi odaia şi lampa, şi capul imens al Eleonorei galopau cu el, înainte, înainte, înspre ea, Măndica, să-i cadă pe pîntece, să-i cadă pe pîntece, să-i ucidă copilul — copilul ei. Puse amîndouă palmele pe pîntece şi apăsă tare, ca să-l apere. Măndica închise ochii, să nu mai vadă atunci cînd calul nevăzut şi Eleonora, cu casă cu tot, au să cadă peste ea.

Dar galopul continua şi prin întunerec, subt pleoapele strînse, printre o puzderie de stele mici şi roşii, care roiau din toate părţile, în constelaţii dezordonate.

Măndica vroi să ţipe, dar deschise numai gura, fără nici un sunet, şi leşină. Calul se opri brusc, prăbuşit peste pîntecele ei.

Eleonora rămase calmă. Scoase dintr-un dulap o sticluţă de oţet, turnă în palma stîngă şi începu să-şi frece palmele, apoi le trecu pe tîmplele Măndicăi şi le ţinu la nas, subt nări.

Trupul Măndicăi ardea ca un jar. Parcă ar fi dogorît. Eleonora îşi dădu îndată seama că Măndica are temperatură mare şi că e foarte răcită. Eleonora iar mai turnă în palmele ei oţet din sticluţă şi începu să fricţioneze mînile Măndicăi, tîmplele, după urechi, şi apoi o bătu uşor şi din ce în ce mai puternic peste obraji.

Măndica gemu ca într-un vis şi începu să se mişte. Parcă deschise şi ochii puţin.

Eleonora o dezbrăcă ; îi puse o cămaşă de-a ei ; o culcă cu grijă şi o înveli bine. Apoi se duse la dispensar, să ceară nişte aspirină. Pentru asta, făcu lampa mică. Prin semiîntuneric nu se putea vedea faţa Măndicăi. Numai pieptul ei ridica regulat plapoma grea de lînă. Parcă şi atunci calul-nălucă, văzut numai de ea, continua să galopeze repede, în adînc, în trupul ei, fără să-i fi ucis copilul — copilul ei.

Cine-ar fi fost să asculte ar fi auzit, rar, un oftat slab şi profund.

Nevăzut de nimeni încă, mai galopa înlăuntrul ei un căluţ mai mic, cu o viaţă, de-abia ca un organ al Măndicăi.

IV

Vasile Voicu se trezi tîrziu, cu capul greu. Obrajii și ochii îi erau umflați de somn. Se așeză pe marginea patului și trecu prelins podul palmei peste părul rar, ca să-l netezească. Acesta era un tic al lui, pe care-l repeta foarte des. Căscă prelung și zgomotos, încercînd involuntar un fel de melodii. „Oah !" Se uită încă în pămînt, fără să gîndească nimic, fiindcă nu intrase în realitate. Stăruia în el un fel de prostrație, ca și cum cineva l-ar fi lovit în creștetul capului și încă nu s-a dezmeticit. Apoi întinse brațele în lături, încordîndu-le. Le trecu și pe după cap, bombînd exagerat pieptul. Parcă în felul acesta organele lui se puneau pe rînd și încet-încet în funcțiune. Și asta s-ar fi putut face numai într-o anumită ordine prestabilită.

În gura lui rămăsese ceva amar.

Prima senzație pe care o avu era o senzație de foame. Ar fi vroit să mănînce bine, ceva cald și acru. Se ridică în picioare și iar mai întinse brațele, scoțînd un fel de răget prelungit. Capul încerca cu greu să se menție ridicat. Cădea pe piept, rotund și bălăbănit.

Vasile călcă apăsat spre bucătărie și începu să caute ceva de-ale mîncării. Nu zări nimic. Răsturnă o oală cu lapte și privi cu dezgust pata albă de jos.

„Mama lor de putori !"

— Tinca ! Unde ești ? N-auzi ?

Și apoi întrebă, mai încet, ca pentru sine :

— Iar au fugit ? Cred c-o să-mi scape. Pînă nu le omor nu mă las, și nu scapă.

Măndica ! Măndica ! Nici ticăloasa asta nu-i. Iar m-au lăsat singur, ticăloasele !

Un pui de găină sări de-afară pe prispă, apoi pe marginea ferestrei, și cînd dădu deodată cu ochii de Vasile zburătăci speriat înapoi.

Vasile nici nu-și aducea aminte de tot ce s-a întîmplat ieri seară.

Tinca intră în curte. În aceeași clipă, toate orătăniile, din toate părțile, începură un vacarm asurzitor, mergînd înspre ea. Găinile zburau grăbite peste gardul scund care desparte grădina de curte și aterizau cu zgomot la picioarele ei. Rațele alergau cît puteau, legănîndu-se și măcăind ; cîinele veni scheunînd, iar porcul, care se bălăcea în noroiul de la poartă, începu să guițe îngrozitor, ascuțit, tenace, prelung, mergînd și el în urma Tincăi.

Toată gloata aceasta amestecată era flămîndă. Tinca înaintă spre șură, cu toată suita gălăgioasă ținîndu-se aproape de călcîiele ei.

Vasile sta în pragul ușii de la casă, ca un preot straniu în ușile împărătești. Era marțial și „superior". El privea cu oarecare ironie procesiunea aceea grotescă.

— Ha ! Ai venit ! De ce-ai mai venit ? Puteai să nu mai vii.

Tinca nu răspunse nimic. Orice-ar fi spus, știa bine că l-ar fi întărîtat mai rău. Numai miere de-ar fi fost cuvintele ei, Vasile ar fi avut pretext să înjure. Așa — lăsat în pace —, mînia lui se măcina în el, singură. Numai fața îi devenea stacojie, vinișoarele roze și vinete care se încrucișau nenumărate pe nas și pe obraji se contopeau toate laolaltă, de parcă sîngele din ele s-ar fi revărsat, făcînd o singură pată.

Pămîntul era încă ud tare, și în curtea bătătorită apa mai făcea ochiuri murdare, pe care pluteau paie și gunoi. Cerul era senin, albastru și curat.

Ochii lui Vasile căzură deodată, buimăciți încă, peste porumbul din grădină. Îl văzu hăcuit, în fîșii subțiri, în zdrențe care atîrnau, călcați parcă în picioare și mototoliți. De-abia atunci își reveni. „Piatra de aseară !" Și Vasile se înțepeni din

tot trupul, se îndreptă și rămase multă vreme astfel, ca un zeu barbar.

Tinca aruncase în șură, ca să nu se înfunde afară în noroi, grăunțe pentru păsări. Porcul se îndesa cu amîndouă picioarele dinainte în treuca lui, deasupra căreia fluturau agitate două urechi mari și clăpăuge, iar dedesubt se auzea un clefăit lacom și o bolboroseală prin zoi.

Pe urmă deshămă caii, rămași la căruță încă de ieri seară. Părul pe ei era zburlit, și capetele le atîrnau în jos, mai grele ca de obicei.

Aerul era rece și sonor, ca un aer rar care ar fi venit de pe zăpadă, de undeva de pe un pisc înalt de munte.

Vasile strînse tare din dinți, și pe fălcile umflate, rotunde se ridicară două umflături de mușchi încordați. Cu capul gol, cu părul rar, vîlvoi, ieși pe poartă și apucă înspre sat. În dreapta și-n stînga drumului, casele erau pustii, și porțile închise.

Rămasă singură, Tinca începu să așeze prin casă. Vasile intrase după niște țigări și în odaia cea mare. Cîteva lapovițe de noroi rămaseră, ca niște coji de culoarea cauciucului, pe scoarțele de cîrpe cu dungi multicolore așezate pe jos. Ea se plecă să le ridice și le adună cu atenție în palma stîngă. Cînd se ridică, simți că o dor șalele, și o durere ascuțită îi trecu prin mijloc. Se îndreptă cu greu, cu o strîmbătură crispată a gurii. Și ochii ei căzură deodată pe fotografia cea mare a lui Petrache, care atîrna singură pe perete.

Petrache ! ! Bucuria cea mare a Tincăi. Băiatul ei ! Cel care n-a mai putut suferi injurii și bătăi și a fugit de-acasă. Sînt atîția ani de cînd Tinca nu mai știe nimic de el.

Privi fotografia ca pe-o icoană. Fără de voie, mîinile ei se împreunară pe piept de o neînchipuită emoție lăuntrică, și ochii lăcrimară singuri, plutind parcă la suprafață, bulbucați în lacrimile care îi scăldau roată împrejur.

Chipul lui Petrache, același, avea privirea lui sinceră și dreaptă de totdeauna, în care ușor se vedea o bunătate și o înțelegere fără margini. Ochii lui erau căprii și blînzi. Părul, mai mult blond, era dat pe spate, puțin rebel și dur. O lavalieră atîrna aripile ei obosite sub o bărbie proeminentă.

Petrache era un tînăr frumos. Pentru ea, el era băiatul cel mai frumos de pe lume. Poate că și depărtarea, poate că și faptul că Petrache trecuse de-acum într-o altă lume, de care se sfia, crescuse în ea un sentiment complex — de dragoste, de venerație și de respect... Pentru ea nu era nimeni ca Petrache.

Orice s-ar fi întîmplat, oricît ar bate-o Vasile, oricît ar suferi, și chiar de-ar fi să moară sub lovituri, ea era fericită, suferea fericită, numai pentru că îl are pe Petrache. Ea simțea mereu, în fiecare clipă, și în absența lui, o protecție salvatoare care-i venea de la el. Numai cu acest gînd avea resemnare și putere să facă tot în casă și să sufere tot.

— Petrache al mamii... se surprinse spunînd.

Era o chemare, sau numai un strigăt de nemăsurată și nestăpînită dragoste ?

Era într-adevăr un strigăt de ajutor, sau numai o expresie emoționată de gratitudine pentru mîngîierea pe care i-o aducea gîndul că îl are pe el ?...

Chipul lui Petrache din fotografie părea blajin, cu ceva etern în ochii lui, ca niște sîmburi ai omului.

Viața de la București a lui Petrache îi era necunoscută. Toată dragostea ei de mamă pentru el se cheltuise imaginativ. N-a putut face nimic cu adevărat și vădit pentru el. Auzise numai, după fuga lui, că există, că trăiește. Avea atunci de-abia 12 ani. Un copil ! Un copil singur, în Bucureștiul acela, cît e el de mare !

După doi ani a aflat de la Vasilica, nevasta unui acar din gară, care mergea cu cursa la București de două ori pe săptămînă, că el l-a întîlnit pe Petrache în gară, că l-a recunoscut, că a vorbit cu el și că Petrache vindea ziare.

Petrache vindea ziare ca să aibă cu ce trăi, și învăța carte. Așa a putut face liceul și o parte din Facultatea de medicină, pînă ce-a intrat extern și apoi intern la spitalul Filantropia.

Dar toată viața asta a lui Petrache se scurgea departe și avea pentru Tinca ceva de întîmplare teribilă, plină de greutăți și de primejdii. Ea se gîndise de milioane de ori, singură, cine-l îngrijește, cine-l spală, cine-i dă ce-i trebuie cînd e bolnav. De-atîtea ori se trezise dimineața din somn după un vis rău și cumplit cu ideea fixă, precisă că Petrache e bolnav. Da, e bolnav. Și ce poate să facă ? Unde-i ? Cine știe... Sigur era

numai că e bolnav, că e bolnav greu, fiindcă îl visase copil mic, îmbrăcat numai cu-o cămeşuică roză, pînă la genunchi — aşa cum umblase el în adevăr cînd era mic —, şi în poalele cămeşuţei strîngea nişte struguri frumoşi, cu bobiţele mari şi roşii ca sîngele, şi-l fugărea o babă, şi el nu putea să fugă, pentru că-i cădeau strugurii. Tinca plecă din odaia mare şi intră din nou în pustiul dimprejur, lipsit de orice afecţiune sau ataşament, dar lăsă uşa deschisă în lături, poate cu gîndul că Petrache, din cadrul lui, o vede trecînd mereu încoace şi încolo după treburi mărunte...

V

În blocul B de pe bulevardul Brătianu locuia atîta populație cît într-un oraș de provincie. Cred chiar că nimeni nu era în stare să știe și să identifice pe toți cei care domiciliau acolo. Nici portarul. Adică nici cei 5 portari de la cele 5 scări : Scara A, scara B, scara C, scara D, scara E.

Vreo două etaje erau ocupate de birouri de toate felurile. Pentru ele, intra și ieșea toată ziua cine vreai și cine nu vreai : lucrători, oameni de afaceri, femei elegante. Pe urmă erau apartamentele de locuit : alături ; unul peste altul ; în 8 etaje. Cine stătea în ele ? Unele aveau locatari ficși, care aveau serviciul în altă parte și care ieșeau și intrau în bloc la ore fixe, aproape cronometric. Pe aceștia, cu timpul îi puteai identifica : șeful contabil de la Gaz și Electricitate, gras și voinic ; un profesor de matematici la liceul Lazăr ; un domn scund cu ochelari și cu hainele foarte largi, atîrnînd pe el ca pe un cuier ; o funcționară de la Industria Textilă, severă și urîtă, care venea totdeauna cu un pachețel în mînă, cu fața obosită și înfățișarea amară de parcă nu s-ar fi urcat la al 8-lea în fiecare dată decît pentru ca să se uite pe geam ; un colonel de cavalerie, care călca rar și marțial ca un curcan și părea că totdeauna e îmbrăcat în mare ținută ; un preot catolic slab și mereu grăbit, care mergea cu trupul plecat înainte, parcă tot gata să cadă...

Dar mai erau alții, pe care-i vedeai sporadic... Un proprietar de moșie, care urca totdeauna cu un ascensor plin de panere și pachete aduse de la țară... o damă blondă, zveltă,

cu ochii vii, mereu privind în toate părţile cu vădită teamă şi care de îndată ce închidea uşa ascensorului dispărea aproape fugind pe uşa unei garsoniere... un domn înalt, gros, cu barbă albă, pe care nimeni, niciodată n-a ştiut cum îl cheamă şi care venea regulat, o dată pe săptămînă : joi la ora 5, corect îmbrăcat şi mirosind a colonie bună aşa de tare, încît ascensorul rămînea şi el parfumat, ceasuri întregi.

Pe cei mai mulţi însă, un observator obiectiv sau un locatar perpetuu dar discret nu-i putea şti niciodată, nici unde se duc, nici ce anume şi pe cine caută. Era o lume anonimă, flotantă. Poate să fi fost printre ei foşti dezertori, oameni de afaceri cu reclamaţii la Parchet, poate şi escroci sau criminali cu mandate de arestare emise, pe care poliţia nu-i găsea sau nu vroia să-i găsească.

Cele cinci ascensoare mari Wertheim, ca nişte adevărate case de fier de la o mare bancă cu capital şi organizaţie străină, urcau şi coborau fără încetare — pătrate găleţi de metal — această lume eteroclită, prin cele 5 puţuri înalte, înglobate în bloc, ca 5 sonde zidite roată împrejur. Puncte de lumină roşii se aprindeau şi se stingeau violent, ca nişte misterioase semnalizatoare care punctau o viaţă tăinuită şi extraordinar de încurcată. Foarte adesea auzeai prin tuburile de beton întortocheat cu inutilitate a scărilor lucii pe cineva strigînd cu enervare :

— Uşa la lift, domnule ! Închide uşa la lift !

Şi apoi s-auzea bătînd mereu în peretele de placaj.

Un vîjîit surd şi o trepidaţie simţită în toată zidăria şi mai cu seamă în stîlpii de beton, ca trepidaţia vapoarelor în mers, era semn că ascensoarele lucrează neîntrerupt. Rareori cînd rămîneau libere, o linişte grea şi neobişnuită domnea ameninţătoare în bloc.

Viaţa aceasta, aparent în comun, se petrecea totuşi independent, pe celule. Cei mai mulţi dintre locatari renunţaseră să ştie ce se petrece alături sau la etajul vecin, dintr-un fel de imposibilitate absolută de a şti tot, sau din oboseala acestei comunităţi, care în inconştient subzista.

Numai cîteva „chestii“ erau cunoscute de toţi, scoase în evidenţă fie de o bătaie care a avut loc în regulă pe scări, fie chiar de o sinucidere sau de o crimă — şi acelea aflate întîi din ziar. Fireşte, totuşi, că blocul avea şi cîteva cucoane care colectau, din artă pentru artă, cronica cea nescrisă, dar trăită

a blocului. Poate că acelea cunoşteau în detalii şi toaletele zilnice ale femeilor care erau obişnuitele liftului. Dar şi atunci, numai parţial, limitat la scara respectivă. Cronica cea exactă, cea complexă şi adîncă a blocului era însă necunoscută, tăinuită, înăbuşită — pe apartamente sau chiar pe camere.

Vertical şi orizontal, alături cu această viaţă de la faţadă şi de la scările principale, era aceea a scărilor de dindos şi a ascensoarelor cu gratii şi sîrme de fier pentru femeile şi oamenii de serviciu. Viaţa aceea, care începea mai de dimineaţă, se continua mai tîrziu, în zori, cînd se retrăgeau amanţii *en titre* ai bucătăreselor şi fetelor în casă. Acolo era mai puţin artificial şi mai puţină ipocrizie. Ascensorul-cuşcă era chemat cu voce tare, umplut cu legume şi sticle, tîrît în sus şi-n jos de o sîrmă ca o ciutură sau un vagonet de funicular suspendat. Cine nu închidea bine uşa, şi astfel oprea circulaţia, era imediat sancţionat de o înjurătură.

Pe-aici urcau sergenţi de stradă, maiştri, vatmani de tramvai, aprozi, cu cheia dublă, ce li se încredinţa pe durata niciodată sigură a unei legături de dragoste.

Pe aici se întîmplau scandaluri adevărate, cu bătăi adevărate, care nu se mărgineau la gestul simbolic al unei simple palme, ci cu trageri de păr, cu sînge, cu cuţite, cu sincerităţi crude de viaţă. Pe aici era calea-lactee a concubinajului pe faţă, ca o întîmplare normală şi fără importanţă. Urcau beţivi crunţi sau cîntăreţi, scoborau femei despletite. Pe aici, în special noaptea, era o mare activitate agitată şi plină de pitoresc.

Camerele personalului de serviciu erau aşezate — parte sus la pod, parte jos la subsol. Mişcarea nocturnă se desfăşura între aceste două extreme ca între două continente. Ceea ce constituie substanţa vieţii se lua şi aici din plin, cu pasiune sinceră, cu disperare, ca pe singurul bun adevărat pe care-l poate da existenţa în orice condiţii. Muncă, umilinţă, totul se uita în îmbrăţişări violente şi în amoruri teribile.

Acolo, în blocul B, în acest furnicar amestecat, locuia, într-o cameră de servitoare, la subsol, studentul în medicină externul eminent, Petrache Voicu.

VI

Peste satul Româneşti se lăsase o tăcere adîncă şi plană. Parcă ar fi nins, nevăzut, ireal, peste toate. Poate că oamenii erau încă prin curţi, fiindcă era lună plină, şi afară se vedea ca ziua. Dinspre pădurea Crainici se revărsa o boare răcoroasă şi umedă, ca o suflare a pădurii, ca respiraţia ei. Casele scunde, acoperişurile de stuf, cenuşii, învechite de vreme şi de ploi, pereţii albi de var, copacii parcă mai înalţi, toate căpătaseră o nuanţă de albastru uşor şi apăreau fantastice. Toate la un loc erau ca un fel de jucărie mare rămasă după o distracţie de copii care au obosit aranjînd şi au lăsat toate aşa cum erau şi s-au dus să se culce.

Numai o bufniţă, pe care nimeni n-o vedea, dar care trebuie să fi fost pe grinzile încrucişate ale clopotniţei de lemn de la intrarea în curtea bisericei, se auzea rar, monoton :

— Uu... Uu...

Căsuţa Eleonorei era mică şi cochetă : o singură odăiţă şi o tindă. Înăuntru, toate erau aşezate cu o preocupare simplă, de maniac. Şervetele cu flori la capete şi franjuri erau aşezate în chip de draperie deasupra cadrului unei ferestruici mici. Şi pe pereţi erau aşezate, gîtuite la mijloc în creţuri de cordele roşii, asemenea şervete, cu intenţii decorative.

În faţa casei se înălţau drepte nenumărate lujere de nalbă, gata să înflorească, şi acum despuiate şi ele de frunze subt bătaia grindinii.

Casa Eleonorei era îndreptată, ca toate celelalte de pe drumul care duce la pădure, cu faţa înspre miazăzi. Luna

plină bătea drept în peretele alb al căsuţei, pe care proiecta siluetele negre ale nalbelor înalte, ca nişte motive japoneze stilizate şi fine.

Deoparte, sub gardul care despărţea curtea de Iorgu Bedreag, lucrător la fabrica de sobe de teracotă din sat, era improvizată, cu cuptor galben de lut, o bucătărie de vară.

La lumina lunii, şi chiar pe întunerec, înainte ca luna să răsară, Eleonora făcuse focul la plita aceea de sub cerul liber, şi o lumină roşietică palpita prin semiîntuneric, făcînd jur împrejur o aureolă roşie, care se zbătea, crescînd şi scăzînd în intensitate, după cum focul de vreascuri uscate se înteţea sau se stingea.

Măndica era întinsă pe prispă, la aer, şi ochii ei, sticloşi încă de febră, urmăreau jocul viu al flăcărilor zbuciumate, care mişcau umbre mai mari şi mai mici pe scîndurile gardului din fund, şi parcă acelaşi joc se repeta pe pupilele ei, în miniatură. Prin linişte se auzeau vreascurile trosnind pe foc, de parcă cineva le-ar fi rupt în genunchi.

Măndica era plină de o nespusă spaimă interioară. Se gîndea şi se gîndea şi nu putea să găsească nici o ieşire. Nu ştia nimic nici despre Ion. Poate să fi plecat. Echipa lui trebuia să-şi termine lucrările şi să se ducă departe, pe Olt, la Slatina, unde era, la fel, de reparat sau de instalat un pod de fier. Febra îi da o stare de slăbiciune şi de reverie, în care realităţile nu se puteau concentra şi prinde contur, iar gîndurile lunecau uşor de la unul la altul, fără ca să poată alege ceva din ele.

Jocul flăcărilor subt ceaun aveau ceva de rană care tresare mereu, ca într-un spasm.

Mai tîrziu, focul s-a stins încet-încet. Se mai vedea numai un jar imobil, care s-a făcut şi el cenuşă pe nesimţite, pierzîndu-se în aceeaşi dulce obscuritate.

Acum, răzbătută sus, deasupra salcîmilor înalţi de pe marginea drumului, luna singură domina totul, împărţind contururile lumii în lumină albă şi crudă şi în umbră neagră, în care noaptea era alungată.

Eleonora sălta greoi pe picioarele ei inegale în jurul plitei şi al mesei de alături. Mămăliguţa răsturnată apăru aurie, aburind agitat şi învălmăşit în răcoarea serii. Eleonora a mîncat în cîteva clipe, stînd în picioare. Pe Măndica a ridicat-o şi răzimat-o cu spatele de perete şi i-a pus strachina

cu brînză și cu mămăligă la un loc, în poală. Pe urmă iar a culcat-o cu fața în sus, și a învelit-o cu o velință aspră, pînă sub bărbie.

După ce străchinile și lingurile au fost spălate și puse la loc, Eleonora se așeză și ea în bătaia lunii pe scăunașul ei scund. Unul din picioare îi era întins țeapăn înainte, și celălalt — îndoit în unghi ascuțit. Spatele era răzimat de stîlpul prispei.

Liniștea crescu atunci și acolo, aproape. Un greier care trebuie să fi fost în tindă se auzea rar „țîrrr, țîrrr" la intervale mari, sporind astfel senzația de timp care stă pe loc.

Cele două femei rămaseră așa tăcute, una lîngă alta. Gîndurile fiecăreia erau departe, neștiute și fără mărturisire, ca două mecanisme de ceasornice care merg separat, măsurînd același timp. Era ceva neînchipuit de tainic și de misterios în acest proces de gînduri proprii, fiindcă pe fețele lor se vedeau gîndurile dinăuntru cum se opresc, cum caută să se adîncească, cum dispar, cum revin. Parcă un cariu misterios și tăcut rodea pe ascuns în capul fiecăreia. Și amîndouă urmăreau fără să vrea luna. Amîndouă aveau fața îndreptată spre lună și ochii ficși în ea, ca sub o hipnoză de la care nu puteau să se sustragă.

Într-un timp, pe fața Măndicăi, aplecată în lături spre bătaia lunii, se prelingeau lacrimi.

Eleonora, rupîndu-și privirea din discul lunii, o văzu plîngînd.

— Ce ai, fetițo ? Ce te doare ? Spune-mi mie tot, tot.

Se ridică cu greu și-i petrecu palma pe frunte, apoi dosul palmei după ureche, pe gît. Măndica mai avea temperatură. Trupul ei ardea tot. Eleonora îi înfășură macatul jur împrejur și îl strînse bine sub umeri. Eleonora oftă prelung.

— Ce-i cu tine, Măndico ? Ce-ți trece prin cap de-ți curg lacrimile ? Nu te speria. Mîine ai să te faci sănătoasă. Ai răcit, și-atîta...

— Nu de asta, aruncă la întîmplare cuvintele Măndica.

— Dar atunci, de ce ? insistă Eleonora. Spune-mi mie tot. Poate am să-ți fiu de ajutor. O să vedem împreună ce-i de făcut.

— Ce să fie de făcut ?... Nu-i nimic de făcut...

Gîndul Măndicăi rătăcea în deşert, fără nici o nădejde, la Ion. Dacă nu-l mai vede ! ?... Trebuie să fi plecat. Ce furtună blestemată !

— Hai, spune-mi... spune-mi. Cine-i ? Cum a fost ?

Măndica îşi mişcă braţele sub învelitură, ducîndu-şi o mînă ca s-o aşeze pe pîntece. Asta îi făcea bine. În felul acesta nu se mai simţea singură şi nenorocită. Parcă aşa şi-ar fi dezmierdat prin trupul ei, copilul ; bucuria şi nefericirea ei.

Măndica tăcu.

Eleonora vorbi iarăşi, după un răstimp :

— Hai spune-mi... Nu-ţi fie teamă.

Eleonora iar se ridică şi o mîngîie pe frunte.

Şi Măndica începu să vorbească încet, şoptit, cu ochii ficşi în lună, hipnotizată, spunînd ca o rugăciune cu glas egal şi stins :

— Naşă Eleonoro, nu-l cunoşti. N-ai de unde să-l cunoşti. E strein. Nu-i de-aici, de la noi. Astă-primăvară a venit o echipă de la Căile Ferate pentru ca să facă podul de fier de lîngă gară. El era şeful echipei. Îl cheamă Ion... Ion Mîndru. E maistru. Aşa mi-a spus el. Nu-l cunoşti. Nici eu n-aş fi putut să-l cunosc dacă n-ar fi fost întîmplarea. În ziua de Buna Vestire fusesem la unchiul Grigore din Poenari. Spre seară mă întorceam pe jos acasă. Din spatele meu a sunat soneria unei biciclete. Eu nici nu m-am uitat şi m-am ferit spre marginea şanţului. Pămîntul era ud şi se vede că şi eu am făcut un pas greşit, că mi-am răsucit piciorul şi am căzut în şanţ. Cel cu bicicleta a trecut repede înainte, strigîndu-mi : „Noroc, fetiţo !“ Dar pe mine m-a durut piciorul tare şi n-am putut să mă scol. După ce s-a îndepărtat, el a întors capul îndărăt şi a văzut că eu nu m-am ridicat, şi-atunci a venit înapoi. A lăsat bicicleta jos şi m-a luat în braţe şi m-a pus pe picioare dar, eu nu puteam pune în pămînt piciorul drept. A stat un timp şi s-a gîndit ce-i de făcut, sprijinindu-mă. Şi de durere, mă lăsam în braţele lui. Pe mine mă durea grozav, naşă Eleonora, dar am simţit o mare bucurie să-l văd. Ion era frumos, naşă Eleonora...

Măndica se opri puţin, privind mereu în lună.

Din urmă venea spre moară cu saci de grîu Ghiţă Vanghele... ştii, cel mustăcios. Ion a oprit căruţa, m-a luat în braţe şi s-a urcat cu mine în ea, ca şi cum ar fi păşit singur. Apoi a spus să-i dea şi bicicleta.

M-a întrebat unde stau. Vanghele a spus că știe el, și am plecat. Căruța scutura îngrozitor. La fiecare piatră, la fiecare hop tresăream, încordîndu-mă toată de durere. Ion m-a luat atunci iarăși în brațe, și mă ținea ca să nu mă scuture, așa cum se țin copiii pe brațe la botez. Îl simțeam tot, voinic. Iaca, se uită deasupra mea, cu capul aplecat, ca luna acum. Și l-am văzut bine. Nașă Eleonora, mi-a fost drag de-atunci. Și-am avut încredere în el.

M-a lăsat acasă, și noaptea tîrziu a venit să-mi aducă apă de plumb. Se repezise anume pentru asta la București. Apoi venea în fiecare zi să mă vadă și să afle cum îmi merge piciorul.

Și a venit pînă într-o sîmbătă seara, cînd s-a întors tata beat de la cîrciumă de la Costică, și a început să țipe și să spuie cuvinte urîte : „Iar ești aici, derbedeule ? Ce tot dai tîrcoale putoarei ? Să te cărăbănești de aici, că-ți rup picioarele, domnișorule ! Afară ! Ieși afară din casa mea ! Ce-ai vrut, să întorci capul muierilor, marțafoiule ? Crucea și vascrisul !“

Ion rămase înmărmurit. Eu am început să plîng. Mama voi să-l ia pe tata de braț și să-l scoată în curte. Tata se smuci cu tărie, și mama căzu jos. „Păi cum ? Se putea ? ! Și tu, tîrfo ! Amîndouă ! Hai !“ Și către Ion : Ieși, n-auzi ? !“

Ion era mai de demult în picioare. Tata se apropie de el, vînăt de mînie. Eu muream de frică. Vedeam cum vine nenorocirea. Ion ridică brațul. Mușchii îi erau încolăciți de-a lungul lui. Mi-am pus amîndouă mîinile pe ochi și am țipat cît am putut : „Nu ! Nu da !“ Și așteptam. Așteptam grozăvia. N-am auzit nimic. Iar nimic. Cînd am ridicat mînile și am deschis ochii, tata era răzimat de perete, ca pironit, și Ion nu mai era în casă. Mama se ascunsese în șură. Că de cîte ori se întîmplă cîte ceva, oricine o fi vinovatul, dacă tata e beat, apoi pe mama o bate.

După aceea a plecat și tata. Eu am rămas singură. Toate se-ntîmplaseră așa de repede și de neașteptat ! În casă și împrejur se făcuse deodată liniște. Ușa de la odaie și de la tindă rămaseră deschise, lipite de perete, în lături. De-afară venea un vînt ușurel, care ridica încet un colț de la fața de masă.

Atunci m-am gîndit mult, nașă Eleonora, la viața mea pe care o duc. O viață de cîne ! Mai rău ! Cînele nostru, care trăiește în aceeași curte, pe lîngă aceeași casă și cu aceeași oa-

meni, o duce mult mai bine. Tata-i dă şi lui uneori cîte-un picior cînd îl găseşte dormind în cale, dar cînele se poate feri uşor, îl poate ocoli şi scapă. Noi nu scăpăm...

Săracu Petrache a făcut şi el ca şi cînele. S-a ferit... a plecat... s-a dus în lumea lui. Dar n-am putut pleca cu toţii de-acasă, ca să lăsăm totul părăsit. Ce viaţă !

Am voit şi eu să plec, de-atunci. M-am gîndit iar că mama rămîne singură cu el, şi n-am putut. De-acuma, tot trebuie să plec. Acuma, orice-ar fi, nu-i cu putinţă să mai rămîn. Trebuie să-l apăr.

— Pe cine să-l aperi, Măndica ?

— Pe copil, naşă Eleonora.

A urmat iar o bucată de vreme de linişte. Măndica privea tot drept, nemişcat, în lună. Luna se urcase şi se pornise spre dreapta. Măndica răsucise puţin capul şi privea mai în sus. I se vedea acum sub pupilă albul ochilor.

— Şi pe urmă l-ai mai văzut pe Ion ?

— După ce s-a întunecat l-am căutat în jurul grădinii. Ştiam că are să vie. Aşa-mi spusese mie inima. Mă căţăram pe gard, aplecam capul în lături şi fluieram puţin. Tata se-ntorsese iar de la cîrciumă şi dormea adînc. Se auzea sforăind din fundul grădinii.

Întîi nu mi-a răspuns nimeni. Pe urmă am auzit şi eu un fluierat scurt. Şi ne-am întîlnit. Era o noapte tulbure. Nori groşi începuseră să treacă la vale, dinspre pădure. Dar îl vedeam bine. Ochii mei se deprinseseră cu întunericul. Am pus mîna pe el, parcă tot căutîndu-l prin beznă, ca să-l recunosc. Am purtat mînile pe pieptul lui, pe umeri, pe braţe, pe obraz, prin păr. El mă lăsa să-l caut aşa. Ştia că aşa îi spuneam că-l iubesc.

Am simţit atunci toată puterea lui de bărbat şi am ştiut că are cine să mă apere. M-am lipit de pieptul lui şi am pus urechea şi obrazul aproape de tot, cum pun doctorii la bolnavi. Dedesubt, sub surtucul lui albastru, îi auzeam în fund inima bătînd.

Vaca noastră trebuia să fete. Şi ca să nu se întîmple vreo nenorocire trebuia să o păzească cineva noaptea. Şi o păzeam eu. Am putut aşa să scap din casă şi să dorm în grajd. Şi l-am putut vedea pe Ion în fiecare seară. Ne vedeam tot la gardul din fundul grădinii. Eu din cînd în cînd dădeam o fugă la grajd să văd ce mai este, şi iar mă întorceam gîfîind. Ion

rîdea şi-mi punea mîna pe inimă, ca s-o mai liniştească. Şi eu simţeam palma lui parcă pusă direct pe inima mea, care ar fi fost goală, afară.

Nu-l puteam aduce în grajd şi nici nu vorbeam decît în şoapte, fiindcă mă temeam să nu se trezească tata şi să iasă prin ogradă. De multe ori după ce se desmeticeşte noaptea din beţie, iese pe afară şi umblă sub cer, ca o stafie. Noi nu ştim ce-i în capul lui atunci. Odată şi-a luat o pernă şi s-a culcat pe un lăicer în mijlocul curţii. Spunea că noi vrem să-l strîngem de gît noaptea.

Şi Măndica oftă lung.

— Şi pe urmă ? îndemnă Eleonora.

— Noi am fost înţeleşi, eu şi Ion, să plecăm la Bucureşti la mama lui, la casele ei din Bolintin, şi să ne luăm. Pe urmă trebuia să o hotărîm şi pe mama să vie, să o scap şi pe ea. Asta urma să fie acum, cînd se termină lucrarea la pod. De aceea am şi adus aici, pe-ncetul, zestrea mea, ca să nu simtă tata. Eu ţi-am spus atunci numai că mă tem de el. Dar asta era...

Într-o noapte, naşă Eleonora, tata era dus de cu seară la Bucureşti, cu sobe. Le-ncărcase de la Andrei şi le transporta la magazinul din Bucureşti, de pe Griviţa. Tata făcea asta foarte rar, nu ca alţi oameni care au căruţă şi cai. El o face numai cînd nu mai are chiar nici un ban de băut şi cînd Costică nu-i mai dă pe datorie. Atunci porneşte subt seară, merge toată noaptea pe răcoare, şi spre zorii zilei e în marginea Bucureştiului, opreşte la ratuşul de la Băneasa, face focul şi stă pînă se face ziuă.

Aşa a plecat şi-atunci. Era-n primăvară, naşă Eleonora. Toată pădurea Crainici era plină de violete, de albăstrele şi de brebenele. Stăteau pe jos, pîlcuri, vinete, albastre, ca nişte scoarţe. Ştii mata cum, naşă Eleonora.

Şi era lună plină ca astă-seară. Drept ca azi. Şi cînd m-am întîlnit cu Ion la gard, luna era tot aşa de sus cum e-acum. Nu era încă miezul nopţii. Peste cîmp, cît se vedea lumina ei, era numai ca un abur alb. Numai stejarii bătrîni din pădure îşi făceau umbră singuri.

Din pădure se auzeau, ca de departe, privighetorile chemînd cu fluierat limpede.

Ion mi-a spus atunci : „Măndico, hai în pădure..."

Măndica se opri aici. Tăcerea se prelungi, cum este atunci cînd aştepţi.

— Şi, pe urmă ?... mai îndemnă Eleonora.

— Pe urmă nimic... şopti încet Măndica.

Acum, amîndouă tăceau.

Dar Măndica îşi continuă în gînd povestea, şirul amintirilor, „viaţa" ei, singurele ei clipe de viaţă, fiindcă se sfia să şi-o mai spuie cu glas tare. Totul era de altfel ca un cîntec, ca o poveste adevărată.

Şi Eleonora simţea că Măndica-şi continuă istorisirea în gînd, tăcut, şi rămase alături nemişcată, ca şi cum ar fi auzit-o.

Amintirile, gîndurile Măndicăi, se duceau singure, istoriseau singure, pentru ele, pentru lună, pentru sufletul ei.

— Şi-am mers. Am intrat subt umbra ei cum intri în biserică. Pe jos, ca pe nişte ferestruici cu gratii, cădea printre crengi înmugurate lumina albă a lunii. Deasupra frunzele nu se întregiseră încă. Dar erau bobocii gata ca lumînărelele. O horbotă subţire şi deasă se aşternea peste tot, cu flori presărate prin urzeală. Albăstrelele şi brebeneii se desluşeau şters. Violetele se simţeau numai după miros. Eram desculţă. Călcam pe flori ca pe ceva care nu se poate spune, care nu are pereche — ceva care era moale, lipicios şi dulce ca o dezmierdare.

Privighetorile chemau, chemau din toate părţile, fluierînd limpede, cu întorsături meşteşugite.

Multă vreme am mers aşa fără să ne spunem nimic. Eu mă ţineam cu amîndouă mîinile, apucat de braţul lui, ca şi cum cineva nevăzut ar fi vroit în fiecare clipă să mă smulgă de lîngă el. Eram aşa, cu trupul şi cu faţa puţin întoarsă înspre el, şi mă uitam în sus spre ochii lui. Cînd mergeam, umbra crengilor tot schimba horbota pe chipul lui, aşa fel că parcă noi am fi stat pe loc, şi cineva ar fi tras pe deasupra noastră horbota aceea, ca pe-o plasă.

Ioan mi-a vorbit apoi de viaţa lui. Era orfan de tată. Mama lui era croitoreasă. Aveau o căsuţă în Bolintin, cu trei camere. Una trebuia să fie a noastră.

Eu ascultam ca într-un vis. Nu mai ştiam unde merg, nici dacă mai calc pe pămînt, sau sînt în cer.

Pe cărarea care duce la pădurărie, în parchetul 33, este un stejar bătrîn. Ion nu-l ştia, că nu mai fusese niciodată

pe-acolo. Şi s-a oprit totuşi drept sub el. Parcă, mergînd încet, aproape rătăcind prin pădure, îl căuta. Acolo ne-am oprit, adică s-a oprit el, şi eu m-am oprit, fiindcă a rămas pe loc braţul lui. Eu aş fi mers aşa o viaţă întreagă, pînă la moarte. El s-a răzimat cu spatele de stejar şi m-a luat în braţe. Eu m-am simţit mică, mică tare. De-abia ajungeam cu capul pe piept. Cînd am ridicat privirile în sus ca să mă uit în ochii lui, l-am văzut aplecat deasupra mea, mare, cu ochii negri deschişi larg, căutîndu-mă. Gura lui a căzut greu peste a mea, încleştînd-o, ca pe-o pradă.

Toată pădurea forfotea de privighetori. Nu se vedeau, dar le auzeam în urechi zbîrnîitul zborului lor scurt de pe-o creangă de stejar pe alta. Poate că vor fi fost numai cît un fir lungăreţ de ovăz, pe vîrfuri, dar în ele era atîta viaţă şi atîta dragoste... Şi eu eram mică, dar tremuram ca într-un zbor pe loc, ca într-un zbor de ciocîrlie, de fericire şi de iubire.

Braţele mele s-au întins în sus. Vroiau să-l cuprindă pe Ion pe după gît, dar n-ajungeau ca să-l înfăşure jur împrejur şi s-au căţărat numai peste umeri, unde s-au înfipt cît ce-au putut cu degetele.

Nu ştiu cît am stat aşa. Privigetorile sfîrîiau în jur şi fluierau, chemînd. Mai cu seamă era una care chema cu o deznădejde sfîşietoare. Se vede că nu-şi găsea iubita. Chemarea ei îmi trecu prin inimă. O ! Cum aş fi vroit s-o găsească ! Eu eram atît de fericită ! Luna mersese, singură, repede. Eu n-o mai văzusem ; nu mă mai uitasem la ea. Lumina ei ilumina pînă în adînc ochii lui Ion, care erau în faţă.

Braţele lui Ion mă strîngeau tot mai tare şi le simţeam tremurînd ca de-o încordare tainică şi fără rost, ca de-un freamăt dinăuntru. În bătaia lunii am văzut ochii lui întunecîndu-se, ca şi cum un nour negru ar fi trecut peste ei. Poate că un nor trecuse în adevăr peste lună şi se întunecase totul. Dar cu adevărat nu trecuse nici un nor. Pe urmă am înţeles asta.

Ion mă lăsă din braţe şi-mi spuse grăbit şi cu glas schimbat :

— Haidem... să mergem.

Dar n-a apucat înspre sat, ci tot mai adînc în inima pădurii. Nu mai auzeam chemarea sfîşietoare a privighetorii

de mai înainte. Altele şi altele, unele aproape de tot — cu un răsunet limpede, care trezea toată pădurea.

Nu mai puteam. Tot trupul meu era slab, slab. Şi tremura. Aş fi vroit să cad jos şi să aştept, să aştept. Poate că dacă nu m-aş fi sprijinit de braţul lui aş fi căzut, aşa de mult mă sfîrşisem de dorinţă încordată.

În faţa noastră, după un timp, se vedea tot mai clar printre copaci, parcă deodată mai rari, o lumină albă, lăptoasă, ca un lac. Am mers înainte, înspre lumina aceea, care se tot lărgea, şi am ieşit în Poiana Hoţului. Acolo, luna cădea în plin pe verdele crud al poienii şi era fără nici o umbră. În adevăr era ca faţa unui lac fermecat.

Şi Măndica se ridică într-un cot, cu capul în sus, ca să vadă atunci cum e lumina lunii în ogradă.

— Vezi mata, nu aşa... un lac mare şi alb, alb, parcă peste tot era întinsă o pînză de in, spălată, la uscat. Am stat mult privind minunea asta, cum am fi stat chiar pe marginea unui lac, şi ne-am uitat deasupra lui. Dincolo, în cealaltă parte, stejarii se ridicau iarăşi, negri. Am înaintat pe lac şi am mers peste clarul de lună. Umbrele noastre, culcate alături, îmbrăţişate, mergeau înaintea noastră. Călcam peste faţa acelei ape fără adîncime ca pe-o oglindă de gheaţă dintr-o poveste. Dincolo, cînd am intrat în umbră, ne-am oprit.

De multă vreme Ion nu mai spunea nici o vorbă. Dar îl simţeam alături, gîndindu-se. Cînd vroia să se stăpînească, şi cînd vroia să mă ia. Era o luptă în el. Eu o simţeam bine, şi-mi era inima mică, şi-mi bătea să se sfarme pieptul. „Acum... acum" îmi spuneam eu. Şi vroiam să vie odată. Altfel, l-aş fi silit eu. Nu mai puteam.

„Să stăm puţin", spuse Ion. Vorbele lui erau gîfîite şi întrerupte ca după o fugă. M-am uitat iar în sus, la el. Altfel, îl simţeam alături, dar eu mergeam privind înainte, căutînd în pămînt cu gîndurile mele. Tîmplele îmi zvîcneau fără să mă gîndesc la ele. Şi mijlocul îmi ardea. Chipul lui Ion era foarte schimbat. Se încruntase într-o mare hotărîre. Îl stăpînea şi pe dînsul ceva cumplit.

M-a apucat apoi deodată, ca şi cum ar fi vrut să mă răpească şi să alerge cu mine. Picioarele mele n-au mai atins iarba şi frunzele uscate dedesubt. Si ne-am prăbuşit amîndoi jos, ca trăsniţi. Parcă prin vis, braţele lui m-au proteguit ca să nu mă lovesc căzînd. N-am să uit niciodată ; n-o să-mi

pară rău niciodată, chiar dacă viața mea ar fi să se sfîrșească din asta.

Subt mine, întins, era pămîntul, care zvîcnea și el. Îl simțeam cum mă suge, umed și treaz. Capul meu era pe un pîlc de brebenei cu miros ușor, dulceag și bolnăvicios. Cînd plecam capul pe o parte, mușcam în gură ramuri întregi înflorite, care-mi dădeau un fel de leșin.

Printre crengi groase și negre, luna mergea repede înspre apus. Și un nouraș mic, alb, singur, rătăcit pe un cer senin, fugea lunecînd contra ei, sporindu-i iuțeala.

Privighetorile chemau, chemau... Pădurea toată, nașă, Eleonora... A fost ceva tare ca un trăsnet. O eliberare neînchipuită. Și apoi o liniște ca pe lacul de lună...

Cu voce tare :

— Ah, nașă Eleonora...

Și apoi iar, în gînd :

„N-am plîns. Am adunat în ochi și în simțiri tot, ca să nu uit nimic. De-atunci, am pentru oricît de lungă sau de scurtă mi-o fi viața ceea ce este bucuria ei, adevărul ei.

Ah ! Cum simțeam pămîntul zvîcnind sub mine ! Ion mă mîngîia... Apoi rămase cu brațele adunate sub cap, cu fața în sus și se gîndea. Mă temeam de gîndurile lui. La ce s-o fi gîndit ? N-am să știu niciodată."

Eleonora privise înainte cerul peste vîrful stufos al unui salcîm de hotar din fundul grădinii. Nici nu băgase de seamă cînd anume Măndica lunecă de pe prispă și sta răzimată de ea, în bătaia lunii.

O strînse dojenind-o, și vroi s-o ducă în casă. Vraja din urmă luase sfîrșit ? Măndica se zbătu, opunîndu-se din toate puterile. Luna trecuse de colțul casei, și o umbră neagră acoperea prispa. Dar vraja din amintirile Măndicăi mai stăruia, dezlănțuită.

Măndica ar fi vroit să moară în sara aceea.

VII

Biroul din stînga coridorului, la intrarea sanatoriului Filantropia, era mic. Ultima expresie de simplitate : o masă, trei scaune, un dulap de tablă vopsit cu verde. Nimic în plus. Ba în mijloc, pe masă, nelipsit, un buchet de flori de sezon, cules din grădina sanatoriului, primăvară, vară şi toamnă.

Atunci erau nişte trandafiri roşii. Corolele lor se desfăceau pînă la durere, şi apoi cădeau. A doua zi erau alţii, de-abia îmbobociţi, împietriţi de-o lăuntrică pasiune. Profesorul Simu punea la plecare, în fiecare zi, cel mai roş boboc de trandafir la butonieră, şi-l purta cu un fel de cocoşească mîndrie, ca pe un buton al Legiunii de Onoare. Punctul acela însîngerat era un simbol înflorit al artei lui de chirurg.

Biroul avea la geam perdeaua albastră pe jumătate trasă, şi din cauza aceasta, înlăuntru, o vagă obscuritate de cameră de bolnav, care te îndeamnă la linişte şi discreţie.

Scaunele erau totdeauna goale, cu husele albe trase peste ele, ca nişte halate albe, fiindcă în birou nu intra decît „profesorul" şi Petrache Voicu, care-l asista. Nimeni altul. Iar aceştia doi nu aveau timp să stea în birou.

În ziua aceea de căldură de iulie, copleşitoare, biroul era răcoros şi sobru. De dimineaţă, Maria uitase să schimbe trandafirii, şi petalele lor, întîi veştejite şi mototolite erau acum cu conturul desemnat cu un maron de descompunere completă. Aspectul era direct sinistru. Avea ceva mortuar, de omagiu vechi, descompus şi uitat.

— Maria, chemă Voicu, să dai astea afară.

Era într-o zi de duminică. Voicu nu înțelegea cum se face că atmosfera aceea de plictiseală și lehamete, din oraș, specifică duminicilor, se furișase și în birou. Se tîra și acolo, în liniștea lui austeră și în cadrul lui simplu, un fel de plictiseală greoaie, de parcă timpul s-ar fi întins, somnoros și prelung.

Era seara tîrziu, și afară zăpușeala stăruia, înăbușitoare. Biroul totuși mai păstra cubul lui de răcoare. Petrache își desfăcu încet bumbii de la halat, plecîndu-se ușor cînd îi scoase pe cei de jos, pe deasupra genunchiului. Pentru el, duminica nu există ca zi fixă de odihnă, și-o presimțea numai din senzația de greutate și lene din afara lui. Nici asta nu-l atingea prea mult. O observa numai ca o stare de lucruri concretă și exterioară.

Maria atîrnă halatul în dulapul îngust de fier, spînzurat slab și sec. Se mai clătina puțin, ca de un vînt ușor.

Era o piesă, sau un frumos poem cu o asemenea pădure de spînzurați, în care se repeta un refren... Grădina unui împărat sau rege. Petrache căuta să-și reamintească al cui era poemul acela. Ceva cu „Grengoire"... Cam în felul acesta. Păcat! Erau niște versuri superbe, cu gest larg; niște alexandrine:

„E vesela grădină a regelui"...

O lectură veche de demult, dintr-o cărțulie mică, o broșură cumpărată de la anticarul de la Vama Poștei.

Petrache vroi să urmărească succesiunea de gînduri și amintiri mai departe și să se concentreze ca să-și aducă precis aminte: autorul, și cartea și versurile... Așa făcea întotdeauna cînd trebuia să alunge un gînd trist, un spectacol trist, rămas în ochii și în sufletul lui.

Acum venise pentru vizita a doua și întîrziase în spital, ca să se ocupe de micul Radu Langa, de „domnul", cum îi era porecla. Langa tatăl era un bancher. Sta și el în blocul-furnicar din bulevardul Brătianu, în care locuia, în subsol, Petrache. Petrache intrase ca preparator în casa bancherului Langa pentru ca să cîștige cîțiva bani, fiindcă era sărac și trăia numai din asta și din cele cîteva injecții pentru care alerga serile, din tramvai în tramvai, tot Bucureștiul.

Lui Radu Langa i se spunea „domnul", fiindcă, deși avea numai 12 ani, purta totdeauna haine de domn, foarte îngrijite,

cu guler, cu cravată... ca un domn. Temperamentul lui era asortat acestui aspect exterior, fiindcă Radu poza în om matur, nu se amesteca în jocuri violente, sta retras și avea pe chipul lui o perpetuă expresie de seriozitate, de om grav care privește cu mare atenție la toate.

Domnul acesta mic era și foarte distrat. Felul lui de a fi sau poate numai poza aceasta a lui îl preocupa prea mult și-i lăsa prea puțin atenția liberă pentru ceea ce se petrecea împrejur.

De multe ori, pe cînd Petrache-i explica, își da seama că Radu e absent și are un fel de absență pozitivă, cu ostentație. Petrache tăcea atunci, tot cu ostentație, și Radu se deștepta, revenind ca dintr-o mare depărtare.

Probabil că din cauza acestei distracții, în dimineața aceea fusese călcat de un automobil, în Piața Romană.

Nu avusese încă loc nici o intervenție chirurgicală. Rănile deschise erau superficiale. Se făcuse dezinfecția de rigoare, și acum era subt observație. Radu avea o stare generală proastă, cu mult prea proastă pentru ca să se explice numai cu rănile vizibile. Dureri interne justificau o îngrijorare mult mai mare. Poate să fi fost un rinichi strivit. Radu simțea dureri violente în regiunea lombară. Poate spaima, poate șocul îi dădu o enervare agitată și o paloare neobișnuită.

Luni dimineață, profesorul avea să vadă de ce anume suferă și va interveni unde va fi nevoie. Doamna Langa îl reținuse mult pe Petrache cu întrebări fără număr, puse pripit și cu o încordată îngrijorare, și la toate era greu sau prematur de răspuns. Petrache dădu răspunsuri precise ca s-o liniștească, dar în mintea lui se zbăteau cele mai grave ipoteze.

Petrache gîndi singur: poate că soarta aceasta scurtă a lui Radu concentrase în timp redus o întreagă evoluție de om, și de-aceea seriozitatea lui de „domn“ cu anticipație. Ceva în el vroia ca să nu moară fără să fi cunoscut măcar înfățișarea și poza acestei ipostaze a maturității. Inconștient, se vroia trăit cu toate fazele fiziologice concentrate.

Petrache surîse acestor ipoteze metafizice. Pe dînsul totuși, chiar ca medic, îl urmăreau problemele acestea de devinație mistică ale organismului. Își culegea — deocamdată senzorial — materialul documentar pentru o chestiune pe care odată și odată își pusese în gînd să o trateze cu toată adîncimea cuvenită.

Ambianța de duminică, din aer, îl ataca și pe dînsul. Robust, optimist și vioi, el nu obișnuia să se lase luat de atmosfere demoralizante sau de idei negre. El obișnuise a-și impune să vroiască, și să învingă totul. Numai așa putuse răzbate pînă atunci prin greutăți și privațiuni teribile, într-un oraș nemilos, fără nici un sprijin de la părinți și la o vîrstă cînd alți copii lăsați singuri încep să plîngă.

Îl afectase nenorocirea lui Radu ?... Cu siguranță. Gravitatea prematură a acestui copil și un fel de docilitate judecată îl atașase în cei doi ani de contact zilnic. Petrache trăia prin Radu ceva din copilăria de care el fusese frustrat. Era și este, întîmplător, o copilărie de „domn", adică fără voioșie tumultuoasă și elanuri nebunești. Dar era totuși o viață de început în sînul unei familii. Petrache trăia în altul acea viață de care a fost privat, așa cum unii își trăiesc ca spectatori la un film un ideal ratat.

Doamna Marita Langa era o femeie mică, brunetă, slăbuță. O extremă sensibilitate o făcea să simtă în ea un tremur interior perpetuu, o neliniște mereu trează, o agitație delicată și discretă. În fața ei, Petrache totdeauna se simțea ca în fața acestor plopi, ale căror frunze argintii se răsucesc mereu în jurul lor, chiar cînd nu adie nici o boare de vînt.

Ochii ei mari priveau totdeauna oamenii cu spaimă și curiozitate. Și trupul ei părea că ar vroi să se ferească, să se dea în lături, să dispară. Această timiditate bănuitoare, ca și o repulsiune înnăscută de violențe o făceau să fie retrasă și ermetic închisă în ea.

O lectură bogată și serioasă îi înlocuia nevoia de contact cu alte femei și-i punea la dispoziție o lume variată și plină de interes, în mijlocul căreia se simțea foarte bine. Lectura ei era însă o chestiune strict personală, confidențială, și niciodată Marita n-ar fi făcut paradă de cultura ei și n-ar fi căutat cu orice chip să arate că a citit ultimele noutăți.

Dar acest contact cu scriitorii, în lungile convorbiri cu ei, care-s în fond cărțile, îi ascuțise și mai mult sensibilitatea, cizelînd din acest material inițial de cea mai bună calitate o femeie cu totul rară. Cei care aveau ocazia să stea de vorbă cu ea își dădeau imediat seama că femeia aceasta are un fond excepțional și o viață interioară plină de probleme și de adînci neliniști.

Pentru bărbaţii profesional amatori de femei, Marita nu prezenta o atracţie, fiindcă ea concepea lucrurile prea profund, şi preopinentul mirosea îndată că aici dacă ar putea să fie ceva ar fi complicat şi foarte serios.

Şi cum comoditatea este prima grijă a unor astfel de bărbaţi, ei se mulţumeau să recunoască fără rezerve că Marita e o femeie foarte interesantă şi să se rezume cu ea la o conversaţie pe care de cele mai multe ori n-o puteau susţine.

Petrache o văzuse destul de rar în cei doi ani de preparaţie. Ea-i arătase acea amabilitate exagerată şi jenantă în asemenea împrejurări, cu care vroia să demonstreze că nu-l consideră de loc ca pe un „inferior". O delicateţe nedibace, manifestată printr-o prevenire prea atentă. Petrache mai cunoscuse asemenea dulci umilinţe fără voie. Timiditatea ei, din neîncredere în oameni, şi timiditatea lui, din complex de inferioritate izvorînd din starea lui de sărăcie, făcuse ca Marita şi Petrache să treacă uşor, să lunece unul pe lîngă celălalt fără a se opri faţă în faţă şi a-şi vorbi răspicat.

Totuşi, fiecare dintre ei bănuia într-însul, descoperea cu oarecare uimire şi noutate, un sentiment nemărturisit, dar de rară calitate faţă de celălalt. Marita nu era o femeie ca oricare alta şi nici Petrache nu era un om ca toţi ceilalţi. Materialul din unul era cizelat de lecturi, materialul din celălalt — fasonat de mîna cea mai aspră a vieţii, de sărăcie, de muncă şi de umilinţe. Nici unul din ei nu dispreţuia şcoala la care urmase celălalt. Şi erau amîndoi conştienţi că aceste două sisteme de învăţămînt formau oameni care erau meniţi să se înţeleagă între ei.

Dar grija materială de fiecare ceas, munca de zi şi de noapte, privaţiunile, toate absorbeau prea mult nu numai activitatea lui Petrache, dar şi preocupările lui interioare pentru ca după ce-a avut o viaţă fără copilărie să înceapă una fără adolescenţă şi fără tinereţe. Celulele de la început erau diferite. Marita era fată de mare şi vechi moşier cu o avere colosală ; Petrache, băiatul unui ţăran beţiv şi al unei ţărănci minunate. Dar tainele compoziţiei umane sînt aşa de reale şi imperative, încît aceste extreme nu izbutiseră să creeze din ei două concepţii deosebite de viaţă şi două fiinţe spirituale diferite.

Dar aceste afinităţi, pe care amîndoi le presimţeau, au fost considerate de Petrache ca acele stări de dragoste şi de re-

venire pe care le-ai avea pentru o femeie iubită care a plecat de mult în America. Starea lui de suflet era una fără urmări, care se complăcea să rămîie numai un climat, o ambianță, și nimic mai mult. Era și în aceasta o subtilă plăcere, pe care el o degusta. Asemenea raporturi n-ar fi fost cu putință decît între acești doi oameni, fiecare apreciind, privind de aproape, dar fără exigență, respectînd cu admirație și dorind cu liniște, universul celuilalt.

Toate aceste aspecte îi trecură prin mintea lui Petrache pe cînd își dezbrăca halatul. Îl predispuneau la aceste revizuiri : faptul că chiar atunci se despărțise de Marita ; impresia că acum fusese altfel, mai concentrată în nenorocirea ei, din care el era absent, și acest aer de disponibilitate și de singurătăți cu sine pe care-l aducea atmosfera de duminică.

Atitudinea Maritei față de Petrache fusese azi din cele mai curioase. În ea se trăda toată complexitatea situației. Gesturile ei, privirile, stările de suflet pe care le manifestau pe rînd ochii și vorbele mărturiseau treceri subtile, game variate de intenții în raporturile de atunci cu el.

— Vă mulțumesc c-ați venit. V-am căutat așa de mult !

Nu știam ce să fac. Eram singură acasă cînd am aflat.

Mîinile ei se întinseră involuntar spre el. Parcă ar fi vroit să puie mîna pe reverul hainei, să-l apuce.

— Spuneți-mi, vă rog, ce este, ce-are să fie ? Eu nu mai știu nimic. L-ați văzut ? Ce nenorocire !

Era evident că Marita avea încredere în el ca în cineva care i-ar fi foarte aproape. Ar fi fost înclinată să-i cadă cu capul pe piept, izbucnind în plîns. Dar asta nu era cu putință. Marita se reținea cu abilitate ori de cîte ori familiaritatea intimă din gînduri o făcea să se apropie de el ca de altcineva decît un străin sau o cunoștință oarecare.

Marita era copleșită de îngrijorare, de nesiguranța acelor prime ceasuri, în care ceea ce se așteaptă fără să mărturisești este viața sau moartea. Gîndul ei era fix, urmărit, terorizat de această așteptare, de fiecare clipă care trecea. Oricare putea să aducă grozăvia. Înainta în timp cu greu, ca luînd în piept un urcuș abrupt. Domnul Voicu nu exista în ceea ce însemna el altădată nemărturisit între ei, dar totuși acum era tocmai prin aceea cel mai prețios sprijin.

Ea era acum mai departe ca oricînd de momentul de a-i face o confidență sau o mărturisire, și totuși ceva din atitudinea ei față de el tocmai atunci se dezbrăcase de orice conveniențe, iar el îi apărea acum intim și afectuos, apropiat de ea și de nefericirea ei. Niciodată nu-l tratase decît ca pe un strein, dar acum insistențele ei față de el, privirile care-l căutau cu nădejde și cu încredere, întrebările, felul de a se apropia de el erau cu totul altele decît față de oricine altul. Pentru cineva care ar fi trecut atunci pe culoarul sanatoriului, Voicu ar fi apărut ca un frate mai mare pe care Marita nu l-a văzut de mult și pe care-i apropie o durere comună.

— Spuneți-mi, vă rog. Mi se pare că profesorul nu procedează destul de repede. Că totul se întîrzie, se întîrzie... Nu s-au făcut injecțiile decît foarte tîrziu. Analizele n-au venit nici pînă acum. Radiografiile nu sînt gata. Mi se pare că nici nu s-a făcut nimic. Și orele trec. Și mă tem să nu fie pe urmă prea tîrziu... Vorbiți, vă rog, cu radiologul... treceți la laborator... Nu știu ce-i de făcut, dar simt că înnebunesc.

— Doamnă, am fost la laborator, dar totul era încuiat. Azi e duminică.

— Vedeți, vedeți ! Îmi moare copilul, și nu se poate face nimic fiindcă azi e duminică. Nici profesorul nu trece pe-aci pentru că azi e duminică. Colosal !

— Radiografia va fi gata peste două ore.

— Și ce v-a spus radiologul, ce v-a spus ? N-ați văzut radiografia ? Măcar negativul.

— Nu, doamnă.

În camera lui Radu era numai o femeie de gardă. Marita avea deopotrivă groază să stea înăuntru sau să iasă pe culoar. Oriunde, simțea o apăsare pe piept și respira greu. Nicăieri nu era aer. Asculta la ușă mereu : cînd era afară — ca să audă orice mișcare a lui Radu, orice geamăt ; cînd era înăuntru — ca să audă orice pași care treceau și care puteau să fie ai unui salvator. Ea nu știa bine cine-ar fi putut să vie ca să însemne salvarea, dar instinctiv aștepta, neprecis, pe cineva... Așa a ieșit și în calea lui Voicu atunci cînd auzise pași apropiindu-se.

Voicu intrase în cameră. Marita venise după el, tăcută, crispată. Radu părea că doarme subt cuvertura albă, care

semăna a doliu catolic. Respirația îi era agitată. Femeia de gardă vroi să se ridice de pe scaun. Voicu îi făcu semn să stea.

— Dacă doarme, nu poate fi nimic grav, spuse el, cu intenție de mîngîiere și calmare.

— Da ? Da ? repetă Marita, interogativ și mașinal.

Voicu se aplecă, luă ușor brațul lui Radu și-i căută pulsul. Amîndoi rămaseră manifest nemișcați, cu răsuflarea oprită, cu privirile fixe, cu același gînd și parcă numărînd împreună, cu toate că Marita nu avea ce număra. Ea parcă ținea propriul ei puls.

Era slab, mișcînd ca un pîrîiaș care vine de departe pe-o albie plată.

— Regulat... 96... spuse el șoptit.

Marita se uită la buzele lui și păru cu nu înțelege. Era bine ? Era rău ? Era în orice caz o condradicție.

— Sînt încă efectele șocului, adăugă Voicu, pentru a da o explicație.

Întrucît Radu continua să doarmă, nu se mai putu face atunci nici o altă examinare.

— Sărut mîna, doamnă, spuse Voicu după ce ieșiră pe culoar. Voi mai trece astă-seară, mai tîrziu.

Apoi dădu cîteva dispoziții, aparte, în șoaptă, femeii de gardă.

Cînd Voicu se depărtă, Marita avu o sfîșietoare senzație de părăsire și de singurătate. Tot ce mai rămînea — decor, lucruri, oameni — îi era profund străin, aproape ostil. Ea și Radu, ca într-o veghe lungă, lungă, fără de sfîrșit.

Se uită la ceas : opt și jumătate. De-abia opt și jumătate !

De-abia față de ce ? Față de mîine. Mîine, parcă ar fi sosit din cer, din necunoscut salvarea, minunea. Are să o aștepte o noapte, nemăsurat de lungă și de teribilă.

Singură ! Singură !

Izolarea ei în lecturi, în ea, arăta acum acest neajuns : o singurătate grozavă.

După aceste străfulgerări de gînduri, Marita se hotărî să fie tare. „Omul în nenorocire e totdeauna singur, oricîți prieteni de zile bune ar avea."

Pașii lui Voicu nu se mai auzeau. Nu se mai auzea nimic.

Voicu, crescut în sărăcie și nenorociri, iar acum trecut de la sala de disecție la semioamenii morți din sălile de spi-

tale, era un om rezistent sufletește, fără a fi un nesimțit. Un optimism robust îl îndemna în toate împrejurările înspre o dezlegare fericită, și o iluminare vioaie și plină de inteligență îi inunda ochii și chipul. De-aceea poate, de la început chiar, apariția lui avea pentru bolnavi ceva tonic și plin de încredere.

Reflexele vieții sînt contrazicătoare de multe ori și ar fi putut să pară curios că un om la vîrsta lui, trecută prin atîta întunerec și greutate, să fi învățat tocmai din ele a ieși atît de luminos la înfățișare și cu atîta încredere în bine și în ceea ce poate da viața.

Dar accidentul grav al lui Radu îl zdruncină din această siguranță în sine. Se apropiase de Radu prin contactul de fiecare zi, și la urma urmei, copilul acela, părinții și casa lor constituiau pentru Voicu, într-un fel, familia lui. Era singura casă care-i aparținea într-o măsură, unde se simțea puțin la el, în afară de jumătatea de odăiță de la subsolul blocului B.

Pulsul era slab bătut. O hemoragie internă părea foarte probabilă. Fruntea lui Voicu se întunecă. Grădina sanatoriului era frumoasă și foarte bine îngrijită. Tocmai atunci, un om în pestelcă albastră o stropea. Apa țîșnea din furtun cu violență și, în stropi albi, plescăia pe pămîntul ud, aplecînd greu creștetul florilor. O boare răcoroasă se ridica de pe țărîna udă.

Petrache se opri pe loc și privi mult. Uneori, norul de stropi plutea puțin în aer, pulverizat. Jos, iarba se zbătea ca de-o furtună adevărată, își zbătea firele, le apleca subt șuvoi, iar le ridica, tremurînd. Pămîntul era inundat. Apa rămînea un timp la suprafață, murdară, amestecată cu țărînă. Apoi, încet-încet, era suptă de pămîntul ud, care se simțea moale ca o pastă.

Un abur nevăzut urca ușor ca o respirație. Iarba și florile făceau duș.

Pe petalele catifelate de trandafir rămîneau boabe mari și pure de apă, ca o rouă.

Grădinarul facea treaba aceasta cu plăcere vădită. Torentul de apă care gîlgîia în furtun ieșea afară sfîrîind, și uneori era îndreptat departe cu aruncături de fîntînă arteziană, alteori scormonea pămîntul proaspăt lucrat, chiar la picioarele grădinarului

Răcoarea începea să se întindă, să fie simțită pe obraz, pe haine, să devie atmosfera serii.

Petrache se așeză pe-o bancă. Apa mirosea a pămînt ud, și tot așa era răcoare acum atîția ani în urmă, odată, cînd a plouat într-o seară, și el sta înghemuit, cu genunchii le gură, pe prispă, cu spatele rězimat de perete, privind ploaia drept în față. Și-atunci, și-acum, el însuși cu tot trupul lui, ba și în ceea ce nu este materie în ființa lui, simțea un fel de bucurie și de mulțumire. El însuși se simțea bine, răcorit, atunci cînd pămîntul era ud.

De unde această ciudată legătură ?

Ce mult i se părea de atunci ! Parcă era dintr-o altă lume, dintr-o altă viață. Grădinile din cimitire, din sanatorii sînt frumoase. Frumusețea vrèa să facă un cadou plăcut morții. Toate celelalte grădini sînt mai părăsite. Omul sănătos, cu gîndul la viață, nu mai are atîta dragoste de grădini. Voicu vroi să tragă concluzia că grădinile și florile se îngrijesc și se cultivă cu gîndul la moarte, nu la viață, că ele sînt un memento al morții.

De obicei, el nu avusese pînă acum asemenea reflecții. Dar nu știu de ce, gîndul trecu de la Radu asupra lor, în chip firesc. O simplă impresie. Și porni spre poartă. Cînd făcu primul pas în stradă, îl izbi în față o căldură înăbușitoare și impură. Parcă ar fi ieșit de subt duș. Această trecere i se păru, brusc, ca un simbol, ca o demonstrație a trecerii de la sat în oraș. Simți că respiră greu și că toate pe-aici sînt mai triste și mai lipsite de viață.

Grupuri de oameni coborau din deal spre Piața Victoriei. Erau oameni simpli, îmbrăcați de circumstanță, cu cămăși curate și haine noi. Le purtau cu stîngăcie și atenție exagerată. Din cînd în cînd, își aruncau privirile pe ei, cu grijă ; își trăgeau în jos poala surtucului sau se opreau din mers, ca să scuture vîrful pantalonilor. În rătăcirea lor fără țintă, leneș, ezitînd, era manifestă neputința fatală de a întrebuința un timp liber disponibil, cu care nu sînt obișnuiți. Ai fi spus că toți caută ceva, și singuri nu știu ce anume și pe unde au pierdut.

Petrache se amestecă și el, singur, între ei.

Spre Piața Victoriei, zgomotul de viață, cu vuietul lui neprecis, se întețea. Mișcările celor de pe stradă erau mai vii.

Din cînd în cînd, se auzeau rîsete nestăpînite, tari şi sănătoase.

Lui Petrache îi apăru în minte salonul nr. 3 din spital; sala dreptunghiulară, mare, şi mai ales înaltă, ferestrele largi, pereţii albi, şi cele şasesprezece paturi aliniate pe două rînduri, de o parte şi de alta, paralele. Aşa sînt şi mormintele în cimitire, invariabil. Nenorocirea n-are fantezie; are gustul simetric.

Toţi 16 la un loc şi toţi, fiecare mai izolat ca oriunde, cu suferinţele lui, cu bucuria ascunsă că nu este aşa de rău bolnav ca vecinul din dreapta, sau cu regretul răutăcios că e mult mai grav decît vecinul din stînga, pe care-l invidiază feroce.

Şasesprezece concurenţi la viaţă, traşi cu putere din ea de o fatalitate nevăzută şi care sînt între ei într-o cursă fără cruţare pentru a scăpa. O altfel de cursă decît cea mondenă de mai la deal, de la hipodrom. O cursă al cărei premiu este invariabil: viaţa... sănătatea. O cîştigi sau n-o cîştigi. O alergare cu forţe proprii, cu ce-a mai rămas din ele, dar şi cu jochei în pastile care-ţi biciuiesc energiile adormite, ca să treci obstacole: o sincopă, o pierdere de sînge, o criză postoperatorie.

Cursă în regulă.

Ar putea să fie toţi cîştigători, sau să se plaseze toţi, să scape cu viaţă toţi şi să iasă, palizi, dar indemni, pe poarta spitalului în strada Filantropiei.

Dar fiecare crede că asta nu se poate. Că neapărat grupul din salon trebuie să plătească o vamă, să lase în drum, cîţiva: un cal cade, un jocheu e aruncat... Cu judecata dominată de panică şi nesiguranţă, de hazard şi instincte, fiecare crede, în intimitatea lui haină, că o cădere a celui de alături îi uşurează lui ieşirea, îi creşte şansele. Parcă pentru unul care moare ar trebui în mod normal să fie 4—5 salvaţi.

În mintea lor are loc, fără pic de matematici superioare, un calcul al probabilităţilor. O alegere făcută de cineva, de El, de hazard. Cursa continuă gîfîind cît subzistă în ei o energie vitală care să o suporte. Sînt însă unii obosiţi, care renunţă; caii care nu-s antrenaţi sau n-au rasă destulă. Genunchii se moaie, puterile scad, apoi scade şi voinţa; înainte nu se mai vede decît înfrîngere. Şi jocheul se detaşează tot mai mult, rămîne în urmă. E acum ca un apendice tras

spre ceilalţi de-un fir de aţă, apoi net ridicol, departe, într-un efort disproporţionat cu ceea ce realizează, şi nu mai ştii dacă e cel din urmă dintre cei care trebuie să cîştige, sau primul dintre cei care sucombă...

Petrache se gîndi bine, urmărind ideea. Din cîtă experienţă de spital are, nu a observat niciodată o camaraderie între doi grav bolnavi. Fiecare din ei speră că celălalt va fi gajul pentru viaţa lui. Sînt fatalmente concurenţi ; concurenţi sălbateci. Camaraderia începe numai o dată cu convalescenţa, cînd amîndoi se socotesc salvaţi şi au euforia vieţii.

Hotărît : camaraderia e asociaţie de viaţă şi în viaţă. Întreprinderile care sînt anticipaţia morţii, acelea care o prepară, sînt — fatal — firme individuale. N-admit asociaţi. Concluzia aceasta i se păru cinică, deplasată şi barocă. Şi Petrache făcu o sforţare să treacă la altă ordine de idei ; ori care afară de Marita. Involuntar, el dorea să scape de cazul Marita, sau de cazul lui. Şi de cazul Radu. În fond, acelaşi caz, cu o agravantă.

Ajunsese pe bulevardul Lascar Catargiu. Şirurile de pomi din mijloc, cu peluze largi dintre ei, dădeau lupta nemărturisită a omului de a aduce pe cît cu putinţă natura, cîmpul, pădurea în cetatea lui de piatră cenuşie, hîdă şi austeră, ca un cimitir dezafectat.

Dinspre oraş, vroind să iasă puţin dintre blocuri, veneau, încrucişîndu-se cu Petrache, perechi-perechi de tineri, un băiat, o fată sau un domn cărunt cu o fată...

Iarăşi îi veni în minte salonul nr 3. Acolo e o lume ; o planetă. Aici e altă lume, altă planetă. Alte preocupări, altă atmosferă, alte obiceiuri de fiecare clipă ; alte vorbe, alte tăceri, alt peisaj. Ce altceva poate deosebi două lumi diferite ?

Cei 16 sînt neştiuţi, ignoraţi de toată lumea aceasta de aici. Acolo este o planetă izolată, de care cei de-aici nici nu vor să ştie nimic. I-ar supăra conştiinţa existenţei celor 16 în halul în care există. Viaţa este eliminatorie de tot ce-a încetat de a fi sau e pe cale de a înceta. Viaţa e crudă ca şi copiii care prin tinereţea celulei sînt un maximum de viaţă şi de sănătate.

Între cele două planete — nici o legătură. Doar aşa, cîte o rachetă, trimisă de-aici, temporar : profesorul, el, sora... Mesagii. Pasageri grăbiţi care se retrag cît mai repede cu putinţă şi cu mulţumirea ascunsă de a se retrage.

Ce mare mulţumire inconştientă şi nemărturisită stă în ignorarea suferinţei altora şi în posibilitatea de a te detaşa de ea, de a fi strein de ea, de a putea fugi de ea ? ! Asta o poate face oricine, afară de un medic. Un medic aşa cum îl concepea Petrache Voicu : un medic misionar. Tovarăş şi sprijin. Tovarăş pînă la sfîrşit. Chiar dincolo de disperare şi de ultimă speranţă. Singurul camarad cu putinţă. Ar trebui chiar să nu fie un camarad profesional, ci real, sincer şi cald prin înţelegerea adîncă a tragediei individuale şi cumplite a bolnavului şi a muribundului.

În faţa şi la picioarele lui, izbucni deodată o trombă de apă. Cineva stropea grădina, şi furtunul scăpă — vroit sau nevroit — în trotuar. În nările lui Petrache pătrunse iarăşi, în aceeaşi clipă, miros de pămînt ud şi răcoare umedă. „...un copil, pe prispă, cu genunchii strînşi, cu spatele răzimat de peretele aspru de var, cu ochii mari deschişi, faţă în faţă cu ploaia..."

„Marita."

VIII

Eleonora se-ntorcea din gara Crivina. Echipa C.F.R. care lucrase la podul de fier subt conducerea lui Ion plecase de săptămîna trecută. Acolo linia era acum una cît vezi cu ochii, lucind în soare ca de argint.

Ion plecase fără să dea nici un semn de viață.

Eleonora, grasă, asudînd, sprijinită în baston, sălta rar și asimetric pe șoseaua dreaptă. Ai fi crezut că vrea să scoată ceva din pămînt și s-apleacă și trage, și smuncește, și iar s-apleacă alături...

Era obosită din cale-afară, fiindcă o călătorie atît de mare nu mai făcuse de zece ani. Picioarele se surpau subt ea. La fiecare pas, Eleonora ar fi vroit să se odihnească, să se așeze pe marginea șanțului. Se temea numai că după aceea n-are să se mai poată scula. Așa o dor picioarele din șale și pulpele de jos !...

Nu se putea însă altfel. Măndica trebuia să știe sigur dacă Ion mai este acolo, sau a plecat. Asta vroia să știe ! Și pentru așa ceva nu putea să roage pe nimeni alta. Zvonuri prin sat erau că echipa a plecat, fiindcă unii aflaseră de la cîrciuma lui Costică, unde mîncau ei, dar sigur-sigur nu știa nimeni. Or, Măndica trebuia să știe sigur. De asta depindea de-acum înainte hotărîrea pe care o va lua pentru toată viața. Și era o viață care de-abia începea. În realitate, ea atinsese culmea și se realizase în noaptea aceea cu lună, după care un destin putea să fie și încheiat. Sînt insecte și vietăți

la care această trecere este în firea lucrurilor și înseamnă regulă generală.

Măndica simțea prin instinct că din ziua în care a știut că are un copil pe care-l va naște, viața ei pentru sine a luat sfîrșit, și de-atunci încolo începe truda grea și jertfa totală pentru copil. Ea încetase să mai existe ca scop al vieții. Un ciclu închis. Începea altul, care era al celuilalt.

Eleonora acum știa sigur. Ducea șchiopătînd cu cazna și chin, această veste.

Pe șosea erau găini care căutau prin praf, și pe iarba șanțului de pe margini, la umbra gardurilor, stăteau pe burtă, lățiți ca niște broaște-țestoase mari, boboci de gîscă, în cîrduri. Eleonora trecea pe lîngă ei, fîsîită de gînsaci cu gîtul întins și ciocul căscat. Șoseaua era încă lungă înainte. Dacă n-ar fi fost așa de dreaptă și ar mai fi avut cotituri, i s-ar fi părut Eleonorei că înaintează, că trece de ceva și ajunge la altceva, că a progresat și se apropie. Așa, pentru greutatea mersului ei, era un zbucium în deșert, ca pentru unul care ar înota pe loc, fără să avanseze.

Măndica aștepta în tinda casei, cu ochii afară, pe ușa deschisă. Nu mai era nici o ființă omenească roată împrejur. Asculta tăcerea ca pe-un sfîrîit monoton. Un pui de găină de-abia acoperit cu pene — o puicuță cu codiță și de pe acum cu pretenții de găină — păși tiptil peste pragul tindei, căutînd fire de grăunțe. Ochii ei umblau pe galbenul lutului de jos, fără s-o fi văzut pe Măndica. Ea sta nemișcată. Inima ei era strînsă-strînsă, și tot purta și răsucea în cap planuri. Ce-are să facă ?

Puicuța o descoperi deodată și începu s-o analizeze cu ochii măriți, cu gîtul lungit înainte de-o stranie curiozitate. O clipă, se priviră fix în ochi : Măndica și puicuța. Apoi, puiul, fără grijă, își căută de treaba lui, sărind pragul în odaie. Măndica își urmă și ea mai departe șirul gîndurilor ei. De s-ar putea hotărî odată ! Petrache cum a făcut-o ? Și era un copil !

Eleonora știa că la mijlocul drumului, exact la mijloc, este o fîntînă mare, cu roată, la poarta lui Belu, dogarul, și că acolo alături este și-o bancă. Se va putea în sfîrșit așeza și odihni. Nici o oază în deșert nu a fost mai mult dorită de cămilele în mers cum fusese banca de la poarta lui Belu.

Eleonora era sleită de puteri. Inima-i făcea rău. De-abia putea să respire. Uff !

Cînd ajunse la fîntînă, pe bancă sta Catinca lui Vasile Rusu şi torcea lînă. Fusul se scobora sfîrîind şi se ridica iar, ca într-un joc boieresc de plictiseală. Torsul mergea singur. Mînile, degetele făceau maşinal ceea ce trebuia, în timp ce ochii Cătincăi alergau în toate părţile, şi gura ei oprea din drum măcar cîteva momente pe oricine trecea pe acolo. Era lucru cunoscut în sat că femeia asta, uscăţivă şi cu nasul coroiat, ştie şi toaca în cer. Lumea din sat o cunoştea şi ea foarte bine, şi de multă vreme o ocolea. Se oprea numai o clipă, răspundea cu o vorbă scurtă şi trecea mai departe.

Eleonora, care nu ieşea de la dînsa de acasă cu anii, era streină de aceste cunoştinţe. Ea fu bucuroasă că a găsit o tovarăşă de vorbă. Catinca începu s-o descoasă — „că de unde vine ; că ce-a căutat ; că o femeie ca dînsa n-a plecat de-acasă de florile mărului"... şi dă-i şi dă-i cu gura, cu întrebări, cu aprobări mieroase... şi Eleonora, dusă în ispită, mărturisi la ce-a fost şi pe cine-a căutat.

Catinca nu deţinea încă tot firul şi era ceva care-i scăpa, dar înţelesese destul ca să spuie şi ea amărîtă, participînd la o nemulţumire impersonală pe care o bănuia :

— Ah, bărbaţii ăştia...

„Bărbaţii ăştia" era Ion.

Catinca, trecînd la altceva cu şiretenie, începe cu degajare :

— Da cum nu ţi-i urît toată ziua, că nu te poţi mişca şi trebuie să stai mai mult pe lîngă casă ; da cine te-ajută, că pe lîngă o gospodărie azi trebuie să fie numaidecît un bărbat ; da cu cine mai schimbi seara o vorbă ; da cine-ţi aduce o baniţă de mălai, că azi eşti sănătoasă şi ai bărbat şi tot n-ajungi, — şi iar... dă-i şi dă-i cu guriţa, pînă ce Eleonora spuse că Măndica-i la ea, fugită de la părinţi, că Vasile a înnebunit de-a binelea şi o bătea de-o zvînta, că...

Şi după ce făcu treaba asta, Eleonora se sculă şi plecă mai departe. Ce e drept, se odihnise. Catinca strînse şi îndesă furca sub cingătoarea fustei şi-o plecă şi ea prin sat. Avea atîtea noutăţi ! Fusul sfîrîia mereu, înregistrînd parcă, precum pe o bandă de telegraf, textul vorbit al Eleonorei şi textul mai completat de mai tîrziu al Catincăi.

Așa se bănui în sat, apoi se verifică și se știu aproape sigur că Măndica e însărcinată cu un copil din flori, și toate celelalte.

Măndica, rămasă singură, sta nemișcată în tindă, rezemată de peretele din fund, cu fața spre ușă. Din tot ce se petrecea și era afară, nu vedea decît în cadrul acela dreptunghiular dintre cei doi ușori și prag. Era un tablou mereu același, nechimbat și el, ca și Măndica. Tot restul lumii era departe undeva, fără ca Măndica să se gîndească la el. Tot restul lumii o înspăimînta. Simțea ca un mic animal rănit și urmărit de răutății ascuns, că toți îi vor răul, că nu pot încăpea de ea și n-au altă treabă decît să se ocupe de ea și s-o pîndească.

Măndica sta acolo nemișcată, de cîteva zile. Nu spunea nimic. Ochii erau ficși, privind la ceva pe care nu-l vedea nimeni, decît ea.

Ea era prin firea ei o fată firavă, dar plină de viață, vioaie și deșteaptă. Știa să aibă pînă atunci un cuvînt potrivit pentru oricine făcea o glumă pe contul ei și nu rămînea datoare nimănui.Acum însă, mintea aceea nu mai putea servi la nimic. Chiar la nimic! De-atîtea zile e pusă la încercare și s-a oprit în loc. Nu mai poate judeca. Ochii ei, fața ei, altădată plină de viață, rămăseseră împietrite, așa cum le-a apucat o singură idee, care de-atunci a rămas și ea fixă, și stau fără de mișcare, moarte, ca un cadran de ceas deșteptător mai înainte gălăgios și care s-a oprit dintr-o dată, stricat.

Ce gîndea Măndica în tot acest timp este greu de spus. Dar e aproape sigur că de la o vreme nu a mai putut gîndi, că era golită de ea însăși, și aceeași idee revenea din cînd în cînd, hîrîit, confuz, cum revin ultimele note la patefon cînd nu-i întors de-ajuns. Ultimele sforțări îl mai împing puțin în răstimpuri, ca și cum ar fi beat sau s-ar trezi și ar vroi să o ia de la capăt, și nu poate și se-ncurcă.

Numai oamenii simpli și mai cu seamă țărancele pot sta atîta timp, zile întregi, uneori luni sau ani, sau chiar o viață întreagă, cu mîna la gură și cotul proptit pe genunchi, fără să se gîndească la ceva. Parcă dacă toți oamenii de pe pămînt ar face la fel, lumea și timpul s-ar opri pe loc.

Dar în cazul de față, Măndica se gîndea la ceva. Se gîndise la o ieșire și luase o decizie, dar de care-i era spaimă, și o lăsă în adormire, ca s-o reia iarăși, cu mai multă resemnare și ca singura cu putință : Să plece și ea de-acasă, la București,

ca Petrache. Asta era de făcut. Altceva nu se putea. Lucrul era clar şi simplu.

De-aici încolo însă, începea vidul şi necunoscutul. Totul se poate închipui atîta timp cît ai un cadru real. În el poţi pune cu imaginaţia orice. Pentru Măndica, de la hotărîrea ei încolo, adică de la pădurea Puchenilor, unde se termina ţarina, încolo nu exista nimic imaginabil. Văzuse numai cînd lucra la prăşit că automobile fără număr, sclipind fulgerător în soare, lunecau repede ca gîndul spre Bucureşti. Spre Bucureşti ! !... La un cot al şoselei, unde era o mică vale, toate scoborau ca în pămînt de parcă le-ar fi înghiţit. Altele se ridicau dintr-acolo încoace. Parcă tot aceleaşi, trase de celălalt capăt al unei aţe nevăzute, ca la o ciutură. Automobilele nu mai erau o taină pentru Măndica. Nu era nici un motiv s-o sperie. Dar tot ce era legat de ele : oamenii şi femeile dinăuntru, treburile spre care alergau îi erau ascunse şi i se păreau complicate şi ameţitoare.

Dincolo de pădurea Puchenilor, totul îi apărea duşmănos, rău şi fără milă. Cum are să lupte ea singură ? Poate-l întîlneşte, poate-l găseşte pe Ion. Şi apoi, Petrache e în Bucureşti. Fratele ei. El o iubea aşa de mult ! Chipul Măndicăi nici nu se însenina, nici nu se întuneca mai mult la acest gînd. Poate că dacă atunci cineva ar fi tăiat din carnea ei, ea n-ar fi clipit din ochi şi n-ar fi mişcat un deget. Toată amărăciunea ei trecuse dincolo de simţ şi reacţii fizice.

Eleonora se apropia de casă. La plecare se gătise cu tot ce avea mai bun, ca pentru o sfîntă duminică. Ieşirea aceasta a ei era pentru dînsa un eveniment. Contactul cu ceilalţi oameni, cu satul, o făcu să se îmbrace ca de sărbătoare. Asta nu din cochetărie, cît din lipsa obişnuinţei de a ieşi din casă. Era sigură că aşa trebuie, că aşa face toată lumea cînd pleacă prin sat.

De-aceea, de-a lungul şoselei, ţinuta ei bătea la ochi, şi toţi o priveau cu o vădită curiozitate. Toţi ceilalţi, bărbaţi şi femei, erau îmbrăcaţi ca vai de ei, cu cîte o cămaşă ruptă, cu o fustă cu petici. Numai dînsa strălucea de curăţenie, cu bluză albă frumos călcată, cu broboadă albă, cu fusta cea neagră, largă, cu creţuri, cu pantofi lustruiţi. Cînd o vedeai erai sigur că vine de la biserică sau că merge la o înmormîntare.

Acum, la înapoiere, bluza-i era udă de sudoare, fusta îi cădea pe şoldul piciorului mai scurt, scuturată de-atîta drum.

şi batista albă de pe cap era mototolită în mînă, iar colţurile ei, încă crohmolite, stăteau ţepene în lături, ca nişte aripi de porumbel alb pe care l-ar fi strîns şi ucis în pumn.

Cu cît mergea, Eleonora era mai amărîtă. Refăcuse în minte tot ce-a vorbit cu Catinca lui Vasile Rusu. La început numai aşa, pentru propria ei plăcere şi curiozitate. Mai pe urmă însă, pentru ca să-şi aducă bine aminte ce-a spus.

„Mi se pare că m-a prins... Vai de mine, ce-am făcut ?"

Şi Eleonora începu să se vaicăre întîi în gînd, şi după aceea, mişcînd buzele, cu glas tare. Şi fără să vrea, se găsi mergînd mai repede. De-abia atunci desluşi şiretenia clevetitoarei care torcea lîngă fîntînă.

„Ardă-o-ar focu s-o ardă ! De-acuma, umple satu. Vai de mine, ce am făcut ?..."

Începu să vadă salcîmul cel mare, care sta aplecat peste acoperişul casei ei. Nu mai era mult pînă la el. Eleonora se gîndi că aduce Măndicăi o veste rea şi mai cu seamă că i-a făcut un rău mare. De-aceea, nu mai răzbătu pînă la figura ei bucuria de a ajunge în sfîrşit acasă. Aproape de poartă, ezită. Maşinal, îşi scutură de praf poalele fustei şi, ca o proastă, bătu pantofii, ca să-i scuture, cu colţurile albe şi ţepene ale batistei, pe care-o purtase pe cap aşa de mîndră la plecare.

Părul desfăcut şi ud îi atîrna pe ceafă şi pe tîmple. Se lipea de gît.

Măndica o văzu intrînd, ca prin vis, atunci cînd Eleonora se desenă în cadrul uşei. Parcă ar fi fost pe o carte poştală, aşa i se păru departe de realitatea vie, fiindcă pentru Măndica, realitatea vie şi prezentă nu mai exista. Apoi o văzu bine. Eleonora se opri după primii paşi făcuţi în tindă, trase scăunelul ei obişnuit şi căzu mai mult decît se aşeză pe el. Era ca cineva care a făcut tot ce avea de făcut în viaţă, şi de-acum încolo are dreptul să se odihnească şi să aştepte moartea.

Măndica n-o întrebă nimic. Înţelesese totul după figura ei desfăcută, după privirea de cîine bătut a Eleonorei. De altfel, ea presimţise. Îi lipsea numai siguranţa. Adică, mai avea speranţe. Un fir de pai. Dar prăbuşirea ei avusese loc mai înainte. Acum numai se aşezau definitiv, încet, subt propria lor greutate, ruinele.

Nici Eleonora nu vorbi nimic. De-abia atunci simţi cum îi ard picioarele, cu zvîcniri violente şi regulate. Numai într-un

tîrziu, fără să-şi întoarcă măcar capul spre Măndica, aducîndu-şi aminte că avusese o misiune de îndeplinit, spuse răspicat :

— E dus de-o săptămînă. Podul e gata...

Măndica iarăşi nici nu clipi. Prin faţa ei, în ochi, în amintiri, automobile multe lunecau scînteind spre Bucureşti, pînă ce deodată le înghiţea pămîntul.

Eleonora oftă. Nu spusese tot.

IX

Marita făcuse numărul de telefon şi aştepta cu receptorul la ureche. Mîna stîngă mototolea nervoasă firul încîlcit.

Departe se auzea soneria întreruptă, mereu, o dată, de două ori, de trei ori...

Marita bătu din picior, nerăbdătoare. Mai făcu o dată numărul. Să nu-l fi greşit. De data aceasta era sigură. După prima sonerie, o voce de bărbat răspunse hotărît.

— Alo !

— Cabinetul domnului profesor Simu ? Domnul profesor la aparat ?

Marita rămase intimidată şi tot sîngele îi năvăli în obraz : mojicul deranjat trîntise brusc receptorul.

Marita făcu iarăşi, cu o aplicaţiune de elev începător şi bucher, care atunci învaţă a număra, numărul profesorului Simu, încă o dată controlat după cartea de telefon. În aceeaşi clipă îi trecu prin gînd că mai înainte făcuse numărul telefonului ei şi că-i răspunsese feciorul din casă. De-aceea i se păruse că vocea e cunoscută.

Departe, suna iar în răstimpuri. Marita se hotărî să aştepte oricît. Pînă mîni dimineaţă dacă va fi nevoie.

În sfîrşit, răspunse o voce de femeie. Era, evident, cineva care nu-i obişnuit să vorbească la telefon. Avea un glas speriat şi începuse cu „Cine-i acolo ?" spus răstit.

— Cabinetul domnului profesor Simu ?

— Hî ?!

— Vreau să vorbesc cu domnul doctor.

— Aud ?! Noc...
— Nu știi cînd vine ? N-a lăsat nici un răspuns ?
— Noc...
— Da cine-i acolo ?
— Aîî !...

Și femeia de serviciu din casa doctorului, care stătuse la fereastră și privea în stradă, obosită de atîtea întrebări, puse receptorul la loc încetișor, ținîndu-l orizontal cu amîndouă mîinile. Apoi rîse prostește, ca după o mare ispravă.

Marita auzi țăcănitura surdă de la celălalt capăt și renunță să mai încerce. Știa că profesorul e plecat în *weekend* la Sinaia, dar sperase că s-a întors. Își strivea mînile una în alta, strîngîndu-și degetele.

Radu se deșteptase și se văita de dureri în spate. Rinichii ? Șira spinării ?... Poate ficatul, și durerea din spate e numai un reflex. Poate vezica biliară. O mie de ipoteze. Toate grave. Ce-i de făcut ? Radu gemea, livid și nemișcat. Lacrimile îi curgeau șiroaie pe pernă. Perna lui de acasă, adusă acolo. Ceva al lui, ceva cunoscut, familiar.

Marita reveni și se așeză pe scaunul alb, lăcuit de alături. Îi luă mîna într-a ei. I se păru că arde. Și mîna îi era palidă, ca de-o ceară străvezie.

Sora făcu lui Radu o injecție, ca să-i calmeze durerile.

Marita se gîndi la cineva pe care-ar putea să-l cheme și care să-i fie de ajutor. Plecă iar la telefon și iar reveni. „Ah ! Duminica asta ! Ce nenorocire ! Duminica nu poți găsi pe nimeni acasă. Mori cu zile. Dar domnul Voicu a spus că revine mai tîrziu". Marita nu uitase, dar în mintea ei vorbele acestea se asociaseră cu altceva ; nu fuseseră din prima clipă raportate la un ajutor de medic. Marita se surprinse chiar atunci, în disperarea aceea, într-un păcat tăinuit. Și începu să-l aștepte. În aceasta îl cunoștea de-ajuns pe Voicu. Era un om de cuvînt cum rar se întîlnesc. Dacă a spus că vine, trebuie să vie. Voicu n-avea telefon. În subsolul blocului B, în odaia lui de femeie de serviciu, telefonul nu era o invenție cunoscută.

După injecție, Radu se calmă. O toropeală vagă și plăcută, așa cum este starea premergătoare somnului, îl așeză între vis și viață, tăcut și liniștit. Organul atins, care o fi fost, se simțea și el alinat ca de-o mîngîiere materială și consimțise la inconștiență, la fel cu cele sănătoase. Radu simțea numai ca o arsură surdă, undeva, neprecis, cu iradieri de păienjeniș,

care difuzau peste tot corpul ceea ce în realitate era local. Aproximativ, totul i-ar fi putut să fie un vis urît şi să se deştepte din el teafăr. Nu era într-însul însă nimic neamorţit care să se poată bucura, care să reacţioneze. Petrecea trecător o viaţă asemănătoare cu cea vegetală, în care tulpinile se rup fără a avea conştiinţa că se resimte vreo durere.

Radu se liniştise artificial. Tot procesul interior continua însă irezistibil, cu toate fenomenele lui, cu tot ce putea să aducă teribil şi neprevăzut după el, mai puţin conştiinţa durerii care era adormită. Radu era treaz, ochii lui erau deschişi, dar suferinţa îl rodea, independentă, nesimţită, ca într-un somn adînc.

Pe cei de-alături care asistă, manifestările şi reacţiile durerii îi impresionează ; durerea latentă, ocultă, tăcută, discretă în ea însăşi, oricît de fatală ar fi, nu alarmează. Impresia de linişte şi de bine se redresează repede, hrănită copios din dorinţa ferbinte de a fi astfel în adevăr.

Marita avu impresia că Radu se simţea mai bine, că nu mai e nevoie de un ajutor imediat. Poate acum are dreptul să se gîndească puţin la ea. N-avea acest drept. Un instinct de lupoaică cu puiul rănit o făcea să sîngere, să sufere, să trăiască şi să moară prin Radu.

Dar Radu era mult mai bine.

Şi apoi, domnul Voicu trebuie să sosească dintr-un moment în altul. Aici e totul. Îl aşteaptă pentru Radu, sau pentru ea ? Ce întrebare fără sens ! Marita căută să o alunge. Şi pentru asta îşi impuse cu voinţă gîndul că Radu este foarte rău, că e în primejdie de moarte. Atunci, ochii ei îl priveau lung, cu nespusă durere şi îngrijorare, şi-i lua mîna într-a ei. Dar gîndurile alunecau încet, singure, fără nici un frîu, în altă parte.

Marita îl întîlnise rar pe Voicu în aceşti doi ani, şi totdeauna în treacăt : în vestibul, cînd traversa holul, uneori încrucişîndu-l prin oraş. Schimbul de vorbe cu el era banal. Se rezuma la întrebările de rigoare : „Eşti mulţumit de Radu, domnule Voicu ?“ sau „Sper că Radu nu te supără prea mult“. Şi răspunsurile lui erau la fel, pline de politeţă şi de o manifestă condescendenţă.

Atunci ?!

Dar era în faţa lui deschisă, vioaie, în ochii mari, avizi de viaţă, de cunoaştere şi de curiozitate ceva de copil inteligent şi fermecător care atrăgea irezistibil. Marita vroise de atîtea

ori să stea mai mult de vorbă cu el ! Dar Voicu evita totdeauna. Era vizibil că el o ocolește. Odată, în ascensor, au urcat împreună. Pentru întîia oară Marita se simți emoționată. Îi bătea inima așa de tare, încît avea impresia că are să se audă și se va demasca. Cutia aceea pătrată și lucioasă le impusese fără voia lor o intimitate extraordinară. Se simțea aproape ca în aceeași odaie ; parcă, puțin, ca în același pat. Trupurile lor erau extrem de apropiate unul de altul, oricît se lipise de pereții ascensorului și unul, și celălalt.

Voicu înfipsese ochii în pămînt, cu sentiment de jenă. Ar fi vroit să se scuze și să arate că nu are nici o vină. Privirile lui căzură pe picioarele frumoase ale Maritei, pe pantofii ei albi, cu călcîiul gol și rotund. Un pantof mic și fin ca o jucărie. Nu știa ce să dorească : să se termine odată această lentă urcare, sau să mai dureze ? Se temu ca nu cumva ea să afle că în fond el dorea să urce mult, mult, nesfîrșit. Asta-l făcu să roșească pînă în vîrful urechilor.

Aparența lui luminoasă și ținuta lui aproape agresivă era o ținută, o poziție în contra vieții, în luptă cu ea. Dar față de oameni și mai cu seamă de femei, ea ceda, și în loc ieșea la iveală o timiditate paralizantă, care venea și din neîncrederea în oameni, și din neobișnuința unui contact lung cu ei.

Și Marita, și el ar fi vroit atunci să-și vorbească. Dar nici unul, nici celălalt n-au îndrăznit ; au fost stăpîniți de aceeași jenă, de aceeași ciudată divulgare, de nu știu ce senzație de contact fizic, ca și cum ar fi vroit să se sărute și rămăseseră împietriți de emoție pe cînd se apropiau unul de celălalt.

Voicu simțea parfumul Maritei, care umpluse cutia ascensorului și stabilea între ea și el o ambianță bună conducătoare de simțuri și emoții. Se auzea și respirația și se presimțea și săltarea regulată a pieptului ; aproape de tot, prea aproape. Așa de aproape, numai la dans este cu putință. Dar atunci, mișcarea, dansul fac o diversiune. În ascensor, imobilitatea era intolerabilă. Și tăcerea la fel.

Marita se văzu atunci deodată în oglinda ascensorului. Pe fața ei, emoția flutura cu un tremur. Nu-și da seama de ce. În fond, nu era nimic. O stupiditate.

Din aceste frînturi din trecut, Marita se trezi, îngrozită de-un geamăt prelung al lui Radu.

Sări de pe scaun și se aplecă asupra lui.

— Ce-i, Răducule, ce ai ? Unde te doare ?

— Apă, mamă...

Au fost cîteva momente de agitaţie, după care totul părea că-şi ia cursul dinainte. Numai gîndurile Maritei n-au mai avut curajul să revie. O mustrare intimă, fără cuvinte, îi interzicea orice rătăcire.

— Are să mă pedepsească Dumnezeu, îşi şopti singură mai tîrziu şi fu apucată de o panică nebună.

Marita nu era bigotă, dar nu-şi putea stăpîni atunci chemarea la ordine a unei superstiţii simple — a unui fel de echilibru moral.

Nu era nici o femeie cu prejudecăţi, dar gîndurile ei, fără voia ei, ofensau bunul-simţ, buna-cuviinţă. Nu era acum locul şi împrejurările potrivite pentru verificările pe care încerca să le facă.

Se ciocneau însă, în adînc, două imperative tari, care nu cunosc reguli şi care se simţeau atunci că nu se pot împăca unul cu celălalt. Un conflict cornelian ? Prostii ! O biată problemă omenească, pusă atunci, din senin, aşa cum survin accidentele. Nu era numai un accident : acela al lui Radu. Era şi accidentul ei. O complicaţie.

Marita se crezu anormală, lipsită de sentiment de mamă ; un monstru.

— De-acum aşteaptă doar pe Voicu, externul, mîna dreaptă a profesorului Simu ; acela în care avea încredere ; prietenul casei, omul obligat la recunoştinţă.

În Marita se trezi un sentiment de încredere în Voicu. Îl simţi ca un sprijin. Şi avea nevoe de un sprijin. Acest sentiment era conform cu toate cerinţele. Nu şoca nimic. Oare se poate dragoste fără această senzaţie de protecţie, de putere, de încredere ?!...

— Ah, nu mai vine... E zece. Cu cît e mai tîrziu, cu atît se poate întîmpla ceva iremediabil.

Marita deveni febrilă. Radu. Radu trebuie să scape. Asta e problema de-acum.

Pe sală se auziră paşi mulţi şi voci amestecate. Era o mişcare cu totul neobişnuită la ora aceea, la care bolnavii, resemnaţi, cu faţa în sus, cu ochii fixaţi în becul electric, aşteaptă muţi, rumegînd viaţa sau moartea.

Paşii, vocile se apropiau. Uşa se deschise larg, şi în odaia lui Radu intrară în grup alb, compact : profesorul Simu, asistentul Voicu, două surori. Întreaga echipă de operaţie. Lîngă

sala de operații se studiase analizele, radiografiile, observațiile, simptomele.

Acum, totul era pregătit. Autoclavul clocotea înăbușit.

În odaia de operații, becul imens, lăptos, cît un glob pămîntesc, arunca de sus peste albul imaculat al sălii o lumină stridentă și egală.

Marita, palidă, surprinsă, îi primi cu politeță și îngrijorare. Un tremur interior îi sleia puterile.

Cele două surori începură să împingă cu atenție patul de fier, pe rotițe. În odaia albă rămase un vid insuportabil, ca după un mort care a fost scos.

Marita se apropie de Voicu și, instinctiv, puse mîna pe umărul lui. Voicu tresări. În orbitele ochilor simți o contractare puternică.

— Nu e nimic grav, doamnă ! o încurajă Voicu.

— Dar ce este ? Ce este ?

— Domnul profesor vă poate spune mai amănunțit...

Dar profesorul Simu plecase înainte, discutînd de-aproape cu ceilalți.

Marita rămase singură.

O ajunsese pedeapsa lui Dumnezeu ? Și căzu cu capul răzimat pe masă, plîngînd cu spasmuri înăbușite.

De pe culoar se auzi ceasul bătînd o singură dată, sonor, ca un gong. Era ora zece jumătate.

X

Măndica intră în serviciu la domnişoara Pîrvu.

Domnişoara Pîrvu o găsise pe stradă. Tocmai făcea colţul din bulevardul Lascăr Catargiu spre Grigore Alexandrescu, cînd zări o fată stînd pe soclul gardului de fier lîngă o buccea. Crezuse că are ceva de vînzare şi se opri s-o întrebe. Măndica-i spuse că a venit de la ţară şi caută serviciu.

Domnişoara Pîrvu, care era zgîrcită, se gîndi imediat că una ca asta nu poate cere mult şi o angajă pe loc, numai cu casă şi masă.

Domnişoara Pîrvu merse înainte, şi Măndica, desculţă, în urmă. Gîndurile Măndicăi erau amestecate, dar faţa ei căpătase oarecare seninătate, fiindcă tare se temea să nu rămîie în stradă peste noapte.

Acolo, undeva, în oraşul acela trebuie să fie şi frate-său Petrache, dar nimeni nu ştia unde stă. El rupsese orice legătură cu cei de-acasă. Pofteşte şi-l caută ! Ia-l de unde nu-i !

Aşadar, o să aibă unde sta şi ce să mănînce.

Domnişoara Pîrvu era profesoară. Profesoară de ceva mare şi greu de tot ; de sociologie, de morală sau de educaţie. Sau de toate la un loc. Un fel de profesoară de viaţă. Dacă cineva ar fi trăit cum spunea ea, apoi ar fi fost bine pentru toată lumea.

Înaltă, uscată, dreaptă, aproape ţapănă, domnişoara Pîrvu Cleopatra semăna la vedere, cu statura ei cu tot, ca o mare umbrelă strînsă. Purta totdeauna numai rochii negre. Avea faţa

cu riduri, ochii tăioşi, buzele subţiri şi bărbia ascuţită. Purta ochelari din cei prinşi singuri pe nas.

Dar, spre deosebire de înfăţişarea ei aspră, cum deschidea gura nu da drumul decît la cuvinte dulci, pe care le pronunţa cu un fel de milogeală în glas. Ai fi crezut-o pînea lui Dumnezeu.

Domnişoara Pîrvu Cleopatra avea două manii : curăţenia şi proviziile. În apartamentul ei de fată bătrînă, lucrurile erau la locul lor de 30 ani, neschimbate, şi de două ori pe zi, şterse şi lustruite. Iar cămara era pe toţi cei patru pereţi numai rafturi pînă în tavan, şi toate rafturile erau pline de tot soiul de bunătăţi. Borcane, cutii de lemn şi de carton, cutiuţe colorate, pachete în hîrtii cu desenuri, sticle de toate mărimile şi saci de hîrtie şi de cînepă umpleau celula aceea întunecată ca pe-o rezervă de băcănie.

Domnişoara Pîrvu avea panica foametei. De aceea se aprovizionase astfel, încît dacă pe tot globul nu s-ar mai fi produs nimic timp de zece ani ea tot avea ce să mănînce din ce se găsea în fiecare moment în cămară.

Pe bună dreptate deci cămara era ferecată ca o cetate. Geamul îngust care da în curte era dublat pe dinăuntru de un altul, cu careuri de fier, zidit în beton. Iar uşa avea un yale şi un lacăt mare şi o ştangă groasă de fier în diagonală, încuiată iarăşi cu două lacăte.

În fiecare dimineaţă, cum se scula, domnişoara Pîrvu inspecta, în halat, aceste teribile încuietori, să vadă singură dacă au trecut cu bine peste noapte. Numai după asta era liniştită, fiindcă avea siguranţa că în ziua aceea şi măcar pe-o săptămînă are ce mînca.

Paza aceasta a domnişoarei Pîrvu era legitimă, fiindcă toate fetele în casă de la celelalte apartamente din bloc nu aveau altă rugăminte la Dumnezeu decît ca într-o noapte să vie cineva să spargă cămara domnişoarei. Şi dorinţa aceasta generală era manifestată făţiş, cu un fel de ură şi de rancună sălbatică, de parcă domnişoara Pîrvu ar fi furat de la ele tot ce aveau şi ar fi tăinuit în cămara ei.

Starea aceasta de ostilitate nu ascundea, cum s-ar fi putut crede, un caracter social, fiindcă şi ceilalţi locatari — un inginer, un colonel, un avocat, cu soţiile lor cu tot — se asociau la acest deziderat de furt cu efracţie, poate din gelozie,

poate din acea ostilitate pe care o stîrnesc totdeauna precauţia şi acumularea exagerată.

Depozitul acesta nu da însă nici aşa, neatins, cea mai mică liniştire domnişoarei Pîrvu. Din contră. Ori de cîte ori scotea, însemnînd socotit la scădere în inventar, un kilogram de zahăr, avea impresia că a ajuns pe drojdie, că tot ce avea s-a risipit fără să ştie cînd şi cum, aşa că nu are altceva de făcut decît să-l completeze.

De aceea, tot timpul care-i rămînea liber după ce ţinea lecţiile sau conferinţele despre cumpătare şi omenie alerga pe la toate băcăniile şi birourile ca să cumpere alimente. La uşa ei, totdeauna era cineva cu două-trei pachete.

Domnişoara Pîrvu era o pesimistă în materie economică şi agricolă. Dacă nu ploua două săptămîni sau dacă se urca preţul la ceva, ea da alarma şi se transforma fără voie, automat şi instinctiv, în agent alarmist. Nu plouă, nu se face nimic; speculanţii profită ; nu mai sînt grăsimi ; nici nutreţ, şi dispar vitele... Toate — cu un aer pedagogic, documentar şi ştiinţific, faţă cu oricine era întîlnit pe stradă sau în casă de om. Concluzia : vine foamete. Iar concluzia concluziei personală : provizii.

Măndica mergea în urma ei, neauzit. Era o pereche amuzantă : înainte domnişoara Pîrvu, marţială, dreaptă, şi în urma ei, micuţă, cu bucceaua în spate, Măndica. Un fel de versiune feminină şi pedestră a lui Don Chijotte şi-a lui Sancho Panza.

Pentru Măndica, totul de-acum era nou şi necunoscut.

„Cucoana asta trebuie să fie foarte bună“, gîndi ea cu naivitate, plină de recunoştinţă că a strîns-o de pe drumuri. În momentele acelea, ea uitase marea taină a vieţii ei, care-i schimbase soarta.

Oamenii pe care-i întîlnea, casele înalte, tramvaiele zgomotoase cu huruit de fierărie, automobilele care treceau repede, toate o intimidaseră. Nu dorea decît să intre în casa domnişoarei Pîrvu şi să se liniştească acolo şi să stea ca la ţară.

Cînd păşi pragul, Măndica fu uimită de frumuseţea dinăuntru. Covoare şi o mulţime de jucării peste tot, pe mese şi pe poliţe : căni de sticlă verde, pisici şi elefanţi de porţelan, pahare lungi şi subţiri în culori, capete de oameni în lut, multe, multe...

Jaluzelele erau trase, dar nu de tot, așa că lumina zebra, cu dungi albe de soare și de umbră, semiobscuritatea dinăuntru, dînd astfel interiorului un aspect și mai feeric.

Măndica rămase la ușă. Domnișoara Pîrvu o conduse spre bucătărie, după ce-și scoase acele lungi și apoi pălăria cu boruri înguste și tari. Alături de bucătărie, dînd pe-același culoar, era odăița mică de servitori. Măndica mergea peste tot cu evlavie, ca într-o biserică. În casa asta cu atîtea lucruri stranii, cu potirele acelea lungi, cu desene pe ele ca pe pereții unei biserici, trebuie să se facă o slujbă. Pentru Măndica, în acea primă clipă, casa domnișoarei Pîrvu semăna aidoma cu o biserică bogată.

Ca să găsească cheile, domnișoara Pîrvu aprinse lumina. Candelabrul înălță deodată 8 lumini ca de lumînare. Biserică !! Măndica simți o mare mîndrie de a fi într-o casă așa de frumoasă. I se părea că totul este, puțin, și proprietatea ei. Ea, care nu avea nimic !

În odăița Măndicăi era un pat de fier, o măsuță de noapte din tablă vopsită în alb, o masă, două scaune, o garderobă. Ca o mică odaie de hotel. Domnișoara Pîrvu își făcuse educația universitară în Anglia și învățase să respecte ființa omenească.

Măndica se uită uimită. Toate acestea erau de-acum ale ei. Dacă n-ar fi fost copilul !!

Trebuia să plece mai demult de-acasă. Să fi venit aici la cucoana asta, care-i așa de bună !

Vorbele domnișoarei Pîrvu erau în adevăr dulci, dulci atunci cînd îi arăta odaia și lucrurile Măndicăi, de parcă în adevăr, plină de milă, i le-ar fi donat.

Măndica intrase în rai, cu păcatul ei cu tot.

XI

Marita trecuse criza de nervi. Se ridică ; își șterse lacrimile. Deschise fereastra care da înspre grădină. Lumina dinăuntru ieși afară pe geam și căzu roșietică în noapte, trezind din somn iarba și trandafirii. Zgomotul Bucureștiului, laolaltă, de pretutindeni, se mai auzea la ora aceea ca un vuiet surd de mare cu valuri agitate, undeva, departe.

Din copacii mari de-alături cobora răcoarea ca un parfum rece.

Marita se aplecă pe fereastră ca și cum ar fi vroit să-și lipească fruntea de noapte. Cîțiva pași scîrțîiră pe nisipul unei alei și apoi iarăși nu se mai auzi nimic. Marita ar fi vroit să iasă și ea afară, să se înfunde în noapte, să meargă, să meargă, așa cum s-ar arunca într-o apă rece și ar începe să înoate. Odaia o închidea între ziduri ; îi asfixia gîndurile.

Marita aștepta. Era singură. Toți ceilalți erau dincolo, acolo unde este Radu, aplecați deasupra lui, privind în el, căutînd să smulgă rădăcinile morții.

Văzuse odată în cabinetul unui doctor grupul caricaturizat al unor chirurgi executînd o operație. Pe masă era întins trupul frumos și roz al unei femei frumoase. Medicii hîzi, cu gesturi de călăi și ochi avizi, se strînseseră împrejur. Vinele tăiate atîrnau ca niște viermi strangulați. Alte detalii îi lipseau acum.

Toate puterile gîndului ei se concentrară asupra lui Radu, ca să-l susție. De obicei, toți cei din afară se detașează de cel care suferă, cu atît mai mult cu cît el suferă mai tare, și pri-

mejdia îl amenință mai grav. Marita nu avea psihologia comodă și egoistă a celor care privesc un bolnav. Ea însăși suferea, era pe masa de operație, suporta operația.

Doctorii nu vorbeau ; i se deschisese trupul, tăiat, și mîinile umblau prin el, prin viața și pulsațiile lui adormite, prin ceva flasc și cleios.

Totul se întîmplase așa de repede ! Ieri seară pe vremea asta, viața își continua mersul ei normal, încadrată în obiceiuri care îi dădeau un caracter de definitiv și de infinit. La ora asta citea, calmă, fără nici o grijă. Fără nici un presentiment. Nu-i adevărat că sînt presentimente. Nici atunci cînd, la telefon, de la spitalul de urgență, i s-a anunțat accidentul nu i-a venit să creadă. Era sigură că este o eroare. În programul de fiecare zi al vieții ei, în ceea ce era obișnuit și mai dinainte știut, nu intra acest accident. Nu se putea rupe așa, dintr-o dată, firul întîmplărilor mărunte și neobservate care-i constituiau viața de toate zilele.

Nici Radu n-a încercat nici un presentiment. Avea figura lui de totdeauna, prea serioasă pentru vîrsta lui, și se îmbrăcase cu aceeași grijă, pentru ca să fie ca un „domn". Cine are presentimentul unei nenorociri nu mai dă importanță amănuntului, îl neglijează, îl disprețuiește. Alte preocupări, interioare, îl copleșesc cu exclusivitate. Poate ceva ca o cercetare, ca o întrebare asupra ta însuți, asupra fondului adînc al ființei. Nu! Radu nu a avut nici o întunecare a frunții în clipa cînd a plecat de-acasă și a venit la ea să-l sărute.

Prea multe în douăsprezece ore ! Și totul asupra ei.

Prin noapte, se-auzea mergînd un tren care se tot apropia. Marita simți că ea însăși e într-un tren, și privește pe geam afară, în noaptea opacă.

Nu se auzea nimic pe sălile sonore ale sanatoriului, cu toate că și ușa în spate rămăsese larg deschisă. De-abia acum băgă de seamă că stă într-un curent care-i flutură rochia și părul pe frunte și pe tîmple. Poate de-aici impresia inconștientă că merge cu trenul și senzația de repede mișcare.

Se întoarse cu fața spre odaie. Patul fusese așezat perpendicular pe peretele de la apus, așa fel încît umplea toată camera. Cealaltă mobilă era lipită de pereți. Acum iar îi apăru odaia goală. În mijlocul ei, linoleumul strălucea în lumină.

Începu să așeze cele cîteva lucruri aduse de acasă ca pentru o fugă precipitată. Cele mai multe erau lucruri de-ale lui Radu : o pereche de papuci, o pijama, un halat, două cămăși curate... ca petnru un *weekend* undeva în apropiere. Prezența lor era prezența lui Radu.

Marita îl aștepta. Trebuia să vie din oraș, de undeva. Trebuia să găsească totul pregătit. O perie de cap și pieptenele erau pe masă. Marita le trecu în șifonieră și puse peria de dinți și tubul cu pastă pe lavabou.

Odaia, la început străină și ostilă, începu să devie familiară. Lucrurile aduse de-acasă, cunoscute și arhicunoscute, creaseră atmosfera din care fuseseră aduse, o transportaseră cu ele ca pe un suflet. Și lucrurile duc cu ele o tonalitate, o atmosferă, o ambianță. Marita nu se mai simți cu totul străină în odaia aceea. Cu această treabă trecură vreo cîteva minute.

Nu se auzea nimic pe culoare. Becurile electrice erau aprinse, departe unul de altul. Se așezase o lumină calmă, dulce, adormită, la fel cu acea stare pe care o au oamenii înainte de somn.

Marita ieși pe culoar și făcu pe furiș cîțiva pași. Explora tăcerea. Era o liniște altfel decît toate de care-și aducea aminte : o liniște concentrată, atentă, crispată, ca o încordare. Avea ceva dureros și întins, de strună gata să plesnească. Ciuli urechile. Vroia să prindă din tăcerea aceea imensă și sonoră ceva din marea taină care se plăsmuia în sala de operații.

O clipă se auziră cîteva țăcănituri, ca și cum s-ar fi lovit între ele două cuțite, și se mai auzi o scîrțîitură prelungă. De unde ? De ce ?

Ascultarea aceasta era obositoare, ca un efort suprem al creierului. Începu s-o doară capul. Marita duse mașinal mîna la frunte, își cuprinse apoi tîmplele în palme și le strînse apăsat, ca și cum ar fi vroit să le așeze la loc, să le preseze la loc și să intre în capul ei toate gîndurile sărite afară, revărsate, fiindcă nu mai puteau încăpea înăuntru.

„Ce este ? Ce-au găsit oare ? Doamne !"

Acest „Doamne" îi scăpă Maritei inconștient și fără nici un sens. Marita nu credea în Dumnezeu. Altfel, ar fi fost ușor. Ar fi putut cere ajutoare, ar fi putut face promisiuni, stabili trocuri, răscumpăra viața lui Radu cu milogeală sau cu jertfe și privațiuni aruncate în schimb. Zeii nu pot doar suferi ca oamenii să fie sau să urmărească a fi fericiți. Asta îi irită. Îi

supără. Marita niciodată nu ceruse autorizaţie celestă pentru fericirea ei pămîntească, lipsită totuşi de păcat.

Pedeapsa de la Dumnezeu care-i trecuse prin gînd mai înainte, ameninţătoare, era o glumă, o ironie. Sau o superstiţie ! Marita era superstiţioasă. Asta era. Ca un joc, sau ca o distracţie. O formă de a irita hazardul.

Un sfert de ceas ! De-abia un sfert de ceas. Dar cu gust de eternitate. Cu gust amar de nesfîrşit şi de van.

Marita vroi să surprindă taina şi porni întru întîmpinarea ei. Începu să calce atent şi tiptil pe culoar, cu mîna stîngă răzimată de perete. Dacă n-ar surprinde-o nimeni ! Dacă n-ar surprinde-o pe neaşteptate ştirea, vestea : ce s-a întîmplat ; ce au găsit înlăuntru, în el, în Radu, în trupul lui... în trupul din ea.

Ajunse pînă la scările principale. Cabina mare a ascensorului era înconjurată cu ochiuri de sîrmă ca o cuşcă de păsări, ca într-o grădină zoologică. Nu ştia unde-i sala de operaţii : sus, sau jos ? Se opri. De dedesubt veneau acum glasuri care nu se distingeau bine, pentru care ecoul haotic era mai tare şi mai prelung decît vorbele rostite. Parcă ar fi fost amplificate de un aparat prost.

Marita avu aceeaşi senzaţie enervantă ca la telefon cînd nu s-aude bine şi nu poţi face nimic pentru ca să prinzi cuvintele. Taina rămînea închisă în mormăiala aceea nedesluşită.

Optsprezece minute !

Marita căuta să o desluşească cu răbdare şi persistenţă, aşa cum arheologii caută să descifreze un manuscris cu alfabet necunoscut. Dar nu se auzea nimic lămurit. Nici un cuvînt clar. Ecoul diforma totul, dizolvînd în tăcere, confuz. Vorbele apăreau legate unele de altele, parcă fără intervale, aşa cum grafic se obişnuieşte în cărţile de clasa întîi primară pentru a învăţa copiii să despartă cuvintele.

Ar fi dorit să fie de faţă, să vadă, să ştie tot, şi totuşi n-ar fi putut. Ar fi înnebunit dacă cineva ar fi silit-o să asiste la operaţie. Ar fi vroit, din contră, să fie departe, să nu mai audă nimic pînă totul nu va fi terminat, şi cu toate acestea, se apropia pe ascuns de sala de operaţii.

Dar cine ştie cu adevărat unde ar fi vroit să fie ?! Să audă sau să nu audă ce vorbesc medicii între ei ?! Asta ar fi depins

de ce anume își spuneau. Dar dacă își comunicau dezastrul pe care l-au găsit ?

Marita fu iarăși îngrozită, și alergă spre odaie, ca fugărită de-o spaimă din senin, și trînti ușa izbită de curent. Picioarele tremurau subt ea. Se așeză pe un scaun, pe marginea lui, gata să sară. Inima-i bătea cumplit. Douăzeci și șase de minute ! Așa nu se poate, devine insuportabil. Starea aceasta de nervozitate face să galopeze tot, și prin contrast, tot ce este în afară să fie și mai lent, și mai static.

„Trebuie să mă stăpînesc, își spuse singură. Nu poate fi ceva prea grav. Ideile negre sînt o nenorocire. Te chinuiești și apoi vezi că totul a ieșit bine și altfel decît îți închipuiai. În fond, o nenorocire nici nu este de conceput. Operația o face profesorul Simu un om cu multă autoritate. Se spun despre el unele lucruri rele, dar și bune. Oricum, e un profesor Se zice că ar fi învățat și la Paris, și că merge pe la toate congresele din străinătate.

Marita aglomera iluzii. Avea atîta nevoie.

Totul se va întîmpla ca totdeauna în asemenea împrejurări. Oricum, timpul va trece. Radu va fi adus ; voi sta cu el o săptămînă, zece zile. Apoi îl voi lua acasă.

Marita începu să întoarcă spre viitor gînduri pline de proiecte. „Domnul Voicu..."

De ce i-a venit iarăși în cap „domnul Voicu" ? Întîi nu avu nici o explicație și rămase confuză, cu un precis sentiment de vinovăție, prinsă asupra faptului. Iarăși ! Apoi găsi explicația : domnul Voicu va trebui să întrerupă lecțiile un timp, pînă se va reface Radu. După aceea... după aceea, desigur, vor trebui reluate. Domnul Voicu este exact omul indicat pentru aceasta. El va putea supraveghea în același timp și învățătura lui Radu, și dezvoltarea lui fizică. Ce noroc că un om ca acesta primește să dea lecții ! Este un caz rar. Marita se gîndi că Voicu trebuie să fie foarte sărac. E pentru prima oară cînd s-a gîndit serios la asta, și o tandrețe caldă îi inundă inima. Era o mărturisire din interior, fără vorbe, cu neputință de stăpînit și pentru care Marita nu-și recunoaște nici o vină.

Asociațiile de idei continuară, furînd-o înșelător. A refuzat totdeauna, de cîte ori a fost invitat la masă. De îndată ce Radu se va face bine, va insista mai mult. Domnul Voicu trebuie să aibă ziua lui pe săptămînă în care să vie la dejun. În felul acesta îl va cunoaște pe Radu mai bine. Lecțiile limitează pen-

tru profesor cîmpul de observaţie. Sînt ceva unilateral. Domnul Voicu trebuie să-l formeze pe Radu, nu numai să-l înveţe temele. Neapărat o să-l invite la dejun o dată pe săptămînă. Şi-l va determina să primească.

Cu aceste viziuni, Marita se lăsa atrasă, readusă în normal, în obişnuinţa întreruptă azi-dimineaţă, cu o voluptate nouă. Poate obişnuinţa e singura fericire valabilă şi care poate dura. Ea nu-i o criză acută, ca alte forme de fericire. Aceasta e singura care-ţi dă răgazul şi starea de spirit ca să poţi degusta fericirea fără teamă, fără acea senzaţie ucigătoare de efemer care strică totul, fără sentiment de nesiguranţă, de cursă perpetuă pentru a o menţine.

Domnul Voicu va intra în obiceiurile casei. Ceea ce acum nu se lăsa mărturisit din cauza unei sălbatice apucături, va fi domesticit, integrat în elementele unei fericiri calme.

Aşa credea atunci Marita, cu acea bunăvoinţă conciliantă cu care oamenii fac planuri de viitor cînd sînt într-o nenorocire de care vor să uite. Ceea ce simţea pentru Voicu i se părea a fi atunci o afecţiune, o simpatie, o afinitate — adică ceva mai puţin decît o camaraderie. De-abia fenomenul de bază al unei camaraderii. Şi încă, toate acestea într-o stare latentă, şi calmă. Ia ! un om cu care îţi dai seama că ţi-ar plăcea să stai de vorbă, să schimbi idei, să priveşti viaţa. Marita simţise de-atîtea ori nevoia unei astfel de tovărăşii !

Procesul mintal al Maritei se dezvolta ca şi cum operaţia lui Radu ar fi avut loc cîteva zile în urmă, şi domnea în ea acum o atmosferă specifică convalescenţei. Atunci numai, tot ce se vede înainte e bine, e foarte bine. Omul s-a epuizat în a avea dorinţe. Ceea ce dorea arzător şi imediat s-a împlinit. Printr-o tacită convenţie, nu mai vrea nimic deosebit. Nu mai cere decît să fie lăsat în pace într-o viaţă ştearsă de fiecare zi.

Dar operaţia era de-abia în curs. La această realitate, Marita fu trezită de dezlănţuirea celor unsprezece bătăi ale pendulei de pe culoar. Monotone, cu aceeaşi tonalitate de muzicuţă de buzunar plimbată pe buze, cu bătăile legate una de alta printr-un fel de ecou prelung de diapazon lovit de masă şi apoi adus la ureche.

Unsprezece.

O jumătate de oră.

Durata începea să depășească timpul unei operațiuni normale. Ar fi trebuit ca pînă acum să se fi terminat. Cu experiența profesorului...

Marita trecu brusc la cealaltă extremă, în care gîndurile n-au șir, n-au expresii, se ciocnesc nebune, ca oamenii în mulțime la o panică.

— Radu ! Nu. Nu. Radul meu ! Răducu. Nu. Nu.

Gîndurile interioare nu mai erau exprimate. Expresia nu da decît răspunsul. Și îl da cu violență. Nu vroia să accepte. Nu accepta oroarea, ipoteza oroarei. Cu neputință. „Asta nu. Nu !" Marita își împletea degetele — și le tortura. Era un reflex concret, o transpunere simbolică a gîndurilor care se încolăceau, se strangulau, se zvîrcoleau ca un nod de șerpi vii în delir.

Orice-ar fi, ea nu mai poate aștepta. De-acum încolo nu mai este omenește. Va intra în sală, va ști totul cu un moment mai devreme. Îndată.

Marita își făcea iluzia că profesorul, cu știința lui, a avut posibilitatea să citească destinul : moarte sau viață — în măruntaiele lui Radu din pîntecele deschis ca un vas, precum preoții pe vremuri la jertfe. Mai mult : că ea însăși l-ar vedea imediat, ca și cum ar fi scris. Nimic mai insuportabil decît această nesiguranță. Orice mai bine ca nesiguranța de-acum.

Marita porni din nou pe culoarul spațios, dar de data aceasta fără nici o sfială, cu mers hotărît și ferm. Scoborî scările, repede. Așteptă jos puțin, ca să se orienteze. Din dreapta se auzeau voci. Ajunse în fața unei uși duble, mari, cu geam de sticlă mată, foarte iluminat. Pe culoar, în dreptul ușii, era o aureolă puternică și lunatică. Marita ezită. Să nu facă o prostie. Să nu enerveze profesorul. Dacă tocmai atunci este la faza culminantă a operației ?...

Hotărîrea ei slăbi. Se simți golită și de acest resort. De-acum încolo nu mai găsea în ea nici o resursă de rezistență, nici un suport. Conștient sau fără voie, încercase toate. Picioarele îi cedau subt ea, tremurînd. O sfîșiere prelungă îi cuprinse trupul. O tăietură trecu repede prin stomac, asasinînd ultimele puteri. Avea nevoie să se curbeze, să se plece înainte, frîntă în două.

Umbre negre și lungi se agitau pe ușa imensă cu sticlă mată. Înăuntru era mișcare neobișnuită. Una din umbre se proiectă aproape de geam, chiar pe el. Cele două uși se dă-

dură în lături. Lumina orbi ochii Maritei. Simţi că leşină. Tabloul avea ceva ireal şi ameţitor. Îşi adună toate puterile. Prin faţa ei defilă masa îngustă şi albă pe care era întins Radu. El era acoperit cu un cearceaf. Obrajii îi erau extrem de palizi. Era aşezat drept, cu faţa în sus.

Marita avu exact timpul să observe că cearceaful se ridica şi se cobora în răstimpuri, că Radu respiră, că e viu, — şi se prăbuşi pe mozaic.

XII

Tinca sta pe prispa casei. Desfăcuse în mîini știuleți de porumb și arunca boabele la cei cîțiva pui care se adunaseră lîngă picioarele ei. Cînd arunca un pumn de grăunțe se producea mare agitație între pui. Se îngrămădeau unul în altul ; săreau unul peste celălalt, adunau cu ciocul pe subt picioarele celui din față, cu o grabă aprigă și lacomă. Cînd se terminau boabele, toți se linișteau ca prin farmec, începînd să caute fiecare pe cont propriu, tacticos și calm, pînă ce li se arunca alt pumn, cînd bătălia pornea de la capăt.

Dar gîndurile Tincăi erau în altă parte. Eleonora îi spusese că Măndica a plecat la București și că nu se mai întoarce. Suferise multe înjurături și bătăi de la Vasile, dar avea mîngîierea că nu-i singură și că ieșind ea în cale îi apăra pe ceilalți. Nu avea în ea singurătatea asta. Nu fusese niciodată așa de singură. Este drept că avea prea puțin timp să stea de vorbă cu Măndica, fiindcă amîndouă trebăluiau — cînd una în casă, cealaltă prin curte sau la cîmp, dar oricum, simțea ea că mai este cineva pe aproape. Nu se gîndea nici atunci precis la asta, dar o simțea de la sine, cînd făcea treabă, în fiecare moment. Muncea știind că este și Măndica pe-acolo, cu ea. De-acum, gata. Singură !

Tot satul știa de la Catinca lui Vasile Rusu că Măndica e însărcinată cu un copil din flori. Nu apucase însă a afla că Măndica a plecat. De-aceea, toate femeile o pîndeau, s-o poată vedea, ca pe-o pradă pe care se temeau să n-o scape. Știau ele bine că n-are să mai îndrăznească să vie duminica, la „salon",

la dans, în ochii lumii. Dar trebuia să iasă şi să treacă vreodată prin sat. Măcar să meargă cu tatu-său la cîmp, sau, cine ştie, la dugheană ca să cumpere ceva. Nu poate ea să rămîie de-acum toată viaţa ei închisă în casă. Trebuie s-o surprindă şi s-o vadă ele odată !

Pînda asta surdă şi generală nu se făcea pentru că femeile din sat s-ar fi înţeles să-i puie la cale cine ştie ce manifestaţie. Ea constituia o preocupare personală a fiecărei femei din sat, izvorîtă numai şi numai din curiozitate şi dintr-o ură fără de motiv. Punctul acesta de vedere era general şi mi se pare că el nu avea nimic nici cu morala. Era numai ceva care excita şi da loc la vorbe. Ceva care iese în sfîrşit din obişnuit, din monotonia faptelor fără importanţă care se întîmplă într-un sat.

Nici o femeie din toată comuna, fie ea tînără sau bătrînă, fată sau nevastă, nu avea milă sau înţelegere pentru Măndica. Nici una nu-l acuza pe Ion. Ele nu adînceau nenorocirea fără fund a Măndicăi. Nu le interesa decît partea de clevetire, distracţia clevetirii, savoarea ei. Poate că Măndica avea şi duşmani, fiindcă prin firea ei avusese şi ea limba ascuţită şi, deşteaptă cum era, nu iertase pe nimeni şi nu rămăsese datoare nici unei fete atunci cînd se lua la ceartă. La cele mai multe femei însă, răutatea era pur gratuită. Artă pentru artă !

Singură Tinca o înţelegea, o ierta şi o plîngea. Nu pentru că era mama ei. Ca mamă, tot aşa de bine s-ar fi putut ridica s-o condamne şi s-o blesteme. Sînt atîtea mame care fac aşa ! Dar ea cunoştea viaţa de acasă a Măndicăi, cea fără nici o mulţumire. O viaţă de spaimă şi de umilinţe. O viaţă de nedreptăţi şi bătăi. Avea şi ea nevoie de altceva : de puţină dragoste, de o mîngîiere în afară, de un prilej de a fugi şi de a uita.

Şi apoi, Tinca petrecu tinereţea ei. Şi ea fugise de la părinţi pentru Vasile. Şi-a trăit cu el necununată doi ani. Petrache e copil nelegitim ; copil din flori. Ea ştie bine ce-i în sufletul Măndicăi. Ea a trăit totul, la fel, aceeaşi durere. Mai puţin părăsirea lui Ion ; lipsa oricărui sprijin ; deznădejdea de a fi deodată singură.

Tinca oftă adînc. Se ridică de pe prispă şi îşi scutură poala de cojiţele de ştiuleţi, albe şi rotunde, care se prinseseră de fustă ca o mătreaţă. Trebuie să dea apă la vacă, tărîţe la viţel,

zoile la porc. Acum rămăsese numai ea. Trebuia să facă totul : şi treaba ei, şi treaba Măndicăi.

Munca o fura ca un vînt şi numai uneori gîndurile în cap mai mergeau singure, în aşa fel încît se trezea oprindu-se din mers şi întrebîndu-se : „Oare unde dracu mă duceam ?“

În ţarină nu se făcuse nimic. După grindina aceea grozavă, grîul nu s-a mai ridicat. Oamenii l-au cosit şi nici nu l-au mai treierat. Îl ţin ca nutreţ. Nici porumbul chiar, nu şi-a mai revenit, fiindcă a urmat o secetă îngrozitoare, care a ars totul de pe cîmp. Treabă în ţarină deci nu era. În sat domnea o acalmie ca toamna tîrziu în preajma iernii. Bărbaţii erau plecaţi să caute pe-aiurea, pe la depărtări de-o sută de kilometri, porumb pentru iarnă.

Vasile se îndeletnicea să facă transporturi cu căruţa la Bucureşti. Bea aici la plecare, bea la Bucureşti la întoarcere ; aici cu prieteni, acolo de unul singur. Casa i se golise de copii.

— Treaba lor ! Să se ducă ! Să vie cînd i-oi chema eu !

Vasile se simţea aşa mai liber şi fără nici o răspundere. Bea fără frîu, de-un necaz pe care nu-l avea. Uneori, numai se simţea umilit în sine de fuga băiatului, apoi de-a fetei. Ştia doar tot satul. Află şi Vasile de nenorocirea Măndicăi.

— Aşa ? Spuneam eu ! Curvele ! Bine le-a făcut !

Vasile, în toate sudălmile lui, le asocia totdeauna pe amîndouă, pe Tinca şi pe Măndica. Şi cînd se referea chiar numai la una, o pomenea la plural, adică la un loc cu cealaltă. El era de altfel sigur că ele au fost totdeauna înţelese în contra lui, că au complotat veşnic împreună contra lui. De-aceea, pentru el, prin pluralul acesta denumea „inamicul“ : duşmanul lui cu două capete.

Nici pe el nu-l interesa cumva latura aşa-zis morală a nenorocirii Măndicăi, ci numai faptul, ca o răzbunare a soartei, pentru tot ce muierile acestea maşinau pe-ascuns în contra lui. Grozăvia păţaniei Măndicăi îl satisfăcea. Era confirmarea vădită a vorbelor lui.

— Le cunosc eu ! !

Vasile era sigur că şi plecarea Măndicăi, ca şi a ticălosului acela de băiat, era pusă la cale tot de Tinca, cu ştirea ei, cu ajutorul ei. Ea trebuie să le trimită şi de mîncare, noaptea sau cînd lipseşte el, ca să nu crape de foame.

El şi-acuma, cînd numai Tinca rămăsese, tot la plural vorbea : „Să-mi daţi ceva de mîncare“, sau „Duceţi nişte lucernă

la vacă". În capul lui, acest plural era şi un fel de a evita să se adreseze direct Tincăi. Pluralul lui cuprindea ceva impersonal.

Cînd venea beat noaptea, după ce făcea scandal Tincăi, o căuta cu adevărat şi pe Măndica, prin şură, prin iesle, prin şira de paie, prin podul grajdului, cu convingerea că ea tot nu-i plecată, şi asta-i numai o invenţie ca să se ascundă de el.

Lucrurile intraseră oarecum în normal. Vasile lipsise zile întregi, cînd se-ntorcea începea să urle, să înjure, şi totul se sfîrşea cu o bătaie. Vecinii ştiau şi ei ce urmează de cum îi auzeau gura. Apoi venea o perioadă de viaţă mută, în care nici el, nici ea nu scoteau nici o vorbă.

Uneori, duminica, Vasile venea beat la amiază. Urma scandalul şi bătaia. Apoi el cădea într-un somn greu şi lung. Spre seară, cînd se trezea, o obliga pe dînsa să se îmbrace curat cu ce are mai bun, şi o lua la plimbare prin sat. Lumea-i vedea aşa : el în cămaşă albă, cu părul udat cu apă, pieptănat şi lins pe cap, păşind mîndru şi satisfăcut, şi alături de el, Tinca, cu fusta cea bună, neagră, încălţată, mergînd supusă şi tăcută. Asta era demonstraţia lui conjugală de-a lungul satului, pe şoseaua principală, unde-l vedea toată lumea.

Tinca, abrutizată, avea chiar plăcerea să facă aceste plimbări duminicale. Ele îi aduceau aminte de anii buni, de la început. Lipsea numai de-alături Petrache, care pe atunci era mic şi pe care-l dureau picioarele. Atunci îl lua în braţe, şi picioarele lui îi atîrnau, micuţe, bălăbănind. Şi inima ei se strîngea atunci de un dor neînchipuit. Cîţi ani erau de cînd nu-l mai văzuse pe Petrache ? !

Acum nu mai trăia, nu mai suferea viaţa aceasta decît cu speranţa că el, într-o zi, are să vie. Din cînd în cînd, de la oameni din sat, avea veşti de la dînsul. Auzise că învaţă să fie doctor. Îi era greu să creadă. Copilul ei !... Îi era frică să n-o fi uitat şi nu cumva în sufletul lui s-o puie la un loc cu tată-său, şi s-o urască.

Spre toamnă trebuiră să vîndă ceva. Curtea nu mai era plină de păsări. Tinca ţinea încă totul curat, pus la locul lor, dar o senzaţie de pustiu umbla prin jurul casei. Nu mai era mişcare, nu mai vedeai aproape niciodată pe nimeni. Viaţa care agita odată două femei harnice de ici-colo se împuţinase, şi acum pierise.

În amintirile lui Petrache, soarele bătea de dimineaţă în pereţii albi, daţi cu var ; chenarele roşii din jurul uşii şi fe-

restrelor erau proaspete; curtea era măturată, găinile cotcodăceau în şură, porcul era legat cu lanţ în fund, caii ronţăiau seara, legaţi la căruţă, iarba — de-abia cosită, care mirosea a toate parfumurile cîmpului, a sînziene şi a garoafe de fîneaţă.

Şi paradisul nu era altceva decît această lume rămasă în mintea lui de copil. O muncă aspră şi de multe ori grea de la oraş, satisfacţia de a lupta şi a învinge, viaţa variată şi luminoasă din Bucureşti, nimic nu-i întunecase acest tablou al copilăriei. Se părea că pentru a-l recîştiga odată munceşte atît de mult.

XIII

Patul lui Radu, cu un Radu livid, nemişcat, ochii închişi, revenise la loc. În tot sanatoriul, noaptea, era o linişte de mormînt. Numai becurile electrice, rare, vegheau pe culoare şi în saloane.

Marita camuflase lumina cu o batistă colorată. O lumină albăstrie dormita pînă în colţuri. Îl rugase pe domnul Voicu să rămîie cu ea. S-ar putea să fie nevoie de el la un moment dat, şi ea singură n-ar şti ce să facă. Marita se simţea aşa de mică şi de incapabilă !

Petrache rămase. Stăteau fiecare tăcut pe cîte un scaun, şi în liniştea aceea şi în obscuritatea odăii, fiecăruia i se părea că-i foarte departe de celălalt. Marita simţea nevoia unei tovărăşii mai apropiate. Ar fi vroit să-l simtă alături de ea. Ar fi avut un sentiment de mai mare siguranţă.

Scaunul Maritei era aproape de pat. Ea sta puţin aplecată spre Radu şi-i urmărea toate mişcările şi toate variaţiile de fizionomie pe chipul lui. O seninătate destinsă îi plutea peste faţă. Apoi, trăsăturile, ca prin somn, ca printr-un vis urît, se crispau, se strîngeau de-o durere tăinuită. Marita le nota în memoria ei pe toate. Ar fi vroit să ştie ce se întîmplă în el. Iarăşi dorinţa aceea imposibilă de a citi în Radu, în organele lui rănite şi însîngerate, de a afla adevărul nu numai pentru clipa aceea, dar şi pentru viitor, pentru tot ce va fi pînă la însănătoşire.

Petrache, întrebat în şoapte despre ce anume are Radu, evita un răspuns precis, spunînd că domnul profesor îi va co-

munica desigur mîne dimineață, dar adăogă fără multă convingere „că nu este nimic prea grav“. Mai mult decît prin vorbe, căută să o liniștească prin gesturi, și îi puse mîna pe braț, în semn de calmare. Nici Marita nu insistă prea mult. Pentru ea, de îndată ce-l văzu pe Radu respirînd, la locul lui, însemna că operația a reușit și deci de-acum încolo nu mai este decît o chestiune de răbdare. De-aceea, în ea s-a amestecat atunci îngrijorarea, cu o înduioșată bucurie. Radu trăia !

Geamul și ușa fuseseră închise, jaluzelele — lăsate. Radu era încă subt narcoză. Numai ei doi : Marita și Petrache, existau acolo. Singuri numai ei. Odaia astfel închisă sporea această intimitate, îi strîngea mai mult ; îi izola mai mult. Tăcerea pe care-o impuneau circumstanțele îi înfășura laolaltă, fiindcă tăceau împreună. Aceasta însemna că tăcerea fiecăruia tăinuia și rumega ascuns existența de-alături a celuilalt. Fiecare îl gîndea pe celălalt.

Toate asociațiile de idei, îndeobște pline de neașteptat și de fantezie, se învîrteau atunci în acele împrejurări într-un cerc restrîns, între ei doi și Radu, sau prin Radu, care era trăsătura de unire, la ei doi.

Evoluția raporturilor dintre Marita și Petrache era forțată de această întîmplare. Sărise peste o sumedenie de faze intermediare. Afinitatea dintre ei, niciodată încă mărturisită, lăsată atîta timp în stare de adormire, constituind numai din cînd în cînd conștiința unei plăceri subtile interioare și secrete, era trecută brusc, neașteptat, la o lungă verificare în doi, într-o singurătate în doi și într-o tăcere în doi.

În genere, atunci cînd un bărbat și o femeie care au între ei afinități ajung la stadiul tăcerilor în doi, au trecut prin mărturisirile dragostei lor și-au ajuns aici fiindcă au înțeles că vorbele spun prea puțin din ceea ce simt și că-i înșală.

Nimeni dintre ei doi nu cuteza să mărturisească fățiș nimic din tulburarea lor, din ceea ce simțeau atunci că divulgă plăcut și iremediabil acea prelungă tăcere, alături unul de celălalt. Li s-ar fi părut un sacrilegiu. Dar conștiința exagerată și subtilă a acestui păcat nu putea sau nu vroia totuși să împiedice șirul intim al gîndurilor. Din contră. Părea să fie un diabolic stimulent.

Tovărășia în nenorocire era apoi de natură să opereze între ei o legătură mult mai puternică decît procedura obișnuită a unei apropieri dintre un bărbat și o femeie. Aici, apropierea

se făcea oarecum printr-un sentiment ocolit şi pur, care nu era de natură să alarmeze, dar care prindea sufletele cu sinceritate şi totală încredere.

Legătura de la Marita la Petrache se făcea mai indirect, prin Radu. Preocuparea ei imediată era fără îndoială Radu. Dar fiindcă în credinţa ei el era salvat, un nou gust de viaţă nu-i împiedica nici o dorinţă, oricît de temerară ar fi fost. Marita se mai păcălea singură şi prin aceea că ea credea să puie înainte un sentiment de recunoştinţă şi de gratitudine care n-o angaja la nimic blamabil.

Legătura de la Petrache la Marita era mult mai directă. El nu avea în acel moment nici o constrîngere de menajat. El era mai la curent cu starea foarte gravă a lui Radu, se simţea aproape de el pentru că intrase în aceeaşi viaţă de familie în care fusese adoptat, dar îngrijorarea lui nu era organică. Se putea foarte bine ca această grijă de Radu să nu fie pe primul plan, fără ca nici cea mai scrupuloasă conştiinţă să-i poată face vreun reproş.

Nu vroia să apară în faţa lui ca un profitor al acestei nenorociri, dar fiindcă soarta vroise astfel, nici nu avea putere să renunţe la un vis, la un sentiment care angaja aşa de adînc toată fiinţa lui.

Pînă acum nu cutezase nimic. Acel imbold de apropiere pe care-l degajase totdeauna, fluid de simpatie reciprocă, fusese stăpînit pînă acum. Aşa era situaţia lui. El mai avea de muncit pe brînci, în lipsuri şi mizerie, ani întregi, pentru a avea dreptul la viaţă şi la plăcerile ei rare. Încă nu. El pornise din urmă de tot, de la izbă. Mai avea încă de alergat subteran, chiar numai pentru a ajunge la linia de plecare pentru cursa vieţii, unde poţi cădea la primul obstacol, sau ieşi în frunte, învingător. Petrache nu avea un complex de inferioritate. Avea, din contră, o totală încredere în el. Nu intrase însă încă în cursă. Va intra, va alerga, va fi clasat, va cîştiga marele premiu. Abia după aceea va putea aspira la bunurile vieţii. Vioiciunea expresiei lui, sănătatea lui, ochii lui, care umblau aşa de curioşi peste tot, erau semne că el va învinge.

Dar din subsolul blocului B, unde avea un pat de fier şi o măsuţă, nu putea aspira în prezent la un lux al fiinţei, cum ar fi fost pentru el o dragoste pentru Marita, hrănită de propria lui dorinţă.

Poate că o iubea. Dar iubirea lui era numai ca o muzică auzită de departe, ca o plăcută stare de spirit, ca un climat cald pentru suflet care să dea un colorit mai agreabil vieţii.

Şi-acum, deodată, poate sta cu ea într-o odăiţă, singuri, o noapte ; o poate privi ; îşi vorbesc în şoapte ; petrec tăceri lungi împreună, în care nu se poate să nu se amestece nimic din fierberea misterioasă a vieţii trupeşti. Ea, Marita, pe care-o zărea pînă acum în treacăt cîteva momente de două-trei ori pe săptămînă cel mult, e acolo lîngă el. Vor veghea împreună o noapte întreagă. Aceasta nu va putea duce la nimic mai departe. Ar fi o nebunie de închipuit. Jucăria i se va lua din mînă, azi, peste cîteva zile. Dar el nu vrea să ştie asta.

Va rămîne totuşi ceva. Va rămîne foarte mult. Un gust nou al vieţii. Fie numai chiar o amintire. E mult. Alături de amintirile copilăriei, de casa cu prispă, de sat, de mama lui. Are aşa puţine amintiri pe care le poate chema cu plăcere ! ! Nici o iluzie exagerată, deşartă. Degustarea conştientă a unei bucurii prezente.

Aşa credea Petrache. El îşi compartimenta viaţa ca pe un program de producţie festivă cu „partea întîia, partea a doua, partea a treia". Şi credea că nu a luat nici bilet pentru intrarea în sală. Avea impresia că se uită numai pe fereastră, şi vedea personagiul principal în lumină feerică. Şi personagiul principal îi surîde şi-i face semne prieteneşti.

Petrache se uită la Marita. Acum ea avea fruntea răzimată în palmă, şi cotul în pulpa piciorului. Îi vede ceafa, gîtul, cîteva fire de păr atîrnînd pe umerii încovoiaţi. I se pare micuţă şi delicată ; mai mult decît ar fi crezut. E frîntă în două, aplecată asupra ei însăşi. Petrache se simte cuprins de tandreţă, de compasiune. Emoţiile au obosit-o. Ar vroi s-o mîngîie, să-i spuie vorbe de alinare ; poate de dragoste. Dar dragostea lor a început de la celălalt capăt. N-au ajuns încă la vorbe. Sînt la tăceri.

În capul Maritei s-a pus o întrebare. Se întoarce spre Petrache şi i-o şopteşte :

— Crezi că doarme ?

Petrache se ridică, se apleacă deasupra patului, caută cu privirea capul aşezat pe-o parte. Ochii lui Radu sînt închişi. Viaţa lui se duce tot singură, izolată.

— Mai este încă sub efectul narcozei.

Petrache caută braţul lui Radu, apasă degetele strînse pe încheietura mînii lui ca un violonist pe gîtul unei viori, apăsînd pe toate strunele deodată, şi ascultă atent. Numără în gînd. Buzele lui se mişcă uşor. Marita le urmăreşte cu aviditate, uitîndu-se la el ca la un oracol care este pe cale de a formula prevestirea. Buzele punctează ceva nevăzut şi regulat. Marita ar vroi să asculte mai adînc, să audă ceea ce nu se pronunţă, ceea ce se gîndeşte numai, căci Petrache nu pronunţă numerele, ci numai le gîndeşte, iar buzele mimează din obişnuinţă.

Un puls încă scăzut se prelinge în salturi leneşe, ca o apă săracă de şes. Petrache dă din cap numai, în semn că ar fi mulţumit, şi se aşază iar pe scaun. Braţul lui Radu a rămas afară, deasupra cearşafului, detaşat de el. Marita i-l aşază cu grijă, ca şi cum i l-ar fixa, organic, la loc.

Acum stau amîndoi pe scaun, drept, cu spatele răzimate de spătar, cu ochii deschişi înainte. Fiecare îl simte pe celălalt făcînd la fel. Sînt amîndoi ca doi pasageri într-o cabină de vagon, într-un tren care stă şi nu mai pleacă, noaptea, într-o gară adormită şi periferică. Trenul nu mai pleacă. Toate stau pe loc : ceasurile, gîndurile, trase pe-o linie moartă, uitate. Pînă mîine dimineaţă.

Marita nu aşteaptă altceva decît să se facă ziuă. Ziua e altfel. Are impresia că mîne dimineaţă va fi totul bine şi mai ales va afla precis ce este. Iarăşi dorinţa şi convingerea că profesorul a putut să citească exact în trupul deschis al lui Radu.

Petrache se complace în această obscuritate, în trenul care stă pe-o linie moartă. El n-a pornit nicăieri mai departe. El poate scobori acolo, în staţia fără nume, dacă este împreună cu Marita. Oriunde l-ar duce trenul, nu poate fi mai bine ca aici. Are o senzaţie plăcută de calm. Dragostea lui, începută de la celălalt capăt, este la sezonul tandreţă, ca la un final de dragoste fericită în care pluteşte melancolia dulce a despărţirii. El nu simte clocotind în el dorinţe. Gîndul lui nu urmăreşte nici măcar imaginea unei îmbrăţişări, a unui sărut. Aceasta ar vulgariza totul. Ar cădea ca o ieşire de jaz într-un vals de Chopin. Realizarea este totdeauna o vulgaritate.

Marita era pentru el numai o prezenţă, dar nedefinită precis, ca parfumul, ca ambianţa ei numai.

Cei doi călători meregeau împreună, poate amîndoi pentru aceeași destinație în alb. Peisajul nu trecea prin fața ochilor. Era o călătorie de noapte. Cînd se uitau pe geam afară, nu vedeau nimic decît propriul lor chip în cadrul geamului cu sticla neagră și lucioasă. Așa era. Orice ar fi făcut și unde ar fi privit, oricîte gînduri ar fi trecut pe lîngă ei, ca peisagiile văzute din tren, ei se vedeau pe ei înșiși, se găseau mereu pe ei, pe fond negru și lucios.

Petrache nu vroia, nu cerea nimic mai mult. Nici atît nu sperase vreodată. I se deschisese o ușă spre o lume de basm pe care o visa și se furișase înăuntru, tolerat, ca un comisionar care aduce un pachet și care pentru asta este admis să facă un pas în vestibul.

Din vestibul, comisionarul Petrache vedea un interior frumos și cald și doamna care sta pe scaun. Comisionarul își face din această întîmplare vreo iluzie ?... El primește numai bacșișul.

Nu-i așa. Petrache simțea bine că nu-i așa. Un vag fluid care nu minte îi spunea că nu-i așa. Ceva ireal și nevăzut îi învăluia pe amîndoi la un loc, ca un parfum. Simțea gîndurile Maritei alături de ale lui, împreună cu ale lui, ca și cum chiar mînile lor ar fi fost împreunate.

În fond, Marita nu avea nici un gînd direct pentru Petrache. Se ferea în mod conștient. Toate reveneau la el numai prin forța împrejurărilor, indirect, prin Radu, prin petrecerea în minte a vieții ei de-acasă. În aceste viziuni, Petrache apărea mai mult fantomatic decît ca un personaj real. Marita îl aprecia ca om, îi plăcea „spiritual". Îl simțea un tovarăș bun, un om de toată încrederea. Știa bine că ar fi putut să stea mult timp cu el de vorbă. Știa că au afinități ; o vocație de înțelegere și apropiere. Și de cîte ori îl întîlnise și-i vorbise, simțise o căldură în tot trupul, în toată ființa ei, o bucurie a spiritului, un sentiment de iluminare și bogăție lăuntrică.

Ce era asta ? La Marita, dragostea se formula analizată, mai concret, mai pretențioasă. Cerea mai mult, tot mai mult. Petrache nu putea cere nimic. El era numai dispus să dea, să împartă. Dar și cerințele Maritei rămîneau închise, ascunse profund, niciodată mărturisite, altfel decît prin ceea ce nu se poate stăpîni : o vagă jenă, o timiditate fluidă, umbra insesizabilă a unui gînd care colorează altfel, o clipă, pupilele.

Dragostea Maritei era o dragoste de roman, de jurnal intim de femeie care se teme să înfrunte viaţa ; care şi-o scrie numai, şi-o trăieşte în alb. Ea semăna cu o muzică interioară, de-abia cîntată în surdină de nişte instrumente de corzi necunoscute. Nimeni n-o auzea. Numai ea o auzea.

Se aud uneori sonate cîntate la pian, de departe, de undeva. Notele trebuie să iasă pe o fereastră deschisă în noapte. Nu se ştie cine-o cîntă ; cine-a scris-o ; de unde vine. Impresia depăşeşte chiar marginile unei sonate ; e o muzică universală, nedefinită, fără autor cunoscut, fără executant cunoscut. Sonata devine muzica personală a fiecăruia dintre ascultătorii îndepărtaţi şi întîmplători.

Cînd s-a isprăvit sonata, porneşte în suflete o mare melancolie. A murit un suflet. Muzica din Marita seamănă cu sonata de pian, anonimă, universală, în noapte. Dar totul, involuntar, se broda pe ea, revenea invariabil şi irezistibil la ea. Sonata de pian o găsise pe Marita fără nici o melodie interioară, disponibilă. Era în ea o tăcere gata să primească o imprimare de muzică bună şi ireală ca aceasta. Marita era sufleteşte singură.

Aristide, fostul ei soţ, decedat acum vreo cinci ani, gros, mereu cu havana în gură, cu gîndul aiurea, distrat, prins numai de afaceri, foarte des absent cu totul, plecat mereu în străinătate, nu avea nimic cu care să umple o tăcere sau o singurătate. Tăcea şi el. Pleoapele lui clipeau atunci rar şi lipicioase pe ochii mici, dar tăcerea lui — se simţea bine — era tîrg, era tîrguială în afaceri în curs : cît va mai da ; cît va mai putea să cedeze ; ce să ceară în schimb. Tăcerea lui nu era muzică. Ea număra bani de hîrtie, strecura cecuri ; nimic cu sonorităţi.

Marita era ca un funcţionar particular necesar întreprinderii sale bancare cu tot felul de combinaţii. La fel cu o dactilografă sau cu domnişoara de la contabilitate. Nici măcar un subdirector. O sinecuristă !

Tăcera lui nu era o prezenţă, ci o izolare în biroul capitonat cu muşama, ca să nu prindă nimeni afacerea.

Radu începu să se mişte. Cearşaful foşni ca nişte frunze moarte. Marita tresări, şi într-o clipă fu în picioare, aplecată deasupra patului. Radu gemu surd, prelung. Buzele îi mişcară încet. Erau uscate. Marita ar fi vroit să-i dea puţină apă. Petrache o opri.

Radu deschise ochii. Mama, domnul Voicu îi apărură negri, ca două umbre, în depărtare. Totul împrejur era inconsistent și depărtat. Și tavanul era sus, înalt. Și totul era indiferent și neconturat. Nu se făcea nici o legătură între ceea ce fusese înainte și ceea ce părea acum. Mama, Petrache stăteau nemișcați ca într-o poză, ca pe-un panou, decupați, umbre. Mai mișcă iar din buze, cu greu. Limba îi lipăi udă, ca și cum ar fi vroit să scoată un sunet și se împotmolise.

Marita privea nedumerită. Petrache știa că atunci, după cîteva ceasuri de la operație, nu este nimic de făcut și că bolnavul trebuie lăsat singur să lupte. Radu lupta din greu. Îl apăsa ceva pe piept. Îl durea capul și amețea. Închise din nou ochii. Lupta continua inegală, pe întuneric. Organele lui se zbăteau singure, pe contul lor, pe viață și pe moarte. Nici nu mai luptau ordonat, ca o singură unitate. Fiecare vroia să acapareze pentru sine ultimele energii, ca și cum ar fi fost cu putință ca inima, creierii să-i supraviețuiască lui Radu - lui Radu, care era toate la un loc, rezultatul lor.

Marita ar fi vrut să facă neapărat ceva. Orice. Să așeze cearceaful, să-i ridice perina, să-i îndrepte capul, să-i dea ceva în gură, o citronadă, ceva... Altfel, așa, era inutilă, nu-l ajuta cu nimic. Dragostea ei de mamă vroia cu orice chip să se cheltuiască.

Petrache schiță un semn de liniștire. Nu era nimic de făcut. La ora aceea, încă nimic din aceste incomodități minore nu-l puteau supăra. Nici lumina în ochi, nici capul care zăcea pe marginea perinei.

Radu iarăși nu mai mișca de loc. Marita și Petrache se uitară unul la altul fără să-și spuie un cuvînt și se așezară iarăși pe scaune.

Obscuritatea albăstrie a odăii începu să se clarifice treptat, fără ca să se știe de unde. Jaluzelele erau trase, dar de undeva de după ele se strecura o lumină palidă, albă, rece, prin crăpături, ca o apă care se infiltrează.

Se crăpa de ziuă.

Marita vroi să grăbească fenomenul cosmic, și se duse la geam să ridice jaluzelele. Odaia se lumină rece și vag, ca spălată. Era o lumină pură, fără strălucire. În grădină nu era nici o mișcare. Trandafirii stăteau înțepeniți, drepți, purtînd încă pe petale stropi de apă de asară, ca acele lacrimi care se formează, cresc, sînt mari, atîrnă de gene și nu cad. Boabele de

apă erau luminate la fel cu cerul. Toată lumina avea o transparență de apă curată.

Cele două scaune erau aproape, în linie, paralele cu marginea patului. Marita se așeză la loc. Trebuie să fi fost ora trei și jumătate. Ceasul de pe culoar, sau de altundeva, bătuse, dar nici unul din ei nu-l auzise.

Marita simți cum în trup și mai ales în cap îi cade o greutate de plumb. Părea că bustul i se frînge în zigzag, și ea se prăbușește pe linoleumul de jos, și-i era intolerabil de somn. Ajunsese la marginea puterilor. Nu știa ce să facă. Mîna ei se prinse de brațul lui Petrache, se agăță de el, și apoi capul se lăsă pe umăr, încet, fericit.

Petrache nu mișcă. Parcă un fluture rar s-ar fi așezat pe umărul lui și nu vroia să-l sperie. Bustul Maritei se sălta și se lăsa ușor pe brațul lui. O altă suflare, egală, mai rară, mai calmă, înlocui respirația ei neauzită pînă atunci. Marita, în sfîrșit, nu se mai gîndea la nimic. Totul se oprise ușurel acolo unde era, ca o lectură de roman la un început de capitol seara, cînd ți-i somn, cînd simți că nu mai înțelegi nimic și închizi cartea. Marita închisese de oboseală cartea tragică a vieții ei. Petrache rămase ca un semn. Pînă acolo ajunsese cartea. Pînă la Petrache ; pînă la Radu ; pînă la amîndoi.

Brațul lui Petrache începu să amorțească. Un milion de furnici urcau și coborau prin el — o senzație de sec și de frig. Nu, propriu-zis o durere. O alarmă, o precipitare anormală. Unghiile Maritei se înfipseseră în stofa surtucului, ca niște gheare. Tot bustul ei se sprijinea în degetele crispate.

Petrache nu îndrăznea să o privească. Făcea mai mult : o presimțea. Prezența ei îi revenea prin simțuri, tactil, nu prin ochi, vizual. Îi auzea respirația, îi mirosea parfumul ei, al respirației ei, nealterat, direct, ca mirosul unei plante.

Respirau împreună, lipiți unul de altul. Respirau disonant. Respirația lui era mai repede, respirația ei — mai rară, mai lungă. Erau ca doi oameni care merg alături și nu se potrivesc la pas ; unul face pașii mici, altul pașii largi, și se bat umăr în umăr. Involuntar, ca un joc, ca o gentilețǎ, ca o plăcere, el vroi să-și potrivească respirația lui după a ei. Cîtva timp izbuti. Atunci, pieptul lor se sălta deodată, într-o deplină înțelegere. Dar acest joc nefiresc nu putea să dureze mult și iarăși urma alternanța.

Petrache căuta să stea neclintit. Singurul lui gînd, singura lui preocupare era atunci să nu mişte şi s-o trezească. Dar cu cît se gîndea mai mult la asta, cu atît apărea mai imperativă nevoia de a se mişca. Trebuia să ducă piciorul stîng mai înainte, să sprijine braţul pe genunchi ; să se deplaseze cu totul pe scaun mai la stînga ; îl deranja o cută de pantaloni care i se înfunda în carne. O mie de mişcări se cereau făcute. Astfel nu mai putea sta. Poate că pînă atunci a rămas nemişcat ceasuri întregi fără să-şi dea seama, dar acum era cu totul altceva ; acum trebuia să stea nemişcat. Acest complot meschin al fiinţei lui îl enerva peste măsură, şi enervarea creştea chinul de a sta nemişcat.

Petrache îşi impunea cu tărie şi deliciu această tortură minoră.

Marita poate să fi dormit aşa zece minute, poate un sfert de oră. Nimeni n-a ştiut. Poate să fi fost şi mult, şi puţin. Depinde.

Deodată, tresări şi ridică brusc capul. De-abia atunci îşi dădu seama ce-a făcut. Se uită cu zîmbet trist la Petrache şi spuse intimidată :

— Pardon !

Ochii ei cereau graţie.

XIV

Domnişoara Pîrvu se îmbrăcase într-un halat alb de infirmieră, pe care-l purtase ca soră la Crucea Roşie. Se legase la cap cu o batistă verde. Părul îi era strîns subt batistă. Capul părea aşa mai lungăreţ ; nasul îi ieşea proeminent înainte ; ochii îi erau şi mai mici ; buzele — mai decolorate şi mai subţiri.

Domnişoara Pîrvu adoptase această uniformă pentru ca să arate Măndicăi, o dată pentru totdeauna, cum se grijeşte casa, cum se şterge praful, cum se curăţă covoarele, cum se umblă cu farfuriile, cum se serveşte la masă. Domnişoara era maniacă şi tipicară.

În această demonstraţie casnică şi pedagogică, gesturile ei erau forţate, dezarticulat stilizate, toate obiectele fiind atinse cu acea grijă cu care se pune mîna pe lucrurile fierbinţi, şi apoi erau aşezate la loc cu o delicateţă exagerată, ca şi cum toate ar fi fost de-o fragilitate extraordinară. Ornamentaţiile de la bufet, masa de sufragerie şi scaune, care erau în stil florentin, erau şterse cu de-amănuntul, cu un deget expert, care se mlădia după toate motivele şi mîngîia rînd pe rînd unghiile labelor de leu de la picioarele bufetului şi vitrinei. Ai fi crezut că domnişoara Pîrvu le modelează din nou şi le cercetează contururile.

Măndica încercă să imite toate aceste mişcări, dar mînile ei întîrziau apăsat şi cu repetiri primitive pe fiecare floare de lemn. Lucru ei era ticăit şi grosolan. Parcă ar fi încercat

să cînte la toba mare un concert pe care domnişoara Pîrvu îl cînta cu dexteritate şi flori de stil, la pian.

Domnişoara Pîrvu avea gesturile degajate, şi cu adresă deosebită manevra în mîini vazele de cristal, lustruindu-le delicat cu cîrpe. Măndica o privea minunată. Aşa ceva n-are să poată face. O cuprinse o demoralizare subită : aici e prea bine pentru ea, dar nu va putea să facă niciodată serviciul care i se cere.

Se simţi înduioşată de ea însăşi pînă la lacrimi. O mişca şi bunătatea domnişoarei. Acum, Măndica făcea treaba cea grosolană : spăla mozaicul din vestibul, ridica şi mătura covoarele, iar domnişoara Pîrvu aşeza bibelourile. Această treabă în comun le apropiase ca pe două femei, şi domnişoara Pîrvu începu să întrebe :

— De unde eşti ?

— Din Româneşti.

— Ai părinţi ?

— Am, cum să nu ?

— Ţărani ?

— Ţărani.

— Ce fac ?

— Ce să facă ? ! Păi, cu cîmpul.

— Şi de ce-ai plecat de-acasă ?

Măndica se opri încurcată.

— Uite-aşa ! Tata ne bătea.

— De ce ?

Se opri mirată, filantroapă domnişoara Pîrvu, ca şi cum ar fi aflat o mare grozăvie, inimaginabilă.

— Pentru nimic !...

Şi conversaţia se legă lungă pe cît dură grijitul odăilor. Domnişoara Pîrvu, cu vocea ei dulce şi mieroasă, o descosea pe Măndica încetul cu încetul, pînă ce aceasta, credulă, naivă, îi spuse totul. Se aşezase chiar pe scaun ca să-i spuie. Ca proasta !

Domnişoara Pîrvu rămase ca trăsnită. Pînă-atunci, nici o servitoare nu stătuse la ea. Cînd vroia să o angajeze sau a doua zi, îi punea în vedere că la bucătărie sau în odaia ei n-are voie să calce nici un bărbat.

— Dacă-ţi place, bine ; dacă nu... nu.

Celor mai multe nu le plăcea de la început. Altele se prefăceau că primesc şi-aşa, dar cu gîndul că pe urmă vor fi

în stare să se ascundă. Doar zgripţuroaica n-are să stea la uşa ei toată noaptea !

Acestea din urmă se înşelau. Zgripţuroaica încuia personal uşile de intrare şi din faţă, şi din dos, şi în plus, cînd nu te-aşteptai, deschidea uşa de la bucătărie, ieşea în halat pe scara de serviciu şi asculta. Uneori chiar servitoarele se trezeau, noaptea, cu ea în odaie, zburlită, în cămaşă de noapte, ca o stafie.

Domnişoara Pîrvu nu avea numai ură pe bărbaţi. Avea o repulsiune organică. Cînd a găsit odată în bucătărie, un bărbat — un lucrător curăţel de la Electricitate — s-au ridicat ca nişte bube porii de pe pielea ei, şi de indignare nici n-a putut spune atunci o vorbă. Dar Ilona era o cinică. Cu tot scandalul făcut, a doua zi avea ca ajutor la şters farfuriile un picolo dat afară de la Continental. Domnişoara Pîrvu putea să tot încuie uşile, fiindcă Ilona îi introducea ca pe nişte hoţi, pe fereastra de la subsol, pe la spălătorie. Dacă în jurul casei n-ar fi fost asfalt, s-ar fi văzut o cărare bătătorită de la portiţă pînă la ferestruica aceea, de parcă acolo ar fi fost intrarea principală.

Zgripţuroaica asculta. „Să asculte sănătoasă !" Avea ce auzi. Ilona vorbea în voie, rîdea ; se auzeau chiar două voci de bărbaţi. Făcea un mic chef.

A doua zi — scandal. Domnişoara Pîrvu, din pudoare şi frică, nu îndrăznise să facă scandalul la faţa locului chiar atunci, noaptea.

Ilona răspundea :

— Eu nu-s de lemn. Eu n-am intrat la călugăriţe. Eu sînt femeie. Femeia-i făcută pentru bărbaţi. Aşa a lăsat Dumnezeu...

Ilona avea teoriile ei şi mai ales practica lor. Încolo, o femeie iute, harnică şi pricepută.

Domnişoara Pîrvu o anunţa că-i dată afară.

— Bine, plec.

Dar nu pleca. Ea era deprinsă cu mofturile astea de cucoane.

„Cel puţin asta-i cinstită. Dar altele — spunea Ilona — aveau trei amanţi, pe care-i aduceau pe rînd în casă, şi nu lăsau să vie la mine un om.. Asta era prea mult."

— Nu toată lumea poate să fie ca mata — îi răspundea ea, jumătate ironic, jumătate admirativ —, domnişoară. Dacă toate femeile ar fi ca matale, ar fi dispărut de mult sămînţa

oamenilor de pe pămînt... Ar fi fost acum numai animale: lupi, urşi, boi...

Aceasta era o obrăznicie! Domnişoara simţi impertinenţa ei cu atît mai mult cu cît logica Ilonei era fără de cusur.

— De data asta să pleci îndată. Pînă-n seară!

— Dacă-mi plătiţi preavizul. Am drept să rămîn cincisprezece zile.

Ilona ştie şi legile acestea scrise, nu numai pe cele naturale, nescrise. Şi nu pleca. N-avea de gînd să plece. Se gîndea: „Inutil să schimb. Oriunde, începe aceeaşi istorie. Aici, cel puţin am de luptat cu o femeie singură."

Dar domnişoara s-a dus la comisariat şi, în fine, cu chiu, cu vai, cu poliţie, cu sergenţi, cu santinela, cu scandal pînă-n stradă, a izbutit s-o evacueze.

Ilona a fost singura servitoare care, în felul acesta, a putut să stea trei luni. De-atunci însă, domnişoara Pîrvu renunţase să mai angajeze servitoare cu luna. La trei zile îi venea o femeie, care împreună cu ea îi făcea curăţenie. De mîncat, mînca la sora ei, care era coloneleasă.

Acum, fata asta, Măndica, i se păruse curăţică şi naivă. Credea că a găsit, în fine, pe cineva de care poate să fie sigură. Cel puţin o bucată de vreme. Şi cînd colo...!!

La început, domnişoarei Pîrvu nu-i veni să creadă. Rămase o clipă pe loc, tocmai cu un Gallé în mînă, gata să-l scape jos. Sîngele i se urcă în obraji. Ticăloşia lumii era fără pereche. Fata asta îi spurcase casa.

— Lasă mătura din mînă şi ieşi! Ieşi!!

Dintîi, Măndica nu înţelese bine. Nu pricepea cu ce a greşit. Ce făcuse? Măturase prost? Îndoise covorul cum nu trebuie?

— Ieşi, scîrnăvie! Piei din ochii mei! tună domnişoara eternă Pîrvu, cu educaţia făcută în Anglia.

Măndica se execută imediat. Lăsă mătura jos, încet, de parcă ar fi fost un obiect foarte fragil, şi urmărea în acelaşi timp cu ochii pe domnişoara. Apoi se ridică, frîntă din şale, care o dureau puţin — poate din cauza sarcinii — şi porni spre uşa care da la scara de dindos, uitîndu-se mereu în urmă, cu teamă.

Măndica redeveni iarăşi o mică sălbăticiune urmărită, fugărită, hăituită de pretutindeni. Lacrimile îi curgeau pe obraji, pe bluză, pe fustă, şi plouau pînă pe laba picioarelor

neîncălţate. Într-o clipă îşi adună lucrurile — puţine, cîte avea — şi părăsi camera ei, lucrurile acelea, care i se păruseră ale ei.

„Era aşa de bine... şi domnişoara aşa de bună..." sclifosi ea în gînd, printre lacrimi. Un regret imens o copleşi, cum nu cred să fi avut Eva cînd a fost dată afară din rai. Eva trebuie să fi fost tare, ca Ilona.

Picioarele erau slabe, tremurau. În stradă, Măndica trebui să se aşeze pe marginea trotuarului. Nu mai putea merge.

Cei mai mulţi trecători îşi căutau de drum pe lîngă ea, fără s-o bage în seamă. O asemenea scenă nu este neobişnuită în Bucureşti : o ţărancă stînd lîngă o buccea pe marginea trotuarului. Unde vrai să stea ? ! Acolo li-i locul. Aşa e firesc. De aceea, nimeni nu se oprea.

Dar Măndica, parcă ar fi fost bolnavă tare, parcă ar fi fost rănită, aşa de rău se simţea. Şi nu pricepea de loc cum puteau atîţia oameni să treacă pe lîngă dînsa ca pe lîngă un cîne, fără ca s-o întrebe măcar ceva, dacă să n-o ajute.

Era copleşită, distrusă de-o deznădejde fără margini. Oamenii erau răi, toţi, toţi. Mulţimea care forfotea în toate părţile o făcu să se simtă şi mai mică, şi mai părăsită, şi mai nenorocită. Un gust amar de singurătate, de pustiu, de nici o scăpare îi usca gura. Ar fi dorit să bea nişte apă. Îi era aşa de sete ! Se ridică să meargă, să se ducă undeva, cine ştie ? !... poate o întreabă cineva ceva, poate dă iar de o domnişoară care s-o ia cu dînsa, dar nu putu să se ţie pe picioare.

Aici e sfîrşitul.

Casa domnişoarei Pîrvu semăna aşa de mult cu o biserică ! Ar fi vroit să-şi facă o cruce.

Domnişoara Pîrvu, care se gătise pentru oraş, tocmai ieşise de-acasă şi se oprise o clipă în faţa casei, ca să-şi dea seama cum e vremea şi să controleze dacă în adevăr s-a îmbrăcat cum trebuie, după vreme. Îşi puse mănuşile lungi pînă la cot, după ce îşi potrivi ochelarii pe nas. Prin ochii mici, crăpaţi, privirile ei erau tăioase ca de metal.

O zări pe Măndica pe marginea trotuarului. Prezenţa ei acolo îi fu profund neplăcută şi întoarse capul în cealaltă parte, ca din faţa unei infirmităţi oribile. Ar fi vroit să se ducă la ea şi să-i spuie să plece din faţa casei ei. Nici asta nu-i plăcea. O jenă oarecum. Dar nici pentru atît nu se de-

ranjă. De altfel, era şi tîrziu. Nu putea să piardă conferinţa de morală din ziua aceea despre „Educaţie şi caritate". Domnişoara Pîrvu era o femeie punctuală, cu educaţia făcută în Anglia.

„Şi-apoi, îşi spuse cu ciudă printre dinţi, cine poate şti că-i plecată de la mine dacă o vede acolo ?"

Totuşi, mai tîrziu, pe drum, ajunse la concluzia că ceea ce i-a făcut Măndica, oprindu-se acolo în preajma casei ei, era o răutate pe care n-o merita, fiindcă ea fusese foarte bună cu dînsa. Cine-i vinovat dacă ea-i o ticăloasă ? !

Domnişoara Pîrvu, care era şi o bigotă, se aranjase şi cu Dumnezeu.

Noaptea, tîrziu, sergentul din post a descoperit-o pe Măndica tot acolo, aproape, trasă subt gard, dormind cu capul pe o buccea. A cercetat-o, i-a stabilit identitatea, a dus-o la comisariat, a închis-o, şi după două zile a trimis-o la urma ei.

XV

Petrache intră frînt de oboseală în odăița din subsolul blocului B. Toată ziua fusese la curs, la spital, și la Biblioteca Academiei. Aduna material, scotea note, făcea fișe pentru teza de doctorat: *Narcozele și evoluția chirurgiei.*

Era deprins cu munca. Dar acum năvăliseră în el sarcini și probleme suplimentare. Ultimele săptămîni îi epuizaseră nervii. Și apoi, se lăsase tîrît în afară de viața lui normală de muncă organizată. Fusese ispitit și n-a știut să reziste. Trebuie să știe azi cum să-și revie.

Boala lui Radu, agonia nesuferită a lui Radu și Marita. Revelația — Marita. Descoperirea altei lumi!

Radu murise. Mai exact: se stinsese...

O a doua familie, în care se simțea bine, pierdută pentru el. Se vede că e un om destinat propriilor lui puteri și singurătăți.

Petrache, revizuind trecutul, știa prea bine că avusese zile mult mai grele, infinit mai grele... iarna pe dezgheț, prin pasta aceea murdară de zăpadă și noroi, desculț, să alergi vînzînd gazete... adăpostit la un azil... și să-ți pregătești liceul, an cu an... și să reușești cu elogii... Nu. El nu era omul să se lase înfrînt, strivit de soartă.

Ochii îi rămăseseră mobili și curioși, expresia — vioaie și luminoasă. Parcă de triumf chiar.

Dar acum, altceva decît greutățile materiale îl submina. Cu acelea a luptat direct, acelea puteau fi satisfăcute parțial: pe jumătate, a zecea parte. Și era totuși bine și se putea trăi.

Acum e ceva pervers, subtil, inefabil, care roade misterios, dinăuntru, ca un cariu nevăzut E ca o înșelătorie care-l ademenește, care-l duce. Parcă nimic din el nu ar pretinde precis ceva : așa cum era foamea cînd cere stomacul. Dar e o stare generală de alarmă, de cerințe neprecise, misterioase și copleșitoare. Și ele sînt pretențioase, totalitare ; ori tot, ori nimic. Nu știi nici ce-i „tot", nici ce-i „nimic" dar așa se vrea. Cine vrea ?!...

Pînă săptămînile acestea, lupta lui era dusă pe un singur plan, care acapara toate preocupările lui : pe planul material. Fără jenă, fără sentiment de umilință. Ca lupta fiarelor din pădure. Firesc. Acum trebuie să lupte și pe alte planuri. E împresurat. E ca un război pe mai multe fronturi. Și-i o luptă care-i ocupă gîndurile și puterea de rațiune. Îi consumă disponibilitățile, chiar timpul necesar muncii lui de învățătură și obligațiunile lui. Îl acaparează, îl confiscă.

Petrache se întinse pe pat, cu fața în sus, cu palmele subt cap.

Odaia lui Petrache era o odaie de serviciu, în subsol. Era odaia Vetei, bucătăreasă de 30 ani la bătrînul pensionar Ipsilante.

Cu o bărbiță rară, care-i rămăsese încă neagră ca tăciunele, cu ochii mici și pe jumătate închiși, de miop, cu un zîmbet perpetuu fluturînd pe buze mai mult a ironie și zeflemea decît a mulțumire, Ipsilante era un tip al blocului. Deștept, plin de cultură greacă clasică, cu un spirit critic viu și colorat, el suporta cu greu o văduvie prea lungă și o singurătate de om scos la pensie.

Veta îi rămăsese moștenire de la nevastă, de meserie bucătăreasă, și acum un fel de menajeră în casa lui Ipsilante. Veta era de loc din Românești, ca și fosta soție a lui Ipsilante, care fusese fiica preotului de-acolo, preot decedat de mult și uitat de toată lumea. Veta l-a luat pe Petrache în odaia ei, încă de cînd era mai mic, pentru ca să-l curețe, să-l spele și să-l scape de la azil. Încet-încet, Petrache a crescut mare, dar Veta s-a deprins cu el și nu s-a mai îndurat să-l dea afară. Nu atît pentru el, cît pentru dînsa. Petrache era acum ca și copilul ei.

De la o vreme, dinspre geam spre ușă s-a întins de-a lungul tavanului o sîrmă, pe care se-ntindea sau se strîngea, pe inele, un cearceaf. Ziua era strîns lîngă ochiul dreptunghiular de geam, ca un fel de perdea disproporționată, pînă la pămînt, iar noap-

tea, la culcare, se întindea între cele două paturi pe care le despărțea. Cînd se dezbrăcau seara, coatele, picioarele deplasau perdeaua, care juca zbuciumată, ca bătută de vînt.

Subt patul lui Petrache erau cărțile lui de medicină, un craniu și niște oase de schelet : spaima și scîrba Vetei.

— Ce ții ciolanele acelea, măi băete, Doamne păzește ?...

În tot timpul zilei, Veta trăbăluia „pe sus", și sta în bucătărie. Odaia era la dispoziția lui Petrache, întreagă. O măsuță mică era așezată subt geam, și Petrache lucra la ea tot timpul cît nu era la școală și apoi la universitate.

Pe fereastra îngustă, de-abia de-o palmă deasupra trotuarului, se auzeau mereu bocănind, variat și neregulat, pașii trecătorilor. Pași grăbiți și grei, de militar cu cizme sau cu bocanci cu potcoave ; pași rari, nesiguri, de domni ieșiți la plimbare : pași grăbiți, de funcționar întîrziat la serviciu ; pași hîrscîiți, de elevi care se joacă ; pași ascuțiți și sonori, de femeie. Petrache ajunsese la mare dexteritate în identificarea lor. Cînd vroia să se distreze cu un coleg, făcea pariuri, și ghicea fără greș, opt trecători din zece. Se vedea pantoful și manșeta pantalonilor care juca deasupra lor, sau ciorapii întinși de damă. Acesta era peisagiul de natură care se putea contempla pe fereastra lui Petrache. El afirma glumind că odaia lui, precum se vede, este subt nivelul mării, că așa ceva nu se mai află decît în regiunea Mării Moarte. Tot el mai spunea că odaia lui a fost cîndva un acvariu, care acum este scos din uz.

De la nivelul străzii se cobora pe scara de serviciu, se apuca pe un culoar lung și întunecat cum sînt în fotografiile de închisori, și pe ușa a patra, la stînga, intrai în odaia Vetei. De-o parte și de alta a culoarului erau, față-n față, ușile de la toate odăile de serviciu sau de la camerele transformate în beciuri, în care se țineau legume, lemne și lucruri vechi.

Din cauza aceasta, pe culoar și în celelalte odăi care erau locuite se încuibase un miros de mucegai și de umezeală, care te lovea de la început ca într-o gură de pivniță. Noaptea, gîndaci de toate felurile și de toate mărimile ieșeau la plimbare pe acel bulevard care era culoarul, și mișunau în toate părțile, ca oamenii pe străzi primăvara.

Petrache întorcea toate aceste neajunsuri în glumă, dar seara ieșea afară în stradă, fără nici o treabă, numai că să ia aer.

„Sfertul de oră al ocnaşului condamnat la temniţă grea", îşi spunea el singur.

Atunci, numai îşi aerisea plămînii, vedea stelele, luna. Luna care bătea aşa de direct şi de alb pe peretele casei lor de la ţară, de la Româneşti, aşa cum rămăsese în amintirea lui.

Mergînd încet, încolo şi încoace, în faţa blocului, iarna cu paltonul pe umeri, Petrache petrecea în adîncul sufletului lui o nostalgie dureroasă, de cîmp, de întinderi, de vînt, de aer, de miros de iarbă, de acel miros de ţară care iese din amestecul tuturor : miros de lapte proaspăt muls, de fum, de oi care trec, de fîn...

De-atîtea ori constata în el psihologia de exilat, de deportat de mic copil. Amintirile lui erau puţine şi din anii lui fragezi, dar erau cu atît mai precise, mai ademenitoare şi mai frumoase.

Cînd intra în odaie, înecat de pe culoar de mirosul acela acru şi acid de canal, cutiuţa aceasta cu amintiri se închidea cu regret şi ascunsă mînie.

Uneori, Petrache, atunci cînd avea examene de dat şi rămînea şi zi, şi noapte în subsolul acela, avea impresia că şi respiraţia lui duhneşte a canal. Avea parcă nevoie să se spele pe dinţi de zece ori pe zi.

Dar în timpurile acelea de muncă pură avea un fel de sentiment de siguranţă, de om care ştia că merge şi calcă pe pămînt solid.

Acum, în viaţa lui se strecurase insinuant alte preocupări îngrijorătoare. Petrache rămase mult timp culcat, cu faţa în sus, cu palmele subt cap. „Boc, boc", ţăcăneau paşii pe asfalt, aproape de creierii lui. „Boc, boc" neauzit, nebăgat în seamă ca tic-tacul unui ceas deşteptător de-a cărui existenţă nu mai ştii.

Radu murise. Ce nopţi înspăimîntătoare ! Atunci, noaptea, la ora două, a trebuit să-i facă Mariţei o injecţie, de cardiazol ca s-o aducă la viaţă. Braţul ei alb se lăsase moale, ca un obiect flasc cu care poţi face ce vrei. Vinişoarele ei albastre erau de-abia întrezărite, ca pe-o hartă fină.

Şi oroarea morţii !

Petrache a avut totdeauna această oroare. În anul întîi de Medicină, multă vreme n-a putut suporta disecţiile — măcelăria aceea savantă de oameni — de cadavre de om. Anonimatul cadavrelor, nimicul realizat instantaneu prin moarte ; eva-

porarea eului ca un suflu, ca un fulg de păpădie, uşor şi nevăzut.

Dar Petrache nu văzuse pe nimeni mort dintre cei care-i erau aproape. I se părea acum cu totul altceva. Pentru ceilalţi, moartea mai părea numai o noţiune abstractă, un fenomen biologic pur, un eveniment normal al materiei. Spuneai „a murit“ ca şi cum ai spune „a plecat“, „a adormit“, „a tăcut“.

Pentru cei de-aproape, la moarte ţi se încheie pentru tine însuţi un bilanţ de amintiri, un compartiment de viaţă ; mori şi tu puţin.

Pe Petrache îl impresionă mai mult gîndul că viaţa lui Radu întreagă încăpea într-a lui, că cineva sfîrşise totul la o vîrstă pe care el o trecuse. Este deci cu putinţă o viziune şi mai trecătoare, cît o scăpărare de fulger într-o noapte de furtună. Simţea în felul acesta că acel mort aşa de tînăr e frustrat de tot ce-ar mai fi putut să fie dacă n-ar fi survenit acel ireparabil, acea clipă unică, unică, a ireparabilului.

Viaţa lui, prelungită peste aceea a lui Radu, i se păru un dar, un supliment. Sînt atîţia care au avut mai puţin decît el !

Lui Petrache îi plăcea viaţa pentru că o cucerea zi cu zi, pentru că era liber să-i dea orice sens. Este adevărat că prin mediu, prin educaţie, prin constrîngerea colectivă, sensul vieţii este stereotip pentru cei mai mulţi. El, Petrache, ieşise de la început din cadrul normal, începuse viaţa cu 15 ani mai înainte, era în afară de mediu, de obligaţiuni şi ipoteci spirituale din urmă. El avea putinţa să-şi atribuie liber un sens al vieţii.

Şi sensul lui era să o domine, să încununeze munca lui cu ceva mare. Nu pentru a flata o ambiţie ; nu pentru satisfacţii materiale care azi îi lipseau şi care ar fi putut să-l ademenească cu mirajul lor. Numai pentru mulţumirea de a justifica onorabil existenţa, viaţa, darul vieţii.

Numai medicina îl putea duce la realizarea acestui sens. Ea singură însemna o preocupare de substanţial, adică de viaţă. Să o prelungeşti, să o redai, cu atribut divin de zeu care hotărăşte. Să salvezi, să sustragi nefiinţei, neantului, o victimă sigură. Să multiplici viziunile lumii, reflexul ei, încît mai multe conştiinţe ; să le păstrezi, să le prelungeşti, este a spori însuşi universul, transfigurările lui prin mintea fiecărui om.

Petrache vedea bine înainte. Totul era jalonat : roş şi alb. Oricînd observabil de la distanţă. Dar ceva tulbura vizibilitatea,

ca o negură ușoară din acelea care plutesc, ca o părere numai, pe zări, pe văi, pe ondulațiile dealurilor în zile foarte senine și calde.

Marita nu era motiv de tulburare violentă. Tulburarea ar fi venit din dorința fizică, din orice dorință care nu se putea atinge, care cerea luptă, decepții în orice caz. Ideal mereu neatins sau împlinit — totuna. Amărăciune inevitabilă, organică, din chiar sîmburele lucrurilor.

Marita era o stare de suflet. O stare latentă, realizată în sine, total, prin însăși existența ei. Un colorit specific, agreabil al tuturor aspectelor din viață și o tonalitate, ca transpunerea pe un instrument melodios a tuturor zgomotelor. Sesizarea conștientă a existenței, dacă se face prin văz, prin auz, prin pipăit — toate aceste raporturi cu lumea din afară treceau interpretate în ființa lui Petrache, prin instrumentul fermecat, unic, de recepție : Marita. În afară de aceasta, Petrache nu mai vroia și nu mai spera nimic.

Dar numai această prezență difuză, ireală, aflată în toate, fără contur, ca un parfum de-abia simțit, trebuia deslușită în mintea lui Petrache. Aparența fizică a Maritei, chipul ei, trupul ei, farmecul subtil și delicat al ființei ei constituiau numai motivul primar, grosolan al acestei stări de emoție. Erau numai ca materia primă, uneori inestetică sau hidoasă, care servește la producerea unui fabricat splendid de finețǎ și gingășie.

În Petrache, poate nu atît din cauza temperamentului său cît din pricina acelor constrîngeri aspre, legate de situația lui față de situația ei, nu-și făcuse loc nici o obsesie fizică. Lucra numai ca un toxic din aburi, o emanație imperceptibilă a acelui farmec fizic, întru atît întru cît farmecul sufletesc al cuiva, acea specifică putere de atracție a unor oameni, poate sau nu să fie un reflex al unei înfățișări fizice.

Pe Petrache îl alarma amestecul acestor toxice în organismul greu al vieții lui.

Dar toate aceste diversiuni trebuiesc luate separat, privite independent sau folosite reciproc într-un scop unic : de creare a unui potențial maxim de viață și de realizări.

Petrache își descoperi sie însuși ca pe-o revelație salvatoare acest fel de a vedea. Un motor în plus, de altă natură. Cu altfel de combustiune. Dezagregarea lui proprie utilizată ca forță motrice.

„Așa !" își spuse apăsat, în chip de concluzie, și se ridică brusc, drept, deodată, în picioare, ca un gimnast abil. Își trecu degetele resfirate prin păr și își încordă pieptul, tot trupul, ca pentru o verificare a puterilor. Se simți sănătos și tare. Ochii îi erau măriți.

Și se așeză la masa de lucru, scoțînd tratatele de subt pat ca dintr-un saltar secret.

XVI

Zdrobită de durere, Marita se retrăsese la moşia părintească din Dumbrava, pe malul Siretului. Acolo, în parc, între aleile pe care se jucase cînd era mic, îl dusese şi pe Radu şi l aşezase, mărunt, în cavoul familiei ; copil care se amestecă în treburile celor bătrîni. Se amestecase şi el, definitiv, în jocul greu al bătrînilor care este moartea. Şi acum era în cercul lor. El, Radu, care, cu anticipaţie, se costumase de mic în „domn".

Moşia Dumbrava nu fusese nici o fericire pentru părinţii Maritei, care-o administrau de la Bucureşti. Cheltuielile întreceau totdeauna veniturile. Dar în schimb avea o casă imensă, veche, cu o sufragerie enormă, cu dormitoare adumbrite la geamuri de stejarii de-un secol în care era o lumină discretă, cu odăi de musafiri, cu cămări, cu pivniţe adînci, cu grajduri, cu droşcării pentru trăsuri şi landouri, cu toate melancolicele rămăşiţe ale unor alte vremi, apuse.

Parcul era mare, de cîteva pogoane, plin de copaci bătrîni, de desişuri, de arbuşti înfloriţi, de alei umede, de-o umbră eternă, cu păsări cîntătoare prin vîrfuri, cu mierle sfîrîind pe subt frunziş sau alergînd cu foşnet uscat pe frunzele căzute de an, cu colţuri depărtate prin care nu călca nimeni.

Şindrila pe casă era, de vreme, ca cenuşa. Prin unele locuri erau lipite petece negre de tablă. Un cerdac larg mergea de-a lungul odăilor de musafiri.

Obloanele de lemn stăteau trase pe ferestre, uneori cîte doi ani în şir, fără să le dea nimeni la o parte. Fotografii cu chipuri desuete, cu îmbrăcăminte demodată, jachete şi fuste

lungi, pălării cu flori și pene, jobene înalte, dormeau în șir în întunerecul de cavou al camerelor, trei sute cincizeci de zile pe an, fără să se trezească.

Spre acel sfîrșit de vară, Marita se hotărî să stea la Dumbrava.

Obloanele fuseseră date de mult în lături, dar întunerecul cu răcoare și miros de mucegai nu fusese alungat de lumină și plutea încă în odăile sumbre și în colțurile depărtate. Stejarii enormi acopereau cu coroana lor acoperișul vast al casei și se întindeau pe deasupra, lăsînd crengile de la poale peste pereți și ferestre.

De aceea, zidurile roată împrejur erau înnegrite și umede. Burlanele erau smulse și atîrnau neregulat. Subt ele, varul se înverzise și era mîncat pînă la cărămizi.

În odăi, perdele grele, divanuri mari, scrinuri completau acest decor al unei epoci de demult trecute.

Acareturile erau părăsite, în ruină. Pe acoperișul lor crescuseră, ironic, nefiresc, buruieni. Un mușchi verde și elastic capitonase poalele acoperișurilor. Ușile erau hîite, scoase din balamale ; geamurile — sparte. În perinile landoului ouau găini. Curcile dormeau pe oiști. Un miros stăruitor și greu, de coteț ; pene albe și maro se ridicau singure și apoi se așezau jos, fiecare ca o unică pasăre independentă.

Un vizitiu bătrîn, Neculai, și baba lui, Pachița, reprezentau personalul permanent, afectat curții. Administrația moșiei se afla în altă parte, în marginea satului.

Buruienile crescuseră nestingherite peste tot, pînă în pridvorul casei.

O melancolie masivă, ca o pastă pe care ai fi putut s-o tai cu cuțitul, acoperea tot, era în aer, în esența lucrurilor, pe sol. Numai pomii mai purtau încă ceva actual, viu și plin de energie.

Toate acestea, casă și parc din trecut, erau împrejmuite de un zid înalt, roată împrejur. Două porți monumentale, din lemn de stejar, cu acoperiș masiv de protecție, atît de solide încît erau și acum intacte, completau centura. O izolare de tot ce era în afară. Alcătuirea unei lumi înlăuntru cu tot ce trebuie, ca într-o cetate pregătită de asediu.

Marita se refugiase aici. O găseai cu greu prin cele unsprezece odăi cu toate ușile date în lături, cum ai găsi cu greu o

păpuşă de-a bunicii, printr-o bisactea cu compartimente nenumărate şi secrete.

Prelungea parcă conştient, din urmă, pentru cît va mai fi, linia unei familii care se termina la el. Mai fusese Radu. Crenguţa asta se rupse prematur din arborele genealogic al familiei moldovene. De acum — Marita, şi atît. După aceea, — neantul, pustiul. Sau altceva. Altă lume.

Marita se întorsese în trecut, între ai ei, ca într-un fel de ciudată iluzie de nemurire care emana tocmai din acele vestigii ale trecutului şi ale morţii.

Cavoul, casă masivă de beton cu uşă grea de fier, era şi el dărăpănat. Vremea îi mîncase zidurile, şi nisipul curgea de pe el încet-încet, ca o dezagregare normală a materiei.

Sînt zece ani de cînd nimeni n-a mai mers înspre această cameră a eternităţii cu oase şi mister, în acest mic cimitir la domiciliu, pe care şi-l permiteau boierii de altădată, pentru ca cei vii să continuie a rămînea între penaţi. Aleea care ducea la el, adică în eternitate, nu se mai cunoştea.

Acum, de la înmormîntarea lui Radu, iarba era călcată împrejur ca după o grosolană serbare cîmpenească. O dîră de ulei se prelingea sub broasca mare a uşii, care nu se lăsase descuiată cu uşurinţă după atîţia ani, stăruind să-şi păzească cu îndărătnicie oroarea scumpă şi familiară dinăuntru.

Marita însăşi chiar atunci nu s-a dus singură la cavou, decît rar, ca să schimbe la uşă, în vasul de piatră, un buchet de flori, care rămîneau afară, ca tot ce mai era dragoste şi amintire pentru Radu în lumea aceasta. Se apropia totdeauna cu sfială, cu teamă chiar de zidurile cavoului, de uşa aceea bătută în rugină, care închidea tot. Dacă ar fi fost tare, ar fi putut să ia cheia, să-l descuie, ca pe-un beci, să intre înăuntru, să ridice capacul coşciugului, să... Să ce ? Toate posibilităţile omeneşti la îndemînă se opreau la un loc, de-un perete. Totul era zadarnic. Şi semnele ei de dragoste, şi ceremonialul intim atît de inevitabil la toţi cei rămaşi după moartea cuiva care le-a fost drag erau comic de inutile, şi analizate cu sînge rece, erau groteşti, lipsite de gust, de bun-simţ. Tot ce aici are o semnificaţie şi însamnă o atenţie, o mîngîiere, o plăcere, rămîne astfel numai pentru noi ; nu trece poarta ruginită de fier. Ridicol ca tot ce este inutil, dar plin de gravitate. Un contact cu sens unic. Un post gentil şi privat de emisiune

pe unde omenești, foarte scurte, care nu se pot recepționa pe undele fără sfîrșit ale eternității.

Marita era singură. Vroise să fie singură. Dar fără poză de mare doliu și de deznădejde teatrală. Pentru o adîncire în sine. Fie și pentru o resemnare, pentru o înțelegere și o acceptare. Marita nu era o isterică. Cu toată delicatețea ei fizică și febrilitatea ei de coardă, era în fond, tare, rezistentă. Nu printr-o experiență proprie de viață. Viața fusese cu ea mai degrabă bună și o cruțase de încercări multe, din acelea care vin una după alta ca talazurile mării cînd e furtună, dar printr-o intuiție justă a vieții și prin judecata lucidă a experiențelor din cărți.

Mai mult decît un cinematograf. O participare la artificial și imaginație. O interpretare proprie, prin imaginație proprie. Cu fiecare lectură, cu eul ei psihic, Marita refăcuse colțuri de lume, fragmente de viață, după felul ei de a fi, după chipul și asemănarea ei. Acum aducea, ca s-o salveze, toate aceste lumi personale, atitudini multiple, variate, în fața morții. Poate că din această lume imaginativă, din aceste spectre, dintre aceste jocuri de oglinzi purtate după atîtea fantezii de artiști, de romancieri și de poeți, se alcătuise acea personalitate fluă, insesizabilă a Maritei. Ochii ei erau absenți și pătrunzători în același timp, cu o privire fixă și misterioasă de ghicitoare.

Prezența ei la Dumbrava era ștearsă, aproape neobservată. Vroise să fugă de prezent și de viitor. Și le trase înapoi, în cadrul acesta cu mobile vechi și oseminte de penați, un cadru în care moartea nu-i un fenomen definitiv, fără relicve și fără zi de mîine. Marita trăia doar, îndelung, în ziua de mîne a atîtor morți — într-o zi de mîne fără dimensiunile de timp obișnuite, ci aptă de a fi prelungită cît o viață de om.

Aici, la Dumbrava, totul : casă, parc, mobilă, cavou, era o supraviețuire. Lume și decor din urmă primeau pe cei prezenți, contopindu-i într-o unitate nedefinită, care nu era nici propriu-zis spiritul unei familii, cît o solidaritate mistică a neființei cu supraviețuitorii.

Trecutul vechi și străvechi îl primise în tăcere pe Radu, ca pe cel din urmă venit. El intrase, palid și inexistent, în marea familie a celor ce nu mai erau. Marita avea sentimentul că nu-l mai știe singur. În această viziune care nu era de circumstanță, nu era nimic religios, din nici un fel de religie.

Era numai un subterfugiu uman de consolare, bazat pe o aparență de la sine regizată a acestui loc.

Moartea lui Radu îi părea aici Maritei ca o reîntoarcere la cei mulți din urmă, de care el nu era strein și cărora la aducea ultimul mesagiu. Un sol lăsat în urmă care se înapoiază. Moartea nu mai avea în ea absurd și nici caracter personal. Era un eveniment în ordinea lucrurilor familiale și făcea parte dintr-un lanț al unei succesiuni care se rupe la un moment dat. Cînd o familie nu mai are moștenitor pentru generația ce vine, de-abia atunci moare cu adevărat primul mort al acelei familii.

Marita trebuia să găsească o formulă cu care să accepte ireparabilul. Nici o credință nu-i pusese una gata făcută la îndemînă. Și o fabricase de circumstanță, dar cu perfectă convingere, pe aceasta. Dacă n-ar fi crezut în ea, nu și-ar fi împlinit restul. În fond, o elucubrație personală trebuia să împrumute caracter de religie, adică de infailibil, pentru ca să se poată realiza o liniștire a Maritei în fața ei însăși. Împrejurările familiale, concentrate acolo, concrete, îi dădeau religiei ei cel mai veritabil aspect, de adevăr. Nu era vorba exclusiv de mistic sau judecăți abstracte, ci de concret : soborul familial din cavou ; cadrul a tot ce-a fost și nu mai este dimprejur.

Că totul va fi praf și pulbere odată — aceasta e o altă chestiune. Invenția psihică a Maritei da o soluție acceptabilă de moment. Mai mult : pe o durată susceptibilă de cuprins de mintea omenească și pe cît egoismul personal era strict interesat.

Marita deci nu sta acolo numai în preajma lui Radu, ci în preajma unei colectivități ale cărei urme de existență mai erau pretutindeni, ca rămase de ieri, ca necesare poate pentru mîine : albume, fotografii, o batistă, un fotoliu obișnuit lecturii bunicii, o șea de călărie, de amazoană, un birou cu tocul de-atunci, de demult ; un divan la fel cu perinile de perete de odinioară, o cască colonială în vestibul, pe care n-a purtat-o nimeni din cei știuți din viață, dar care este și așteaptă în cuier.

Pe cele mai multe, Marita nu le întrebuința, nici nu se atingea de ele. Ea era numai păzitoarea lor. Sau cînd le utiliza întîmplător avea impresia că le are cu împrumut sau a luat,

provizor, locul neocupat al cuiva, care a plecat şi poate să se întoarcă.

Zilele treceau egale, ca cele fără nici o aşteptare. Nici un eveniment nu le diferenţia. Spre seară, cînd soarele prelungea ultimele raze pe colinele dulci de pe celălalt mal al Siretului, aurind mirişti, sticleţii cîntau chemînd tragic pe vîrfurile stejarilor seculari.

Noaptea definea şi mai mult, la un loc, această unitate, cu morţi şi cu vii ; cu trecut trainic şi trecător prezent.

Seara o închidea în cartea ei, cenuşie, pe Marita, pe terasa dispre parc, o dată, de două ori, cîte seri oare ? !

Atunci, în acele ceasuri de melancolie, Marita lăsa capul obosit pe spătarul înalt de mătase al fotoliului pe care obişnuia să stea bunica ei, cucoana Raluca Balş, şi ochii ei priveau în sus cerul, acelaşi cer.

Şi atunci, Marita îşi amintea cum a adormit la fel, cu capul răzimat de braţul lui Petrache, în odăiţa de sanatoriu fără cer. Dar asta făcea parte dintr-o altă lume.

XVII

Măndica se-ntoarse la Eleonora. Erau de-atunci cîteva luni. Toamna trecuse pustie. Aurul soarelui copt cădea inutil pe întinderi dezolate. Nu era nimic de pîrguit. Cîmpul decedase cu anticipație, de accident. Vîntul purta praf sur peste resturi uscate de coceni.

Toată lumea din sat n-avu ce face. N-a fost secere, n-a fost cărat, nici treierat, nici cules de porumb. Nimic. Un an care n-a fost. Toată mașinăria universală, cosmică, cu pămîntul învîrtit în jurul soarelui, cu căldura fecundă a soarelui, totul fusese în zadar. Ratat. Trebuiau așteptate sute de zile și nopți lungi pentru ca încercarea să se ia de la capăt. Bătrînii nu-și adceau aminte de un an la fel.

Prin sat, femeile umblau tiptil, parcă pentru ca să nu strice o liniște de mormînt care se prelungea peste tot. Copiii flămînzi nu se mai jucau în șanțurile șoselei. Prin grădini nu erau stoguri de fîn, nici șire de paie, nici movile de coceni. Casele păreau mai rare.

Măndica nu putea ieși din casă. Starea ei devenise vizibilă, ostentativ vizibilă. Și satul o pierduse din vedere. Apariția ei ar fi fost un scandal. Femeile tot n-aveau altceva de făcut. Eleonora mergea greu. Piciorul suferea din cauza frigului. Dar trebuia căutat niște mălai. Eleonora trebui să iasă, să caute la cineva, la mama Măndicăi.

După nu știu cîte luni de secetă, începu o ploaie măruntă și rece. Trebuie să fi fost pe la sfîrșitul lui noiembrie sau mai tîrziu. Pe șosea era greu de mers. Pietrele ascunse în mocirla

amestecată cu gunoaie intrau în talpă, dureros și persistent. Eleonora mergea pe marginea șanțului, pe subt garduri, pe unde pămîntul era moale. Picioarele ei lunecau în toate părțile ; bățul ei lucios, de care nu se despărțea, scîrțîia în podul palmei ; mergea anevoios.

Vasile Voicu nu era acasă. Tinca era în ușă. Eleonora bătu în gard. Portița lunecă pe noroi. Tinca îi ieși înainte. Avea ochiul stîng vînăt, și fața albă ca varul. Tinca împărți mălaiul ce-l mai avea și plecă și ea cu Eleonora. Au mers încet. Ploaia le uda, lent. Înainte de-a intra în tindă și-au curățat picioarele cu o surcică.

Măndica era în casă. Se pitulă după cuptor. Tinca nu știa că ea-i acolo. Măndica auzi, cu emoție, glasul mamei ei și începu să scîncească, înăbușindu-se cu amîndouă palmele lipite de obraji. Altfel, ar fi izbucnit.

— Mulțumesc, mulțumesc, tață Tinca, spuse Eleonora. Dumnezeu să-ți ajute, și să-ți dea însutit.

Ieșind în ploaie, țața Tinca își duse palma la cap și cuprinse ochiul vînăt ca într-o coajă. Era ud și fierbinte. Se-ntoarse încet pe subt garduri. Pe drum nu era nimeni, nici o vietate.

Măndica nu mai putea rămîne în sat. Se apropia sorocul nașterii. Asta nu se mai putea ascunde. Trebuia să plece iar la București. Unde ?... În necunoscut. La domnișoara Pîrvu. Știe drumul. Poate că atunci a fost o greșeală ; poate că a supărat-o cu ceva, sau era supărată dinainte, din altă cauză. Vorbește așa de frumos și de dulce ! E o cucoană tare bună ! Și apoi, e singura ei „cunoștință“ din București.

Oricum, acolo va fi o ieșire. Aici nu-i nici una.

Vioiciunea de odinioară a Măndicăi adormise, și trăsăturile ei se îngroșaseră exagerat. Buzele, pleoapele se umflaseră. Parcă era înțepată de albine, și-acum umflăturile erau pe trecute. Trupul îi era greu. O dureau picioarele, îngroșate și ele ; pielea îi era gata să plesnească.

Cum va ajunge ?

Trebuie să ajungă !

Afară ploua mărunt, des și rece, de-o săptămînă, de două săptămîni. Se-ntunecase bine. Măndica ieși prin fundul grădinii, în plin cîmp, și o luă de-a dreptul peste ogoare, spre șoseaua care duce la București. Era singură pe cîmp, în noapte. Mergea drept înainte spre un loc unde la o cotitură, farurile

automobilelor care treceau pe şosea se vedeau o clipă, luminoase, şi apoi dispăreau.

Picioarele încărcate de noroi i se împleticeau prin muşuroaiele porumbului de la prăşitul de-al doilea, printre brazdele rariţei, printre coceni ciungi şi neculeşi. Mergea cu capul în pămînt, dar nu-i vedea bine, ca să-i ocolească. Şi apoi, îi era totuna. Trupul ei greoi, diform, cu pîntecele umflat ca de păianjen, era aruncat în lunecarea smucită a picioarelor cînd într-o parte, cînd într-alta, ca şi cum ar fi fost apucată de picioare şi trîntită, neregulat, în toate părţile.

Ploaia se vedea înainte ca o ceaţă subtire şi alburie, uneori părea că ar începe să se facă ziuă. Măndica nu ştia cît a mers, cît mai are de mers. Tot mai rar, farurile de automobile, la cotitură, îi făceau semne. Nimic nu măsura distantele făcute. Totul era pierdut în întuneric, ca într-o zădărnicie fără sfîrsit.

Nimeni n-a putut şti cît de tîrziu era atunci cînd Măndica ajunse la şosea. Ieşi în margine, ca să oprească o maşină. Două faruri o proiectă, timidă, cu braţul întins, ca pe-o vedetă de cinematograf într-un film care se încerca cu repetiri. Încă o dată scena... Încă o dată... Un vast studio cu perdele negre împrejur care cădeau din cer, şi un singur personaj, nenorocit, ghemuit în el, ezitînd.

În sfîrşit, un camion opri şi o luă. În mersul lui, ploaia bătea acum mai oblic, cu picături mai mari, biciuindu-i faţa. Puse capul în piept şi închise ochii. Camionul mergea repede, cu zgomot mare şi trîntituri violente. Măndicăi i se părea că apucă în toate direcţiile sau că se învîrteşte în cerc. Uneori apuca brusc în lături, trîntind-o cu umărul de marginile înalte de scînduri. Măndica se ţinea cu mînile de pîntece, instinctiv, ca să-şi apere copilul.

Cînd intră pe străzile Bucureştiului, cu lumini dese, cu oameni mulţi, de-abia atunci îşi dădu seama că din nou nu va putea face nimic nici aici. Îi venea să plîngă. Oamenii mulţi care mai umblau pe stradă o îngrozeau, ca şi cum ar fi văzut mişunînd împrejur nişte fiare sălbatice. Se împăcase mult mai bine cu pustiul de peste ogoare. Ar fi vroit să se înghesuie în ea iarăşi, să se facă mai mică. Era cuprinsă de o spaimă nedefinită. Toţi i se păreau nişte hingheri care o urmăresc.

Era noapte. Ce avea de făcut ? Cineva o luă în braţe şi-i ajută să se dea jos din camion. Mulţimea se înteţea grăbită, ca

într-un lanț mișcător, care luneca mereu înspre o clădire lungă, cu scări. O scoborîse în fața Gării de Nord.

Măndica se încolonă între oamenii cu bagaje, cu lădițe și ajunse înăuntru. Acolo era furnicar. Om lîngă om. Și nimeni nu sta pe loc. Unii apucau într-o parte, cu capul sus, ca să vadă pe deasupra celorlalți, alții apucau în cealaltă parte. Se auzea un huruit surd. Unii strigau tare, se chemau. Se rătăciseră de ceilalți ai lor.

— Loc, loc! striga grăbit unul care ducea în spate un balot imens.

Măndica se lăsă iarăși dusă de curent la voia întîmplării. Ea n-avea nici o treabă în gară. Oriunde ar fi dus-o mulțimea, nu era nimic rău. Numai să n-o scoată afară. Scăpase de ploaie. Simțea pe dînsa hainele ude și grele. Bucceaua ei era acum ca un pietroi. Îi rupea brațele din umeri. Ajunse așa într-un fund, unde nu mai ducea nicăieri. Acolo, șuvoiul de lume era mai potolit. Unii erau așezați pe jos, lipiți de pereți sau unul lîngă altul. Trebuia să calci cu băgare de seamă ca să nu pui piciorul pe capul unuia de jos. Mocnea o lumină roșietică. Aerul era îmbîcsit și mirosea a haine ude și a sudoare. Un abur ușor și înecăcios de lînă muiată se ridica din mulțimea trîntită pe jos, ca din niște gunoaie împrăștiate. Măndica înaintă pînă într-un colț, cel mai îndepărtat, unde se înfunda tot. Acolo era și cald. Își căută un loc lîngă perete. Cineva, care fuma pierdut, se dădu în lături, instinctiv. Măndica își așeză bucceaua, apoi îngenunche alături.

Sala mare, imensă, cu cotituri, cu coridoare fără capăt, sub lumina clipocind subt abajururi ca niște pălării, vuia surd, ca un fund de mare, ca o furtună imprecisă. Făcea în urechi „Hoaa, hoaaa"... mereu gîlgîit... Măndica asculta cu o încordată curiozitate. Toată sala aceea fără de sfîrșit părea că se clatină, că plutește, nesigură, cu pereți cu tot, ca un fund de vapor. Măndicăi îi era foame. În jurul ei, toți dormeau. Se auzea sforăind, sau numai suflarea aceea rară, regulată și grea a omului care doarme. Nu departe, prin semiîntunerecul nelămurit de jos, un punct roș se aprindea, se dezvolta, lumina o figură bărboasă și neagră, apoi iar descreștea: cineva fuma, trăgînd rar din țigară. Cînd se uită mai bine, Măndica văzu pe cineva care nu era departe, și fața lui se putea desluși necontenit. Omul acela se gîndea grozav. Trăsăturile feței îi erau încruntate, adînci. Trebuie să fi avut o grijă sau o durere mare.

Măndica se uită la el multă vreme. Îi aducea aminte de Ion. Se gîndi la el. Nu-l învinui, nu mai spera nimic în nici unul din gîndurile ei. A fost ceva frumos tare, care s-a sfîrşit. Aşa i-a fost soarta. Nu vroia să schimbe nimic din mersul ei. O resemnare totală îi da o linişte perfectă. O resemnare ca în faţa grindinii. Nu era nimic de făcut. Soarta !

Un şir de oameni, cu hainele slinoase pe ei, cu feţele înnegrite, păşiră unul după altul, privind cu grijă la cei de jos, spre o uşă din fund, în stînga. Fiecare avea în mînă o lădiţă, unsuroasă şi ea, şi cîte un felinar. Părea o echipă pentru ritualul cine ştie cărei înmormîntări sinistre, după cine ştie ce execuţie, prin coridoarele ascunse după uşa din fund.

Trecură nu departe de Măndica, pe sub un bec slab care atîrna de sus. Becul le lumina faţa, roşietic, o clipă, apoi chipul lor iar intra în acea umbră semiobscură care flutura peste tot. Parcă ar fi trecut printr-o regiune în care fulgera slab, de departe.

Măndica îi urmărea cu ochii. Era o diversiune, o mişcare în noianul acela de oameni trîntiţi pe jos, la întîmplare. Cel din frunte era voinic. Avea o scurtă neagră cu guler de miel. Cînd trecu prin bătaia luminii becului, Măndica îl recunoscu.

— Ion...

Glasul ei scăpă chemarea fără să vrea. El se uita, ca toţi ceilalţi, în jos, între oameni. Dar el mai statornic, fiindcă el tăia drumul.

Măndica vroi să-şi astupe gura cu pumnul. O cuprinse o teamă neaşteptată şi un tremur nervos. Sprincenele lui groase, bărbia ieşită, aplecată în piept ; mersul lui.

Să fi auzit el ? Să nu fi auzit ?... Parcă a întors puţin capul, ca şi cum i s-ar fi părut numai că a fost strigat, şi apoi a continuat să meargă. Chipurile celorlalţi au trecut prin lumină, scurt, după el, pe rînd. Măndica se ridică în picioare şi-l urmări pînă ce dispăru dincolo de uşă.

Pe deasupra grămezilor de oameni de jos nu mai trecu nimeni. Dar mai departe, furnicarul nu s-a liniştit toată noaptea pînă s-a crăpat de ziuă.

Trebuia să strige tare, să ţipe ! Acum nu-i mai era frică. Acum, pe gîndite, vede că aşa trebuia să facă. La ce bun ? Mai bine aşa. Aşa să fie.

Omul bărbos, negru, încruntat, fuma mereu, cu aceeaşi privire fixă, cu aceeaşi încetineală în mişcări. Acum îi desluşea şi pleoapele, care cădeau şi se ridicau, la intervale rare, închizînd parcă ceva, mereu, monoton, în cap, sub ochi.

După atîtea ceasuri cu privirea purtată pe aceleaşi chipuri, Măndică avu sentimentul unei familiarizări, ca şi cum ar fi fost la un loc cu nişte cunoştinţe mai vechi.

Trecu cineva şi sună, zbătînd nebuneşte în mînă un clopoţel. Ca la o recreaţie de şcoală. „Tilinc, tilinc, tilinc"... repede, smucit, insistent.

Printre sunetele clopoţelului, omul anunţa ceva, cu voce tare. Trenul de... Omul acela apoi întorsese capul în cealaltă parte, şi Măndica nu mai putu desluşi.

Dar cei de jos ştiau dinainte. Ei aşteptaseră toată noaptea semnalul acela. Tîrîind picioarele, se ridicau greoi, adunîndu-şi boarfele de pe jos. Era ca o înviere din morţi. Aşa va fi atunci. Şi mulţimea aceea, ca o turmă sumbră, se îndreptă spre culoarul din faţă, cu spatele încoviate, tîrînd tălpile, care hîrşcîiau pe mozaicul murdar.

Rămase omul cu barba neagră, fumînd, şi alţi cîţiva, ridicaţi şi ei şi răzimaţi de părete. Privirea lui era la fel, fixă. Mişcarea generală dimprejur nu-l interesă, de parcă s-ar fi petrecut pe-o altă planetă.

Măndica se gîndi că nici el nu trebuie să plece nicăieri. Spre dimineaţă se schimbară „cadrele". Veniră alţii în loc. Iar avu impresia că stă înconjurată de fiare, de oameni răi. Noaptea fusese o fericire. Măndica ştia că oriunde ar fi fost nu putea întreprinde nimic. Avusese norocul că a oprit-o în faţa gării. Altfel, nu i-ar fi trecut prin cap să vie aici, şi ce s-ar fi făcut ? Dar acum începea ziua. Trebuia să se ocupe, să-şi caute un loc. Nu ştia cum să înceapă. Asta n-a putut să-şi închipuie niciodată, oricît s-a gîndit. Totul rămînea la voia întîmplării. Avea o singură cunoştinţă : domnişoara Pîrvu... Oare va putea să nimerească la casa ei ? !

Nu avea curajul să se mişte de pe locul acela, ca să nu-l piardă. Ar fi vroit să-l reţie pînă la cealaltă noapte, sau să nu se urnească de-acolo, ca să fie sigură că-l are. S-a simţit aşa bine în colţul acela ? !... Să rămînă acolo, să stea o noapte, două, trei... Pînă cînd ? Ce să mănînce ?...

O mare, o sfîşietoare deznădejde o cuprinse. Nu este nici o ieşire. Nici una. De departe, din sat, de la Eleonora, unde

sigur nu mai putea rămîne, lucrurile aici i se păreau mai simple, mai cu putință. Aici, cînd e la fața locului, vezi bine că nu este nimic de făcut.

Nu e nimic de făcut !

Nu e nimic de făcut !

Prin capul obosit al Măndicăi fulgeră o idee : Trenul. Să se arunce înaintea trenului. N-o scutură nici un fior. Numai o speranță de liniște. Și o bucurie ! Chiar o bucurie. A găsit o soluție. Dar copilul !... Ce face cu copilul ? Moare și el...

Nu ; „după", să nască întîi. Să nu-l ucidă și pe el. Asta nu.

Măndica duse iarăși mîna, instinctiv, pe pîntecele ei umflat, anormal, ca și cum ar fi fost al altuia, al unui om gros, burtos.

Afară era frig. Pe străzi, pe trotuar era o mîzgă cleioasă, care trecea prin tălpi, rece, pînă-n cap. O simțea în creștetul capului.

Măndica întrebă unde este Piața Victoriei. Știa că domnișoara Pîrvu stă pe aproape. De-acolo va nimeri.

Trecu pe lîngă un bloc enorm. La ușa de intrare, la ora aceea de dimineață sta portarul, cu mînile în șold, cu mînecile suflecate, uitîndu-se de-a lungul străzii. Era un tip gras, cu mustățile căzute în jos, cu o figură jovială. Măndicăi i se păru un om bun și încercă :

— Domnule, vă rog, nu știți, n-are cineva nevoie de-o femeie de serviciu ?

Portarul o măsură din cap pînă-n picioare. Ochii lui se fixară asupra pîntecului și-i răspunse răgușit :

— Cu leafă și pentru copil ?

Măndica nu pricepu zeflemeaua. Mai așteptă. Trebuia să răspundă dacă da sau nu.

— Hai-hai, cară-te de-aici...

O alunga. Nu înțelegea de ce. Trebuia să-i răspundă dacă da sau nu.

— Te-ai jucat, hai ? ! mai grăi portarul. Ai pățit-o !

Sub mustața lui rînjiră niște dinți lați și galbeni.

Măndica porni încet, aiurită. Avea impresia că ea vorbise altă limbă ; o limbă pe care portarul n-o înțelesese, sau el vorbise altă limbă.

Plecă ochii în jos. Pîntecele ei, exagerat, ridicînd fusta, mergea ostentativ înainte. Atunci își dădu seama că, în starea în care era, nimeni n-are s-o angajeze.

Dădu în Piaţa Victoriei. La ora aceea era aproape pustie. Numai tramvaie cu vagoane împreunate se ţineau unul după altul, sau veneau unul contra celuilalt ; o clipă credeai că se ciocnesc, şi tocmai cînd era să se întîmple, o lua unul pe lîngă celălalt pe-alături.

Aşa, pustie, piaţa îi apăru imensă. Se opri subt un zid, să se orienteze. Tocmai în cealaltă parte, la dreapta, pe lîngă casa cu turnuleţ, ieşită în stradă, pe acolo e drumul spre domnişoara Pîrvu. Şi-aduce bine aminte, fiindcă acolo nu-i trotuar, şi atunci cînd mergea cu domnişoara Pîrvu prima oară pe-acolo era să dea un automobil peste ea. Măndica ocoli piaţa.

Cînd văzu casa domnişoarei, parcă ar fi descoperit o casă părintească. În toată amărăciunea ei, avu un zîmbet de bucurie şi de mulţumire. Dar aceasta dură o clipă. Casa nu însemna nimic, nu rezolva nimic. Jaluzelele erau trase ; casa dormea. Era prea dimineaţă.

Se aşeză pe marginea trotuarului exact pe locul unde se pusese cu luni înainte. Acolo, alături, era un tei subţirel. Atunci se aşezase la umbra lui. Acum, teiul era desfrunzit. Numai o singură frunză, mare, galbenă, cu pete ruginii, ca nişte pistrui, rămăsese prinsă de o creangă. Părea udă şi se smucea de vîntul subţire care bătea rece.

Hainele de pe ea nu se uscaseră bine. Păreau întărite de apa îmbîcsită în lîna polcuţei, cusută în romburi ca o plapumă.

Măndica aştepta. Rar, unul cîte unul, oamenii care locuiau pe-acolo ieşeau din case, se opreau un moment în portiţă, se uitau la dreapta şi la stînga şi plecau la treburile lor.

În stînga, alături de casa domnişoarei Pîrvu, o femeie de serviciu, dolofană, rumenă, legată la cap cu o batistă roză, deschise ferestrele, scoase aşternutul, bătu cu palma, tare, în perini şi dispăru, cîntînd un cîntec de oraş, cum auzise ea la „salon".

Cerul era acoperit de nori suri şi negri, care se încîlceau, se alungau pe deasupra caselor. Era gata să ploaie, dar încă nu ploua. Lîngă trotuar, într-o depresiune, era o baltă de apă, murdară ca norii de pe cer.

Măndica aşteptă să se trezească şi casa domnişoarei Pîrvu. O dureau picioarele. O umezeală rece începu să pătrundă în ele, să se ridice în tot trupul.

Departe, se auzi fluierînd un tren. Trenul ! ! Aceeaşi senzaţie de bucurie şi uşurare. Ion — trenul.

Un huruit brusc o făcu să tresară. Se ridicaseră jaluzelele de la casa domnişoarei Pîrvu. „Biserica“ dinăuntru se umplu de lumina mocnită a zilei.

Mai tîrziu, poate după o oră, domnişoara Pîrvu ieşi pe uşă. Era-n aceeaşi haină, cu aceeaşi pălărie cu ac, cu aceleaşi mănuşi ca întîia oară. Afară ezită un moment : să se înapoieze să ia umbrela, sau nu ? Apoi se uită şi ea, ca toţi ceilalţi, la dreapta şi la stînga.

Măndica se ridică de jos, ca şi cum erau înţelese şi ar fi avut o întîlnire.

— Sărut mîinile.

— Ce cauţi aici ? Ce-ai venit ? Unde-ai fost ?

Măndica tăcu. Domnişoara Pîrvu privi grozăvia. De data aceasta o copleşi un sentiment de milă. Era preşedintă şi la o societate de binefacere, şi la Casa pentru protecţia domnişoarelor străine.

Înainte, starea Măndicăi îi revelase ticăloşia ei care era mai aproape. Acum îi revela venirea copilului pe lume care era mai aproape. Domnişoara Pîrvu îşi descoperi o necunoscută dragoste de mamă şi o puternică mîndrie de a proteja.

O introduse în bucătărie şi întoarse cheia la uşa care, prin sufragerie, da în apartament, spunîndu-şi în sine : „Nu poţi şti niciodată... Adică : ce poate fi în stare să facă Măndica, rămasă singură ?“ Apoi plecă grăbită.

Seara o consulta pe Măndica un doctor mamoş din Comitetul societăţii de binefacere Samariteanca, şi a doua zi fu internată, cu protecţia domnişoarei Pîrvu, la maternitate.

Domnişoara venea s-o vadă în fiecare zi, pe la amiază. Îşi făcea datoria pentru societatea de binefacere şi simţea în conştiinţa ei o mare mulţumire. A fost destul să fie convinsă că este de datoria ei să ajute o fată părăsită în halul în care era Măndica, pentru ca apoi să-şi facă datoria cu toată conştiinciozitatea.

Domnişoara Pîrvu era o femeie a datoriei.

XVIII

Doctorul Petre Voicu găsi pe masa lui din biroul spitalului Filantropia o scrisoare.

O desfăcu grăbit. Se uită întîi la semnătură. Marita Langa. Marita !... Mîinile îi deveniră febrile. Începu să citească.

„Domnule doctor,

M-am întors de curînd de la țară. Nu v-am mai putut vedea din ziua aceea groaznică a înmormîntării, cînd ați venit pînă la Dumbrava, să-l conduceți pe Răduțu, împreună cu noi, pînă la locul de veci.

Vreau ca acum, tîrziu, foarte tîrziu, să vă mulțumesc de tot ce-ați făcut pentru Radu și pentru mine. Nu voi uita niciodată devotamentul cu care ați stat lîngă mine în cele mai penibile zile din viața mea.

Aș fi mișcată dacă nu veți lăsa să cadă legătura care s-a înfiripat în momente atît de tragice și dacă atunci cînd ocupațiile vă vor permite ați trece pe la mine. Aș avea o mare consolare.

Aș simți, puțin, și prezența lui Radu.

Cu cele mai bune sentimente,

Marita Langa.“

Petrache rămase cu scrisoarea în mînă, o întoarse mașinal printre degete, o pături și o puse iarăși în plic. Figura lui era gînditoare și contrariată.

În ultimele luni muncise înspăimîntător. Își făcuse teza, o publicase, o susținuse. Reușise cu laudă. Profesorii, afară de

Simu, l-au felicitat. Presa, revistele de specialitate s-au ocupat foarte elogios de lucrarea lui. Acum era doctor.

Voicu a continuat să lucreze la Filantropia. Dar pentru toate acestea, cîtă muncă ? !...

Ochii rămăseseră vioi, fața deschisă, luminoasă, primitoare. Nici munca aceea nu izbutise să obosească sau să altereze caracterul lui Petrache. Căpătase poate mai multă încredere în el, ceea ce îi da mai mult curaj și o atitudine mai fermă, mai deschisă cu oamenii.

În ziua aceea avea de făcut prima operație mai serioasă. Avea să aplice un nou sistem, personal, de anestezie locală, și un tratament curajos postoperatoriu.

Scrisoarea i se păru de bun augur. Îi veni ca o îmbărbătare, ca un ajutor. Puse scrisoarea în buzunarul de la piept al surtucului și îmbrăcă halatul.

Pacientul era un bărbat înalt, cu siguranță altădată voinic, dar acum complet istovit de boală și de tratamente. Fusese îngrijit într-un spital C.F.R. cîteva luni de zile. Mult timp nu s-a știut ce are. S-au făcut analize și radiografii. Apoi s-a pus un diagnostic greșit. A fost supus unui regim sălbatic, de flămînzire. Puterile i-au scăzut zi cu zi.

În cele din urmă, s-a hotărît operația. Diagnosticul ultim era „ulcer la duoden".

Petrache îi preluase viața asupra lui. Desigur că în cursul experienței lui de pînă atunci îngrijise sute și poate mii de bolnavi operați, dar cu toți era altceva : el avea o responsabilitate secundară ; rolul lui era de îngrijitor, nu de medic. Profesorul Simu avea responsabilitatea.

Acum, pentru prima oară, pentru o operație care putea să însemne primejdie de moarte, Voicu avea singur toată răspunderea. O viață de om, în mîinile lui. Voicu avea în chip superlativ conștiința acestei responsabilități.

A ezitat cîteva zile dacă poate sau nu să facă deodată și prima experiență cu metodele lui de anestezie simplă. Avea oroare să producă dureri inutile. Dar era sigur pe ceea ce gîndise.

Profesorul Simu a ținut să asiste la operație. Era de fapt intrarea lui Voicu printre chirurgi.

Voicu venise la spital de dimineață. Cînd traversă Piața Victoriei, merse un timp în urma unei bătrîne cu o boccea mare în mînă, care se grăbea cu pași mărunți, pesemne spre gară.

Trecuse în dimineaţa aceea pe lîngă mulţi oameni, dar, nu ştiu de ce, bătrîna îi atrase atenţia, şi silueta ei încovoiată îi rămase în minte.

După o vreme, bătrîna se opri, puse bucceaua jos, iar ea se aşeză pe postamentul de piatră al unui gard de fier, să se odihnească, cu toată graba ei din mers. Trenul ei avea doar să plece spre seară. Cu un gest iute al palmei, îşi feri broboada neagră, care aproape îi acoperise faţa. Atunci, Petrache trecu pe lîngă ea, ferind bucceaua. O auzi oftînd.

După ce se depărtă, din nu ştiu ce imbold tainic, întoarse capul, dar nu mai văzu nimic, din cauza unui tramvai care-o acoperea. Urcînd spre spitalul Filantropiei, asociaţia de idei a lui Petrache merse mai departe de la acea întîlnire, în definitiv fără nimic anormal, şi deodată gîndul îi zbură spre mama lui. Se gîndea destul de des la ea, dar de ce tocmai acum, în ziua aceasta atît de importantă pentru viaţa lui ? Ori poate tocmai de-aceea ?... Sau poate, pur şi simplu, fiindcă silueta acelei bătrîne semăna cu a mamei lui ? Dar bătrînele seamănă grozav toate între ele la ţinută şi la mers.

Mama lui era fiinţa cea mai dragă de pe lume. Împrejurările o învelise în ceaţă şi în depărtare. Atîţia ani n-a avut posibilitatea s-o vadă. Apoi a învins repulsiunea, ura de a-l vedea pe tată-său, de a se întîlni cu el — hoţul copilăriei lui. Bestia !

Doctorul Voicu nu uitase nimic. O ! Acum ar putea să-l înfrunte ! Şi-l va înfrunta ! Chipul Tincăi, aşa cum îi rămăsese în minte, îi apăru în faţă ca o icoană. Petrache era tare. Dar nu putu stăpîni emoţia şi o lacrimă în tăietura ochilor.

Ce curat i se păru aerul ! Trebuie să ningă : atmosfera era astfel încît i se păru ciudat, anormal, că nu ninge, că nu cad fulgi. Ce Dumnezeu ? Ziua aceasta începu să capete un caracter de aniversare, din acelea cu amintiri, cu retrospecţii, cu înduioşări asupra trecutului.

Intrat în spital, Petrache se grăbi să se spele pe mîni, şi se frecă mult, insistent. Clăbucii de săpun sporeau, albi, uşori. Petrache îi mesteca mereu — cu mînecile suflecate pînă la coate.

Veniseră mulţi studenţi din anul şase ca să asiste. Ei îl cunoşteau pe Voicu şi aveau o încredere nebună în el. Mai mult : admiraţie. Erau siguri că va fi cel mai mare chirurg din ţară.

Operaţia a fost făcută cu artă. Pacientul era extrem de slăbit. Nouă luni purtat prin spitale, zăcînd pe toate paturile,

în toate pozițiile... De data aceasta, diagnosticul fusese exact.

Orice alt sistem de narcotizare decît al lui Petrache ar fi putut să fie fatal pentru un organism atît de zdruncinat. Mîinile lui Petrache au lucrat minunat. Au avut precizie, siguranță și delicatețǎ. Era cel mai desăvîrșit instrument care se poate imagina. Ochiul era fără ezitări.

Profesorul Simu asistă cu atenție și încruntare. Își dădu imediat seama că Voicu va fi un mare hirurg, care va duce mai departe școala medicală românească. Cuvîntul „geniu" îi trecu fără voie în gînd.

De altfel, aceasta o simțeau instinctiv, printr-o intuiție fără greș, toți cei care asistau. Nimeni n-ar fi putut spune precis în ce anume consta trăsătura de geniu. Poate nu era nimic care să fi însemnat o inovație personală. Era însă și asta. Dar ceea ce caracteriza mersul operației era o anumită dexteritate, o anumită succesiune de nuanțe, o preciziune milimetrică, o viziune uimitoare asupra măruntaielor ascunse ale pacientului, o siguranță care era vizibilă ca ceva concret, care se impunea ; o magie a jocului de mîini și de degete, care într-o complicată și totuși ușoară țesătură nevăzută...

Și peste toate acestea, sau din toate la un loc, un „ce" imposibil de definit, care uimea, ca orice manifestație perfectă de mare artă.

Desigur, Petrache asistase la nenumărate operații făcute de profesorul Simu, dar era ușor să-și dea seama de îndată că nu are nimic de învățat de la el.

Cînd operația se sfîrși, cînd Voicu și-a descoperit fața, chipul lui părea iluminat și liniștit. Același amestec de timiditate, de simplu și de încredere îi alcătuia fizionomia.

S-a prelungit mult o tăcere ca un omagiu suprem. Ochii tuturor erau ațintiți asupra lui Petrache. Apoi, studenții începură să discute aprins și gălăgios între ei, ieșind din sala de operație, iar profesorul Simu plecă grăbit, fără să spuie un cuvînt.

Sora aduse și prezentă spre semnarea doctorului Voicu foaia de observație a pacientului :

„Ion Mîndru, maistru sudor C.F.R., 30 ani".

Ion pe care-l deslușise Mǎndica, în gară, noaptea, la lumina roșietică a becului, Ion al ei, fusese numai o închipuire. Ion cel cu adevărat zăcuse nouă luni, și-acum era după operație.

XIX

În holul mare, plin cu mobile vechi și covoare persane, ardea focul într-un șemineu cu plăcile patinate și reliefuri egiptene.

Marita suporta greu căldura uscată de calorifer. O înăbușea. Avea tot timpul senzația că se sufocă, și o sete grozavă o chinuia ziua și noaptea. Și întrucît sta aproape tot timpul în casă, acest neajuns devenea un chin. De-aceea în hol condamnase caloriferul și încălzea cu lemne. Spre seară, înainte de-a aprinde lumina electrică, flăcările roșii jucau pe mobile tonuri bronzate și trezeau prin colțuri umbre stranii.

Aceea era ora preferată a Maritei. Închidea cartea și o așeza jos, pe covor, lîngă fotoliu. În mintea ei, lectura se prelungea singură ca un ecou. Tipurile de eroi, personagiile, se adunau toate împrejur. Mobilele din hol se completau cu cele din cărți. Marita își împrumuta sufletul și zbucimul acelor stafii agitate. Viața ei se alătura de-a lor, se confrunta, se amesteca cu-a lor, într-o lume ireală, în care realitatea totuși, ca și prezența ei efectivă aduceau elemente veritabile.

Se alcătuia astfel o simbioză care o transporta pe Marita, efectiv, într-o lume intermediară, singura în care se simțea bine.

Pe geamul mare de la stradă, așa cum ședea ea pe fotoliul scund, nu se vedea decît cerul livid de sticlă mată și murdară.

Înserarea scădea treptat lumina, într-o degradare imperceptibilă, și încet-încet chipul ei, lucrurile dimprejur deveneau mai cenușii, mai opace, mai întunecate. Focul din șemineu se detașa

tot mai mult, făcînd în jur o aureolă tot mai largă și tot mai roșie.

Prin colțuri, cadrele de pe perete, bibelourile de pe mesuțe japoneze incrustate cu sidef și desenuri complicate nu se mai deslușeau. Marita își simțea prin întunerec ochii vii, mișcînd.

Totul crea o atmosferă lină de sfîrșit. Parcă viața însăși ar fi pierdut puterile și s-ar fi stins. Timpul însuși schimba de ritm și de măsură. Clipele se prelungeau, fără tranziție de la una la alta, îndulcind pulsul bătut care-l mîna. Și tic-tacul ceasului de pe birouaș era mai catifelat, mai discret.

Focul se stingea și el. Marile zvîrcoliri fanteziste ale flăcărilor se potoleau. Jarul mai iradia zvîcnind o bucată de vreme, apoi prindea deasupra ca o subțire pojghiță de cenușă, ca o cămașă discretă și delicată. Parcă cineva ar fi închis ochii, încercînd să adoarmă. Sara cădea și pe cărbuni, potolindu-le încet roșia lor iradiere, pînă nu mai apăreau decît ca un morman de cenușă.

Nu știu ce insuficiențe de circulație sau ce melancolii ancestrale făceau ca Marita să simtă cu pasiune adîncă acest ceas al stingerii. Ea însăși ar fi fost ispitită să închidă treptat ochii, să nu mai vadă lucrurile decît ca într-o amintire și să simtă aceea epuizare lentă și dulce a celui care-și taie vinele de la mîini, și viața i se scurge încet, pînă la dispariție, fără treceri și zvîrcoliri.

În urma morții lui Radu, Marita trăia și mai retrasă ca înainte. Nici nu anunțase pe nimeni că s-a întors de la țară.

În seara aceea, o asemenea solemnă și tăcută stingere a unei zile fu tulburată de o sonerie. În umbrele veritabile, ca și în cele pe care Marita la aduna în ochi și împrejur, călcă cu pași neauziți pe covoarele groase, doctorul Petrache Voicu.

Intră cu sfială. Își dădu îndată seama că tulbura o intimă solemnitate, în care se petrecea neștiut o comuniune cu eternități și cu spirite care nu se văd. Parcă ar fi călcat într-o grădină în care nu-i decît parfumul. Parcă ar fi intrat, real, viu, într-un vis al Maritei, amestecînd iar, ca sol al realității, cele două luni. Parcă ar fi pătruns într-o întunecată catedrală tocmai cînd se oficia cel mai sacru și mistic ceremonial.

Primul pas făcut peste pragul holului stricase vitraliul minunat de fantezie și culori, după care era, în obscuritate, sufletul adevărat, gol, al Maritei.

Marita avu un gest instinctiv ca de pudoare și ar fi vroit să-și acopere fața. Mai mult îl presimțise decît îl văzu pe Petrache. Era numai ca o umbră depărtată.

— Vino, doctore, vino. Iartă-mă că nu mă scol, dar mă simt obosită... Poate stăm încă așa, fără să aprindem lumina. Mă supără lumina. Se vede că sînt făcută să trăiesc în șters, în voalat și în discreție... Uite, ai aici un fotoliu de bunic. Vezi să nu cazi. Pînă ce te obișnuiești cu întunerecul, cu lumea asta a mea de-aici... Așa !

Petrache sărută mîna Maritei și se așeză.

Cele două fotolii de catifea roșie erau aproape, despărțite numai de o măsuță scundă, și se găseau așezate cu fața spre geam.

De departe, de la colțul străzii, de la un bec din vîrful unui stîlp, o rază ilumina ochii Maritei ca într-un teatral și fin joc de scenă. Lumina cădea cu contururi drepte, cu motive decalcate de pe perdeaua de dantelă pe pieptul și pe brațul Maritei, gol, întins pe speteaza moale a fotoliului.

Doctorul o privea din umbră, mulțumit și recunoscător zeilor de această întîmplare. Fața Maritei i se păru mai trasă, mai pallidă, mai spiritualizată. Petrache o vedea foarte bine în lumina aceea, care în întunerec părea de reflector. Marita nu se ferise de ea. De undeva, un „lampagiu“, cu un comutator întors, o aprinsese cîteva clipe numai după intrarea doctorului. Dar cu toată cruditatea luminii, chipul Maritei purta același voal ușor, aceeași fluturare de mister, aceeași aparență de reverie și vagă adormire, același aspect pe care-l au în genere pe fizionomie, femeile mioape.

Marita se mișcă puțin la o parte, și lumina de-afară, de la becul nevăzut, căzu alături, între ei, pe-un vas de cristal.

O jenă discretă a încununat începutul acestei revederi. Nici unul n-a avut curajul să facă, firesc, ceea ce îi impunea inima să facă, deși era atît de curat și de frumos ! O constrîngere consimțită și autoimpusă falsifică gesturi și vorbe.

...În realitatea cea ascunsă, care nu cuteza să se realizeze, cei doi stăteau tremurînd unul în fața celuilalt, privindu-se fix în ochi, cu mîinile strînse într-un gest de mare prietenie și afecțiune. Apoi își dădură seama că vorbele ar strica acea muzică interioară din ei și rămaseră tăcuți, Marita cu capul pe pieptul lui, el strîngîndu-i amîndouă mînile. Această efuziune

îi satisfăcea. Amîndoi se simțeau în ea bine, fericiți, izolați de lume și adînciți în marele mister al vieții. Nici unul nu cerea mai mult, de teamă să nu se strice tot printr-un gest care să alunge visul.

Se iubeau ? Da. Se iubeau. Dar o iubire pură, diafană, ca o completare a singurătății fiecăruia, ca găsirea miezului luminos al vieții, ca o platoșă suavă, miraculoasă contra ideii de moarte, lîngă care trăiau amîndoi : el prin experiențele lui de fiecare zi, ea prin analiza singurătății și spovedaniile din cărți, din care, ca un praf amar, se scutura aceeași obsesie.

Dar acestea erau numai în dorințele lor. În realitate însă, nici unul n-a avut acest curaj fără exagerare, pe care-l cerea natura lucrurilor. În realitate, au rămas pe fotolii, căutînd fiecare să împletească mereu cu mai multă abilitate firul celor ce gîndeau fără să spuie cu acela al vorbelor, care avea pe ici pe colo, din mătasa firului gîndit. Uneori, firele se încurcau, făceau noduri false, răsucindu-se, și atunci urma o pauză de ajustare.

Petre o cunoștea prea puțin pe Marita pentru ca să găsească după diapazon nota justă, tonalitatea cu care să înceapă cît mai potrivit. Este drept că se gîndise mult la ea. Dar în aceste gînduri și reverii se analizase exclusiv pe dînsul, nu pe ea. Nici în această operațiune nu ajunsese la vreun rezultat, fiindcă refuza să ajungă și să accepte consecințele. Și-apoi, fiindcă munca acaparatoare îl sustrăgea și de la aceasta.

Marita se gîndise la ea mai mult. I se părea că se cunoaște foarte bine. Știa că inițiativa trebuiește să o ia dînsa. Pe ea o interesa apoi mai cu deosebire dezlegarea problemei ei sufletești decît acea a lui Petre. Scopul principal era ieșirea ei din impas, salvarea ei. Pentru aceasta încerca încă rezistențele în ea, rezistențele în el.

Fericirea pe care o cerea nu avea nimic de aventură sau de patimă feroce. Nimic gen „fatal". Era numai o pretenție de înțelegere, de comuniune sufletească. Sursele ei vitale erau reduse ; pulsul îi era slab. Lumea, ca și sentimentele și cerințele ei erau voalate, șterse, în ușoara atingere cu realitățile, temătoare de a se realiza, de a intra în comun.

Marita, în naivitatea reveriei ei structurale, credea în aceste utopii cu sinceritate. Nici o clipă ea nu se credea în înșelătorie. Nu vedea sforile cursei ; nici nu vedea zîmbetul șiret al ipocriziei simțurilor.

În realitate deci, Marita începu :

— Doctore, încă o dată îți mulțumesc pentru sprijinul ce mi-ai dat într-o mare nenorocire și cînd eram așa de singură. Nu știu ce-aș fi făcut fără dumneata.

— Vă rog, doamnă... îngăimă timid Petre orice om în locul meu...

— Nu, te rog, nu continua așa. Nu căuta să dai înapoi ceea ce eu am primit. În zilele acelea au fost prea multe pentru mine ; așa de multe care mă despărțeau de viață și ceva care începea să mă lege de ea. Am ezitat, m-am zbătut, am suferit, între aceste alternative, care mă trăgeau în direcții opuse cu puteri în stare să mă rupă în două.

Cu pierderea lui Radu, am pierdut totul. Un capitol din viața mea s-a închis. În mine nu am mai găsit nici o consolare. Am avut însă tăria de a primi lovitura în picioare.

Și după o pauză, adăugă cu oarecare ironie :

— Nici măcar n-am devenit bigotă. Am putut să încadrez nenorocirea mea într-un ciclu universal, pentru a-i lua din acuitatea specifică punctului de vedere personal... Eu n-am trăit viața mea. Am avut atunci ani întregi la dispoziție, liberi pentru a o medita. Pretind să am justa ei apreciere, atît pe cît se poate judeca obiectiv. Punerea mea în cauză a schimbat desigur datele, în mod simțitor, dar nu fundamental.

Scoasă din albia concepției mele, în care am putut să mă împac cu o formulă a vieții, trîntită la pămînt, călcată în picioare de soartă, am putut totuși, atunci cînd am găsit puteri să mă ridic, să revin în aceeași albie.

Dacă această viziune de poveste și de efemer poate cineva s-o aplice sie însuși, atunci acela este în stare să accepte viața și moarte fără de cutremur.

După, iarăși, o pauză mică :

— Toată judecata aceasta dă greș în momentul cel greu de trecere, în care omul e asaltat de toate lașitățile și le primește pe toate, apucîndu-se cu mîinile de firul lor de pai, dar asta nu are importanță pentru perioada cea lungă a vieții.

Ca să-ți poți trăi zilele trebuie să ai în față o idee oarecare despre viața în sine. După natura acestei idei, o privești și o trăiești apoi, în panică sau în liniște. Eu mi-am alcătuit o asemenea idee pentru uzul personal. Și formula ei duce la liniște. Am acceptat toate riscurile neprevăzutului și m-am supus în

conştiinţa mea formulei de transformare, sau de pieire definitivă a materiei printr-un proces pe care nu-l putem modifica.

E o atitudine de resemnare — ai să spui. Da ! E o atitudine de resemnare în acceptarea finalului inexorabil, pe care-l primesc ca un sfîrşit natural, în ordinea firească a lucrurilor.

Dar în intervalul de pînă atunci, am cugetat totdeauna că sînt în drept să-mi aranjez singur viaţa, fără a mi-o falsifica sau anula cu precepte sau amestecuri streine.

De ce mă priveşti cu atîta curiozitate ? Este cu adevărat întunerec. Dar eu sînt deprinsă cu el, şi văd ca pisicele, noaptea. Curajul meu a fost că dumneata nu mă vei putea vedea. De-aceea am şi păstrat acest obscur.

Ştiu, sînt confuză, prolixă, nedefinită încă în ce spun. Pedantă, artificială, tot ce vrei să crezi. Dar în mine, totul este limpede. Mă încurcă numai expunerea şi cunoaşterea în formule filozofice consacrate a altor puncte de vedere.

Am vroit ca în ochii dumitale să mă justific... poate... să mă reabilitez. Şi mi se pare că am pornit greşit. Să nu mă fi judecat prost, după calapoade tipice, după convenienţe ipocrite, chiar după măsura şi imperativul unui sentiment teribil de real, de mamă, care trebuia să mă ducă şi la înmormîntarea mea în deznădejde. Ceea ce a luptat în mine în acele nopţi lungi au fost două forţe egal de puternice şi de veridice. N-am nevoie să ţi le demasc dumitale. Nici una nu s-a putut anihila pe cealaltă. Fiecare a avut faza ei de victorie. În cele din urmă va triumfa aceea legată de viaţă, fiindcă altfel aş fi azi o epavă.

Nu e nici bravadă, nici sacrilegiu în aceasta. E aceeaşi supunere la regula jocului.

Ştiu că ai avut jenă, reţineri şi judecăţi severe asupra mea. După cei care imprimă şi gîndului caracter de păcat, va fi trebuit să fiu arsă de vie. Dar aceasta e concept religios, adică formula acelui punct de vedere care urmăreşte să înăbuşe în om orice plăcere de a trăi.

Nu ştiu nici acuma ce vei fi gîndind despre mine. Dar eu te apreciez şi te respect prea mult pe dumneata pentru ca să mă sfiesc de a mă înfăţişa spiritual, cu toată sinceritatea...

N-aş fi vroit, doctore, ca de la început să pornim pe baze false, pentru a ne minţi mai tîrziu.

Vei fi intrat în astă seară aici cu previziunea unei mari plictiseli. Vei fi crezut că te-am rugat să treci pentru ca să asculţi plîngerile deznădăjduite ale unei mame care şi-a pier-

dut copilul. Aceasta însă a fost şi este o chestiune strict personală. Mă priveşte numai pe mine şi intimitatea mea. S-ar fi putut să nu bănuieşti în mine simţul de pudoare şi de mîndrie, care să mă împiedice de la aceasta. M-ai cunoscut prea puţin. Ai cunoscut numai concluziile — parte din ele —, care ţi-au putut apărea stranii, fiindcă nu cunoşteai premizele. De-aceea încerc să ţi le prezint.

Îţi aduci aminte de o definiţie pe care Shakespeare a dat-o vieţii : „istorie povestită de-un nebun"... Da. Da. Istorie povestită de-un nebun. La mine, nebunul a fost fără imaginaţie şi rău ca toţi oamenii lipsiţi de imaginaţie.

Pe geam începură să se vadă fulgi căzînd. Afară pornise vîntul, fiindcă becul de departe, din vîrful stîlpului, se clătina, mişcînd în casă, între cele două fotolii şi pe cei doi ocupanţi, o lumină jucăuşă şi capricioasă, care le ilumina scurt, trecător, faţa.

Lumina clătinată căzu pe chipul lui Petrache. Era plin de uimire, de curiozitate şi de interes. Iată o întîmplare la care nu se aşteptase. În mintea lui se amestecau toate. Ceea ce domina era însă un sentiment de descoperire şi de surpriză.

Marita privi chipul din lumina care, cădelniţînd, îl fulgerase o clipă.

— Ştiu că te surprinde acest monolog tot aşa de plicticos poate ca şi jeremiada la care te aşteptai şi că ţi se pare anormal. Poate chiar ca un caz clinic.

Petre protestă.

— Dar eu n-am găsit în toată viaţa mea de pînă acum un om căruia să-i pot vorbi aşa cum fac astă-seară. Niciodată. Eu am fost singură şi ca femeie, şi ca fiinţă omenească. Am adunat, am adunat... nu te surprindă că m-am aruncat asupra dumitale cu lăcomie şi cu sete.

„Istorie povestită de-un nebun" : De-abia adusă din Elveţia, măritată la 16 ani cu un om cu douăzeci şi cinci de ani mai în vîrstă decît mine, ocupat mereu cu gîndul la afacerile lui, la dificultăţi, fără nici o afinitate cu mine... Cum vezi, o istorie povestită de-un nebun normal, sau de unul care nu ştia decît să repete aceeaşi istorie. O istorie banală.

E teribil de umilitor să trăieşti o tragedie care să fie banală, ucigător de banală. Să-ţi plagiezi fără să vrei existenţa. Şi să

nu poţi ieşi din ea. Banalitatea este însăşi o tragedie atunci cînd eşti conştient de ea.

Dumneata eşti singurul om pe care l-am întîlnit în stare să înţeleagă aceste lucruri. Destinul meu trebuie să fie de a înota în banalitate. Şi această pretenţie de a fi neînţeleasă, de a mă crede astfel, de a căuta *une âme soeur* este o banalitate comună.

În sine, totul e o tragedie. În formă, totul e banal. O copie după o melodramă. De-aceea mi-am căutat un refugiu în afară de propria mea viaţă ; să scap de banalitate, de clişeul unei drame de prost gust. Şi m-am aruncat în lecturi. Să mă satisfacă fantezia altora, fantezia atît de neaşteptată a vieţii, uneori, cînd ştie să se arate generoasă.

Caut o formulă în afară de viaţa mea. Vreau să evadez din banal.

Dar poate şi afecţiunea aceasta pe care ţi-o port, poate ceea ce ar vroi să spuie un alt cuvînt, pe care mă tem încă să-l spun, este tot în regulile, în logica banalităţii în care am călkat de la început.

„Să-mi refac viaţa" — iată încă o faimoasă formulă a tuturor femeilor care şi-au ratat viaţa. Şi care femeie oare nu şi-a ratat-o ? ! Era aproape să o întrebuinţez şi eu, subt impulsul aceleiaşi soarte care mă urmăreşte şi care mă vîră mereu cu capul în banal.

Nu e vorba, doctore, să-mi doresc o nebunie sau să vînez o poză excentrică. Banalitatea într-o viaţă liniştită, în ordinea cea firească a lucrurilor este la ea acasă, în domeniul ei. Dar atunci nu e supărătoare ; e numai monotonă. Dar banalitatea în dramă, în „nefiresc", una paradoxală, este enervantă şi umilitoare.

Şi-aşa, doctore, iată-mă aici. Cum se spune : la o răscruce. La una la care stau de 13 ani, pe piatra de kilometraj însemnată cu zero, şi aştept şi pînă la dumneata n-a trecut nimeni să se oprească.

M-am izloat : să nu-mi bat capul cu „dineuri" de interes, cu oameni cu care eu nu am nimic comun ; să nu-mi pierd vremea în vizite la femei care, nenorocitele, mă invidiază ; să nu mă înfund în partide de cărţi pentru a face din minunatul hazard o dugheană...

Am stat deoparte, să mă analizez. Fiecare volum citit a fost în fond un motiv de analiză a mea. Aşa este orice lec-

tură. Asta pînă ce am citit pe Proust. Atunci m-am descurajat. Ca un violonist care se-ntoarce de la concertul unui virtuos celebru : de la Enescu, de la Menuhim, de la Haifitz... știu eu...

Nu voi ajunge niciodată să mă cunosc. Nici nu mă mai poate ajuta nici o carte. După Proust, totul, este simplu, începător, schițat, aproape pueril.

Am rămas însă, precum observi acum, cu obiceiul, cu ticul acesta al singurătății mele.

Așa... Și-acum, ai fișa mea clinică. Trebuie să arunci asupra ei o privire de ansamblu. Pe urmă ai să-mi spui ce-i de făcut. Acum îmi dau perfect seama, e greu să-mi spui ceva. Mai ales, te rog, nimic convențional, așa cum văd că începuseși.

Hai, dă-mi mîna, prietenește.

Petrache îi întinse mîna. Degetele ei se strecurară, reci, în ea, ca într-o teacă. Un fior neîncetat și de-abia perceptibil se simțea trecînd prin ele, așa cum s-ar auzi trecînd curentul electric printr-un fir.

Situația în care se știa Petrache nu i-ar fi îngăduit niciodată să ajungă pînă aici, să îndrăznească atît. Marita știa asta. Știa că flămîndul care nu are, fură. Și furtul lui nu-i păcat.

Becul din stradă, purtat de vînt, cădelnița mereu, ca într-un ceremonial, ca pentru o binecuvîntare.

Petrache observă ochii Maritei strălucind ciudat și pupilele prea mari. Era ceva anormal și volubilitatea torențială a Maritei, îndeobște cu o vorbire lentă, parcă leneșă. Și schimbarea aceasta de fizionomie, chipul, privirile acestea, care nu erau ale ei, care trădau un fel de pasiune arzătoare, pătimașă, iarăși în contradicție cu firea ei de odaliscă cvasi adormită uneori.

„Trebuie să descopăr ce este aici“ își spuse el cu oarecare îngrijorare, de parcă ar fi descoperit un simptom ce anunță o boală gravă la o ființă iubită.

XX

Victoria Cristescu era numai de cîteva luni doctoriță la maternitate. Rutina nu-i tocise încă sensibilitatea. În fața suferinței în serie nu devenise încă nesimțitoare și cinică. Romantică din fire, și blîndă, ea încă era în stare să diferențieze femeile pe care le îngrijea și să sufere cu fiecare din ele.

Internatele nu erau încă pentru dînsa un număr și nu se înecau în anonimat și stereotip. Durerile nașterii pentru fiecare însemnau dureri greu de suportat, și nu numai simptome inerente, care nu mai interesează pe un medic de îndată ce nu reprezintă o manifestare maladivă.

În salonul ei, Viorica Cristescu era ca o supramamă a tuturor nenorocitelor care se zbăteau în chinuri. Tot ce se putea face pentru a le cruța o suferință, ea era totdeauna gata să facă, chiar dacă aceasta îi impunea o cheltuială proprie. Erau injecții necesare care lipseau. Viorica scotea bani din buzunar și le cumpăra. Aceasta se întîmpla atît de des, încît nu știu dacă din leafa ei îi mai rămînea ceva la sfîrșitul lunii.

Măndica fusese internată în salonul Vioricăi. Starea ei păcălise doctorii. A trebuit să stea mai mult timp internată pînă să nască. Nici azi, nici mîine, nici poimîine... nu se întîmpla. Toate contemporanele ei — contingentul ei de internate — ieșiseră de demult, și Măndica rămăsese încă subt îngrijirea preventivă. De-aceea, Viorica o și poreclise „pensionara".

Pensionara îi era simpatică prin docilitatea ei și pentru o stare perpetuă de spaimă.

— Măndica, tu nu mai vrei să naști odată ? o întreba Viorica bătînd-o prietenește cu palma pe obraz.

— Nu vreau... Nu vreau.

— Și de ce, mă rog, nu vrai ?

— Mă tem.

Și Măndica începea să plîngă.

— Nu fi proastă, fetițo. Ești de-atîtea zile aici. N-ai văzut ? Nu s-a întîmplat nimic.

— Nu vreau.

— Atunci, să te scoatem de-aici.

— Nu. Nu, spuse cu aceeași spaimă.

Parcă Măndica ar fi vroit să se prelungească oricît, o viață de om, starea aceea de așteptare. Avea o casă, un pat și ce să mănînce. Se simțea bine ca niciodată. Era îngrijită ; era cineva care o întreba ce anume o doare, ce-ar pofti. Asta nu i se întîmplase nici acasă cînd era mică, niciodată.

Alături de ea — Aurica ; era lucrătoare la o fabrică de țesut. Era la al treilea copil. Avea obișnuința lucrurilor. O îmbărbăta pe Măndica. Îi descria — trecînd peste ceea ce era mai teribil — cum are să i se întîmple.

Chiar camaraderia aceasta de suferință îi făcea bine Măndicăi. Se simțea printr-însa intrată în lume, laolaltă cu alții.

Viorica îi știa toată istoria — „istoria ei povestită de-un nebun“ — și fusese impresionată.

De cinci zile îi căuta un loc pe la toate cunoștințele. O recomanda cu căldură, stăruia, se ruga. Fără succes. În cele din urmă, nu mai da prietenelor ei, amatoare presupuse, toate detaliile defavorabile Măndicăi, ci anunța numai :

— Lizica dragă, nu ai nevoie de o fată în casă ? Am una minunată.

Fata minunată era Măndica. Nu fusese încă într-un serviciu în viața ei. Învățase doar să șteargă scaunele de praf, din ședința pedagogică de la domnișoara Pîrvu.

— O cunoști ?

— O cunosc !

— E bună ?

— Perfectă. Garantez !

Viorica garanta în alb, cu toată inima. Credea că bunăvoința și bunătatea ei pot completa toate lipsurile Măndicăi ; că le pot substitui.

— Ai nevoie urgent ?

— Tocmai încercam una recomandată de bucătăreasa Lolei.

— Atunci, mai poți aștepta.

— Mda.

— Dar nu mă uiți ?

— Nu te uit.

— *Entendu ?*

— *Entendu.*

— Pa !

După un timp, Măndica se prezentă, cu băiețelul ei în brațe, în bulevardul Lascăr Catargiu nr. 16, la Lizica Ștefănescu — cu un bilet de la Victoria. Îi vorbise iarăși la telefon. Măndica era „așteptată".

La maternitate, Viorica făcuse chetă pentru „Ieieta" băiatului pensionarei. Totul era curat, frumos, în culoare albastră. Schimburi, papucei de lînă, scufiță cu moț. Lizica deschise singură ușa. Văzu o femeie palidă cu un copil în brațe, lîngă o buccea pe care o lăsase jos din cealaltă mînă. Cu siguranță o cerșetoare, una din hoațele acelea care încearcă, sub pretext de cerșetoare, o lovitură. Copilul — al ei sau de împrumut — era elementul de stimulare a compasiunii. Cunoștea sistemul ! Și înainte ca Măndica să deschidă gura, Lizica începu :

— Hai, pleacă, pleacă ! Știu eu...

Măndica rămase uluită. În nedumerirea ei, crezu că a greșit adresa și se întoarse supusă.

Lizica o mai privea încă atunci cînd totuși Măndica se înapoie și spuse încet, întinzînd biletul :

— M-a trimis doamna doctor.

— Aa ! Dumneata erai ?

Și Lizica începu să zîmbească. Măndica nu știu să interpreteze zîmbetul și încercă, în silă, dar cu bunăvoință, să zîmbească și ea.

— Ai copil ?

— Da. Aista.

— Copilul e-al dumitale și ai de gînd să-l ții cu dumneata aici la mine ?

— 'poi cum ? Îl alăptez. E-al meu. Nu știați ?

— Nu știam nimic, răspunse Lizica, supărată, și trînti ușa.

O deschise îndată și-i spuse prin crăpătura deschizăturii :

— Așteaptă puțin.

Măndica se uită împrejur, îngrijorată, și se așeză pe treptele scării care ducea la etaj. O dureau încă picioarele și se simțea peste măsură de slăbită.

Copilul începu să plîngă. Îl chema Gheorghiță, ca pe tatăl Vioricăi. Ea-l botezase. Măndica scoase sînii și începu să-l alăpteze. Pe scară era cald. De la tuburile de fier ale caloriferului, venea o căldură binefăcătoare și dulce.

„Ce bine-i în casele astea !“ se gîndi Măndica.

Dinăuntru, prin ușă, se auzeau strigăte, vorbe scurte cu întreruperi și tăceri între ele.

Lizica vorbea cu doctorița la telefon.

— Cum dragă, cu copil ? !

— ...

— Da tu nu-ți dai seama ? E-o oroare. Are să-mi țipe mie ziua și noaptea. Asta niciodată !

— ...

— Nu-i chestia să mă rogi. Tu știi cît te iubesc eu pe tine. Dar pînă-aici !

— ...

— Nu-i vorba de faptă bună. Faptă bună pot să fac. Hai, să îi dau ceva. Aste merge. Dar să mi-o iau pe cap ? !

— ...

— Știi foarte bine că odaia ei este pe același palier, lîngă chicinetă. O desparte de sufragerie numai antreul cel mic, de serviciu. Are să s-audă tot.

— ...

— Nu merge. Nu merge, îți spun eu. Orice, dar asta nu.

— ...

— Și Ionel, care are oroare de copii... Nici nu mă gîndisem și la asta.

— ...

— Bravo ! Ești o fată deșteaptă. Ai înțeles și tu.

— ...

— Să ți-o trimit înapoi ? Bine. S-a făcut !

Măndica n-auzise prea bine. Nu înțelesese cum stau lucrurile.

Ușa se deschise iar. Lizica părea veselă. Cînd văzu pe scară acest spectacol simbolic al maternității, nu-și putu stăpîni rîsul.

— Ai să te duci înapoi la doamna doctor. Am vorbit eu cu ea. La mine nu-i loc.

După ce se închise iar ușa, se mai auzi rîsul Lizicăi și apoi vorbind tare, singură :

— Ce idee ! Cu copil ! Parcă la mine-i crescătorie de plozi !

Și în gînd : „Am să le istorisesc mîine la rummy. Au de ce să se amuze. Ce idee ! !“

Măndica mai rămase încă multă vreme pe scări, la căldură, pînă ce Gheorghiță se sătură și adormi.

XXI

Ipsilante îl invitase pe Petrache la dejun... Ipsilante, pensionar, nu prea avea ce face. Toată dimineața o petrecea numai în convorbiri cu Veta. În cursul nopții, ea afla de la subsol cele mai importante evenimente, din comentariile contradictorii pe care femeile de serviciu le auziseră, la masa de seară sau la o serată, de la stăpînii lor.

Veta era ca un ziar vorbitor. Întîmplarea zilei era prezentată de ea în faptele ei nediscutate și juste, și apoi urma o serie de comentarii din toate punctele de vedere.

În bloc, erau stăpîni de toate categoriile. Fiecare din ei avea optica și judecata lui, după interesul lui. Căderea guvernului era văzută diferit de patronul de la Luzana, de magistratul rămas în urmă la înaintare și de avocatul care spera să ia un loc de deputat. Nu mai vorbesc că în bloc era și un profesor universitar, care era ministru. Jeana, servitoarea lui, o fetișcană gătită, era cel mai căutat reporter al Vetei.

Veta însă, uimită de Petrache, nu-i vorbea lui Ipsilante decît de el. Atunci, volubilitatea ei se multiplica, punctată mereu de semne de mirare, de interjecții și de exclamații admirative.

— Ce băiat ! Unu ca el, de pe acum ar trebui să fie ministru. Și ce muncește, domnu' Ipsilante, ce muncește ! Și ce carte învață ! Zi și noapte. E tobă de carte. Ce cap ! Ce cap !

Veta l-a adus într-o sară pe Petrache la ei, la Ipsilante. Și Ipsilante l-a luat din primul moment într-o simpatie grozavă. Iar după scurtă vreme au devenit cei mai buni prieteni.

Ipsilante-i spunea Vetei :

— Ai avut și tu odată dreptate...

Și Veta era mîndră de asta cum nu se mai poate, de parcă Petrache ar fi fost copilul ei.

De-atunci, Veta a prins curaj. În fiecare dimineață îi da lui Ipsilante raportul asupra întregii activități a lui Petrache. Așa se face că el a știut tot : că Petrache și-a dat doctoratul, că și-a susținut teza ; că este numit la Filantropia ; că a început să facă operații grele, „maică, de au rămas toți cu gura căscată" ; că a doua zi bolnavu-i pe picioare, rîde și mănîncă de toate ; că din cauza asta s-au găsit și dușmani, care lehăiesc...

Gura Vetei nu mai tăcea.

Ipsilante ordonase un dejun excepțional ca să serbeze succesele lui Petrache. Veta se dăduse peste cap ca să gătească cele mai bune feluri — specialitățile ei : un pește la cuptor cu smîntînă ; un mușchi de vacă cu sos de vin ; o savarină... Aceasta era „maximum". Altceva mai bun nici nu știa să facă, dar nici nu-și închipuia ce se poate face.

Ipsilante băuse vin mai multișor. Îi plăcea să bea la ocazii ! Și aceasta era o ocazie. Și cu un prieten. Și Petrache era un prieten. Ipsilante nici nu putea concepe să bea un pahar de vin fără un prieten.

— Dragostea și beția se face în doi — spunea el clipind din ochi. În unul e anormal și te tîmpește.

Petrache nu era tovarăș prea activ la băutură, dar era în schimb colosal la vorbă, mai exact : la ascultat și la dialog. Era o plăcere să stai cu el. Înțelegea tot. Ochii lui vioi și mobili, plini de o diabolică curiozitate, te urmăreau cu o bucurie și cu o satisfacție neînchipuită.

Înțelegea gluma și lucrul serios, ironia și seriozitatea, sentimentalismul ca și cinicul : lă dădea just fiecăruia locul ce i se cuvine, cu o egală delectare.

Ipsilante băuse copios la dejun, iar acum, „după", onora vinul cu exclusivitate. Ochii lui mici ardeau vii în pleoapele strînse, și pe buze-i flutura mai însorit zîmbetul lui ușor de ironie. Degetele-i dezmierdau cu voluptate șireată firele bărbiței lui negre.

— Bre Petrache bre, cred că de-acum s-a sfîrșit cu liniștea ta. De-acum te așteaptă succesul și gloria. Două nenorociri !

Petrache-l privi nedumerit, rotind în orbite, în chip de uimire amuzată, ochii lui mari.

— Da-da ! Nu te uita la mine contrariat ! Aşa e. Căci oamenii te suportă, şi aş putea chiar exagera şi spune că te şi iubesc, numai dacă eşti nenorocit. Dacă nu te pot compătimi, te urăsc.

Numai dacă eşti mai nefericit decît el, cineva consideră că nu trăieşti din fericirea lui, că nu i-ai luat locul sau partea lui în univers. Altfel, e sigur că l-ai jefuit pe el ; că de drept, ceea ce ai dumneata i s-ar fi cuvenit lui.

Pînă acuma ai fost un prăpădit, un calic, un nenorocit, un hamal al vieţii. N-ai interesat pe nimeni. N-aveau ce să-ţi ia, de ce să te dezbrace. De-acum începi a te căţăra, a lua locul altora ; de-acum e grav. N-ai să fii lăsat în pace.

Ipsilante era un sceptic, un mizantrop şi un vicios.

— Dar eu nu m-am născut cu loc privilegiat. Dumneata, profesore, ştii ce-am muncit, ce muncesc, ce voi munci. Viaţa mea este muncă.

— Ira, bre ! Eşti un naiv. Tocmai de-aceea. Eşti de două ori detestabil. Ce te-ai băgat între ei ? Locul tău era la coada vacii, nu la bisturiu. Ai să vezi !

— Ce pot să-mi facă ? Meseria mea e o meserie liberă. Nu depind de nimeni, decît de priceperea mea, dacă-o am.

— O ai, bre. Şi tocmai aici e iarăşi păcatul. Altfel, ai fi fost acceptat în asociaţia generală de sprijin şi admiraţie reciprocă, la un loc cu maistrul tău, cu nulitatea de Simu. Tu ai fi spălat mîna lor, şi ei pe-a ta.

Să ştii, bre, că bestia asa de om nu poate suferi independenţa aproapelui. Îl ofensează. O consideră ca o sfidare a puterii lui, de care el este plin pînă peste cap. Ai aerul că-i eşti superior sau cel puţin egal dacă te lipseşti de el. Şi rar om să se accepte inferior sau egal altuia. Fiecare este în fond „cel mai"... numai că o soartă nedreaptă, o împrejurare nefericită, „strigătoare la cer", l-a ţinut în urmă, necunoscut şi nevalorificat.

— Dar pacientul meu nu vine la mine cu această psihologie. El e umilit de suferinţă, supus şi blînd ca un miel. El nu numai că mă recunoaşte — cel puţin dintr-un punct de vedere — superior, dar mă zeifică. El crede în mine, în puterea mea miraculoasă de a-i salva viaţa.

— Altă greşeală ! Bre Petrache bre, eu încep să cred că oamenii deştepţi sînt proşti. Cel puţin cei veniţi de la coada vacii, ca tine.

Şi clientu-i o bestie. Cea mai ipocrită bestie. E licheaua specifică doctorilor. Mieluşelul tău blînd, după ce l-ai operat, şi s-a făcut bine, la chef te-njură : că i-ai luat mult, că nu l-ai operat bine, fiindcă tot îl mai jenează, sau cel puţin că nu i-ai făcut o cusătură estetică ; că l-ai ţinut prea mult în sanatoriu, că n-ai venit destul de des ca să-l vezi, şi ca concluzie : că dacă a scăpat, e numai şi numai datorită constituţiei lui sănătoase şi rezistente. Rar sînt de-aiştia, recunoscători. Doar cei care au zărit moartea şi au căpătat de-atunci o altă unitate de măsură pentru morala şi evaluarea individului.

— Uite, aici greşeşti, profesore. Toată tăria noastră stă în această mare bucurie de a-i vedea mulţumiţi, de a le fi putut ajuta să trăiască.

— Bre omule, tare greu mai înţelegi tu ! Asta e altceva. Eu vorbesc de ce-i în ei. Fără îndoială că se bucură că au scăpat. Atît ar mai trebui ! Bestiile astea n-au altruismul de a aprecia dispoziţia lor şi bunele tale oficii. După ce licheaua a ieşit pe poarta spitalului, ea mai este prudentă, e amabilă şi lipicioasă din prudenţă. Poate n-are să se simtă aşa de bine, şi s-ar putea să mai aibă nevoie de dumneata. Dar după ce-i sigur că s-a restabilit complet, adio, bre, nu mai exişti pentru el decît ca subiect de clevetire. Spiritul lui de observaţie „obiectiv", cel critic fără adulare, se trezeşte într-însul numai după ce-a trecut şi convalescenţa. De-abia atunci îşi simte libertatea deplină de opinii.

Poate că-i şi superstiţie în rezerva lui de la început. De-aceea procedează ca păcătosul care cînd trăsneşte îşi face cruce, iar după ce-a stat ploaia şi-i senin înjură de Dumnezeu.

— Exagerezi ! Vorbeşti ca un doctor dezamăgit. Ca un medic prost care vrea să dea o interpretare abuzului de a ucide fără responsabilitate, din greşeală sau ignoranţă.

Ipsilante-l sfredeli cu ochii lui ca două aşchii.

— Bre, ce naiv eşti ! Medicul prost e şarlatan. Altfel, n-ar mai avea posibilitatea liberei practici ; cum se spune la voi : toate cazurile lui sînt anunţate la început ca extrem de grave, disperate. Chiar guturaiul. „Să vedem dacă nu se vor ivi complicaţii... cine şite, vreo sinozită e posibilă... şi asta e

așa aproape de creier..." Așa vorbește el. Dumneata vorbești așa ? Nu vorbești.

Atunci, dacă cel cu guturaiul scapă, medicul a fost un salvator, i-a dat viața. E un caz unic !!! Se miră și doctorul cum de-a scăpat. Dacă cel cu guturaiul sucombă, toată lumea era pregătită de deznodămîntul fatal, și numai doctorul nu poate fi vinovat. Ar fi fost o minune să scape. El, cu puterea de devinație a științei, anunțase cu anticipație și precizie tot ce s-a întîmplat.

Eu știu, bre, cum procedezi tu. Tu vrei să liniștești bolnavul și să calmezi familia. Tu le spui cu blîndețe și cu puterea de sinceritate a ochilor aiștia ai tăi : „Nu e nimic grav. O operație ușoară : ca tăierea părului sau a unghiilor. Se va simți foarte bine după operație". Tu poate știi că-i grav. Dar nu te lasă inima să sperii pe bieții oameni. Ei ! Și operezi minunat. Și cazul lui e în adevăr disperat, și nenorocitul moare. Și tu ești criminalul. Ai spus că nu-i grav... părul, unghiile... „Atunci, de ce a murit ?!"

Șarlatanii au succes și sînt la adăpost de critici. Tu ai să fii un nenorocit. Te văd. Ești făcut pentru asta.

Ipsilante simți cum prinde virusul lui de nihilist și rîse mărunt și uscat.

— N-ai dreptate. Uite, de pildă, profesorul Simu. Nu-i șarlatan : nici nu-l critică decît unele guri rele.

— Ha-ha ! Dar tu nu știi istoria țării. Nu știi nimic. Aici, Ipsilante dădu peste cap un pahar de vin, pe care îndată îl umplu la loc (parcă pentru ca să nu se cunoască). Să ți-o spun : Socrul lui Simu al tău era liberal, prieten, mîna dreaptă a lui Brătianu. Regulat ales senator de cîte ori liberalii erau la putere. Cine nu-l știe pe Gică Petrescu ?! În vremea lui, făcea toate afacerile regimului. Fără el nu puteai obține nici un contract de la stat, nici cea mai mică furnitură, nici pentru o cutie de chibrituri.

Tu ai socru ? N-ai !

Și acuma, mai departe. Socrul era cel mai prost medic din România și din Balcani, din sud-estul Europei. Medic la Roșiorii-de-Vede. Un „roșiorvedean". Îți închipui. Mare elector la el în județ. Imbatabil... Brătianu l-a dus la București, l-a făcut chemat profesor la Facultatea de medicină. Cel puțin, la Universitate spunea prostii, dar nu ucidea oameni.

Brătianu fusese prin asta un mărinimos de două ori : şi pentru Gică, şi pentru onor public.

Tu ai socru profesor la catedră universitară ? N-ai.

Şi, mai departe : Ai să mă întrebi : ce legătură ? Ce-are-a face scripca cu iepurele ? Să vezi că are de-a face şi că zicalele astea nu sînt nişte prostii răsuflate şi arhaice. Simu este ginerele lui Gică. Socrul medic, el medic. Socrul profesor universitar, el, tot atît de nul, de ce n-ar fi ?!...

Noi n-aveam titluri de nobleţă de moştenit. Au fost abolite. Dar Constituţia n-a spus nimic de titlurile universitare, de posturi sus-puse. Ele se pot moşteni : e voie. Te lasă legea legilor.

Numai că la catedră e un drept succesoral aparte. Un drept de cutumă. Nu-i scris nicăieri. Dar e sfînt, şi neclintit ca regulile englezeşti. Aici, catedra nu trece decît foarte rar în linie directă descendentă de la tată la fiu, ci de la socru la ginere. Aşa e ! N-aş putea să-ţi spun de ce-i aşa. dar catedra e zestre. Are caracter de zestre. Adică de danie cu matrimoniu. Drept era deci ca Simu să-l moştenească la catedră pe Gică.

Tu ai moştenire ?! N-ai !

Ipsilante mai bău un păhărel de vin.

— Şi tot n-am terminat. Simu s-a înscris şi el la liberali. Au venit acolo şi cu tradiţia socrului, şi cu vechimea lui. Deodată, a fost liberal cu vază. Deci puternic. Deci în stare nu numai să se aranjeze pe el, dar să te lovească şi pe tine dacă-l superi. Simu este politiceşte un om tare. Asta e tot. Un om tare nu-i niciodată atacat de toţi căţeii care-or să latre mîine-poimîine în contra ta.

Şi Simu al tău e omul cel mai lipsit de scrupule. Nu se dă în lături de la nimic dacă-i stă cineva în cale. Nu ştii nimic. Cînd a fost să vie la Universitate, era candidat un tînăr admirabil, Mircea Niculescu. Adversarul lui Simu, netăgăduit superior. Diferenţă ca de la cer la pămînt. Cu tot partidul la spate, lui Simu nu era uşor să-i ia înainte. Şi-atunci, ştii ce a făcut ? I-a înscenat un proces odios, pe urma căruia bietul Niculescu a stat un timp şi la închisoare, ca să-i treacă pofta să se mai puie cu Simu. Ehei ! Ăsta-i în stare să-l omoare şi pe tatu-so dacă asta îl ajută în ambiţiile lui.

Asta ţi-i „profesorul“ ! Dacă n-ai să înveţi de pe-acum, cînd intri-n viaţă, toată urîţenia asta a lumii de azi, are să te coste mult învăţătura pe pielea ta, de mai tîrziu.

Şi-acum, să mai bem un pahar. Nu-i rău de loc Cotnariul ăsta. Mi la dat un fost elev, pe care l-am lăsat corigent la greacă. Drept recunoştinţă, fiindcă asta i-a sugerat ideea de a face un import de stafide de la Pireu, cu care s-a îmbogăţit. Fructul recunoştinţei !! Cum vezi, vreau să-i dau o valoare morală, doar-doar l-ai aprecia mai mult după crezul tău de ţăran naiv ce eşti.

— M-ai amărît destul... Şi... care-i concluzia ?

— Eşti un nenorocit de suflet cinstit. Eşti menit tuturor dezamăgirilor. În ţara asta nu pot creşte oameni ca tine. Nu-i climatul propice. Îi înăbuşă atmosfera. Aşa cum nu pot creşte înalţi şi nu-i chip să se dezvolte palmierii. Cel mult la ţară, acolo la tine, la Româneşti, la aer liber, şi numai pînă la o anumită dimensiune : pînă la notar, agent veterinar sau dascăl la biserică, dacă ştii ceva să cînţi pe nas. Ce cauţi tu în potaia asta de şase sute de mii de lupi din Bucureşti ? Şi mai vrei să umbli şi cu coada în sus, bravînd cu naivitate ! Au să-ţi mănînce capul ura oamenilor şi dragostea femeilor, sau amîndouă împreună.

Mă uit la tine şi te văd : hop, o înghiţitură. Petrache săracu în chip de stridie. Mîncat de viu. Fără limonie ! Cel puţin nu se va putea spune că patria mea va fi contribuit la facilitarea operaţiei.

Ipsilante devenea din ce în ce mai acru şi mai agresiv.

— Ai făcut şi tu greşala pe care a făcut-o tatu-meu. El trebuia să rămîie să pască mai departe caprele la Michene, iar tu să fi stat la Româneşti dacă ţineai să menţii o părere onorabilă despre oameni. La mine : greşelile părinţilor. La tine : prostia ta proprie. Eu n-am răspundere.

Ochii lui Ipsilante se făcură tot mai mici — o dungă subţire numai, ca luna în ultimul pătrar, pînă ce se închiseră de tot. Dar zîmbetul îi rămase pe buze şi se stinse mai tîrziu. Petrache urmări pe faţa lui contractările feţei, jocul fizionomiei, umbra uşoară de nori care-i trecea peste frunte şi cutele unei tristeţi pe care nu i-o cunoştea. Degetele agere se opriseră în bărbiţă, respectîndu-i meditaţia.

Ipsilante nu adormise. Nu era nici o scădere a vitalităţii lui, nici un semn de cedare vinului de Cotnari. Bătrînul Ipsi-

lante visa. Visa la locurile lui natale, la apa calmă din fața Naupliei, la castelul de pe insulă, la cetatea cea cu o mie de scări din piscul care domina orășelul sărac, la golful care se vedea de sus, jur împrejur, ca niște ape revărsate ; la un copil desculț, cu pantalonii scurți, așteptînd pe chei bărcile care se-napoiau de la pescuit după apusul soarelui...

Petrache respectă această reverie cu fantome și locuri care parcă și ele au pierit din albumul cu amintiri de copilărie al bătrînului Ipsilante. Și poate de-abia atunci înțelese prin presimțirea acestui legămînt straniu și nevăzut, dar așa de tare, dintre Nauplia și omulețul acela cu atîta experiență de viață, puterile care-l legau subpămîntean de-o casă aproape uitată din satul Românești. Și Petrache își făcu reproșuri aspre în sinea lui.

Cînd a plecat de la dejun, se-ntunecase de mult.

Petrache simți în el tulburarea plăcută a vinului de Cotnari. Și adormi tîrziu, gîndindu-se la o mie de lucruri.

Ipsilante nu era strein de toate gîndurile lui.

Veta, auzindu-l mereu că se-ntoarce în așternut și nu-și află loc, își luă curajul să-l întrebe :

— Ce ai, maică, nu te simți bine ?

— Ba nu, mamă Veto. Dar mă duc gîndurile.

Veta oftă.

Trebuie să fi fost ora 5 din noapte.

Spre ziuă, Petrache luă hotărîrea să plece ca să vadă ce este acasă, la Românești.

XXII

Marita deveni o parte din viața lui Petre, bucuria vieții lui, cea dintîi și cea mai dulce bucurie a vieții lui.

O vedea destul de puțin, dar tot restul existenței lui era plin de prezența ei, de gîndul că ea există. Orice făcea reprezenta pentru el un act pentru Marita, la care ea participa. Pe ascuns, evitînd orice indiscreții, el o purta cu dînsul, în gînd. Marita deveni tovarășa lui de fiecare clipă, nedespărțită. Orice ar fi fost în afară de asistența acestui gînd era lipsit de interes, inutil, decolorat, absurd.

Vizitele la Marita se făcură obișnuite. Tot restul zilei nu mai era decît o așteptare. Munca grea pe care o făcea Petre, începînd în timpul verii de la șase dimineața, era în sufletul lui numai prețul cu care răscumpăra dreptul de a o vedea seara pe Marita. Activitatea lui întreagă îi apărea astfel legată în fiecare clipă de ea, dedicată ei, închinată ei.

Viața lui Petrache fusese pînă atunci fără lumină, fără un sens personal. Munca îi acapara toate energiile, dar fără nimic ademenitor înainte. Nu era nici măcar o ambiție tenace, urmărită cu încăpățînare, nici un gest de arivist care știe ce vrea. Petrache nu știa bine ce vrea.

De mic copil, această muncă îl salvase dintr-o situație penibilă. Acum își plătea datoria de recunoștință. În structura lui neputînd găsi nici un alt sens mai plin de farmec vieții, intrase cu capul înainte, complet, în această muncă.

Pe urmă, cu timpul, ea la prins și l-a ținut ca un viciu. Puterea obișnuinței îi da armurii o rezistență excepțională. Dar

dincolo de o satisfacţie pretenţioasă de a-şi considera personalitatea crescută şi cu un rost onorabil, ba chiar dincolo de un amor propriu ascuns, nu mai era nici o bucurie adevărată, din acelea care să-ţi umple pieptul şi să treci printre oameni ca prin cer. Orizontul împrejur era închis ca de nişte ziduri înalte şi cenuşii, peste care nu se putea vedea nimic. Parcă nici soarele nu ar fi putut să cadă între ele.

Şi deodată, revelaţia : Marita. În fond, nu deodată. Întîi a fost o presimţire, ca un fel de şoaptă trimisă de destin. O plăcere deosebită, ca o bucurie a întregii fiinţe, cînd o vedea trecînd, cînd o auzea în odaia de alături, cînd îi vorbea în treacăt cîteva cuvinte, cînd o ştia că este.

Bucuria aceasta la început părea că nu vine din el, că nu-i aparţine, că e în afară de el. Nu o accepta. Ea rămînea undeva, într-o regiune independentă, de unde el simţea numai iradiaţiile ei.

Fericirea numită Marita era o fericire la care nu putea să aspire. O petrecea cu gîndul, cu acea îndrăzneală care nu angajează la nimic, obişnuită visurilor pe care şi le fac oamenii pentru fericiri pe care nu le simt accesibile. Vis de copil sărac privind la o vitrină cu jucării extraordinare. Intensitatea dorinţei este anihilată de imposibilitatea realizării, dar rămîne şi stăruie o plăcere abstractă de contemplare, de reverie în sine.

Copilul vroia să stea tot mai mult la vitrină. Simţea şi un deliciu al mortificării.

În sufletul lui Petrache începuse să cînte simfonia cea mare, dar îndepărtat şi numai cu instrumentele de coarde, şi acelea cu surdină, ca cele mai susceptibile de a reda o tonalitate de vis.

Petre nu iubea imposibilul ; îl visa. Apoi, visul a intrat în viaţă. I-a dat farmec. Marea orchestră s-a apropiat. Marita face azi parte din viaţă, nu din irealizabilul vieţii lui. Azi „a fi" este a se putea gîndi la Marita, a o aştepta, a o vedea.

Pentru Petrache era încă o enigmă felul de a fi, contradictoriu, al Maritei. Realitatea ei îi scăpa ; îi era neînţeleasă, inexplicabilă. Schimbări bruşte îl dezorientau complet. O ştia sensibilă şi fugind oricărei precizări. Simţea în ea o vibrare interioară ca de o coardă care vibrează singură şi se vedea bine că oricînd poate ieşi dintr-o stăpînire grea dominată, capabilă de orice. Parcă ar fi putut să ţipe sau să plîngă din senin. O rezervă, un depozit frumos de cele mai contradictorii disponibilităţi.

Dar aceasta era o stare latentă. Manifestările acopereau în general această neîmblînzită frenezie, acest freamăt interior. Poate tocmai această tensiune îi da o stare de oboseală, o viață voalată cu mișcări lente, cu o vorbire leneșă, prelungă, muzicală ca o dezmierdare. Ochii ei înșiși purtau un voal diafan peste propria ei ființă. Voalul acesta îi da un aer de mister, dar de un mister egal, ca și coloritul șters, aproape ireal, al pastelurilor.

Nimic nu te făcea să prevezi bruște treceri la o volubilitate diabolică, la o dezlănțuire de simțuri, la un adevărat balet de gînduri și imagini ca subt puterea fermecătoare a unui extaz. Atunci, Marita era de nerecunoscut, era alta. Era o exagerare a ei. Pulsul, vorbele, cugetul, totul era pornit în galop. Era strălucitoare în expresii și colorit. Dezlănțuirea ei anormală te antrena, te uimea, dar te umplea de nedumerire și de grijă. De unde ? De ce ?...

Petrache o găsea mai totdeauna cu un aer obosit, aproape placidă. Vorbele ei erau moi și dulci :

— Ce bine-ai făcut, dragul meu doctor, că ai venit să mă vezi ! Te așteptam. Tocmai nu mai găseam nimic care să merite a fi trăit decît prezența dumitale. În fiecare dată cînd te văd realizezi minunea de a mă scoate dintr-o „neființă". Parcă sînt mereu *en marge de la vie*, și dumneata mă tragi dincoace...

Marita are atunci pauze lungi. Închide ochii ca într-un somn plin de farmec și de oboseală la un loc. Ia mîna lui Petrache într-a ei și se joacă cu degetele. Parcă i le-ar număra încet și i le-ar pune deoparte pe cîte unul, apoi le-ar face mănunchi și le-ar lua cu ea.

Petrache o iubește așa. Numai așa Marita rămîne între realitate și vis, cu acel farmec de mister nedezlegat și de lene senzuală. Petrache atunci o privește, plimbîndu-și ochii pe toată făptura ei, cu emoția adîncă a unui credincios în fața celei mai sfinte icoane. Simte în el o dulce sfîșiere și un ciudat contact cu nemurirea sau ideea morții. De teamă să n-o piardă ; din siguranța că extazul lui nu poate dura veșnicia pe care ar dori-o. El nu-și poate imagina atunci sfîrșitul dragostei lui decît prin moarte. Și gîndul acesta-l exasperează. Apoi, cu voința, îl ascunde, îl înăbușă.

Dar oare același gînd trece prin capul Maritei, de se întunecă deodată, de se ridică, privindu-l pierdută, de se duce în dormitorul ei, de unde revine la fel, cu un aer timid de vino-

vată care cere iertare, pentru ca apoi, să se transforme complet, să fie Marita în galop, să pornească într-o cursă nebună, de vorbe, de idei, dezlănţuită, de nerecunoscut ?...

Petrache vede tot mai des şi această faţă a Maritei. Marita îi este tot mai mult o enigmă. Stările ei de indolenţă, de oboseală, de leneşă prelungire a unei reverii par fără explicaţie atunci cînd presimţi subt ele vibrarea ei stăpînită, după cum torentele de volubilitate, stările de excitare anormale sînt fără explicaţii faţă de timiditatea şi discreţia ei, aşa de nuanţat manifestate puţin mai înainte.

Petrache n-ar fi putut spune că între cele două Marite este o nepotrivire totală. Sînt numai două feluri de a exterioriza. E parcă numai o chestiune de gradaţie. La un indicator, acul ar fi sărit brusc de la un placid grad începător peste linia roşie care marchează pericolul. El nu ştie încă unde ar fi ceva stricat în mecanismul acela minunat al fiinţei ei. Moartea lui Radu nu era poate străină de aceste fenomene. Petrache începu să se gîndească mai atent, ca medic. Salturile acestea exagerate nu puteau avea o explicaţie logică într-o dezordine organică.

Căută să fie tot mai mult cu ea. Poate sînt simptomele originale ale unei îndelungi refulări care-şi revarsă torentele ; ale unei singurătăţi ermetice, ale unei bogăţii interioare necheltuite...

Făceau plimbări împreună. Şoseaua Jianu era aproape pustie în zilele acelea de iarnă. Vîntul sufla în voie, liber, dinspre lacuri, după ce lingea gheaţa de deasupra. Obrajii ei se îmbujorau de frig. El se oprea din cînd în cînd ; i se punea în faţă, ca şi cum ar fi vroit să-i taie calea, şi o privea toată, cu o expresie de extraordinară bucurie şi dragoste în ochi.

Ea se uita la el cu emoţie şi o simţeai tremurînd subt blana ei maro, care o făcea ca un ursişor.

Apoi plecau mai departe.

Marita-şi scotea mănuşa şi vîra mîna ei stîngă în buzunarul de la paltonul lui, la încălzit. Spunea că se refugiază ca vrăbiile de ger. Acolo, pe întunerec, la adăpost, se întîlneau mînile lor fierbinţi şi se jucau pe ascuns, ca doi copii.

Fiecare părea că are gîndurile lui. Erau două siluete pe albul zăpezii. Dar gîndurile lor erau înfrăţite ; de multe ori se întîlneau şi ele prin văzduh, şi atunci, din mers, se uitau unul la altul cu un zîmbet emoţionat. Jocul degetelor din buzunar îi amuza. Fiecare vroia să-l surprindă pe celălalt cu o figură

neprevăzută, și așa gîndurile lor se mai întîlneau și ele în același buzunar.

Distracția aceasta puerilă îi făcea să simtă o dulce intimitate. Căldura mînilor le da o senzație senzuală de interior.

Pe lacurile înghețate, pustiul luneca pe deasupra, trecînd dincolo, unde se pierdea printre barăci pustii și pomi desfrunziți. De-acolo, mai departe, presimțeai cîmpul întins și dezolant, mort subt crusta de gheață și zăpadă.

Înainte de a se înapoia, se opreau stînd alături. Mîna ei se retrăgea din buzunarul paltonului lui, privirile lor paralele cercetau locurile albe și pustii pînă unde începea cerul, și fiecare avea gîndurile lui, cu viziunile de iarnă din urmă, din viața lui, dar ochii lor închideau atunci o viziune care trebuia să fie a amîndurora și să însemne pentru totdeauna în amintirea lor comună acel ceas de singurătate.

În asemenea plimbări, Marita era tînără și caldă. În mers, trupul ei se lipea de al lui, și uneori punea obrazul pe mîneca aspră a paltonului lui.

Ieșirile acestea erau fără scop. Ele erau numai o singurătate în care se puteau regăsi mai total.

— Tu nu găsești că iarna are în noi un răsunet al ei cu totul aparte, cu un farmec special ?... Șuierul acesta al vîntului, amorțirea aceasta a naturii, fantasticul zăpezii, frigul care te îndeamnă să simți mai mult și mai deosebit farmecul dinăuntru al casei în care stai, al odăiței pe care o cunoști, senzația de bine, de cald, de comod cînd auzi focul arzînd, toate au un farmec care nu se uită.

Marita vorbea astfel, cu glasul ei moale, cu vorbele ei tărăgănate și leneșe, care-i plăceau atît de mult lui Petrache. Nimic nu făcea să bănuiești că ar mai putea să revie cealaltă Marita, cu vorbele apăsate și repezi, cu aer de halucinată într-un fel de delir pasionat.

„Ciudat !“ se gîndi Petrache. Și spuse și tare, fără să vrea : Ciudat !

— Ce-i ciudat, Petre ?

— Mă gîndeam la ceva.

— La ce te gîndeai ? Ce era ciudat ?

— Ciudat că de atîtea ori găsesc în tine sensibilitatea mea proprie și aceleași senzații adunate în tine și care fac laolaltă personalitatea ta sentimentală, de parcă într-o altă viață sau în aceasta am fi trăit odată, fără să știm, împreună.

— Ştii de ce, Petre ?

El o privi cu atenţie.

— Fiindcă şi tu, şi eu am învăţat lumea la ţară. Am pornit a o cunoaşte în plină natură, în plină sinceritate a naturii, cu epopeile şi miniaturile ei. Aceia care se nasc şi copilăresc la ţară sînt plini de aceleaşi imagini, de aceleaşi senzaţii, care formează fondul lor de emoţii şi amintiri, de parcă ar fi copilărit în aceeaşi casă părintească. Toţi sînt un fel de fraţi. Natura e o vastă grădină pentru copiii care se nasc şi cresc la ţară. Tot cadrul acela mare, decorul în care se desfăşoară viaţa, e acelaşi : drumuri, ogoare şi lanuri, fîneţe şi pîraie, vite şi păsări, copaci şi căsuţe, şterge în mare măsură tot felul de deosebiri individuale.

Copilul născut şi crescut în blocul B. a putut să cunoască de la început alte lucruri şi imagini de ale lumii atunci cînd a pornit să afle lumea decît copilul din mahala sau cel din sat. Ei n-au să aibă laolaltă niciodată aceleaşi amintiri de copilărie, care să-i apropie.

Marita se pasionase de această teorie, dar vorbele ei erau acelea ale Maritei dragi, cu un vag parfum de vis.

— Ştii, Petre, noi sîntem, după teoria mea, foarte aproape. Eu m-am născut şi am crescut la ţară, la Dumbrava, unde tatăl meu era proprietar. Tu te-ai născut şi ai crescut la Româneşti. Eu nu cunosc casa ta de la Româneşti ; tu ai văzut o singură dată casa mea de la Dumbrava, dar amintirile noastre, adică reminiscenţele senzaţiilor noastre dintîi, sînt aceleaşi, căci sînt la ţară, aceleaşi, pretutindeni pe unde este aceeaşi climă şi aceleaşi anotimpuri.

Avem amîndoi în noi aceleaşi imagini : cum se întoarce sara, cireada de vaci de la păscut ; cum se întorc oile prin praf ; cum rag vacile la porţi ; cum sună cîte un clopoţel la gîtul unei oi sau o talangă la gîtul unei vaci ; cum miroase praful ridicat din snopi şi paie la maşina de treierat ; mirosul de grajd, înserările timpurii de iarnă ; cerul spălat şi limpede de primăvară ; mirosul pămîntului după ploaie, farmecul de a umbla desculţ prin apa şivoaielor ; cîinii care dorm vara la umbră, cocostîrcii care se lasă planat peste cea mai scundă căsuţă din sat... şi iarna, ca acum, cu vînturi, cu pustiu de iazuri şi dincolo de funduri de grădini...

Marita vorbea molcom, cu privirea blîndă, fixată ca într-o oglindă magică. Şi se simţea bine alături de Petre. El o

asculta cu atenție. Fiecare imagine și viziune a ei era și a lui. Marita avea dreptate. Parcă ar fi copilărit împreună. De unde aceste rezonanțe adînci în femeia aceea mică ? Cine-a spus că un bărbat și o femeie se înțeleg mai bine cînd sînt deosebiți de caracter și temperament ?... Iată, el se simte acum mai aproape încă de Marita, tocmai prin această armonizare de sensibilitate.

— Ne mai întoarcem o dată ? întrebă Petre.

— Ne mai întoarcem. E așa frumos !

Timpul avea în adevăr ceva frumos prin asprimea lui. Doi supraviețuitori care se iubesc, singuri, într-o lume care-i înghețată și pustie.

Mînuța Maritei se vîrî iar în buzunarul paltonului lui Petre. Era înghețată. Petre o luă în mîna lui, s-o încălzească.

— Pe mine, reîncepu Marita, viața în oraș m-a neurastenizat. Mai ales viața aceasta la București. Eu nu joc cărți, nu-mi plac recepții și mese, nici să le patronez, nici să fiu invitată. Nu mă interesează societatea și deci nici „noutăți" sau clevetiri și intrigi. Am oroare.

Un timp, pînă la moartea lui Radu, m-au salvat concertele simfonice. După aceea...

Și Marita se opri speriată, de teamă că a făcut o mărturisire, că s-a trădat. Și se uită la el, cercetător, cu teamă în priviri. Își și retrase, repede, mîna din buzunar, de frică să nu i se simtă tremurul emoției...

Petrache simți ceva anormal, ceva care i s-a ascuns.

— După aceea, ce s-a întîmplat ? reluă el. Nu ți-au mai plăcut concertele ?

Și așteptă un răspuns.

Ea îngînă, tîrziu :

— Nu chiar asta. E ceva mai complicat. Am să-ți explic eu altă dată. Acum aveam altceva să-ți spun. Cred că numai la țară m-aș putea salva.

— Salva de la ce ?

— Ți-am spus c-am să-ți explic eu altă dată. Petre, vreau să mă întorc la țară. Nu mai pot.

Petre bănui că în mod firesc Marita vroia să se refugieze acolo, mai aproape de cavoul în care-i Radu. I se păru că oricît de mult ar fi vroit să ascundă, suferința ei străbătea din această dorință. Și crezu că într-adevăr e mai bine să nu

insiste asupra cuvintelor ei, care i se păreau oarecum enigmatice.

— Să stau acolo cu tine, Petre... Haidem la noi acasă.

Ochii ei se umplură de o mare bucurie. Dar între pleoape începură să curgă lacrimi lungi, în două şuviţe subţiri.

— Ce ai, Marita ? Ce s-a întîmplat ? Ce-i cu tine ?

— N-am nimic. Ce să am ?

— Dar nu vezi că tu plîngi, Marita ?

— Nu-i nimic, Petre. Lăcrimez de vînt, de frig. Mi-i frig. Hai să ne întoarcem.

Şi Marita, în adevăr, tremura toată. Petre o cuprinse cu braţul, pe la spate, pe după umeri, şi o strînse aproape de el, ca s-o încălzească.

Se-ntoarseră. Vîntul nu le mai bătea în faţă. Dar din ochii Maritei lacrimile continuau să curgă.

— De frig, Petre. Îţi jur !

XXIII

Avocatul Traian Machedon era un tip din cale-afară de gras, cu ochii mici, cu brațele lungi, cu gîtul scurt, cu capul înfundat între umeri, cu picioarele strîmbe. Fizicul acesta totuși era mai mult amuzant decît inestetic. El știuse să facă din acest material, un gen. Avea mersul lui legănat, cu capul și umerii înainte, și avea mișcările anchilozate și reduse la ultima expresie. Cînd îl strigai din urmă, se-ntorcea cu totul, ca lupii, fiindcă nu putea întoarce numai capul.

Din spate, îl cunoșteai tot așa de bine ca și cum l-ai fi văzut din față. Tot trupul lui mătăhălos și lipsit de orice elasticitate, de parcă ar fi fost făcut dintr-o bucată, avea o expresie unică.

Cînd, de la o poștă din urmă, auzeai pe cineva strigînd : „Machedon, Machedon, Trăiene !“, puteai să fii sigur că nu s-a înșelat. El era.

Prin toată lumea asta, cît umbli, întîlnești aproape pentru toți cei pe care-i cunoști cîte unul care-i seamănă, ca un fel de copie mai mult sau mai puțin reușită, și cu care îl confunzi. Asemănarea de obicei se face prin similitudini caracteristice cu un animal sau cu o pasere : amîndoi seamănă cu un cal de birjar sau cu un vultur pleșuv. Și-atunci seamănă și între ei.

Machedon nu seamănă cu nimeni. Era un exemplar unic. Originalitatea lui era cu atît mai surprinzătoare cu cît în genere oamenii grași, avînd în mod invariabil dezvoltate aceleași părți ale trupului, nu se prea deosebesc între ei. Sînt

trași în serie. Exagerările acestea însă ușurează posibilitatea de a da expresii variate.

Machedon era un gras „altfel". Avea desigur și o burtă respectabilă, dar impresia pe care ți-o făcea înfățișarea lui era că e mai gros sus, la gît, la piept, la cap. Din această materie primă, Machedon stilizase un specimen de om social. Era deștept foc și cinic fără pereche. Nu era imoral ; era amoral. Noțiunile acestea de „moral", de „imoral" nu existau pentru el, nu le putea distinge, după cum nu pot deosebi culorile cei bolnavi de daltonism.

Era spiritual și șiret. Era afabil și practic. Avea pentru toată lumea o vorbă de spirit, o glumă, un compliment. Se oferea tuturor pentru orice serviciu de îndată ce auzea că au nevoie de ceva. Dacă vorbeai cu el de pildă și-i spuneai că ești în căutarea unui coniac francez și că nu l-ai găsit, seara îl aveai acasă, trimis de el. Mai cu seamă în sectorul acesta al delicateselor și băuturilor fine, el era un mare cunoscător. Avea cerul gurii rafinat cu inteligență. Mare amator de mîncări exotice și băuturi tari. Client nelipsit din băcănii cu specialități și localuri speciale de aperitive rarisime.

S-ar fi putut spune că-i un om de viață. Era însă mult mai mult, căci el avea fondul, nu aparența. Omul de viață în expresia curentă reprezintă mai mult manifestarea gălăgioasă și exterioară a apetitului pentru bunătăți fine. Machedon nu era atît de exuberant, cît un savant al lucrurilor acestea în sine. El putea să-ți vorbească despre un homar sau despre niște stridii bine gătite, ceasuri întregi. Și te amuza. Un bun Larousse al acestei specialități de degustări și băuturi.

De obicei, acești amatori, vicioși ai calității superioare, disprețuiesc, cantitativul. Machedon cumula : și ales, și mult.

Machedon era avocat cu titlul. Ca să aibă o justificare, un *passe-partout.* De pledat nu pleda decît foarte rar, suplinind cu un bun-simț remarcabil și cu o claritate extraordinară lipsa cunoștințelor juridice. Pleda în fapt, dar așa fel, încît cu greu ai fi văzut că nu are dreptate. Dreptatea lui reieșea din faptul însuși, nu din abstractul unei teorii.

Pentru aceste cazuri rare cînd pleda, Machedon avea o teorie sănătoasă : decît să cumpăr cărți de drept, mai bine cheltuiesc banii pe mese : dejunuri, mese de seară, la care invit întîmplător și un jude, și un procuror, doi. Dar nu așa,

o masă obişnuită, cum ar găsi la urma urmei la restaurant. O masă excepţională, colosală, cu cinci feluri de mîncare, cu trufandale, cu cinci feluri de fructe la gheaţă, cu trei feluri de vinuri, cu coniac franţuzesc, cu benedictină, cu şampanie... Banchet în regulă !

— Asta se scoate cu un singur proces greu, cîştigat.

De fapt, eu cred că Machedon nu avea dreptate. Totul însă nu era asta, ci ca lumea să ştie cum procedează şi să creadă ea, cu spiritul ei practic şi logica ei directă, că Machedon are dreptate.

Dar acest procedeu, pe o scară vastă, era întrebuinţat mai ales pentru directorii din ministerele cu care lucra, fiindcă profesiunea cea adevărată, cea nemărturisită, cea fără titlu a lui Machedon era aceea de intervenţionist. În felul acesta, e fără îndoială că era prieten intim cu toţi potentaţii permanenţi din ministere. El nu lucra cu oameni politici, trecători în atotputernicia lor.

Nu face, dragă. Cînd aranjezi masa e ministru, şi cînd ţi-o mănîncă e-n opoziţie şi-ai dat bunătate de mîncare şi băuturică degeaba.

El lucra cu cei permanenţi. Cu cei care fac referatele, rapoartele, care alcătuiesc textul legilor, care pun rezoluţiile după atribuţiile lor.

— Pe-aiştia eşti sigur că-i inviţi şi a doua oară şi că faci un plasament bun. Ai putea spune că eu pierd capitalul, fiindcă se consumă. Sigur. Dar procentele îl depăşesc de o mie de ori.

Uşi deschise, „Ce faci, Trăienică ?“ „Cînd ne mai vedem ?“ etc. erau decorul şi ecoul trecerii lui prin ministere. Cu concluzia : „Se face !“ — şi se făcea.

Traian era profesional secondat de soţia lui, de Mica. Mica era în adevăr mică. Dar era drăgălaşă, vioaie, deşteaptă, ageră şi gospodină. Ştia să fie şi cochetă. În tovărăşia ei, nici un bărbat nu se plictisea.

Măndica tocmai căzuse în casa asta într-o zi în care seara era o mare petrecere : o masă *prolongée*. Măndica trebuia să fie servitoarea secundă pentru treburile mai grele, mai primitive : bătut covoare, curăţat parchetul, spălat farfuriile, scos mobilele la soare.

Deocamdată, încă nu se făcuse distribuţia muncii. Măndica de-abia avu timp să-şi puie copilul şi bucceaua pe patul din odaia ei, şi se prezentă la bucătărie.

Chiar angajarea ei se făcuse fără condiţii, la repezeală, fiindcă în seara aceea era mare nevoie încă de un ajutor. Venea la masă, precum se ştia de toţi, şi un domn ministru ; cred, de la Finanţe.

Masa trebuia să fie prea lungă pentru ca să încapă în sufragerie în mod normal. Măndica a ridicat deci şi a mutat o canapea, un bufet şi o vitrină. A cărat gheaţă. A vîrît sticle la răcitor. Mica supraveghea. Ea avea obişnuinţa acestor lucruri. Cunoştea partitura pe dinafară, ca un dirijor de mîna întîi. Nu se amesteca în nimic : nu punea mîna niciodată pe nimic. Se uita numai împrejur. Avea ochiul cîmpului ca un mare conducător de oştire.

„Ia asta, mută ceea“, şi îndată tot decorul era schimbat la perfecţie. Nici nu ţipa la fata-n casă. Nici nu se enerva. La masă, pe urmă, toate ieşeau ca din pămînt, ca prin minune, fără să facă un semn, la timpul lor şi de cea mai bună calitate. Mica era un magician.

Măndica se simţi uluită de atîta belşug, de atîtea bogăţii, de atîta mîncare. Nici nu avea timp să se gîndească ce-i cu dînsa. Gheorghiţă plîngea singur, nealăptat, pe pat, pe mindirul de paie al patului. N-avea însă nimeni timp să-l audă. Nu-l auzea nici Mica, fiindcă ea nici nu intra în bucătărie. O dată ce-a dat dispoziţii bucătăresei, oficiul ei era terminat.

Mica ştia vag ce-i cu Măndica. Tot Viorica Cristescu îi telefonase.

— Bravo, dragă ! Te pup. Să vie repede. Am nevoie imediat. Eşti o comoară ! Diseară. Nu uita la 9. La revedere !

Viorica nici nu mai avu timp ca să-i dea detalii. Nu interesa nimic altceva ; numai robotul. Şi Măndica putea fi robot. Asta era vocaţiunea ei.

În bucătărie, Măndica sta într-un colţ, dîndu-şi seama că ea nu reprezintă nimic în lumea asta. Bucătăreasa, fata în casă, îmbrăcată în albastru cu o pestelcă albă, mică şi cu găurele, toţi făceau o treabă complicată, de care ea rămăsese uimită.

Totul de-acolo era nou pentru dînsa. Şi la ea acasă cînd era clacă la prăşit, tot aşa se fierbea mîncare multă, fiindcă erau multe guri, dar cu cît era mai simplu ? !

Şi Tinca, şi ea aveau multe de pregătit, dar mai mult decît o ciorbă şi-o mămăligă nu era. Şi tot avea de alergat încoace şi-ncolo pînă, într-atît încît în ziua aceea uitau să dea apă la viţel.

„Aoleu ! îşi zise ea în gînd, pentru sine, Gheorghiţă !" Îl uitase pe Gheorghiţă. Ieşi pe furiş, făcînd tot numai cîte un pas spre uşă, pînă ce se văzu în antreu. De-acolo o zbughi repede în odaie. Gheorghiţă era tot ud şi vînăt de atîta ţipăt. A trebuit să rămînă mult în odaie : să-l spele, să-l alăpteze.

Timpul trecuse. Nu se ştie cît. Şi ar mai fi trecut încă mult, fiindcă Măndica uitase de banchet şi de tot, dacă n-ar fi auzit deodată bucătăreasa strigînd :

— Toanto ! Unde-i toanta naibii ? Hei, unde mi te-ai dus, ardă-te-ar focu ?

Toanta era ea. Bucătăreasa nici nu-i pronunţase numele, că nici nu i-l ştia, dar n-avea cine să fie toantă afară de dînsa.

Îl aşeză pe Gheorghiţă la colţul peretelui, cît mai departe de marginea patului, ca să nu cadă, şi-o rupse de fugă pe scări, la bucătărie.

Miţa, bucătăreasa, o namilă de femeie grasă şi voinică, cu mînecile suflecate, numai sudoare, cum o văzu, o şi plesni peste gură.

— Unde-ai fost, toanta dracului ? Acu-i vreme de ţînci ? Na-ţi cheile şi fugi la pivniţă de mai adă un braţ de lemne ! Să fie din cele mai subţiri. Pivniţa-i colo jos, cum scobori, uşa din stînga. Fugi !

Cînd se-ntoarse Măndica cu lemnele, se deschise şi uşa de dindos care da afară, şi începură să intre, unul după altul, trei domni în negru, cu haine la spate pînă la genunchi, purtînd sus, pe palma ridicată, nişte farfurii lungi şi încărcate. O dată cu ei intră de afară un curent rece şi fulgi grăbiţi de zăpadă. Viscolea.

Măndica nu ştiu ce-i în farfuriile lungi, că nu semăna cu nimic din ce cunoştea ea. Dar trebuie să fi fost nişte flori, nişte frunze ceva, fiindcă erau aşezate frumos şi de toate culorile, ca pe-o mînecă de ie înflorată. Se uita la ele ca la o minune. „Astea trebuie să se puie pe masă de frumuseţe", îşi spuse ea. Domnii în negru au rămas şi ei acolo. Erau eleganţi şi frumoşi.

Din casă începură să se audă voci multe şi rîsete. Glasuri de domni şi glasuri de cucoane se amestecau. Trebuie să fi

fost multă lume, dar Măndicăi i se pusese în vedere că n-are voie să-şi vîre nasul în sufragerie.

Pe urmă, domnii cei în negru au servit. Aburul şi căldura înăbuşise bucătăria. Un miros de grăsime sfîrîită îi dădu Măndicăi o poftă nebună de mîncare — o foame de lup.

Muşchiul, o clipă scos, sfîrîia aburind. Miţa era roşie la faţă şi teribil de preocupată. Închidea o portiţă la sobă, deschidea alta ; ghiontea puţin jarul, îl ostoia cu puţină apă, punea un lemn, şi după un timp îl scotea arzînd, cuprins de flăcări, şi-l stîngea într-o căldare cu apă...

— Toanto, pune mîna, ce te uiţi la mine ca o proastă ?

Dă la o parte o oală care clocotea, mestecă ceva roşietic într-o cratiţă mică de-abia aşezată pe un colţ de plită.

Măndica văzuse odată un fochist la o locomotivă de tren în gară, cînd a pornit. Miţa îi aduse aminte de fochistul acela. Tot aşa : deschidea ici, învîrtea o rotiţă dincolo, fîsîia într-o parte dintr-un robinet, arunca o lopată de cărbuni pe foc. Era-n gară la Crivina, acolo, lîngă Româneşti. Măndica rămase pe gînduri, şi amintirile copilăriei de-acasă îi treceau singure pe dinainte. Nu mai era acolo, în marginea banchetului. Muşchiul sfîrîia... Soba duduia înăbuşit. Măndica se găsea acasă. Măndica se uita la bucătăreasă, dar n-o vedea. Ochii ei erau plini de alte chipuri şi locuri : Ion... noaptea cu lună.

Miţa tocmai scotea o bucată de lemn arzînd din sobă, fiindcă plita se-ncinsese prea tare, şi, apucat în cleşte, îl întindea Măndicăi ca să-l puie în căldarea cu apă. Măndica nu vedea însă nimic. Ion...

— Toanto, nu vezi, eşti chioară ? Că ţi-o dau în cap !

Măndica asistă speriată la toată această treabă uluitoare şi repede. Nu-nţelegea de ce toată lumea se grăbea aşa de tare în jurul ei. Chiar şi domnii în negru veneau şi plecau în fugă. Cînd deschideau uşa de la sufragerie, de-acolo năvălea, tot mai gălăgios, un şuvoi de vorbe amestecate şi de rîsete. Parcă s-ar fi gîdilit între ei, într-o joacă generală.

Toată mişcarea aceasta o ameţea. I se-nvîrtea capul. Sta de cîteva ceasuri în picioare. Alături de ea era un scăunel, dar nu avu curajul să se aşeze. Toţi ceilalţi făceau atîta treabă !

Farfuriile cu flori au fost duse. S-a auzit pe uşa întredeschisă un „Aaa..." prelungit, spus de toată lumea deodată,

ca la o comandă. După puţină vreme, farfuriile lungi au fost aduse înapoi. Erau aproape goale. Cîte-o bucată de morcov sau de sfeclă roşie, tăiată în chip de floare, mai rămăsese lipită pe la margini. Prin mijloc mai era o moviliţă urîtă, cu bucăţi de carne şi un fel de clei galben, ca şi cum ar fi fost nişte resturi de la o treucă de porci, Măndica avu o strîngere de inimă.

De-aici încolo a urmat pentru ea o muncă istovitoare, la spălatul farfuriilor, a tacîmurilor şi a paharelor. Mîinile ei mergeau încet şi cu grijă. Parcă ar fi fost ţapene. În bucătărie se ridicase un miros greu şi ud de zoi, care te înăbuşea, te apuca de gîtlej.

La un moment dat, „domnul", adică domnul Traian, a apărut în antretul de serviciu, unde era şi oficiul, mare cît o odaie cu trei pereţi. Era roş la faţă şi asudat. Ochii îi erau mari şi sticloşi. Gulerul alb şi tare îi intra cu colţurile în gît şi-l prindea ca într-un cleşte.

După el veni o cuconiţă, de-abia îmbrăcată cu ceva subţire pe ea, ca o cămăşuică. Era frumoasă tare şi avea părul roş ca focul. Se apucară de mînă. S-au uitat unul la altul. Ea i-a spus dulce :

— Micule !...

El, gros şi masiv, s-a aplecat deasupra ei şi s-au sărutat.

— Destul, micule drag. Ne vede, spuse ea.

— Mîine la 5. Cum te-aştept !

„Domnul" a luat apoi trei sticle de şampanie şi a intrat după ea. Părul ei era ca frunzele de cireş, toamna prin vii.

Măndica se gîndi că femeia aceea trebuie să fie de-aiurea, nu de pe-aici, fiindcă de cînd umblă ea, n-a văzut femeie cu părul roş, roş de tot. În toată comuna lor şi nici împrejur nu-i nici una aşa. Dar Măndica a mai văzut în seara aceea băutură verde, verde cum îi iarba ; şi o prăjitură mare şi rotundă, pe care era ca un strat de zăpadă, albă, deasupra ; şi pere, şi prune, şi cireşe mici roşii, toate aşa cum sînt ele, numai că erau cu zeamă de zahăr în două ; şi vin, din care ieşea fum cînd destupai sticla şi pe care-l înăbuşeai cu şervetul, ca să nu pocnească prea tare, fiindcă trosnea ca puştile de soc.

Cheful a durat pînă dimineaţa. A fost şi domnu ministru. El a venit mai tîrziu. Din cauza lui s-a întîrziat totul şi era să se ardă friptura. De asta Miţa tot vîra şi scotea un lemn de pe foc. Domnii în negru, fata din casă îi văzuseră cum te

văd. Măndica s-a uitat şi ea o dată pe crăpătura uşii, cînd a deschis-o un domn în negru, care intra cu prăjitura, cu gînd să-l vadă şi ea măcar o dată ; dar a orbit-o lumina, şi n-a văzut chiar nimic. Nişte femei rîzînd ; frumoase... şi-atît. Gheorghiţă a fost uitat toată noaptea.

Trei zile în şir după aceea, Măndica a avut o muncă grozavă : covoare, parchete, vase, mobila, ca să fie tot oglindă, fiindcă Mica nu era liniştită pînă nu erau toate la locul lor în cea mai perfectă regulă.

Măndica începuse să se deprindă, alergînd la strigătele şi sudălmile Miţei şi la ordinele date de „premiera" fată în casă.

Dar a patra zi i s-a comunicat că nu poate rămîne cu copilul. „Să aleagă : ori serviciu, ori copil".

Şi Măndica a ales copilul.

Afacerea cu ministrul de finanţe se făcuse. Produsele petroliere, transformate, indiferent de calitate şi grad de rafinare, au fost scutite de orice taxă la export. Consorţiul rafinăriilor de petrol asta dorea, Traian Machedon făcuse memoriul. Avea pentru aceasta un onorar care să-i asigure existenţa îmbelşugată pe o sută de ani. N-avea importanţă că din argintărie i-au lipsit din seara banchetului două linguriţe.

XXIV

Faima de chirurg excepțional a lui Petre Voicu crescu vertiginos.

Pe vremea aceea era și o mare lipsă de chirurgi cu reputație în București. Bătrînul Ionescu murise, iar profesorul Simu nu inventase sistemul de a ști și carte și a avea talent prin protecție politică. Cîmpul era liber. Petrache profită din plin de acest moment favorabil.

Cînd este vorba ca cineva să se opereze și încă să suporte o operație grea și gravă, înseamnă că este o chestiune pe viață și pe moarte și că deci se informează, cîntărește bine, ca să nu-și dea pielea pe mîna oricui. Și informațiunile toate îl arătau pe Voicu. Un doctor tînăr, de-abia ieșit de pe băncile facultății, deci la curent cu ultimele metode științifice, și în plus, cu darul acesta de a opera. Așa cum alții au talent să cînte la pian, el are talent să opereze. La asta nu-i nimic de făcut. Și-apoi, are noroc. Să te operezi totdeauna la un doctor care are noroc! Poate fi un altul; savant, dar dacă are ghinion, „te curăți". Cam acesta era pe scurt limbajul informatorului. Voicu era la modă. Voicu, Voicu... În definitiv, nu vorbea toată lumea degeaba!

Dar acest renume îi impunea lui Voicu o muncă istovitoare, de cele mai multe ori de la 5 dimineața pînă la 11 noaptea. Trei — patru operații pe zi. Mereu în picioare; mereu alergînd; mereu încărcat de răspunderi. Și la capătul acestei munci, în ceasul de recreație, Marita. Cele două resorturi care-l împingeau mereu înainte.

Acum nu mai putea răzbi să facă el personal totul : să prepare bolnavul, să facă sterilizarea, să schimbe toate pansamentele, să supravegheze narcoza. Își închegase un personal al spitalului, pe care-l învățase, și numai așa putea face față.

Dar într-o bună zi, o doamnă recomandată de Ipsilante, care avea un fibrom intern, e operată perfect. După a treia zi — temperatură. Ciudat ! Temperatura creștea. Și se menținea. Petrache e tot mai intrigat. Operația nu angaja un organ vital. Nici nu era din cele complicate. Durase exact 18 minute. Nimic nu îndreptățea această anormală îngrijorare.

În cele din urmă, cauza apăru : infecție, supurație la cusătură. Katgutul. Katgutul nu fusese sterilizat. Curios ! Foarte curios ! El vine ambalat ermetic. Era un excelent produs străin. Inexplicabil !

Dar cine-l desfăcuse ? Nu-l desfăcuse el. Asta nu mai făcea el. Știe cine făcea. Era Baciu, noul intern al profesorului Simu. El îl asista uneori. El îl asistase la operația doamnei. „Ce are să spuie Ipsilante ?" Petrache avu un sentiment de rușine. O înfrîngere ; o decepție. Prima.

Urmară altele ; stereotipe. Petrache mirosi o infamie, un sistem. Era un act de sabotare, de compromitere a reputației lui cu orice chip. Invidie molierescă de medici. S-a pus să observe, să controleze, să întindă curse. Bănuiala lui se confirma din ce în ce mai mult. Vorbi cu doamna Răpeanu de la Crucea Roșie, care făcea acolo serviciu voluntar și care asista la operații și supraveghea schimbarea pansamentelor. Doamna Răpeanu avea o mare admirație pentru Voicu. Ea a mers chiar mai departe. Îl iubea. Nu lăsase însă cu nimic să se vadă această pasiune. Dar lucrurile acestea se simt. Și Petrache simțise în privirile Anei că ea-l urmărește cu emoție și cu simpatie. Avu încredere în ea. Îi comunică bănuiala. Așa putea să controleze, să vadă orice, mai ușor. Ticăloșii nu se păzeau și de ea cu atîta străşnicie.

Sistemul era variat și diabolic. El ataca uneori, cînd scăpase alte ocazii, chiar alimentația celui operat. I se administrau medicamente sau injecții fără prescripție și care dădeau loc la complicații plictisitoare.

Petrache își dădu seama că e în fața unei ofensive infame. Luă totul din nou în mîna lui. Pregătea personal tot ce-i trebuia ; supraveghea cu ochii-n patru ; schimba, alter-

nînd brusc în ziua operației, personalul ajutător, sau lua un student din anul șase, la întîmplare, pentru ajutorul de mică importanță. Dar era de-ajuns o scăpare din vedere, și surveneau complicații, plictiseli.

Petrache era dezgustat, dezamăgit, plin de o dezolantă amărăciune. Pînă aici luptase în viață net, curat, pe față. Se luase la trîntă cu toate greutățile. Dar ele aveau ceva onest. N-avea ce mînca, dar asta era știut, văzut, simțit.

Acum însă își da seama că are de luptat cu puteri ascunse, perfide, fără scrupule! Asta îl scîrbea mai mult decît îl incita la luptă. Bătălia cu viața se strămuta pe un teren fugitiv de nisip, de lacuri cu nămol înșelător, unde nu se mai pricepea, unde avea dezgust să persevereze.

„Să fi avut dreptate Ipsilante ?!" Îi veniră în minte vorbele lui : „Simu al tău e omul cel mai lipsit de scrupule".

Voicu își însuti totuși sforțările, dar cu toate acestea era ceva care nu mergea. Începuseră și clevetirile, concomitent.

— O luase prea repede băiețașul. Operația e treabă grea și nu-i rișca, nu-i nici alt joc de noroc. Nu mai tragi încă o carte dacă nu ți-a ieșit.

Cînd cineva se interesa de un chirurg, auzea :

— Voicu ?! Mda, vezi tu, așa se spunea. Dar am auzit...

— Cunosc cazuri... Nu mai departe doamna Vicol... un lucru de nimic, un fibrom... E greu de spus.

— Fă cum crezi... Se spune că ar fi bun, dar are ghinion...

Într-o zi a fost internat un student de la Litere, un tînăr poet, pentru o operație de apendicită. Avusese o criză cu o lună înainte. I se pusese pungi cu gheață. Criza trecuse. Radiografia arăta un apendice mărit, cu vîrful strangulat.

O operație de apendicită la rece ; cea mai simplă operație. S-o facă și un extern.

Logodnica lui, studentă și ea la Litere, o fată blondă, subțirică, vaporoasă, ca ieșită dintr-o frescă de Puvis de Chavanne, se instală în camera pacientului.

Petrache operă. A doua zi, pacientul trebuia să fie, ca de obicei, pe picioare, să meargă singur. A doua zi însă, pacientul se simți tot mai rău. La operație luase parte acel Baciu.

Mioara — așa o chema pe fată era într-o stare cumplită de deznădejde. Sta lipită de pacient ; ardea și ea de febra lui ; o simțeai bine că dacă se întîmplă ceva, ea se înmormîntează

cu el. Ochii ei limpezi ca de căprioară erau mari şi fixaţi în gol. Buzele strînse îi acoperiră surîsul, dinţii ei frumoşi. Era sfîşietor de văzut. Îşi frîngea mînile, se închina, avea accese violente de deznădejde şi de furie. Era o nedreptate prea crudă.

Noaptea, în odaie, lumina era acoperită. Mioara arunca deasupra lămpii de pe mesuţă o batistă colorată. Totul se adîncea în penumbră, plutind ca într-un vis. Orele erau lungi. Mioara veghea. Capul ei copilăros, cu părul blond, sta nemişcat, răzimat de perete, fiindcă peretele era rece şi-i făcea bine. Parcă un înger coborîse şi sta de pază.

Corneliu — aşa-l chema pe tînăr : Corneliu Popa — era agitat. Vroia să se întoarcă mereu pe o parte şi pe alta, dar nu avea voie, nici nu putea. Atunci bălăbănea numai capul. Cînd la dreapta, cînd la stînga. Apoi se oprea cu faţa în sus, cu privirile întoarse spre ea, şi două şiroaie de lacrimi îi curgeau pe perină.

Scena era mută, Mioara parcă se împietrise... Acum era absentă. Nu mai plîngea. Îl urmărea aiurită în toate mişcările lui, cu grija de a le înregistra pe toate, exact.

El cerea mereu apă :

— Mi-i sete, mi-i sete.

Ea nu putea decît să-i umezească buzele cu o batistă udă. Buzele lui erau mereu uscate şi ardeau de un foc teribil dinăuntru.

Mioara porni să-l cheme pe doctorul Voicu. Afară, străzile erau pustii, şi un viscol puternic purta zăpada spre locuri adăpostite. Fulgi aspri îi înţepeau obrazul ei delicat. Mioara se înfăşură bine şi se aruncă în noapte şi în viscol, cu capul înainte, ca într-un incendiu.

Cînd plecă îl chemă pe Baciu din camera de gardă, ca să nu-l lase pe Corneliu singur. Baciu consimţi cu greu, mut şi încruntat. Şi rămaseră în penumbra odăii, singuri, aproape nevăzuţi unul de altul : Corneliu şi Baciu.

Corneliu îi luă mîna şi începu să-i vorbească. Ochii lui Corneliu îl priveau fără încetare, cu o sfîşietoare rugă în ei.

— Doctore, salvează-mă, doctore. Vreau să trăiesc. Ai văzut-o pe Mioara. O iubesc, doctore, ca pe viaţa mea. Nu mă pot despărţi de dînsa. Nu-i uman. E prea mult pentru un om. Nu-i cu putinţă, doctore. Fă, te rog, ce ştii, dar trebuie să mă salvezi.

Era așa de bine și de frumos, doctore! Ne vedeam, eu și Mioara, în fiecare zi. De la cursuri alergam la ea. Eram fericit cum n-a fost nimeni pe suprafața pămîntului. E prea crud. Nu se poate. Doctore, salvează-mă!

Nu-i adevărat. Spune-mi că nu-i adevărat că am să mor! Spune-mi că e numai un vis urît, o halucinație. Spune. Spune ceva, doctore! Nu mă lasa!

Baciu rămase crunt și tăcut. Sprîncenele lui groase și negre se împreunară într-un creț deasupra nasului, dîndu-i o expresie de încordare neobișnuită la el.

Mîna lui Corneliu se urcase pe brațul lui Baciu, apoi pe umărul lui, se agăță de el cu degetele crispate ca de om care se îneacă și vrea să scape cu orice preț. Unghiile se înfigeau în halat. Apoi, mîna, brațul lui Corneliu căzură obosite, și rugămintea lui conteni.

De-aici încolo, începu să aiureze. Vorbele reîncepură fără șir. Surîdea Mioarei, pe care o vedea rîzînd în soare, pe care-o prinsese de braț după ce o fugărise pe-o fîneață cu flori. Alături, Baciu sta nemișcat.

După ce se făcu liniște, Baciu mai rămase neclintit pe scaun. Nu se auzea nimic. Nu știa ce să creadă. Avea impresia că Corneliu a murit, dar nu avu curajul să controleze.

Ușa se trînti brusc în lături. Voicu intră ca o furtună. Era cu capul descoperit, cu părul vîlvoi, cu haina descheiată. În urma lui — surorile de gardă. De-acasă încă telefonase personalului de la sala de operații, care în clipa aceea pregătea totul. Nu era timp de pierdut.

Adresîndu-se lui Baciu, Voicu spuse abia stăpînit:

— Dumneata ce cauți aici? Poți pleca. De dumneata n-am nevoie.

Baciu ieși, umil, fără să spună nimic.

Pe o targă cu roate înalte, surorile îl scoaseră pe Corneliu. Camera lui rămase pustie, ca o cabină surdă și ermetică de submarin. În ea, tăcerea avea proporții de eternitate. Era grea și apăsătoare, concentrată parcă, pînă la explozie.

În tot spitalul era un semiîntuneric obscur. În saloane, ca și pe culoarele lungi și albe ardeau rare becuri cu o lumină roșietică, parcă bolnavă și ea. Dar din sala de operații izbucnea pe geamurile mate, pînă departe în grădină, o lumină puternică, albă, ca un soare. Părea neverosimilă în bezna

nopții. Parcă ar fi fost o explozie prelungită. O lumină stridentă, artificială. Trebuie să fi fost ora 4-5 spre dimineață.

Mioara sta la ușa sălii de operații, rezemată de perete, ca împietrită.

Operația dură mult. Peritonită!... „Simu ăsta al tău e omul cel mai lipsit de scrupule..." Voicu operă cu o extraordinară încordare de voință; parcă ar fi dus pe viață și pe moarte, el personal, o luptă corp la corp cu Simu. Cînd termină, avu siguranța că l-a salvat. I-o spunea nu numai un instinct, dar rațiunea firească a tot ceea ce izbutise intervenția lui.

Cînd ieși din sala de operații, Mioara îi căzu în genunchi. Voicu o ridică, jenat, și-o mîngîie, liniștind-o.

Baciu intrase în camera de gardă, închise ușa încet, cu precauție, parcă pentru a nu trezi pe cineva, și făcu tiptil cîțiva pași. Îl urmărea încă tăcerea ce urmase după agitația dramatică, desperată a lui Corneliu, după apelul deznădăjduit ce făcuse la el. Era sigur că murise. Nu se aștepta. Asta n-o vroise. Nu! Nu! În gîndul și în viața lui nu era nici o intenție de a ucide. Și, oricum, nu acest biet student trebuia să fie victima.

„Nu, asta n-am vrut!" își repeta el, înspăimîntat.

Glasul, litaniile lui Corneliu îl urmăreau fără milă. Parcă pe mîneca halatului mai zgrepțănau încă degetele crispate.

Făcuse disecții, autopsii, văzuse atîtea cadavre. Dar toate pînă atunci au fost cadavre, și nu oameni morți — ceea ce nu-i totuna.

Și încă din inconștiența, din fapta lui!

Capul îi era greu. Nu era deprins cu asemenea senzații, cu sentimente de înțelegere și compasiune. El era un om închis, izolat, rău, crud chiar. Nimic în viață nu-i surîsese. Sprîncenele groase, încruntate veșnic peste ochii aplecați totdeauna în pămînt, arătau o stare de ostilitate, de rancună perpetuă pentru tot ce-l înconjura.

Avea și un fizic ingrat. Picioarele, scurte, îi erau arcuite ca două paranteze noduroase și inestetice. Mîinile îi atîrnau lungi pînă la genunchi. Spatele îi era încovoiat rotund și strîmb. Părul îi era aspru și des, fruntea îngustă, o față pătrată, lipsită de orice farmec.

Poate că și din cauza acestui fizic ingrat nu a putut reuși nimic. Nimeni nu se apropia de el cu plăcere. Toți colegii de

totdeauna îl evitău, de cele mai multe ori în chip ostentativ. Expresia feței lui căpătase din această cauză o înfățișare concentrată și părea mereu închisă ermetic în sine și meditativă.

Dar el se izolase cu ciudă, cu răzvrătire instinctivă pentru toți cei cu care avea de-a face. Un sentiment de invidie, de răzbunare acaparase tot sufletul și toate preocupările lui. Și aceasta nedefinit, față de oricine. Oricine îi era dușman neîmpăcat. Cineva care i-a furat și trăiește o fericire pe care el n-a putut-o avea niciodată și nici nu o putea spera.

Mai ales îl iritau, îl enervau, îl înnebuneau acele aspecte ale fericirii omenești pe care le vedea împrejur și care însemnau căldură și apropriere între oameni, între două ființe.

A încercat și el să iubească o femeie. N-a fost niciodată cu putință să primească ceva în schimb. Stîrnea nu numai un zîmbet sau un rîs crud, dar și o crispare de dezgust fizic care nu se putea stăpîni și pentru care, mai ales, avea o sensibilitate deosebită. A căutat atunci să se refugieze, să-și găsească alte satisfacții. Și-a făcut pentru uz propriu o psihologie de om superior, neînțeles, care poate să disprețuiască toate acele „fleacuri" ale vieții. Aceasta i-a făcut mai rău, fiindcă n-a putut realiza nimic care să-i susție acest piedestal interior pe care vroia să se situeze. A tocit în școală cu încăpățînare și cu aceeași ură, de parcă ar fi învățat numai și numai pentru a descoperi cine știe ce formulă chimică cu care să poată arunca în aer toată omenirea. Și n-a reușit să atingă nici măcar o mediocritate. A rămas repetent, apoi a pierdut examene unul după altul.

A stăruit însă cu tenacitate de pușcăriaș care vrea să evadeze și sapă noaptea, cu unghiile, un tunel prin care să se poată elibera. Unghiile i-au sîngerat, dar n-a putut săpa nimic. Anii au trecut de multe ori pe loc. A ajuns cel mai bătrîn student la Medicină. În sfîrșit, intern la o vîrstă cînd alții erau profesori sau celebrități. Avea cu trei ani mai mult decît Petre, și asta n-o putea uita. Rămăsese un „edec" al facultății. Persista însă cu capul lui pătrat aplecat înainte, atacînd cu fruntea, ca un berbec din antichitate pornit să dărîme o cetate prin lovituri fără număr în același loc.

Era în război declarat, fără milă, cu toată omenirea, cu soarta, poate cu faptul însuși de a fi fost născut pe lume.

Voicu l-a cunoscut și a înțeles această gigantică amărăciune, în care clocotea ura fără limită de a fi pornit greșit, inutil, fără rost o viață, încă de la început — de a se fi simțit alături, îndepărtat și exclus de toată lumea. Și a vroit să facă un act de mărinimie, să-l ajute sau să-l redreseze puțin.

Baciu a văzut mai ales în acest gest un act de umilire. N-are nevoie de tutela și de mila nimănui! Poate tocmai de aceea îl ura mai mult și mai ascuns pe acest Voicu.

Iată, avea alături, în față, în fiecare zi de la șapte dimineața pînă la ora zece sara, un instrument al umilinței, o existență care-i documenta ce poate da uneori viața, atunci cînd lui nu i-a dat nimic. Orice nou succes al lui Petre era ca o flagelare dureroasă pînă la sînge pentru Baciu. Nu era o simplă concurență. Ar fi fost prea puțin. Era tocmai dovada concretă, și vie că el este în afară de orice concurență, iremediabil lăsat la o parte, dezmoștenit.

Ura „universală" și neprecisă a lui Baciu începu să-și găsească o precizare, să se individualizeze, să-și definească un obiect. Așa i se părea mai ușor. E mult mai greu să lupți cu toată lumea. E mai practic, pentru a putea obține în sfîrșit o satisfacție și o victorie, să-ți concentrezi ura asupra unui singur om și să pedepsești în el, ca într-un ostatec, toate umilințele suferite. Petre Voicu era ostatecul ales de Baciu. Acesta îi căzuse subt mînă. Poate fiindcă era singurul om care căutase să se apropie de el cu oarecare căldură, care se simțea totuși forțată, în silă.

Și idila superlativă a lui Corneliu și a Mioarei îl umilea. Ea reprezenta sumum din ceea ce viața îi refuzase. Așadar, avea să trăiască — și trecuse aproape prima tinerețe — fără să poată savura acest fruct, cel mai dulce al vieții. Prin mintea lui Baciu îi trecură aventurile lui grotești cu femei ordinare, cu escaladări de geamuri prin bucătării, cu bordeluri dezolante, în care era un miros dulce și înflorit, de apă de trandafir. Caricatură!! Tot ce ținea de el era caricatural și grotesc. Iremediabil!

Rîvna lui crea idile imposibile. Și iată acum în față suprema sfidare: doi tineri care se iubesc așa cum îi este lui interzis în vecii vecilor. Chiar faptul de a se fi născut îi apăru ca o răutate, ca un fel de răzbunare a cuiva. Cea mai crudă.

Putea lovi deodată în toţi. Putea face ţăndări aceste tablouri de triumf ale vieţii, care-l sfidau, care-i otrăveau sufletul. Şi încercase răzbunarea cea mare contra omenirii, contra vieţii, contra tuturor puterilor nevăzute şi fără milă care-i dăduseră lui acest destin tragic. O încercase cu deliciu. Dar o vroise dozată, cu suferinţă pe care să o deguste.

A greşit doza.

Petre Voicu, „marele chirurg", trebuia să simtă că are înfrîngeri şi să fie scoborît. Acel Corneliu care-i venise în cale era numai un motiv, un material nevinovat, care i-a apărut întîmplător în faţă, dar care era totuşi şi el, fără să vrea şi fără să ştie, un exponent al forţelor umilitoare care-l rodeau pe acest Baciu.

A avut un rictus sinistru de satisfacţie cînd a conceput planul ? Cu siguranţă ! În neputinţa şi rancuna lui, dărîma astfel tot ce poate însemna fericire sau mulţumire pe pămînt : dragoste şi succes. Ardea în efigii aceste simboluri esenţiale, după care toată viaţa de pe pămînt parcă ar fi devenit neagră, ca însăşi viaţa lui. Pentru toată omenirea. Parcă însuşi conceptul fericirii ar fi fost alterat.

În noaptea asta, la capul acelui Corneliu, devenise însă om pentru întîia oară. Nu, moartea unui om nu o vroise ! Ce-i de făcut ?

Încercase o răzbunare meschină, şi este din nou învins. Şi-n locul sentimentului agresiv de răzbunare, vroi, simţi nevoia să se răscumpere. Nu o remuşcare banală şi ieftină. Altceva. O înţelegere mai exactă a omului, a mizeriei omeneşti generale, a condiţiunii umane iremediabile şi pentru toţi legată de suferinţă.

Triumful lui nu poate fi decît printr-o nouă umilinţă vroită sau printr-un act de curaj, printr-o bravadă. Să se răscumpere şi să braveze. Să răscumpere sufletul lui Corneliu, pe care-l credea pierdut şi de care el se simţea încărcat, şi să-l braveze pe Voicu.

Judecata lui Baciu la această răscruce dinăuntru oscila ezitînd. Avea acum de satisfăcut o altă răzbunare : pe profesorul Simu.

Gîndurile, hotărîrile, stările de suflet ale lui Baciu erau nedefinite şi confuze.

Picioarele lui strîmbe, în tocurile scîlciate lateral, bocăneau rar pe scîndura roasă din camera de gardă.

Un sentiment de mare grozăvie, de nebunie, de nefiresc cuprinse chiar pe acest om straniu și crud. Acceptarea unei acțiuni cu rațiunea și cu imaginația este una, și ceea ce se naște după săvîrșirea ei este alta, neașteptat și cu neputință de prevăzut.

Baciu chiar simți ochii umezi.

Trecuse așa un timp ce i se păruse o veșnicie. Hotărîrea cea de pe urmă veni de-abia la sfîrșit, și se impuse de la sine, amestecată și ea și contradictorie.

Era în zorii zilei. Lumina era încă neagră-albăstrie, în sticla geamurilor și afară pe zăpadă. Somnul nopții se mai prelungea pe la ferestre, pe coridoare, cu greutatea oboselii pe care-o simți dimineață după o noapte întreagă de insomnie. Era și el epuizat și doborît.

Baciu intră hotărît în biroul lui Voicu și rămase la ușă, în picioare. În mintea lui răsuna prelung rugămintea disperată a lui Corneliu. Ideea crimei, conștiința, grozăvia, răzbunarea... Toate... la un loc... incoerente...

— Domnule doctor, eu l-am ucis pe Corneliu. Eu. Numai eu. Și profesorul. Profesorul Simu. El mi-a sugerat ideea să te sabotez. Nu știe nimeni. Numai eu știu. Ideea a fost a profesorului Simu. El m-a pus, ca omul lui de încredere. Nu credeam că va muri. N-am făcut cu gîndul că va muri. Am vroit numai să creez complicații, să nu-ți reușească...

— Ssst ! îl potoli, Voicu. Taci ! N-ați reușit să-l ucideți pe el. Numai pe mine. Fiți cu conștiința împăcată.

Se luminase de ziuă. Era ora obișnuită de operații. Sora intră.

— Ce bolnav aducem întîi în sala de operație ?

— Nici unul, răspunse Voicu. Azi anunțați-l pe profesor să vie să opereze.

Rămas singur, Petre își spuse tulburat : „Cum e cu putință ? Cum e cu putință ? !“

Și-i fulgeră în minte spusele lui Ipsilanti.

Își făcu trusa personală, și-o strînse, așezînd toate instrumentele cu grijă, ca un luptător înfrînt care-și strînge armele.

XXV

În seara aceea, Petrache trebuia să meargă cu Marita la Ateneu, la un concert simfonic. În program: *Pastorala* lui Beethoven. Concertele simfonice erau marea pasiune a Maritei, iar Pastorala, spunea ea, „e poemul vieții noastre, e chemarea reîntoarcerii".

Petrache vroi să se sustragă, subt pretext că nu se simte bine. Chipul lui era în realitate palid și arăta extrem de obosit.

— Petre, tu te surmenezi. Tu muncești prea mult. Nu se poate așa. Te epuizezi fizic, nervos. Ai rezistat ani de-a rîndul la o învățătură excesivă. Erai un adolescent. Dar acum ți se cere încordare prea mare, rezistența nervilor. Asta e altceva. Nu te lăsa atras de succes sau de rutină. Nu te mai las eu. Mi te-au confiscat spitalul, munca. Te văd tot mai rar și mai puțin. Iar cînd te văd, cazi de oboseală. Asta nu mai poate să dureze...

Și-apoi, mai tandru, mai matern:

— Ce ai, ce te doare?

— Nimic precis. Cum spuneai tu, o oboseală generală.

În mintea lui Petrache se zbăteau cumplit întrebări și nehotărîre: „Baciu e crud; Simu e puternic. Ce dovezi am? Spovedania lui Baciu? Poate-i o simplă manevră. E o nebunie de necrezut. Și mi-a făcut-o între patru ochi. Dacă neagă?... Profesorul? Nu se poate! E o invenție a lui Baciu, din lașitate."

Toate ipotezele, toate alternativele se perindau, se loveau între ele, se contraziceau în capul lui Petrache, în fiecare clipă, toate la un loc.

Se gîndi cu mulţumire că Mioara va putea fi iarăşi fericită. Şi avu un sentiment de mare satisfacţie. Învinsese infamia. Asta nu e uşor. E mai greu ca orice.

Marita insistă pentru a merge la concert.

— Te rog. Vezi cum eşti ? Te rog şi eu ceva, şi nu vrei să-mi faci nici plăcerea asta. De cînd mă gîndesc la bucuria de a asculta *Pastorala* împreună ! Adu-ţi aminte : sîntem fraţi întru viaţa la ţară. După moartea lui Radu, suport numai pentru tine viaţa asta lipsită de sens din Bucureşti. Mă superi dacă nu mergi. Şi nu mă mai împac.

Vorbirea Maritei era cea dulce şi leneşă, cu un fel de voal pe cuvinte.

În sala Ateneului era lume multă. Cînd intrară, din faţă, de lîngă loja comitetului, alăturată scenei, se vedea pînă în fund, sus, în uşoară înclinare de amfiteatru, o mare agitaţie de capete. Figuri, chipuri, unele lîngă altele, cu ciudat colorit de ceară, creînd împreună o stranie privelişte de panopticum.

Mulţimea sta de vorbă. O rumoare nedesluşită răsuna sub cupola rotundă. Cei mai mulţi erau aşezaţi la locurile lor. Unii îşi căutau cu atenţie scaunele ; alţii făcuseră grup, în picioare.

Petrache intră în sală ca într-un vis, ca într-o halucinaţie. Toată forfoteala dimprejur i se părea o nebunie. Era aşa de streină de drama din spital, de primejdia lui Corneliu, de spaima de moarte a Mioarei, de drama din sufletul lui... I se părea că descinsese în altă planetă. Aici, toţi păreau uniţi de un interes comun, de o aşteptare comună, de iluzia plăcerii pe care-o aşteptau. Tot ce era în afară era rupt şi indiferent. Lumea trăieşte din cruzime şi nepăsare... „Aproapele" din Evanghelie e departe, e în altă constelaţie.

Executanţii din orchestră, la început puţini, se înmulţiră. Sala începu să răsune pe deasupra rumorii de voci amestecate şi nedesluşite, de note variate, aruncate în triluri sau numărate izolat. Se auzeau solfegii, game care urcau şi coborau vioaie, ca într-un joc acrobatic. Pregătirea aceasta de instrumente constituia şi ea un fel de simfonie, o prefaţare imprecisă, dar care predispunea, pregătea atmosfera.

Marita era în culmea fericirii. Îi luase mîna lui Petrache într-a ei, de la început, de cum s-au așezat în fotolii. O amuza sala, zgomotul sonor, arpegiile, tipurile de oameni, tot. Era deprinsă cu această introducere stereotipă și caracteristică oricărui concert. Iarna trecută nu lipsise de la nici unul. Dar acum, totul se părea nou, inedit, cu un farmec necunoscut, numai fiindcă era cu Petre. La concert cu Petre ! Aceasta era o viziune, un ideal de demult al ei ; de cînd a simțit că-l iubește.

Marita avea chipul unui copil, cum au toate femeile cînd sînt fericite și iubesc. Numai că Petrache era absent, preocupat, departe. Din cînd în cînd, Marita îl scutura de mînă, ca să-l readucă lîngă ea, și se uita la dînsul întrebător.

„Ce infamie ! Dar e cu neputință ? Ce este adevărat și ce este infamie în toate acestea ? !"

— Tot nu ți-i bine ? Petre, mă îngrijorezi !

— Nu, Marita, mă simt mai bine. Nu insista. E o simplă indispoziție. Ți-am spus : sînt obosit. Am lucrat mult azi.

De fapt, nu făcuse nici o operație.

Marita ar fi vroit să se poată bucura de ceasurile acelea rare pentru ea ; și privea pe scena plină cu o figură minunată de copil emoționat. Era în preajma unei mari plăceri, pe care o savura conștient.

Dar indispoziția lui Petre îi revenea mereu în minte, obsedantă.

Printre arcușuri ridicate și instrumente de alamă, intră dirijorul. Zgomotul începu să se domolească, treptat, ca o mare ce se liniștește, și valurile sînt din ce în ce mai mici. Dirijorul ridică bagheta. El conducea dintr-odată nu numai orchestra, dar și tăcerea ermetică a celor din sală. O așteptare febrilă domnea în fotolii.

Primele note țîșniră limpezi și începură să toarcă firul unui motiv muzical, melancolic și evocator. Era atîta puritate, atîta cinste, atîta curățenie în acele prime note, încît fețele celor din sală au căpătat, discret, înfățișări de îngeri. Puritatea aceasta simplă și universală îi dezlegă în Petre ezitările pentru domnia îngerilor și a luminii.

„Nu se poate !"

În apele curate și cristaline de munte pe care le presimțea prin frazele muzicale nu trebuia să se închipuie gunoaie și

murdării. Mişelia de necrezut a celorlalţi îi pătase şi lui judecata, cu stropii ei de noroi.

Simfonia a şasea îşi desfăşura evocările care puteau să trezească emoţiile omului, de la începuturile lui pînă astăzi. O rugăciune melodioasă a pădurilor, a apelor, a luminii, a păsărilor de sub cer.

De amărăciunea neîncrederii în oameni, se lăsa dus, prin nesfîrşite şi tainice asociaţii de idei, spre viaţa lui de la ţară, spre începuturile copilăriei cea cu sonorităţi de păduri, cu şopot de pîraie, cu privighetori şi mierle din pădurea Crainici.

Marita şi Petrache erau amîndoi îmbarcaţi pe două corăbii cu pînzele ireale, care mergeau alături. Fiecare din ele ducea poate alte visuri, alte viziuni, ca pe-o avere fără preţ, dar amîndouă corăbiile călătoreau înspre acelaşi port.

Cînd viorile începură să-şi împletească, într-un tors magic, melodia aceea dumnezeiască de seninătate, Marita strînse mai tare mîna lui Petre. El îi răspunse tot cu o strîngere de mînă. Cele două corăbii mergeau alături, şi peste puntea lor, cei doi călători din vis îşi strîngeau mîinile.

Instinctiv, Marita îl simţi pe Petre mai aproape de ea, şi chipul ei era tot mai iluminat de o lăuntrică bucurie de copil care priveşte jocul feeric al unui basm. Susurul din vîrful plopilor, cîntecul păsărilor din zorii zilei, cînd soarele nici n-a răsărit, calmul serii de la Dumbrava, toate erau întrevăzute într-o altă lume, fără de contur, ci numai de sunete, în simfonia aceea. Melancolia universală a naturii se presimţea uneori plîngînd...

În capul Maritei se succedau fără întrerupere tablouri şi amintiri, care-o furau tot mai mult şi o duceau tot mai departe, în fermecata plasă a muzicii. Se găsi astfel undeva, nu se ştie unde, rătăcind pe sub cer, obosită şi calmă. *Simfonia a şasea* se cînta singură, foarte departe, şi parcă uneori nici n-o auzea, fiindcă ea, Marita, era dusă din sală.

Scufiţa miraculoasă făcea să nu mai existe nimeni împrejur, să dispară apoi şi ea, neobservată. La un moment a avut şi aripi cu care a plutit, şi s-a găsit apoi adormită într-o fîneaţă cu flori de cîmp delicate şi multicolore, şi s-a simţit apoi trezindu-se de un tril izolat ca o chemare de privighetoare, şi parcă şi-a dat cu apă limpede şi rece pe faţă dintr-un izvor, care-acum trecea prin umbra brazilor, acum săgeta sclipind în soare, acum

curgea lin, acum gîlgîia în pietrișul rotund, care se vedea pînă-n adînc.

Toate-acestea însă nu erau aievea și nu se petreceau pe pămînt, și nici lucrurile nu erau așa încît ai fi putut pune mîna pe ele. Nimic nu era adevărat. Totul era mai presus de adevărat, ca sufletul lucrurilor.

Uneori, Marita se deștepta din această vrajă fără pereche, cu spaimă, fiindcă în călătoria aceasta a gîndului nu-l luase și pe Petre. Atunci era momentul cînd își strîngea degetele în mîna lui. Îl regăsea.

Dar ar fi vroit să-l ducă și pe el în acele grădini suspendate în care umbla ea, scăldată-n puritate. Să se întîlnească acolo, să se iubească acolo. În acel decor etern și minunat, care va rămîne în memoria tuturor oamenilor de pe lume și după ce pămîntul se va fi răcit și făcut stîncă, pînă la cea din urmă dintre amintiri.

Marita se simți transfigurată, obosită de vis. Fericirea se amestecă cu tristeță, cu o tristeță calmă și egală. Știa sigur că trece cu toată ființa ei printr-o constelație în care simte miezul cel adevărat al vieții. Și petrecînd adevărurile în care a crezut, constată că nu are nimic de rectificat. Ea dăduse exact valoarea ce se cuvine minunilor cele mari ale naturii. Religia ei de viață era cea justă. Nici o senzație de rătăcire sau de regret pentru erezii în care s-ar fi pierdut vreodată.

Trilurile de la finele părții a doua a simfoniei erau chemările privighetorilor din Dumbrava: reîntoarcerea acasă la pămînt.

În fața misterului universal din poemul lui Beethoven, amărăciunea lui Petre se adînci. Proiectată pe acest panou divin, mai vast și mai etern parcă decît pămîntul însuși, răutatea și crima oamenilor îi apăru și mai meschină. Preocupările hidoase ale acestei vieți atîrnau de cugetul lui Petre și nu-l lăsau să se înalțe liber în sferele de unde umbla, minunat de tot ce vede și aude, sufletul Maritei. De-aceea ea nu-l găsea pe-acolo.

Visul lui Petre era ros de-un vierme. Rostul lui de viață era rupt, mișelește. Curajul în luptă era bazat pe încrederea în oameni, pe o dragoste de oameni care să dea măreție vieții. Nu mai avea încredere în ei, în nimeni. Încă nici atunci nu putea urî, nu putea fi un mizantrop. Dar îi lipsea de-acum încolo elanul de a-i ajuta, partea de credință în „bine". Sanctitatea binelui. De asta se simțea golit, definitiv.

Mai rămînea pasiunea științei și artei lui, ca o vocațiune abstractă a omului, și Marita. Poate o formă oarecare, ceva mai înaltă, a egoismului. Și rămînea dorința ancestrală de a se întoarce în mai multă simplitate, în mai multă franchețǎ, în adevăr, în puritate. Să fie un om net, între oameni cinstiți. Un om de lut, de pămînt.

Sonoritățile și chemările naturii din *Simfonia a șasea* trezise ecouri și în Petre. Ele se amestecau însă cu experiențe de viață, pentru ca apoi să fie auzite ca supremul adevăr, peste toate dezamăgirile și minciunile omenești. După pauză, urma partea a doua a concertului. Marita și Petre plecară după sfîrșitul *Simfoniei a șasea.* Nimic nu mai putea adăuga, nici adînci gîndurile fiecăruia.

Marita îl luă de braț. Mergeau tăcuți. Ei pășeau pe străzi, printre case, dar mai pluteau încă, amîndoi, în corăbiile lor cu vis.

Acasă, Marita dispăru o bucată de vreme în odaia de baie. După un timp, reveni. Se așeză lîngă Petre moale, caldă. Pe fața ei plutea acel praf diafan ca de pastel roz, și pe ochi flutura voalul acela subțire al privirii ei de mioapă.

Era vădit că Marita aștepta. Aștepta ceva. Se culcase cu capul pe brațul lui. Petre o privea de sus, în plin. După un timp, el observă cum chipul ei se schimbă complet, cum ochii se deschid și lucesc straniu, cum pupilele se măresc, cum febrilitatea ei crește.

Marita sări drept în picioare, ca arsă. Avu brusc impresia că s-a denunțat, că Petre a putut să vadă. Ar fi vroit să-și revie, ca sinucigașul după ce-a înghițit otrava ale cărei efecte nu le mai poate opri în loc, dar pe care acum nu le mai dorește.

Nu mai putea însă face nimic. Nu mai avea nici un control asupra ei însăși. Masca de halucinată apăru. Și Marita începu să vorbească mult, ca într-un delir, să fie pasionată. Un demon ascuns o poseda.

Petre fu atras, cuprins în brațele ei, alintat, acoperit de sărutări, cu o patimă dezlănțuită. Rîsul îi era stricat, rapid, brusc.

În Petre izbucni o bănuială teribilă. Fenomenele erau tipice. Dar nu-i venea să creadă. Dar asta nu s-a gîndit, n-a presupus ceea ce poate fi.

Speriat, Petre strigă, smulgîndu-se din brațele ei :

— Marita. Ce-ai făcut ?

Ea n-avu nici clipă de reacţiune. Ca şi cum Petre n-ar fi spus nimic. Parcă nici nu i-ar fi văzut ochii plini de spaimă. Marita continua să se lipească de trupul lui, să-i poarte mîna pe pieptul gol, vîrîtă printre nasturii cămeşii.

Petre se smunci. Alergă în odaia de baie şi începu să caute. Marita fugi în panică după el şi se duse drept la dulăpaşul cu doctorii. Luă şi strînse în pumn un caşet de hîrtie. Apoi se-ntoarse brusc, drept cu faţa spre Petre, piept în piept, bravîndu-l, cu capul sus, cu părul în dezordine, parcă zvîcnind şi el.

— Marita, dă-mi ce ai acolo.

— Nu !

— Dă-mi !

— Nu !

Petre îi apucă pumnul într-al lui şi începu să-l stringă ca să-l desfacă.

— Nu te-apropia ! Nu pune mîna ! Lasă-mă !

— Marita !

— Nu mă brutaliza !

— Dă-mi !

— Nu !

Petre îi strivi degetele şi-i scoase caşetul. Din el curgea un praf alb, subţire. Cocaină.

Marita ridică mîna mortificată ca să-l lovească în obraz. Petre îi prinse braţul în aer şi încercă să o calmeze ca pe-un bolnav.

— De ce faci asta, Marita ?

— ...

— Spune-mi de cînd iai. Trebuie să ştiu. E foarte important.

Marita se repezi să-i ia din buzunarul de la piept, unde-l pusese, caşetul de cocaină. Era singurul pe care-l mai avea, şi altul nu putea căpăta decît foarte greu. Se lupta cu o încăpăţînare şi o furie cu care nu se luptă decît o mamă pentru copilul ei răpit.

Petre o îngriji şi o veghe cu o dragoste nemărginită.

Cînd Marita se calmă şi ieşi din transă, Petre o luă în braţe, cu capul pe umărul lui, şi ea adormi astfel ca altădată, în noaptea de la căpătîiul lui Radu.

El rămase toată noaptea treaz, uitîndu-se la ea.

„Biata Marita !"

Și din inconștient, de undeva, îi veni în minte melodia de la începutul *Simfoniei a șasea,* ca o chemare.

O ! Dacă-ar fi putut s-o fredoneze încet Maritei, pentru ca să măsoare artificialul sinistru al beției ei albe, care-o duce la decreptitudine și moarte !

Și Petre încercă în adevăr s-o fredoneze, dar încet de tot, fără să știe singur dacă ar vroi ca ea să se trezească și s-o audă, sau dacă ar vroi să doarmă înainte.

Dar, se pare, Marita a auzit-o, ca prin vis.

XXVI

Măndica rătăcise toată ziua ; ceasuri întregi. Doamna Crestescu era plecată din București. Se opri la blocuri și întrebă portarii dacă nu este cumva vreun loc pentru dînsa.

O cucoană ar fi vroit s-o angajeze, dar s-a temut, pentru că Măndica n-avea acte. Un alt portar, bătrîn, cu figură blîndă, șchiop, merse cu ea și sună la un apartament. A ieșit o cucoană bătrînă, cu părul alb. Portarul i-a spus despre ce-i vorba. Cucoana îi pofti în vestiar și aprinse lumina. Apucă numai să-ntrebe : „De unde ești dumneata ?“, fiindcă Gheorghiță, speriat poate de lumina stridentă a becului, care-i veni deodată în ochi, sau de cucoana cu părul alb, sau poate chiar numai de frig, începu să plîngă, țipînd.

Măndica încercă zadarnic să-l împace. El țipa din toate puterile. Ochii îi erau ieșiți din orbite, și fața stacojie. Și țipa, țipa :

— Oaaa, Oaaa...

Măndica începu, intimidată, nenorocită :

— Ssst, sssst ! Copilul nu vroia să știe de nimic. Cucoana mai vroi să vorbească, dar nu se putea înțelege, fiindcă nu se mai auzea nici în cer, nici pe pămînt, din cauza țipetelor lui Gheorghiță.

Doamna își pierdu răbdarea, îi făcu semn din cap și din mînă să iasă. O întîmplare nenorocită ! Portarul dădu din umeri, în semn că altceva nu mai poate face. Pe scări, Gheorghiță continuă să țipe cu încăpățînare, încordîndu-se din tot trupul în pelinci :

— Oaaa... Oaaa... În uşi ieşiră cîteva persoane, să vadă ce s-a întîmplat, şi păreau furioase. Una din ele chiar apostrofă destul de violent pe portar pentru că lasă să intre pe scări tot felul de persoane străine :

— De-aceea se întîmplă atîtea furturi.

La uşa mare care da în stradă, Măndica ar fi vroit să sărute mîna portarului pentru bunătatea lui. Starea ei de umilitate atinsese cele mai adînci funduri.

Picioarele-i erau ude. Pe trotuar era o mocirlă amestecată din noroi şi zăpadă pe jumătate topită, care ţîşnea cleioasă în toate părţile subt paşii trecătorilor. Era un frig umed şi pătrunzător.

După o zi întreagă de încercări, Măndica se găsi deznădăjduită, fără nici o soluţie. Se opri şi se rezemă de un zid, la adăpost. Gheorghiţă tăcuse. Nu dormea însă. Ochii lui verzi, tulburi se vedeau rotunzi subt colţul plăpumii lui mici, primită în dar prin colecta doamnei Viorica, de la maternitate. Şi ochii lui păreau de data aceasta dezolaţi. Semănau cu ochii bătrînilor sclerotici. Aveau o fixitate obsedantă, de fiinţă moartă.

Măndicăi îi veni o idee : Gara. La gară. Întrebînd din om în om, cu greu putu ajunge pînă acolo. Cînd fu aproape şi recunoscu turnul cu ceas, simţi în ea o mare fericire, de parcă ar fi ajuns la un liman, şi de acum încolo orice nenorocire a luat sfîrşit.

Aici, după atîta rătăcire prin necunoscut, ştia pe unde merge şi unde are s-ajungă. Locul i se părea familial şi primitor ca o casă părintească adevărată. Nimeri totuşi cu greu, printre mulţime grăbită, hamali încărcaţi şi cărucioare care huruiau pe rotiţe mici de fier, în sala mare, unde mai fusese o dată. Căută chiar să se aşeze în locul în care a stat în celălalt rînd. Acum i se părea un loc neînchipuit de bun.

Pe jos însă, pretutindeni, se întindea, frămîntată de tălpi, aceeaşi pastă cleioasă din zăpadă topită şi noroi. Era greu să te aşezi în ea. Cîţiva soldaţi stăteau pe lădiţele lor cu efecte, cap la cap, fumau şi vorbeau în şoapte. Lume era mult mai puţină ca întîia oară, dar era şi acuma cald.

Picioarele se surpau subt ea. Parcă dacă ar mai fi stat aşa s-ar fi îndoit în zigzag, moi, toate oasele. Sau oasele ar fi trecut unele prin altele. Curăţi cu podul palmei de noroiul ud o bucăţică de loc mai ferit şi se puse jos. Pe Gheorghiţă îl

așeză pe bucceaua ei cu rufe. Măndica aplecă urechea spre el ca spre un ceasornic pe care-ai vroi să-l auzi dacă mai merge și ascultă o clipă răsuflarea lui egală și fosăită. Apoi adormi și ea.

Cînd se trezi trebuie să fi fost spre miezul nopții. Împrejur nu mai rămăsese decît cei trei soldați pe lădițele lor, aplecați cap la cap, ca oile cînd e arșiță.

Se clătina din tot trupul, în semn de deznădejde. Nu mîncase nimic, de-o zi. Începu să petreacă în gînd banchetul de la avocatul Machedon : farfuriile lungi cu flori deasupra ; fripturile care sfîrîiau în gura cuptorului cînd le scotea Mița ca să le stropească, prăjitura mare cu zăpadă de două degete peste ea... Toate acestea s-au întîmplat oare aievea, sau au fost numai un vis ? Bunătățile acelea n-au fost ale ei. Nici nu i-au dat să guste. „Nu cumva vrei să-i dai și toantei ?“ spuse Mița. „Păcat să strici orzul pe gîște !“ Dar sînt oare oameni pe pămînt care le au, le mănîncă, și încă le mai rămîn resturi ? Și oamenii aceia îi apărură Măndicăi, puternici ca niște zei. Toți oamenii aceia de la oraș, care erau în casele acelea mari și calde și cărora nu le lipsea nimic, erau grozav de puternici. Măndica se gîndi că de-o vorbă de-a lor, de voia lor putea să depindă toată fericirea ei, toată viața ei. Fericirea ei sărmană și mică ! Numai s-o primească pe ea în serviciu, roabă. Fără leafă. Numai casă și masă.

Dar nici atît nu se putea. Toți oamenii aceia din case puteau face asta dacă ar fi vroit. Nu era mare lucru. Ea ar fi muncit. Dar nu vroiau. Nu vroiau.

Gheorghiță începu iar să plîngă. Îl ridică la sîn. Sînii ei trebuie să fi fost reci. Gheorghiță începu să sugă cu lăcomie. Cum Măndica era de-atîta timp nemîncată, se vede că laptele se făcuse din trupul ei, din carnea ei, printr-o metamorfoză. Măndica se simți tot mai golită de puteri.

O îngrozea apropierea dimineții. Atunci trebuie să ia o hotărîre. Să pornească iar de la capăt cu cerșetoria muncii ei și să ofere ceva care nu trebuia nimănui, de care toți fugeau : munca ei.

Un tren pentru care, se vede, nu era ridicat semnalul „liber“ în stație, fluiera prelung și repetat, cu o chemare disperată, ca pentru ajutor. Atunci, spre ziuă, era liniște peste tot. Fluieratul acela sfîșia tăcerea, violent. Măndica îl auzi. Ascultă cu atenție, cu capul fix, cu urechile parcă întinse. O

chema ? De ce-o fi fluierînd așa de lung ? Trenul. Singura scăpare. Trenul. Dar toate i se părură la fel de grele. Și asta era greu. Obositor. Dacă atunci, acolo, ar fi intrat un tren și ar fi trecut peste ea, ar fi fost o binefacere. Nu s-ar fi clintit din loc. Dar altfel ?...

Dimineață, de cum se lumină, plecă grăbită, ca și cum ar fi avut o treabă urgentă și un plan pe care trebuia să-l aducă la îndeplinire. Măndica n-avea însă nici un plan. Nici un gînd al ei nu mai lucra, n-o mai împingea înainte. Era un mare gol în toată ființa ei. Dar era greu peste măsură. Toate erau grele. Și Gheorghiță era greu în brațe. O durea încheietura de la cot, din umăr. Nu mergea cu voia, cu știrea ei. Era purtată, dusă înainte, cum au mers magii după stea. Steaua ei. Steaua ei căzătoare. Știa numai atît : să fugă de oraș, de lumea de-acolo, departe, cît mai departe. Atît știuse. Atît vroise.

Cele din urmă case din București, scunde, mizerabile, se răreau, și Măndica ieși în cîmpul gol. Un șir de stîlpi însemna un drum. Cîmpul acoperit cu zăpadă era pustiu. Măndica se înfricoșă de singurătate. Nu știa ce glas interior îi striga însă mereu, înainte, mai departe. Mergea în nesfîrșit. Urcă o ridicătură ca un parapet. Era pe șinele liniei ferate București—Ploiești. Șinele luceau înainte, gata să se împreuneze la vîrf. Aici era mai ușor de mers. Zăpada nu mai era groasă. Fusese spulberată de vîntul trenurilor. Călca pe traverse, numărîndu-le în gînd, pînă ce obosi.

Prin sîrmele de telegraf de pe lături fluiera cu variațiuni în unde. Vîntul îi bătea în față. Își trase bine broboada peste urechi și își înfășură tot capul. Numai ochii îi rămaseră afară și vîrful nasului. Îl strînse și pe Gheorghiță la piept, acoperindu-l cu totul ca pe un pachet lungăreț. Mergea cu încăpățînare, cu fruntea înainte, tăind curentul. Să ajungă la un sat, oriunde. Poate în satul ei, la casa ei. S-o primească Tinca, tata... Da. Acasă, acasă... Oare șinele astea duc spre Crivina ? Va înfrunta orice. Să ajungă acasă. Să-l salveze pe Gheorghiță. Să-l lase acolo. Pe urmă, ea va vedea ce face. Acasă, acasă...

Parcă auzi un fluier prelung. Fluierul trenului de astănoapte ? ! Dar nici acest gînd nu-l putu isprăvi. Șinele vibrau subt tălpi, se cutremurau, agitate.

Întoarse capul. Locomotiva era acolo, mare, mare, înaltă, înspăimîntătoare.

„Doamne !"

O surprinse așa, cu capul întors, poticnindu-se. Vagoanele trecură repede, unele după altele : „zdup, zdup, zdup, zdup," la intervalul dintre șine.

Nimeni n-a știut că era Măndica, fiindcă nu avea acte. Avea numai viața ei. Și de-atunci, nici acasă la ea, nici nicăieri, nimeni, niciodată n-a mai auzit de ea.

Cea făcută bucăți de trenul Orient-Expres era fără nume.

XXVII

Petrache coborî în gara Crivina dintr-un tren mixt care făcea cursa numai pînă la Ploieşti. În Gara de Nord se urcase în primul vagon din coada trenului, cum intrase pe peron.

Stătuse la un geam tot timpul. Se desprimăvăra. Cîmpul se simţea pustiit de apa zăpezilor topite şi părea umflat ca o plămadă care începe să crească. Pe întinderile drepte, de şes, nu se vedea nici o vietate, dar se presimţea în adînc frămîntarea creatoare. Ogoarele erau încă triste şi negre.

Petrache se uita cu aviditate şi bucurie. Parcă ar fi vroit să coboare din vagon şi să o taie de-a dreptul peste cîmp, cu picioarele înfundîndu-se în noroiul negru şi cleios.

Legănatul, zgomotul trenului, aerul acela de vacanţă îl trecură dincolo de amărăciune şi se trezi deodată fredonînd singur, în gînd, pentru sine. Acesta era un acompaniament involuntar al gîndurilor lui neprecise şi amestecate.

„De unde-i melodia asta ?“ se întrebă Petrache. Şi iar o fredona. Un fragment scurt, inform, dar destul ca să-i marcheze o stare de suflet independentă. Îl reluă de la capăt. „De unde ? De unde ?“ I se părea atît de familial, încît ar fi avut tentaţia să creadă că e o genială compoziţie proprie. O inspiraţie de moment. Şi iar o fredona. Era ca un vers frumos, ca o strofă dintr-un poem mai lung. Dar care-i poemul ?

Deodată, faţa i se ilumină copilăreşte : *„Simfonia a şasea. Începutul din Simfonia a şasea.“* O ascultase cu Marita. Era, se vede, un semn de la ea această ranghenă ; ca o floare pusă

la butonieră ca să n-o uite, sau ca un parfum al ei care-l urmărea. Petrache simţea că-i este dor de Marita şi începu să sufere. N-are s-o vadă azi. De mult timp nu se mai despărţise de ea. Nu mai vroia s-o lase singură. Tocmai din seara aceea, după concert.

El constată că Marita face tot mai mult parte din viaţa lui, parcă din fiinţa lui, ca un organ esenţial şi delicat. Peisagiul avea un anume colorit : Marita. Primăvara avea o anumită bucurie : Marita. Gîndurile aveau o anumită melancolie dulce : Marita. Sufletul lui îşi găsea vioiciunea şi dorinţa de a trăi : Marita. Viaţa, pe-aici, prin simplitatea aceea pustie, care-i defila pe dinainte, putea fi fericită, frumoasă : Marita. El mai putea fi îngăduitor şi plin de iertare faţă de oameni, de toţi oamenii : Marita. Casa copilăriei lui, aşa de îndepărtată, este undeva, acolo unde o aşază acum amintirile lui, mare şi frumoasă : Marita. Mama lui, care i-a venit în minte atît de bună şi de chinuită în viaţa ei, în fiecare zi, şi pe care n-a uitat-o niciodată, trebuie să-l aştepte, trebuie să ştie că el va veni odată cu bucurie în ochi, cu o nestăpînită dragoste, care nu va fi numai a lui, ci şi a altcuiva : Marita.

Asociaţiile de idei se succedau fără un şir logic, cum se întîmplă totdeuna atunci cînd nu te gîndeşti anume la ceva precis şi cînd rătăceşti cu gîndurile fără de rost într-o regiune care nu-i nici vis, nici realitate. Dar, oricît de variate ar fi fost aceste asociaţii, ele se duceau, dar se înturnau mereu către ceva fix : Marita.

Petrache coborîse din ultimul vagon pe un pietriş mişcător şi zgomotos. Paşii lui se înfundau în pietricele rotunde cu sonorităţi de nuci uscate. Gara, roşie, i se păru departe. Alţi călători, de-a lungul trenului, părăseau vagoanele, opintindu-se cu o grabă comică pe loc, prin pietriş. Oamenii erau negri şi mărunţi lîngă vagoanele lungi. Parcă o invazie de furnici părăseau scheletul unui animal preistoric, uscat, pe linii.

În staţie era o vagă atmosferă de linişte, de plictiseală şi de lene. Băieţi şi fete se plimbau la braţ, amestecat, într-o parte şi alta a peronului, ca pe o scurtă promenadă a unui fragment de grădină publică provincială. Cîteva bănci verzi erau înşirate de-a lungul peretelui, ca la o alee, şi toate erau încărcate de oameni în poziţii neglijente, care stăteau şi se uitau, căscînd, la tren. Era vădit că stau acolo de multă vreme şi că ar mai sta,

mult, privind fie trenul acela mixt, fie un tren leneș și plicticos de marfă, fie și numai șinele paralele, multe, una după alta.

Pe o altă linie fîsîia pe loc, obosită, asudată, parcă, o locomotivă veche (viteza maximă : 40 km pe oră), legată de un tren de marfă cu vagoane goale. Trebuie să fi fost șaizeci de vagoane. Locomotiva lua apă.

O atmosferă de neurastenie completa tabloul. Petrache observa totul cu o sensibilitate specifică pentru locuri unde n-ai mai fost de mult și în care găsești deodată și lucruri cunoscute, cu reminiscențe, și amintiri, și lucruri necunoscute, care te supără, fiindcă nu pot să evoce nimic din trecut.

În dosul gării domnea aceeași atmosferă, într-un miros greu de urină de cal și de grajd. Două trăsuri arhaice, numai fierărie și resturi de aripi și burduf, așteptau parcă de-o veșnicie, din altă eră. Petrache îl recunoscu pe Dionisie, birjarul, care făcea și în copilăria lui meseria asta de birjar de la gara, în satul Românești și mai departe. Sta pe capră, cu spinarea încovoiată ca un șold de cal slab.

Petrache îl recunoscu. Dar Dionisie își redusese trăsăturile lui caracteristice la minimum — la cîteva linii, acum precise și adînci, ca-n acele picturi care sintetizează fizionomiile. Trăsăturile erau aceleași, ele erau doar Dionisie, dar îngroșate, osificate, uscate, lipsite de viață. Totul era simplu și îngroșat. Se accentuase bolta frunții, curba nasului, unghiul fălcilor subt ureche, bărbia.

Este curios cum în oameni, și mai cu seamă în bărbați, bătrîneța pune accentul pe unele trăsături care nu păreau esențiale în tinerețǎ, pierdute în viața proprie a cărnii, și le relevează apoi ca cele mai caracteristice pentru definirea acelei fizionomii. Presimți și îți aduci aminte că ceva din ele subzista de-atunci, abia ghicit, dar că acum și-a găsit formula definitivă.

Era el, Dionisie. Dar era mai cu seamă o amintire a lui, sau o formulă picturală, o realitate prin transfigurare a ceea ce a fost el. Puterea de evocare a acestei supraviețuiri era însă extraordinară, ca a unei adevărate opere de artă.

Dionisie nu-l recunoscu pe Petrache. Și Petrache porni cu birja condusă de acest tablou evocator al unei alte vremi. Îi spuse unde să meargă.

— A ! La Voicu. Dar el trebuie să fie pe-aici, la Costică. (Costică era cîrciumarul din colț.)

— N-are-a face, taie scurt Petrache.

Privirile lui umblară împrejur curioase, verificînd. Cînd era mic, foarte rareori ajungea pînă aici. „În gară", cum se spunea acestui cartier de cîrciumi și dugheni de mic tîrgușor, era departe pentru el atunci.

Strada, casele i se păreau mici și neînchipuit de triste. Un vînt călduț de primăvară timpurie flutura pe pereți afișe de ziar.

Petrache nu vorbi nici un cuvînt. Vroia să fie singur într-un decor, pe care-l cunoștea și care totuși schimbase așa de mult de proporții.

Dionisie îmbătrînit, blazat, nu mai avea nici un fel de curiozitate, cu toate că clienții lui erau îndeobște cunoscuți, mereu aceiași, care mergeau o dată sau de două ori pe săptămînă cu trenul la București. Domnul acesta era un strein, dar curiozitatea lui Dionisie era obosită, sclerozată.

Pasul cailor tropăia rar, neregulat, într-o cadență asimetrică (fiindcă unul era șchiop) pe caldarîmul șoselei. La același timp, se auzea un sunet deșert de fier, fiindcă un cal avea numai o jumătate de potcoavă, și aceea aproape să cadă și se agita singură în lături. Trăsura fusese odată cu roți cauciucate, acum în parte golite. Roțile mergeau de aceea în salturi succesive, de parcă trăsura ar fi înaintat pe un angrenaj de roți dințate.

Petrache se lăsă în voie, furat de monotonia acestor zgomote și legănări. Cu bustul aplecat înainte, cu brațele pe genunchi, se uita grăbit la dreapta și la stînga, la cele două șiruri de case care se aliniau de-a lungul șoselei. Uneori își aducea aminte numele celui care-o locuiește, dar de cele mai multe ori trebuia să facă o sforțare ca să-și aducă aminte. Erau și unele case noi, din ultima vreme.

Cînd nava aceea de uscat din fierărie și coji murdare de praf, cîrmi spre pădure, parcă însăși inima lui Petrache se umplu de lacrimi. O emoție mare îi cuprinse toată ființa, și-n ea se amesteca bucurie și o sfîșiere necunoscută de tristețe. O grozavă senzație de trecere, de mergere în timp, înspre ruină și moarte, îi strînse sufletul.

Trăsura lui Dionisie se oprise la crucea șoselei care bifurcă și duce spre Potigrafu. Petrache îl bătuse pe umăr. Vroia să se

dea jos înainte de casă. Plătind birjarului, zări vişinii din grădină şi pătulul. Petrache înţelese brusc pe toţi acei aventurieri care, după ce au dus o viaţă agitată peste mări şi ţări, atunci cînd îşi presimt sfîrşitul, se întorc să moară la locul de unde au plecat.

El era tulburat, dar tulburarea aceasta era aşa de adîncă, încît ajungea în funduri unde totdeauna nu este decît linişte şi nici o agitaţie de la suprafaţă nu ajunge. Privi în jur, în urmă. Birja lui Dionisie se înapoia la pas. Altcineva nu mai era.

Petrache începu să meargă încet, cu paşi egali, ca de bătrîn, spre casă. Era cu neputinţă să definească ce era în el. Era sigur o surpriză, ceva neînţeles, parcă o farsă. Totul era aşa cum ştia el : casa, şura, pătulul, vişinii, dar toate în miniatură, îngrămădite în jurul unei curţi mici, cu o grădină mică în fund. Un joc de copii. O transpunere fidelă, într-un joc pentru copii. Acesta a fost coşmarul copilăriei lui.

Deschise portiţa, care veni singură la loc, pocnind în urma lui, de parcă ar mai fi intrat cineva după el. Un cîne galben, florean, slab peste măsură, cu coada încîrligată, începu să-l latre.

Se opri. Pe aici a fost el ; a trăit el. El, Petrache mic, copil. Uşa, dată cu maro, de la tinda casei era închisă. Cînele lătra tot mai înfuriat, apropiindu-se, dar casa părea pustie. Nimeni nu ieşea. Petrache se opri la prispă şi începu să strige, ca la oraş :

— Alo... alo...

Nu ieşi nici atunci nimeni. Încercă uşa. Clanţa se ridică, şi el se văzu în tindă ; cu scara pusă la pod, cu sacul cu făină, cu o căldare cu apă, cu masa joasă rotundă din lemn de brad, cu două scăunele scunde... toate acolo unde le lăsase el acum 16 ani.

Un pui de pisică sări speriat de pe sacul de făină, pe care dormea, şi zbughi repede în pod, pe scară, agăţîndu-se încovoiat ca un drac.

Petrache răsturnă cu piciorul o farfurie de tablă cu lapte pentru pisici. Farfuria trăncăni gălăgios, ca ceva căzut şi rostogolit.

O voce slabă din casă întrebă stîns :

— Cine-i acolo ?

Petrache recunoscu vocea mamei lui. Ar fi recunoscut-o și după o mie de ani. Deschise grăbit ușa de la odaia din dreapta, unde știa că se locuiește permanent.

Mama lui, palidă, slăbită, era culcată în pat, cu broboada pe cap, cu mînile adunate subt obraz. Petrache se opri, tremurînd de emoție. Tinca îl recunoscu și silabisi cu ezitare :

— Petrache ? !

— Mamă !

Într-o clipă, Petrache fu în genunchi lîngă pat, cu capul aplecat deasupra feței mamei lui, luîndu-i capul în mîini, sărutînd-o, amestecînd amîndoi lacrimi de bucurie și de tristeță.

— Mamă, mamă...

— Petrache al meu. Puiul mamei, Petrache...

Tinca îl cuprinsese cu brațele pe după gît și-l strîngea asupra ei, tremurînd.

Încolo, în toată casa nu mai era nimeni. Așa-l aștepta pe Petrache de atîția ani.

Epuizată de emoție, de efort, căzu iarăși cu capul în perină, cu fața întoarsă spre Petrache. În ochii ei, din care curgeau lacrimi, era neînchipuită bucurie și neînchipuită tristeță ; era uimire și spaimă, și nedumerire, și iarăși adîncă, sfîșietoare tristeță. Se simțea atît de slăbită în ziua aceea mare de reîntoarcere a lui ! Prin bucuria ei fulgeră, tăinuit, teribil, un tragic presentiment de moarte.

Se gîndi că dacă Petrache ar mai fi întîrziat puțin, peste o lună, două numai... Și lacrimile ei începură să curgă mai tare, tăcut...

*

Tinca ațipise. Petrache o lăsă să doarmă. Rămase încă mult timp alături de pat, pe unul din cele două scăunele scunde. Făcu lampa mică.

Petrache era numai o umbră. S-ar fi putut foarte bine să fie numai o închipuire, o fantomă neagră de delir a mamei lui. I se vedea numai spinarea încovoiată. Simbol simplu al vieții lui.

Privi lung chipul mamei, trupul ei întins. Se micșorase. Era mai mică, mai puțin la trup, mai scurtă. Dispăruse cu totul de pe fața ei acea abundență de vitalitate de odinioară. Avusese o expresie așa de blîndă, așa de senină ! Acum, trăsă-

turile erau pronunțate, unghiulare, liniare, precise. Petrache întrevăzu ușor, subt pielea galbenă, craniul. De ce oare tocmai atunci ?! Nu. Această viziune era prea crudă, prea înfiorătoare.

Își puse paltonul pe umeri și ieși afară. Cînele galben începu să-l latre, apoi obosi și se retrase în marginea căpiței de paie, unde își avea scobit un culcuș. Petrache rămase în curte, cu noaptea, cu cerul, cu tăcerea. Nu era un ceas tîrziu, dar în sat era o tăcere masivă, care părea să aibă proporții universale. Deasupra, cerul era senin și acoperit de stele. Crengile copacilor, încă uscate, se proiectau pe el, la orizont, ca pe o estampă. Creierul lui Petrache, conștiința existenței lui, era acolo, ca centrul univesului. Toate constelațiile erau reproduse în el, încăpeau în el, cu mister cu tot.

Începu să se plimbe prin curte, între poartă și șură. Mama-i spusese ce simte, ce-o doare. Petrache o consultase îndelung. Asociase, ordonase toate simptomele. Sigur o leziu ie la stomac. Poate o tumoare. Poate cancer. Petrache și-o spuse involuntar, ca un produs logic al unui proces mintal, ca și cum ar fi fost vorba de un diagnostic oarecare, pus unui pacient anonim, adus la spital. Dar asta era mama lui !

Petrache se cutremură de groază. Ce bine c-a venit ! Trebuie să fi fost o telepatie. Își făcu reproșuri aspre că n-a venit pînă acum, că ura de tată a dominat și hotărît peste dragostea lui pentru mamă. Dar nu era timpul de regrete deșarte.

Și Măndica... Plecată fără să se mai știe de ea nimic. Plecați, fugiți amîndoi. El, apoi Măndica.

Ura lui crescu, mînioasă. Totul a fost irosit, suflat în vînt de patima stupidă a tatălui lui.

Fruntea bombată, ochii ageri și curioși, chipul acela plin de exuberanță și încredere în sine păreau iarăși schimbate. O altă mască se substitui atunci, pe întunerec, ca pentru un alt act de dramă — actul final : boala mamei lui, care împlinea tot mai acerb o serie neagră a vieții lui.

Tot ce-l atinse direct pe el a putut să suporte cu aceeași dîrzenie de totdeauna ; ființa lui era obișnuită să reacționeze precis și drastic la orice lovitură. Ochii lui, totdeauna măriți de-un aer interogator, vedeau satisfacția de dincolo de orice dificultate prezentă. Dar de data aceasta era lovit în viața mamei lui, în celulele din care parcă și acum își mai trage viața, ființa lui. Parcă cineva l-ar fi lovit pe la spate.

Petrache, sub greutatea încercărilor care se încăpăţînaseră asupră-i, se simţi acum obosit, bătrîn. El începuse lupta lui cu mult prea devreme, pe cînd nu se dezvoltase încă suficient. Sorocul capacităţii lui de îndurare, de efort, de muncă era ajuns. El intrase în greutăţile vieţii cu 15 ani mai înainte. Uzura lui a fost cu atît mai mare, cu cît o suportase un organism încă neformat. Poate fizic nu era încă epuizat, dar sufleteşte era un învins. El crezuse în onestitatea efortului său, şi credea într-o lume netă, curată, în care va putea izbuti. Succesul i-ar fi prelungit rezistenţa, i-ar fi întărit resorturile.

Mişelia care mişună în Bucureşti l-a eliminat ca pe-un element strein, pe care nimeni nu-l dorea. Avea un ideal ; nu mai are nici unul. Ştiinţa, arta lui i-au devenit ca o pacienţă, ca un joc de unul singur pentru o uşoară gimnastică a creierului.

Bătrîn la 31 de ani ! Mai rău : blazat. Confrate bun cu Ipsilante. De-acum încolo, amator de paradoxe şi formule inedite de cinism. Monitor inutil şi gratuit al existenţei altora, al existenţei universului însuşi. Totul dintr-o eroare. O dezrădăcinare, o transplantare într-un pămînt şi într-un climat absolut impropriu. Se mai poate revenire ? Se mai prind oare, aduşi la loc, copacii în toată firea, care n-au putut să meargă aiurea ? Poate este încă posibilă o împăcare cu pămîntul. Natura în sine nu cere prea mult omului. Omul cere tot mai mult de la ea. Nu va mai pretinde să o domine întru nimic, nici să fie zeu sau semizeu. O acceptare a lucrurilor firii aşa cum sînt. Fără revolte !

Petrache se simţea cu atît mai amărît cu cît cobora în el mai adînc. Privi stelele, cu faţa în sus, ca-ntr-un extaz dintr-un ritual simplu, care făcea de-acum parte din noua lui religie. Stelele palpitau, ca nişte mici meduze de lumină. Erau vii.

Niciodată n-avu prilejul, nici răgazul să stea atît de direct cu sine însuşi ca în noaptea asta de primăvară. Munca e un mare duşman al cunoaşterii de sine, a confruntării cu ceea ce este altceva decît existenţa materială.

Şi-apoi, Bucureştiul, oraşele mari sînt fără stele. Acolo nu poţi avea contact decît cu oameni, cu case, cu străzi, cu realizări omeneşti. Nu rămîi niciodată faţă-n faţă, ca aici, acum, ca la o judecată de pe urmă, cu însuşi universul, cu imensitatea lui.

Tăcerea este somnul universului. La Bucureşti nu este tăcere niciodată.

În liniștea deplină a nopții, se auzi aproape un lătrat scurt de cîne. Apoi se auziră niște bombăneli. Parcă cineva ar fi vorbit singur pe două voci. După aceea începură să se deslușească cuvinte :

— Ce ? Cooperativa-i a lor ? Cooperativa-s eu. Cui nu-i place, să plece ! Gata !... Eu nu mă las călcat pe coadă. Gata... Cui nu-i place... Eei ! ! mama voastră... Gata... Ce comitet-necomitet ? Comitetu-s eu. Gata... Cui nu-i place...

Petrache cunoscu cu groază, venind din negura celor 16 ani din urmă, același, tare, sonor, glasul tatălui lui. Vraja de-acum cîteva clipe se risipi ca un vis. Petrache înfruntase cu ușurință prezența lui în fața universului. Dar acum era mai greu. Tulburarea, mînia și ura se ridicară în obraji. Și ochii lui căpătară în acea clipă hotărîrea lor de luptă, nealterată și întreagă.

Vasile Voicu îmbrînci portița, care cedă ușor. Se poticni și căzu.

— Mama voastră ! Gata !

Petrache rămase pe loc, înmărmurit. Nu era mult de cînd mama lui ațipise.

Vasile Voicu zări, ca printr-un vis tulbure, o umbră în mijlocul curții.

— Care-i acolo ?... Care ești, bre... mama...

— Eu sînt.

Glasul lui Petrache era ferm și metalic. De-abia atunci, auzindu-l, surescitat el însuși, își dădu seama cît de mult semăna cu al tatălui său, și avu o repede crispare de neplăcere.

Lui Vasile Voicu, răspunsul îi trecu pe la ureche și i se păru sfidător. Îi aminti totuși ceva...

— Care eu ?

— Petrache. Ticălosule, nerușinatule !

— Cum ? ! Cum ? !... Ce cauți aici la casa mea ? Pleacă !

Vasile Voicu trecu pe lîngă Petrache, spre ușa de intrare a casei, fără să se uite la el și parcă ferindu-se ca de un pilon electric de mare tensiune pe care-i scris „Pericol de moarte".

Ochii lui Petrache erau răi.

— Mă rog, ce mi-ai venit ?... S-a terminat mălaiul la București ?

— Taci, ticălosule !

— Să taci tu, lepădătură ! Eu îs acasă la mine. Așa să știi, mama ta...

— Taci !

Vasile, înjurînd, își continua drumul prin tindă, înspre odaia unde dormea Tinca.

— Nu intra acolo !

Petrache acum venea după el, numai cîțiva pași mai în urmă.

— Ei, asta-i ! Nu-mi dai voie tu ? Biiine-am ajuns !

Clanța ușii țăcăni scurt.

— Hai, madamă, scoală ! Iar dormi, putoare !

Era prea mult.

Petrache se repezi asupra lui, îl apucă de după ceafă, de guler și-l trase înapoi. Îl trînti jos, între cele două paturi, îi puse genunchiul pe piept și-l strîngea de gît.

— Taci, taci, bețivule !

Vasile Voicu, speriat, mai bolborosea ceva, acum rugător, penibil, și din ochii lui curgeau lacrimi.

Tinca sări din somn.

— Petrache, Petrache, nu-l ucide !

Petrache descleștă mînile. Abject, laș, Vasile Voicu rămase întins jos, cu genunchii îndoiți spre gură, plîngînd cu spasmuri. Petrache gîfîia. Își ridică paltonul căzut jos, își așeză hainele pe trup.

În perete, lampa cu oglindă, în care nu mai era gaz, fumega roșietică, înecăcios și iute.

— Mamă, haide cu mine.

Și Petrache începu s-o îmbrace, și-i aduse cațaveica din cealaltă odaie, de la locul pe care-l știa de-acum 16 ani. Făcu și o legătură cu haine și lucruri.

Cînd umbla prin casă ca să adune cele necesare, păși peste trupul lui Vasile Voicu ca peste un mort. Vasile gemea. Într-un timp avu o grohăitură prelungă, spasmurile îi contractară gîtlejul, și din el, ca dintr-un hîrdău ermetic căruia i s-ar fi dat cep, țîșni în răstimpuri cu forță arteziană toată consumația lui de la cîrciuma lui Costică.

— Porcul ! exclamă Petrache cu scîrbă.

În odaie se răspîndi un miros pestilențial și acid de drojdie de vin. Tinca sta nemișcată. Asista la un vis urît. Oare totul e aievea ? ! Și se lăsa îmbrăcată ca un copil.

Mînile lui Petrache simțiră subt degete pielea moale, flască, pe oasele tari și noduroase ale mamei lui.

Vasile Voicu începu să sforăie, cu obrazul năclăit în propria lui murdărie.

Lampa se stinse singură.

Cînd Petrache ieşi, sprijinind de subţiori pe mama lui, încotoşmănată, afară era noapte senină şi limpede. Pe sus se auzeau, prin întunerec, ţipete stridente şi disperate de păsări călătoare necunoscute, care să chemau, mergînd spre miazănoapte. Ţipetele acelea aveau ceva de spaimă, ca ţipetele de cucuvaie.

XXVIII

Tinca Voicu fu internată la sanatoriul St. Vincet de Paul, subt îngrijirea lui Petrache.

În el se redeșteptară energiile și încrederea din trecut. Minunea aceasta a omului, care era știința medicinei, căreia el sacrificase totul pînă atunci, toată floarea tinereții lui, arta lui, de care nu se îndoia, trebuia să realizeze miracolul.

El, Petrache, era chemat s-o salveze pe mama lui. Pentru asta vînduse ziare desculț și flămînd, pentru asta stătuse la azil, într-o odaie de portar, într-o jumătate de cameră de servitoare bătrînă, pentru asta muncise nopți întregi pînă ce cădea cu fruntea pe masă, pe cărțile deschise lîngă craniul care rînjea alături ; pentru asta n-a avut tinerețe, nici bucurii ; pentru asta n-a cunoscut petreceri și oameni ; pentru asta a căzut în brînci muncind în spitale ; pentru asta a gîndit atît de adînc meseria lui ; pentru asta a inventat o metodă proprie de narcotic și de tratament postoperator ; pentru asta i-a pus Dumnezeu dexteritatea de vrăjitor în mîni. Ca s-o salveze pe mama lui.

Tot ce-a făcut, tot ce-a gîndit, tot ce-a suferit timp de 16 ani, pentru asta a fost. Toată truda care i-a săcătuit viața, pentru asta ; o viață de om, pentru asta. Cea de pe urmă a lui credință, credința în medicină, în acest miracol divin de renaștere a vieții, era acum pusă la încercare.

Orașul, Bucureștiul, care l-a torturat, care l-a umilit, care i-a luat copilăria, care i-a pus-o la samare, atît i-a dat : învățătura asta ; instrumentul acesta dumnezeiesc. Acum, Petre

nu se predase, zi şi noapte, decît acestei opere. Alimentaţia, medicamentele, injecţiile, toate erau chibzuite, gîndite îndelung. Era tot ce Petrache putea da. Nu mai trăia decît pentru asta.

Marita veghea, schimbîndu-l pe el la patul bolnavei. Dragostea lor se adîncea astfel singură, nemărturisit, fără ca nici unul, nici celălalt să se gîndească măcar o clipă la ea.

Mai vegheaseră odată împreună. Dragostea lor purta de-atunci ceva straniu în ea, din pricina acelor veghi. Era un fruct al tăcerilor prelungi, şi crescuse cot la cot cu mari nenorociri, cot la cot cu moartea.

Tinca, cu toată simplitatea ei, îşi da seama că ceva foarte grav se petrece cu ea. După judecata ei, viaţa nu merita atîta zbucium şi atîta îngrijire. Ea-l regăsise pe Petrache. Îl revăzuse mare, frumos : „un domn". O mare mîndrie se amesteca în emoţia ei cu bucuria acestei regăsiri.

Îşi vedea idealul. Pentru asta suferise, suportase totul atîţia ani : pentru gîndul că într-o zi îl va vedea. Acum e acolo. Parcă destinul ei sfîrşea cu această întoarcere. Tot ce avea de împlinit s-a împlinit.

Zi cu zi, Marita se ataşa tot mai mult de această femeie îmbătrînită înainte de vreme, care era mama iubitului ei, izvorul fericirii din viaţa ei. Mama Maritei murise pe cînd ea era mică de tot. Învăţa de-abia acum dragostea de mamă.

Tinca putea să mînînce din ce în ce mai puţin. Stomacul nu mai primea aproape nimic. Puţinul pe care-l înghiţea îl evacua imediat. Simptomele erau tot mai îngrijorătoare şi mai tipice. O culoare galbenă, de ceară, invadă chipul ei altădată aşa de rumen şi de delicat. O slăbiciune tot mai sfîşietoare, ca un leşin, o făcea să renunţe la orice mişcare. Ea cunoştea deja lucruri pe care nici cel mai mare savant, cu oricîtă ştiinţă, nu le va şti niciodată înaintea pacientului.

În sufletul ei domnea o resemnare liniştită, fără nici un fel de contractare inconştientă. Nici o urmă de instinct nu agita într-însa speranţe deşarte de viaţă sau iluzii. Nu se cramponа de existenţă, înşelîndu-se.

Petrache şi Marita căutau să-i ascundă gravitatea situaţiei. Credeau că ei o păcălesc pe dînsa. În fond, ea îi păcălea pe ei. Nici ea nu vroia să le spuie ceea ce ştia. Şi ea vroia să-i menajeze. Tinca lua drept bună aparenţa pe care o crea înşelătoria lor şi nu vroia să-i scoată din această aparenţă.

Fiecare suferea aparte, fără comunicaţie cu celălalt. Anume.

Petrache presimți că și mama lui vrea să-i păcălească, să le ascundă adevărul ei. Într-o noapte, spre ziuă, cînd în odaie lucrurile de-abia se distingeau, Petrache văzu cum din ochii ei se preling două șuvițe de lacrimi. Asta era mărturisirea, spovedania fără greș a trupului, a misterelor lui.

Dar ce mult credea Petrache în știința lui, în puterea lui ! Va dezminți mărturisirile prezicătoare și misterioase ale trupului. Le va dezminți !

Operația nu trebuia să întîrzie, fiindcă starea de slăbiciune se agrava din zi în zi, și mai tîrziu operația ar fi devenit imposibilă. N-ar mai fi fost în stare să o suporte.

Emoția lui Petrache fu stăpînită de hotărîrea și încrederea lui. Pregăti singur tot. Nimeni altul decît el nu puse mîna pe nimic din tot ce privea operația. O făcu cu minuțiozitate, cu metodă, cu calm.

În ziua operației apăru în sală, iluminat, cu fața strînsă de-o extraordinară contractare. Se spălă pe mîini cu săpun, îndelung. Simți că degetele-i tremură puțin, că în el, întreg, este o vibrare interioară pe care nu o poate domina. Se redresă strîngînd pînă la durere mușchii fălcilor, care se umflară, diform.

Cînd au adus-o în sala de operații, Petrache simți că atunci, de el, de stăpînirea lui depinde totul. Și cu o hotărîre supraomenească, se redresă. Dar evită să se uite la fața ei.

Operația a decurs într-o tăcere grozavă. Cînd va deschide, va ști ce este : dacă se poate sau nu se mai poate face ceva.

Acolo, ascunsă în carnea, în pîntecele ei, care-l născuse, sta taina morții sau a vieții. Nimeni n-o știa. Dar era acolo ; ca într-un miez de fruct ascuns înăuntru.

De la nașterea ei, ca și Petrache, ca și toți ceilalți, purta și ea germenele morții ei, anonim, tăinuit. Era acolo, și pentru atunci, sau unde era ? !

Cînd deschise stomacul, Petrache constată că este prins tot de un cancer avansat. Toți pereții erau prinși. În stomac era un fel de floră suboceanică, cu bureți, cu tumori ca niște eflorescențe virulente. Taina era dezvăluită. Germenele de la început crescuse, se dezvoltase acolo.

Petrache închise la loc, cu artă, cu atenție, ca și cum operația ar fi reușit la perfecție. Așadar, totul, totul a fost neputincios, inutil. Tot. Toată viața lui din urmă ! Știința, arta lui !

Petrache scoase masca, mănuşile de cauciuc, halatul şi aşeză în cutia lustruită de nichel bisturiul, pensele, acele... Şi-şi spuse iarăşi, pentru ultima oară : „Sîntem atît de slabi !“

*

După aceea, timp de două săptămîni, a mai urmat în vorbele cu mama lui comedia, minciuna, pînă la exasperare, pînă la ţipăt.

Să glumeşti c-un mort ; să-l agăţi de viaţă cu povestiri inutile, lipsite de sens ; să minţi, să minţi, să zîmbeşti, să faci planuri care sînt copilării ce nu se vor realiza niciodată.

Marita a cerut, a implorat ca trupul fără suflet al Tincăi să fie dus şi aşezat în cavoul de la Dumbrava. Şi Petrache pentru a doua oară a călcat iarba din jurul acelui cavou.

Cînd s-a întors, sufletul lui era pustiit.

XXIX

Luna aprilie din acel an fu o lună capricioasă. În fiecare zi, ploi repezi cădeau peste cîmpuri. În urma lor, cerul albastru-deschis apărea spălat și clar. Parcă însuși cerul ar fi fost purificat de ploaie.

Iarba înverzise pretutindeni, de un verde crud. Tot pămîntul izbucnise spre soare, palpitînd ca o imensă vietate. Din sînul lui ieșeau la lumină și la căldură milioane de gîngănii.

Mugurii de frunze nu crăpaseră încă, și florile înzăpeziseră toți pomii. Prin livezile de cireși și vișini era zumzet neîntrerupt de albine. Cerul însuși, noaptea, după un ropot trecător de ploaie, părea și el înflorit de stele. Violetele parfumaseră pădurile cu parfumul lor dulce, delicat și bolnăvicios.

De mult nu fusese pe aceste locuri atîta profuziune de viață și eflorescență. Pomii au rămas așa, încărcați de izbucnirea lor de dragoste, cîteva zile și cîteva nopți. Noaptea, fantomele lor se înălțau ca niște fumuri fantastice prin grădini. Nopțile nu mai erau așa de întunecate, din cauza luminii florilor din livezi.

Corcodușii, scunzi, stufoși, erau înnebuniți de flori. Picăturile curate de ploaie rămîneau ascunse printre petale, ca niște lacrimi tăinuite, de prea mare bucurie.

Pomi bătrîni, caiși cu crengi anchilozate, pruni pe jumătate uscați, care nu mai înfloriseră de cîțiva ani în șir, au dat flori în anul acela, chemați încă o dată, pentru cîteva zile, la o nouă tinerețe. Pe dealuri altădată pustii, dintr-un tufiș răvășit de vite, se ridicau singuratice buchete de flori. Oriunde îi prinsese

soarta : pe-o colină, fără rost, lîngă un gard, în marginea unui drum, sau izolat într-o pădure severă de stejari, toţi pomi roditori, sălbateci, crescuţi dintr-un sîmbure aruncat cîndva, înfloriseră.

A fost un an al învierii de apoi pentru toată vegetaţia. Flori mici galbene, ca nişte nasturi, împînziră de timpuriu iarba de pe imaşuri. Albăstrelele smălţuiau poieni singuratice.

Tot ce era culoare în pămînt : galben, albastru, alb, violet, era scos de rădăcini, aranjat în flori, desfăcut în soare.

Această euforie a pămîntului, această beţie de viaţă, n-a durat mult. După cîteva zile, o ploaie a spălat smalţul culorilor, un vînt repede a spulberat petalele mărunte, şi pomii au redevenit din ce în ce mai terni ; de-un alb murdar, apoi cenuşii, apoi de culoarea castanilor şi pe urmă tot mai verzi.

Nebunia dragostei lor trecuse. În crengi, printre frunze, se rotunjea fructul amorului dezlănţuit în soare.

La începutul lui mai, toată natura, de data aceasta cuminte, dar plină de extraordinara putere a tinereţii ei, îşi hrănea belşugul.

Amoruri tîrzii de meri întindeau cerului corolele lor largi de flori cu nuanţe roze. Liliecii îşi desfăceau ciorchinii lor violeţi, albaştri, întinşi peste garduri, în vîrfurile lor moi.

Pe colinele dulci unduioase ale Siretului, care se îndepărtau — cu gesturi largi, întinzînd mantiile dealurilor de albia lui ascunsă, grîul era verde-închis şi unduia ca nişte plete moi subt vîntul primăverii ; orzul şi ovăzul ieşeau ţîşnind din pămînt, în lanuri verzi şi drepte, şi porumbul îşi înşira regulat buchetele lui de frunze exotice.

La Dumbrava, casa şi grajdurile vechi retrăiau şi ele o a doua tinereţe, năpădite de-o verdeaţă nebună, care se căţăra pe pereţi, se urca pe acoperişuri, atîrna cu vîrfuri de-un verde-deschis, pe marginile ulucelor găurite.

Printre dalele terasei izbucneau smocuri de iarbă, şi pietrişul aleii şi al drumului de la poartă pînă la scările casei era acoperit de volbură cu corole albe, deschise ca nişte delicate abajururi în miniatură.

Cînd te plimbai pe aleile din parc, mierle negre şi maro, cu ciocul galben, sărind pe sub tufişuri, foşneau în frunzele uscate şi căzute de an, de parcă cineva nevăzut te-ar fi urmărit.

Marita tresărea totdeauna, cu mîna pe inimă, cînd auzea brusc — fiindcă mierlele se speriase — „fîş-fîş“ prin tufişuri.

Alte păsări mici, unele cenuşii, altele negre, cu pieptul gălbui şi plat, băteau în trunchiuri, nevăzute. Parcă ici şi colo, cineva bătea în răstimpuri în nişte uşi care nu se mai deschideau.

Perechi de sticleţi lunecau unul după altul în zbor ondulat, cînd pe nişte nevăzute creste de valuri, cînd între ele, spre vîrfurile cele mai înalte, unde începeau chemările lor deznădăjduite, repezi, stilizate şi sonore.

Pe grămada de nuiele de lîngă bucătărie, cu crengi subţiri amestecate ca un păr încîlcit, o mulţime de vrăbii umpleau văzduhul cu ciripitul lor sfătos şi clevetitor, sărind înfoiate de pe-o crenguţă pe alta. Grămada de nuiele suna, clocotea, şi parcă o sută de clopoţei se agitau deodată.

O ploaie curată — perdea cenuşie din cer pînă-n orizont — trecu peste ogoare, peste parc, dincolo, pe cealaltă colină, peste Siret. Se vedea bine ca un sul înaintînd. Parcă dintr-o amforă imensă, cineva se distra să toarne o pulbere subţire de apă. O bucată de curcubeu, frînt, cu culori palide, ca un curcubeu colorat în pastel, stătu cîtva timp spre răsărit. Apoi se şterse, dispărînd.

După ploaia care durase poate o oră, soarele din asfinţit se uită pe subt nori, din orizontul de senin deschis. El urmărea ploaia cu o cerească bucurie, ca o mare pasăre de foc care se înveselea.

Mirosea a pămînt ud, a iarbă udă şi, bolnăvicios şi dulceag, a buruieni ude. Pămîntul respira în voie, larg, răcoros. Un abur uşor, diafan, se ridica de pe toată vegetaţia şi departe se făcea ca un ireal sul de fum pe deasupra cursului de apă al Siretului.

În faţa terasei, stejarii bătrîni stăteau neclintiţi, aspri, severi, cu braţele lor noduroase şi negre printre frunzele lor tari, cu marginea neregulată.

Marita şi Petre se instalaseră la Dumbrava, de-o zi. În sufletul lor era încă nelinişte. Locurile, lucrurile nu căpătaseră încă acel caracter de comoditate, de familial, de potrivit, pe care-l dă numai obişnuinţa. Pentru Petrache mai ales, toate erau streine şi păstrau cu oarecare ostilitate taina lor. Ele i se păreau încă neprimitoare şi reci. Faţă de Marita, ele erau vorbăreţe, stăteau la taifas, torceau amintiri, le-ntindeau la fiecare pas. Pe Petre nu-l cunoşteau şi păstrau secrete, pe care

poate că altora decît Maritei — care le ajuta în memoria lor moartă — nici nu le puteau spune.

Obiceiurile, acel culcuş al vieţii de toate zilele, care dă senzaţie de prelungire a vieţii şi de deprindere fără teamă cu ea, de-abia atunci se-nfiripau, pentru ca după aceea să nu le mai poată ei înşişi schimba.

Terasa cea mare era adăpostită din două părţi de peretele sufrageriei mari, care avea o uşă largă, şi de peretele antreului, care avea o uşă mică de intrare. De celelalte două părţi, terasa era deschisă, o parte spre parc, la miazăzi, şi o parte spre ogradă, la apus. Scări lungi cît toată latura terasei scoborau într-o parte şi-n cealaltă. Ele fuseseră odată majestuoase şi poate teatrale, dar acum, mîncate de ploi, cu marginile zdrenţuite, aveau ceva de muzeu, de vechi şi neînsemnate relicve romane. Din terasa deschisă, casa da de-a dreptul în curte şi în parc.

Marita şi Petre erau obosiţi. Toată ziua şi-o petrecuseră aranjînd odăile, dîndu-le o configuraţie nouă, de acord, după încercări şi priviri cuprinzătoare aruncate din uşă.

Sufleteşte, în ei încă nu se aranjase nimic. Atît doar. Au fugit din Bucureşti, pentru totdeauna. Au ars punţile în urma lor. S-au reîntors, fiecare înfrînt în felul lui, la pămînt, la natură.

După înmormîntarea Tincăi în cavoul de la Dumbrava, se înapoiaseră la Bucureşti. Dar de-atunci, totul acolo li s-a părut blestemat. Nu-şi găseau linişte. Locuri, colţuri unde au fost fericiţi, încărcate de acele amintiri care nu se uită, se schimbaseră. Uitaseră tot. Evocau numai un presentiment de nenorocire.

Era vădit că acolo nu se mai poate sta. Toate mobilele erau duşmănoase, ostile. Îi urmăreau prin odăi cu răceală. Pendula, oglinzile se uitau la ei chiorîş, cu răutate. Casa toată deveni antipatică, de nesuferit.

Petre terminase acolo tot ce avea de făcut. Lichidase viaţa. Era pensionar de profesiune liberă la 31 de ani. Profesorul Simu, Baciu, infamia, mişelia, ipocrizia, minciuna trecuseră peste ei, conduşi ca de-un capelmaistru nebun, cu gesturi dezordonate, de tatăl lui, de Vasile Voicu.

Carul triumfal al victoriei lui, de la prima cursă fusese răsturnat, făcut bucăţi, aruncat la şanţ. De-acum încolo : liniştea de la ţară, întoarcerea la pămînt.

Ipsilante visa Nauplia, cu golfuri lucii şi coamele Olimpului în fund, ca un portal de mitologie. Pentru Ipsilante, întoarcerea nu mai putea fi decît un vis irealizabil, o viziune de paradis pierdut.

Pentru Marita, pentru el, reîntoarcerea este cu putinţă. Ea este cîştigată în suflete. Sînt amintirile cele fără de moarte ale copilăriei, ecourile *Pastoralei*, cruzimea mişeliei din Bucureşti, şi din toate, din mirosul pădurii rămas în nările unui copil, din mirosul şi udeala brazdei, de undeva, din toate, misterios şi tiranic, perpetuu, chemarea surdă a pămîntului. Oamenii de lut !

Fiecare din ei avea în gînd aceeaşi soluţie, unică pentru sufletele lor, pentru fericirea lor. N-au rătăcit mult timp fără rost prin apartamentul Maritei din Bucureşti. Pînă cînd unul din ei a spus :

— Cînd fugim ?

Celălalt a ştiut de ce fug şi unde au de fugit.

Acum, Petre scoase din sufragerie, pe terasă, două fotolii. A fost cea dintîi dată cînd a făcut asta. După aceea, în fiecare seară la acelaşi ceas de înserare, de la începutul primăverii şi pînă seara tîrziu, Petre scotea în acelaşi loc aceleaşi fotolii. Cînd vremea era răcoroasă se acopereau cu pleduri pe picioare şi luau un pardesiu pe umeri, ca nişte călători pe puntea unui vapor care călătorea pe-o mare nordică.

În aburi uşori, ploaia căzută se întorcea şi ea înapoi la cer. Ea era de loc de-acolo, din cer.

Marita şi Petre se găsiră alături ; faţă-n faţă, aproape cu parcul.

Pe dedesubtul coroanelor de copaci se vedea iarba verde pînă departe, ca un covor întins. Subt corolele masive de frunze suprapuse şi mişcătoare, soarele ajungea pe-alocuri, făcînd pete aurii în umbrele ude. Pe-acolo, prin funduri, pe unde copacii erau prea deşi, şi deasupra îşi amestecau cununile, dedesubt era totdeauna, şi în miezul zilei, urme de noapte ascunsă.

Dar ei doi nu erau numai faţă-n faţă cu parcul. Se simţiră iarăşi faţă-n faţă cu ei înşişi. Nu mai fuseseră de mult. Erau lucruri de clarificat.

Ceasul era propice pentru spovedanii calme, pentru comunicări. Era un ceas de vecernie.

*

Au rămas o bucată de timp tăcuţi, să se deprindă unul cu altul în această nouă singurătate.

Marita nu îndrăznea. Se temea. Nu vroia să aducă aici, în această dintîi seară a lor, neliniştea de dincolo. Nimic aici din ce fusese acolo.

Petre o ajută.

Între ei rămăsese o nedumerire ; ceva foarte important, care trebuia lămurit — o ştia bine şi unul, şi celălalt.

— Marita, tu trebuie să-mi spui ceva. Mari nenorociri au căzut pe noi, una după alta, şi ne-a lipsit timpul şi dispoziţia pentru a ne ocupa de noi. Spune-mi.

— Petre, eu am să-ţi spun. Ţie nu trebuie să-ţi vorbesc prea mult ca să înţelegi. Mi-i puţină teamă. Anormalul meu era normal. Ştii foarte bine.

Ştii condiţiile în care am fost căsătorită cu Aristide. Aveam 16 ani, avea 40. Am fost luată de aci, de la Dumbrava, de la joc în aer liber, pe-aici, prin parcul pe care-l vezi. Şi am fost închisă într-un bloc, singură. Aristide se ducea de dimineaţă la bancă, şi de multe ori nu venea decît noaptea tîrziu. În societatea care-l interesa şi pe care-o frecventa el, nu am putut să-mi fac nici o prietenă. Toate erau mult mai în vîrstă decît mine. Acelea cu care m-aş fi putut înţelege se jucau încă, umblau în grup pe biciclete...

Asta pînă cînd Aristide s-a amorezat de dactilografa lui şi-a divorţat. Ţi-am mai spus o dată : m-a urmărit banalul pînă şi în cele mai mari nenorociri.

Pe Radu l-a luat el. A fost la dînsul pînă ce Aristide a murit.

Am rămas singură. Am căutat să uit tot şi să-mi fac o viaţă a mea. Am plecat la Paris. Acolo, Petre, am cunoscut o rusoaică, o refugiată. Era o fiinţă şubredă, eterică, parcă ar fi fost o şuviţă de fum. Avea ochii mari, albaştri şi părul negru. Era înaltă şi era foarte frumoasă. Am făcut cunoştinţă cu ea la hotel. Era amanta unui olandez bogat cu uzine de oţel. O chema Tamara.

Petre, ea m-a învăţat să prizez cocaină. Uite, de aici din adîncitura asta, de la încheietura degetului mare. Tamara era stranie. Era o femeie extraordinară.

Aveam „cafard“, Petre. Trebuie să fie o boală a oraşelor foarte populate. Ah, singurătatea, urîtul, senzaţia de a nu-ţi

găsi loc și rost într-un oraș mare, într-o mulțime imensă, prin care te pierzi !

Ai simțit vreodată sentimentul acesta ?

— Poate... Spune.

— Am stat un an la Paris. Dacă n-ar fi murit Aristide, poate aș fi rămas acolo. Nu mai aveam în mine voință ca să pot pleca. Dar rămăsese Radu singur.

Aș fi putut să cunosc Parisul, să-i vizitez muzeele, să merg în împrejurimi. N-am văzut nimic. Tamara m-a atras și m-a vîrît într-o lume artificială, rece, cu depravări subtile, cu cinism, cu halucinație.

Nu știu cum am scăpat. Dar de-atunci, port în mine, plutind, nostalgia unui vis bolnăvicios, ca reminiscența unei lumi ireale pe care am întrevăzut-o.

Întoarsă la București, am avut greutăți materiale de trecut. Ele m-au scos din acest climat de vis. Și n-am mai prizat. N-am mai prizat pînă ce te-am iubit. Dragostea mea mi s-a părut așa de irealizabilă, că te evitam. Și-n singurătatea mea, în acest refugiu, îmi cream o lume de extaz, în care toate par realizabile. Căpătam energie, curaj. Dar rămînea în mine atîta simț al realității ca să te evit atunci cînd eram așa.

N-ai știut. Nu ți-am spus nimic. Îmi păreai așa de departe de mine ! Erai rezervat și sever. Mă intimidai.

Marita îl privi surîzînd. Ea istorisea cu vorbirea ei leneșă, lascivă, care-i plăcea atît de mult lui Petre. Aceasta era Marita cea adevărată.

— După sara aceea n-am mai luat. Am fost speriată că m-ai prins. Mă temeam că n-ai să mă mai iubești. Dar ai fost așa de bun ! Nu mi-ai spus nimic, dar ai înțeles și tu, și eu că n-am să mai fac.

Straniu ! Am început să prizez din dragoste pentru tine. Și-am renunțat tot din dragoste pentru tine. Asta e, Petre, pe scurt.

Altădată, aici, într-o seară și într-o noapte, am să-ți istorisesc tot, tot. Acum nu vreau să am nici o amintire urîtă. E prima noastră seară aici, în doi.

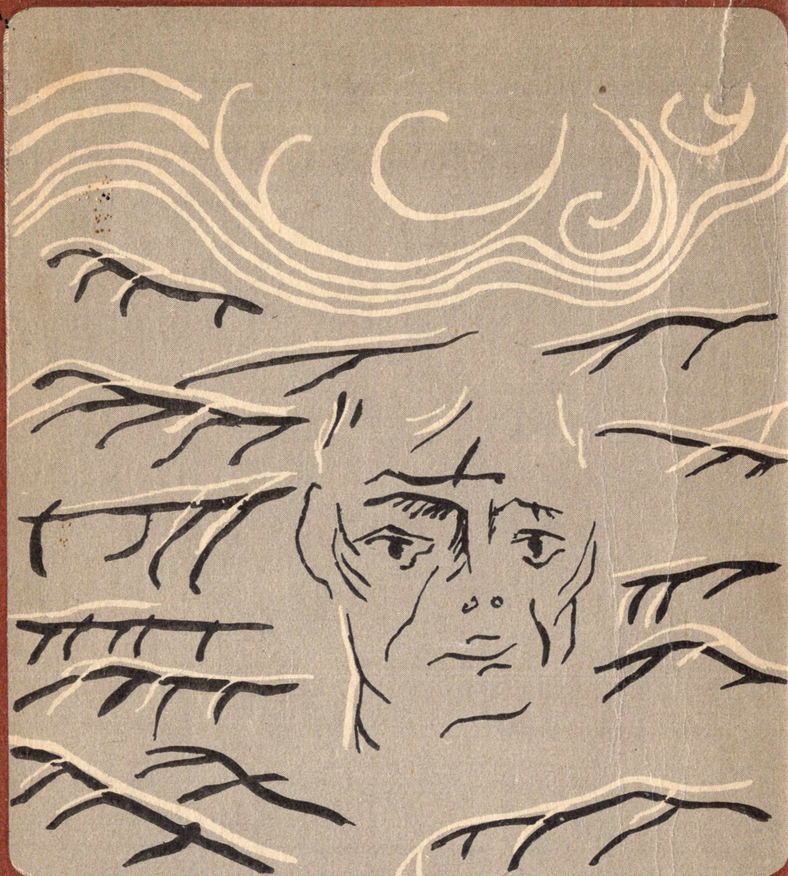
Fără să vrea, dar în urma unei înlănțuiri logice de deducții de medic, Petre îi luă brațul și-i cercetă pulsul. Capul lui rămase gînditor și atent. Poate că o umbră ușoară căzu peste fruntea și peste ochii lui, poate că era numai înserarea care se schimbase într-un tainic început de noapte.

În parc, sub cununile stejarilor, era întuneric.
Petre rămase îngîndurat.
— Te-am supărat, Petre ?
— Tu să mă superi, Marita ? !
Şi Petre, cu un efort, îşi reluă chipul lui luminos de copil care se distrează. Mîna Maritei rămase într-a lui. Petre i-o dezmierda.
Noaptea potolise viaţa satului. Nu se mai auzea nimic. Era aşa de linişte, că parcă nimeni, nicăieri nu se mai mişca pe pămînt.
Marita şi Petre ascultau tăcerea. O destindere odihnitoare se lăsase în amîndoi, şi fericirea li se păru atunci eternă.
În noapte, de nu se ştie unde, se auzi ca un lătrat stîngaci, ca o chemare ciudată, care rupse precis tăcerea. Apoi încetă. Să fie un ţipăt de sălbăticiune ? Nu semăna cu nimic din ce mai auziseră.
— Ce-a fost asta ? întrebă înfiorată Marita.
— Ţîncul pămîntului... Asta trebuie să fie chemarea lui.
Trebuie să fi fost tîrziu cînd Pachiţa năvăli plîngînd pe terasă. Vă aduceţi aminte, era femeia bătrînă care păzise curtea veche şi relicvele trecutului de-acolo.
— Duduie, duduie, ajută-mă, ce să fac ? Îmi moare fata. Îmi moare cu zile. De azi-dimineaţă se căzneşte să nască şi nu poate. A fost moaşa şi nu ştie nici ea ce să mai facă. Moare, duduie.
Marita se uită lung la Petre.
A fost, scurt, repede, o înţelegere mută.
— Dă-mi trusa. Am pus-o în sertarul biroului, jos, în stînga.
Şi Petre se ridică drept. Era alt om. Părea mai înalt şi mai puternic.
Luă trusa din mîna Maritei şi plecă grăbit.
— Hai, mătuşă. Fugi înainte la spital şi spune doctoriţei să deschidă.
Spitalul rural era dincolo de şcoală.
Şi ochii lui Petre sclipiră din nou, vii.
Patima meseriei lui şi darul geniului îi ardeau trupul şi se simţi vibrînd de emoţie ca-n preajma unei întîlniri de dragoste.
Petre se regăsise întreg, în simplitate, pe pămîntul reîntoarcerii.
Şi cel strivit de viaţă, dădu viaţă.

Redactor responsabil : AURORA PÂRVU
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Dat la cules 14.09.1967. Bun de tipar 31.01.1968. Apărut 1968. Tiraj 19 140 ex. broșate. Hîrtie tipar înalt tip A de 80 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 11,43. Coli tipar 13. A. nr. 8496/1967. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—31.

Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii — 1, București — Republica Socialistă România, comanda nr. 70.609

romane de ieri şi de azi

editura pentru literatură

Lei 5,75